

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI
KAPSAMINDA POLİS BARIŞ GÜCÜNÜN ROLÜ VE ETKİSİ:
HAİTİ-KOSOVA MİSYONU KARŞILAŞTIRMASI

DOKTORA TEZİ

Alptekin ASLANTAŞ

BURSA-2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI
KAPSAMINDA POLİS BARIŞ GÜCÜNÜN ROLÜ VE ETKİSİ:
HAİTİ-KOSOVA MİSYONU KARŞILAŞTIRMASI

DOKTORA TEZİ

Alptekin ASLANTAŞ

Danışman:
Prof. Dr. Barış ÖZDAL

BURSA-2022

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Alptekin ASLANTAŞ
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler
Bilim Dalı : Uluslararası İlişkiler
Tezin Niteliği : Doktora Tezi
Sayfa Sayısı : XX + 282
Mezuniyet Tarihi : 24/06/2022
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Barış ÖZDAL

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI

KAPSAMINDA POLİS BARIŞ GÜCÜNÜN ROLÜ VE ETKİSİ:

HAİTİ-KOSOVA MİSYONU KARŞILAŞTIRMASI

Dünya genelinde farklı bölgelerde ortaya çıkan krizlerin yaygınlaşması, uluslararası barış ve istikrarı tehdit etmesi üzerine Birleşmiş Milletler (BM), bir takım tedbirler uygulamaya başlamıştır. BM Kurucu Antlaşması'nda açıkça yer verilmemesine rağmen özellikle 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren Barışı Koruma Operasyonları (BKO) sıklıkla uygulanan bir yöntem olmuştur. Tezimizde son dönemde başvuru alan BKO'lardan çatışmanın kaynakları açısından birbirinden farklı Haiti ve Kosova örnekleri ele alınarak analiz edilecektir. Çalışmanın kavramsal yapısı ortaya konulduktan sonra, BM'nin yapısı, BKO'ların kurulması ve bu operasyonlar ile birlikte literatüre giren kavramlar açıklanacaktır. Ayrıca çalışmamızda BKO'ların başarısının değerlendirilmesi için kullanılacak başarı ölçütleri açıklanmıştır. BM Haiti İstikrar Misyonu (United Nations Stabilization Mission in Haiti-MINUSTAH) ve BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo-UNMIK) detaylı olarak incelenecek, misyonların yerel polis teşkilatlarının kurulup kapasitesinin geliştirilmesi ve suçlar üzerindeki etkisi konusundaki başarıları karşılaştırılacaktır. Tezin temel amacı MINUSTAH ve UNMIK misyonları örneğinde BM Barışı Koruma Operasyonları'nın barışın inşasındaki rolünü ve etkisini tespit etmektir. Bu bağlamda MINUSTAH ve UNMIK misyonlarının temel görev ve nitelikleri karşılaştırılarak, Polis Barış Güçleri'ndeki personel seçiminin görevin başarısına etkisi irdelenecektir.

Anahtar Sözcükler:

Birleşmiş Milletler, Barışı Koruma Operasyonları, BM Polisi, MINUSTAH, UNMIK

ABSTRACT

Name and Surname : Alptekin ASLANTAŞ
University : Bursa Uludag University
Institution : Institute of Social Sciences
Field : International Relations
Branch : International Relations
Degree Awarded : PhD
Number of Pages : XX + 282
Date of Degree Awarded : 24/06/2022
Thesis Tutor : Prof. Dr. Barış ÖZDAL

THE ROLE AND IMPACT OF THE POLICE PEACEKEEPING FORCE IN THE CONTEXT OF UNITED NATIONS PEACEKEEPING OPERATIONS: COMPARISON OF HAITI-KOSOVO MISSIONS

The United Nations (UN) started to implement a number of measures after the spread of crises in different regions around the world and threatening international peace and stability. Despite the fact that it is not clearly mentioned in the UN Treaty, Peacekeeping Operations (PO) has been a frequently applied method, especially since the second half of the 1990s. In our thesis, a detailed analysis will be made by considering the examples of Haiti and Kosovo, which are different from each other in terms of the sources of the conflict, which are among the most recently applied POs. After revealing the conceptual structure of the study, the structure of the UN, the establishment of the POs and the concepts that entered the literature with these operations will be explained. In addition, success criteria to be used to evaluate the success of POs are explained in our study. The United Nations Stabilization Mission in Haiti (MINUSTAH) and the UN Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) will be examined in detail, and the success of the missions in establishing the capacity of local police forces and their impact on crimes will be compared. The main purpose of the thesis is to determine the role and impact of UN Peacekeeping Operations in peacebuilding in the example of MINUSTAH and UNMIK missions. In this context, the main duties and qualifications of the MINUSTAH and UNMIK missions will be compared and the effect of the personnel selection in the Police Peace Forces on the success of the mission will be examined.

Keywords:

United Nations, Peace Keeping Operations, UN Police, MINUSTAH, UNMIK

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, son yıllarda uluslararası akademik camianın oldukça ilgisini çeken ancak Türkçe literatürde sınırlı sayıda kaynak üretilen Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları'nın tarihsel gelişimi incelenmiş ve bu operasyonlardan Haiti ile Kosova'da görevlendirilen ikisinin başarısı detaylı olarak analiz edilmiştir. Ancak gerek çalışma konusunun kapsamının karmaşıklığı gerekse tez yazım aşamasında yüklendiğim farklı ve yoğun görevler sebebiyle çalışmanın tamamlanması planlanandan daha uzun sürmüştür. Çalışmanın hem Barışı Koruma Operasyonları alanında çalışma yapma niyetinde olan akademisyenlere hem de Birleşmiş Milletler'de karar verici pozisyonunda görev yapan profesyonel yönetcilere kaynak olması arzu edilmektedir.

Tez çalışmalarım süresince değerli yardımlarını eksik etmeyerek, çalışmanın her safhasında engin bilgileriyle beni yönlendiren, her konuda ilgi ve desteğini eksik etmeyen çok değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Barış ÖZDAL'a teşekkürlerimi sunarım. Kabul etmem gerekir ki danışman hocamın sabrı ve desteği olmadan bu çalışmayı bitirmem mümkün olamayacaktı.

Hayatım boyunca manevi desteklerini ve dualarını eksik etmeyen anne ve babama, ayrıca mesleki kariyerim boyunca en zor şartlarda bile yanımda olan ve hiçbir koşulda desteğini esirgemeyen eşim Müzeyyen'e, çalışma boyunca zamanlarından cıaldığım kızım Dilara ve oğlum Arda'ya da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER	xiv
GRAFİKLER	xv
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİNİN TANIMLANMASI	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	6
1.4. ARAŞTIRMA TASARIMI.....	7
1.5. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ.....	8
1.6. VERİ GÜVENİRLİĞİ	8
1.7. VERİ ANALİZİ YÖNTEMİ	8
1.8. ÇALIŞMANIN KAPSAMI.....	9
1.9. SINIRLAMALAR VE ETİK.....	9
1.10.ÇALIŞMANIN ANA HATLARI	10
1.11.ARAŞTIRMACININ PROFİLİ.....	11

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN GENEL TEŞKİLAT YAPISI VE GÖREVLERİ	
2.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER.....	13
2.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN KURULUŞ AMACI	15
2.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN TEMEL ORGANLARI.....	16
2.3.1. Genel Kurul.....	16
2.3.2. Güvenlik Konseyi	17
2.3.3. Genel Sekreterlik	17
2.3.4. Ekonomik ve Sosyal Konsey	18
2.3.5. Vesayet Konseyi	19
2.3.6. Uluslararası Adalet Divanı.....	19
2.4. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN MÜDAHALE ŞEKİLLERİ	20
2.4.1. Çatışmanın Önlenmesi.....	21
2.4.2. Barışı Koruma.....	21
2.4.3. Barış Yapma	22
2.4.4. Barışa Zorlama.....	22
2.4.5. Barışın İnşası.....	23
2.5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ	24
2.5.1. Geleneksel Barışı Koruma	25
2.5.2. Genişletilmiş Barışı Koruma (Wider Peacekeeping).....	29
2.6. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI'NIN GÖREVLENDİRİLMESİ	33
2.6.1. Barışı Koruma Operasyonları'nın Görevlendirilmesine Karar Verilmesi.....	34
2.6.2. Barışı Koruma Operasyonları'nın Göreve Başlama Süreci.....	36
2.6.3. Barışı Koruma Operasyonları'nın Yönetilmesi	39
2.6.4. Barışı Koruma Operasyonları'nda Görevlendirilecek Polis Seçimi	39
2.7. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI	41
2.7.1. TAMAMLANAN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI	42

2.7.1.1. Afrika Kıtasında Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları	43
2.7.1.1.1. <i>Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu I</i>	44
2.7.1.1.2. <i>Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu II</i>	44
2.7.1.1.3. <i>Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu III</i>	45
2.7.1.1.4. <i>Birleşmiş Milletler Aouzou Şeridi Gözlemci Misyonu</i>	45
2.7.1.1.5. <i>Birleşmiş Milletler Ruanda Destek Misyonu</i>	46
2.7.1.1.6. <i>Birleşmiş Milletler Fildişi Sahilleri Misyonu</i>	47
2.7.1.1.7. <i>Birleşmiş Milletler Etiyopya ve Eritre Misyonu</i>	47
2.7.1.1.8. <i>Birleşmiş Milletler Sierra Leone Misyonu</i>	48
2.7.1.1.9. <i>Birleşmiş Milletler Orta Afrika Cumhuriyeti Misyonu</i>	49
2.7.1.1.10. <i>Birleşmiş Milletler Orta Afrika ve Çad Misyonu</i>	50
2.7.1.1.11. <i>Birleşmiş Milletler Angola Gözlemci Misyonu</i>	50
2.7.1.1.12. <i>Birleşmiş Milletler Liberya Gözlemci Misyonu</i>	51
2.7.1.1.13. <i>Birleşmiş Milletler Sierra Leone Gözlemci Misyonu</i>	52
2.7.1.1.14. <i>Birleşmiş Milletler Uganda-Ruanda Gözlemci Misyonu</i>	53
2.7.1.1.15. <i>Birleşmiş Milletler Burundi Operasyonu</i>	53
2.7.1.1.16. <i>Birleşmiş Milletler Fildişi Sahili Operasyonu</i>	54
2.7.1.1.17. <i>Birleşmiş Milletler Mozambik Operasyonu</i>	55
2.7.1.1.18. <i>Birleşmiş Milletler Somali I Operasyonu</i>	55
2.7.1.1.19. <i>Birleşmiş Milletler Somali II Operasyonu</i>	56
2.7.1.1.20. <i>Birleşmiş Milletler Sudan Misyonu</i>	56
2.7.1.1.21. <i>Birleşmiş Milletler Kongo Operasyonu</i>	57
2.7.1.1.22. <i>Birleşmiş Milletler Kongo Demokratik Cumhuriyeti Organizasyon Misyonu</i>	58
2.7.1.1.23. <i>Birleşmiş Milletler Geçiş Destek Grubu</i>	59
2.7.1.1.24. <i>Birleşmiş Milletler Liberya Misyonu</i>	59
2.7.1.1.25. <i>Birleşmiş Milletler Darfur Hibrit Operasyonu</i>	60
2.7.1.2. Amerika Kıtasında Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları	61
2.7.1.2.1. <i>Genel Sekreter'in Dominik Cumhuriyeti Temsilciliği Misyonu</i>	62
2.7.1.2.2. <i>Birleşmiş Milletler Haiti Sivil Polis Misyonu</i>	62
2.7.1.2.3. <i>Birleşmiş Milletler Haiti Misyonu</i>	63
2.7.1.2.4. <i>Birleşmiş Milletler Orta Amerika Gözlemci Grubu</i>	63

2.7.1.2.5. Birleşmiş Milletler El Salvador Gözlemci Misyonu	64
2.7.1.2.6. Birleşmiş Milletler Haiti Destek Misyonu	64
2.7.1.2.7. Birleşmiş Milletler Haiti Geçiş Misyonu	65
2.7.1.2.8. Birleşmiş Milletler Guatemala Doğrulama Misyonu	65
2.7.1.2.9. Birleşmiş Milletler Haiti İstikrar Misyonu	66
2.7.1.2.10. Birleşmiş Milletler Haiti Adalet Destek Misyonu	66
2.7.1.3. Asya ve Pasifik Kıtasında Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları	67
2.7.1.3.1. Birleşmiş Milletler Kamboçya Öncü Misyonu	68
2.7.1.3.2. Birleşmiş Milletler Afganistan ve Pakistan İyi Niyet Misyonu	68
2.7.1.3.3. Birleşmiş Milletler Hindistan-Pakistan Gözlem Misyonu	69
2.7.1.3.4. Birleşmiş Milletler Tacikistan Gözlemciler Misyonu	70
2.7.1.3.5. Birleşmiş Milletler Doğu Timor Destek Misyonu	70
2.7.1.3.6. Birleşmiş Milletler Batı Yeni Gine Güvenlik Gücü	71
2.7.1.3.7. Birleşmiş Milletler Doğu Timor Geçici Yönetimi	72
2.7.1.3.8. Birleşmiş Milletler Kamboçya Geçici Otoritesi	72
2.7.1.3.9 Birleşmiş Milletler Timor-Leste Birleşik Misyonu	73
2.7.1.4. Avrupa Kıtasında Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları	74
2.7.1.4.1. Birleşmiş Milletler Sivil Polis Destek Grubu	75
2.7.1.4.2. Birleşmiş Milletler Hırvatistan Güven Yenileme Operasyonu	75
2.7.1.4.3. Birleşmiş Milletler Bosna-Hersek Misyonu	76
2.7.1.4.4. Birleşmiş Milletler Prevlaka Gözlemciler Misyonu	76
2.7.1.4.5. Birleşmiş Milletler Gürcistan Gözlem Misyonu	77
2.7.1.4.6. Birleşmiş Milletler Önleyici Konuşlandırma Gücü	78
2.7.1.4.7. Birleşmiş Milletler Koruma Gücü	78
2.7.1.4.8. Birleşmiş Milletler Doğu Slavonia, Baranja ve Batı Sirmium Geçici Yönetimi	79
2.7.1.5. Orta Doğu'da Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları	80
2.7.1.5.1. Birleşmiş Milletler Acil Durum Kuvveti	80
2.7.1.5.2. Birleşmiş Milletler Acil Durum Kuvveti	81
2.7.1.5.3. Birleşmiş Milletler İran-Irak Askeri Gözlemci Grubu	82
2.7.1.5.4. Birleşmiş Milletler Irak-Kuveyt Gözlem Misyonu	82
2.7.1.5.5. Birleşmiş Milletler Lübnan Gözlem Misyonu	83

2.7.1.5.6. Birleşmiş Milletler Yemen Gözlem Misyonu	83
2.7.1.5.7. Birleşmiş Milletler Suriye Denetleme Misyonu	84
2.7.2. DEVAM EDEN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI	85
2.7.2.1. Birleşmiş Milletler Batı Sahara Referandum Misyonu	86
2.7.2.2. Birleşmiş Milletler Orta Afrika Cumhuriyeti Çok Boyutlu Entegre Misyonu	86
2.7.2.3. Birleşmiş Milletler Mali Çok Boyutlu Entegre Misyonu	87
2.7.2.4. Birleşmiş Milletler Kongo Demokratik Cumhuriyeti İstikrar Organizasyon Misyonu	88
2.7.2.5. Birleşmiş Milletler Geri Çekilme Gözlemci Misyonu	89
2.7.2.6. Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barışı Koruma Kuvveti	89
2.7.2.7. Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Kuvveti	90
2.7.2.8. Birleşmiş Milletler Abyei Geçici Güvenlik Kuvveti	91
2.7.2.9. Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu	91
2.7.2.10. Birleşmiş Milletler Güney Sudan Cumhuriyeti Misyonu	92
2.7.2.11. Birleşmiş Milletler Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu	93
2.7.2.12. Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözetim Örgütü	93
2.8. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI BAŞARI KRİTERLERİ	94
2.8.1. Yetki Belgesi ile Verilen Yetki ve Sorumluluklar	95
2.8.2. Suç Sayıları	96
2.8.3. Yerel Polis Sayısı ve Kapasite Artırımı	97
2.8.4. BKO Tarafından Görevlendirilen UNPOL Sayısı	98
2.8.5. BKO Müdahalesinin Hızı	98
2.8.6. BKO Görevlendirilen Bölgenin Coğrafi Yapısı	98
2.8.7. Yerel Polisin Kapasite Artırımı Konusunda İlgi ve İsteği	99
2.8.8. BKO’da Görevlendirilen UNPOL’ün Niteliği ve Eğitim Durumu	100
2.8.9. BKO’ya Personel Katkısı Veren Devletlerin Gelişmişlik Oranı	101
2.8.10. Uluslararası Toplumun İlgi ve Desteği	101
2.8.11. BKO’ların Devamlılığı	102

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER HAİTİ İSTİKRAR MİSYONU	
3.1. HAİTİ CUMHURİYETİ'NİN TARİHİ	104
3.2. HAİTİ KRİZİ VE YÜRÜTÜLEN DİPLOMATİK ÇABALAR	109
3.3. HAİTİ CUMHURİYETİ'NDE GÖREV ALAN BM BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI	111
3.3.1 BM Haiti Misyonu	113
3.3.2 Birleşmiş Milletler Haiti İstikrar Misyonu	116
3.4. HAİTİ ULUSAL POLİSİ.....	126
3.4.1. HNP'nin Tarihçesi	126
3.4.2. MINUSTAH-HNP İlişkisi	133
3.5. MINUSTAH'IN SAYISAL ANALİZİ.....	150
3.5.1. Haiti'de İşlenen Suçların Yıllar Bazında Değişimi	151
3.5.1.1. Toplam Suç Sayısı	151
3.5.1.2. Cinayet	152
3.5.1.3. İnsan Kaçırma	153
3.5.1.4. Tecavüz	155
3.5.1.5. Toplumsal Olay	156
3.5.1.6. Linç	157
3.5.2. HNP Sayısının Yıllar İçinde Değişimi.....	159
3.5.3. IPO Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	160
3.5.4. FPU Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	161
3.5.5. FPU-IPO Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	162
3.5.6. UNPOL Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	162
3.5.7. Vatandaş/HNP Oranının Yıllar İçinde Değişimi	163
3.5.8. HNP Suç Sayısı İlişkisi.....	164
3.5.9. UNPOL Suç Sayısı İlişkisi	165
3.5.10. MINUSTAH Misyonuna Katılan IPO'lara Kıtalaraya Göre Katılım Yüzdeleri	166

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOSOVA GEÇİCİ YÖNETİM MİSYONU

4.1. KOSOVA CUMHURİYETİ'NİN TARİHİ.....	168
4.2. KOSOVA KRİZİ VE YÜRÜTÜLEN DİPLOMATİK ÇABALAR.....	177
4.3. KOSOVA CUMHURİYETİ'NDE GÖREV ALAN BM BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI	182
4.3.1 BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu	185
4.4. KOSOVA POLİS SERVİSİ.....	192
4.4.1. KPS'in Tarihçesi.....	192
4.4.2. UNMIK-KPS İlişkisi	199
4.5. UNMIK'İN SAYISAL ANALİZİ.....	211
4.5.1. Kosova'da İşlenen Suçların Yıllar Bazında Değişimi	212
4.5.1.1. Toplam Suç Sayısı	212
4.5.1.2. Cinayet	213
4.5.1.3. İnsan Kaçırma	214
4.5.1.4. Tecavüz	215
4.5.1.5. Toplumsal Olay	216
4.5.1.6. Soygun	218
4.5.1.7. Kundaklama	218
4.5.2. KPS Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	220
4.5.3. IPO Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	221
4.5.4. FPU Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	221
4.5.5. FPU-IPO Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	222
4.5.6. UNPOL Sayısının Yıllar İçinde Değişimi	223
4.5.7. Vatandaş/KPS Oranının Yıllar İçinde Değişimi.....	224
4.5.8. KPS Suç Sayısı İlişkisi	225
4.5.9. UNPOL Suç Sayısı İlişkisi	226
4.5.10. UNMIK Misyonuna Katılan IPO'ların Kıtalar Göre Katılım Yüzdeleri	227
SONUÇ.....	229
KAYNAKÇA	263
EKLER.....	283

ŞEKİLLER

Şekiller	Sayfa
Şekil 1: BM'nin Uluslararası Krizlere Müdahale Şekilleri	20
Şekil 2: Geleneksel Barışı Koruma Operasyonları'nın Unsurları	25
Şekil 3: BM BKO'larda Polis Görevlerinin Tarihsel Gelişimi	31
Şekil 4: BKO'nun Çatışma Bölgesindeki Görev Döngüsü	37
Şekil 5: BKO'nun Göreve Başlama Süreci	38
Şekil 6: Afrika Kıtası'nda Tamamlanan Barışı Koruma Operasyonları	43
Şekil 7: Amerika Kıtası'nda Tamamlanan BM Barışı Koruma Operasyonları	61
Şekil 8: Asya ve Pasifik Kıtası'nda Tamamlanan BM Barışı Koruma Operasyonları	67
Şekil 9: Avrupa Kıtası'nda Tamamlanan Barışı Koruma Operasyonları	74
Şekil 10: Orta Doğu'da Tamamlanan BM Barışı Koruma Operasyonları	80
Şekil 11: Devam Eden Barışı Koruma Operasyonları	85

GRAFİKLER

Grafikler	Sayfa
Grafik 1: Haiti’de 2012-2017 Yılları Arasında 5 Büyük Suç Türünde Kayda Geçen Toplam Suç Sayısı	151
Grafik 2: Haiti’de 2005-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen Cinayet Sayısı	152
Grafik 3: Haiti’de 2012-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen İnsan Kaçırma Sayısı	153
Grafik 4: Haiti’de 2005-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen Tecavüz Sayısı	154
Grafik 5: Haiti’de 2007-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen Toplumsal Olay Sayısı	156
Grafik 6: Haiti’de 2010-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen Linç sayısı	157
Grafik 7: HNP’nin 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	158
Grafik 8: IPO’nun 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	159
Grafik 9: FPU’nun 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	160
Grafik 10: FPU-IPO’nun 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	161
Grafik 11: UNPOL’ün 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	162
Grafik 12: 2004-2017 yılları arasında Vatandaş/HNP Oranı değişimi	163
Grafik 13: 2012-2017 yılları arasında HNP-Suç Sayısı İlişkisi	164
Grafik 14: 2012-2017 yılları arasında UNPOL-Suç Sayısı İlişkisi	165
Grafik 15: MINUSTAH Misyonuna Katılan IPO’ların Kıtalaraya Göre Katılım Yüzdeleri	166
Grafik 16: Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında 6 Büyük Suç Türünde Kayda Geçen Toplam Suç Sayısı	212
Grafik 17: Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Cinayet Sayısı	213
Grafik 18: Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen İnsan Kaçırma Sayısı	214
Grafik 19: Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Tecavüz Sayısı	215
Grafik 20: Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Toplumsal Olay Sayısı	216
Grafik 21: Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Soygun Sayısı	217
Grafik 22: Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Kundaklama Sayısı	218
Grafik 23: KPS’in 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	219
Grafik 24: IPO’nun 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	220
Grafik 25: FPU’nun 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	221
Grafik 26: FPU-IPO’nun 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	222
Grafik 27: UNPOL’ün 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi	223
Grafik 28: 1999-2008 Yılları Arasında Vatandaş/KPS Oranı Değişimi	224
Grafik 29: 1999-2008 Yılları Arasında KPS-Suç Sayısı İlişkisi	225
Grafik 30: 1999-2008 Yılları Arasında UNPOL-Suç Sayısı İlişkisi	226
Grafik 31: UNMIK Misyonuna Katılan IPO’ların Kıtalaraya Göre Katılım Yüzdeleri	227

KISALTMALAR

Bibliyografik Bilgiler	Uluslararası	Türkçe
Adı geçen eser	op.cit.	a.g.e.
Adı geçen makale	op.cit.	a.g.m.
Aynı eser/yer	Ibid.	a.e.
Sayfa/sayfalar	p./pp.	s./ss.
Editör	ed.by.	ed.
Çeviren	trans. by	çev.
Bakınız	V.	Bkz.
Basım yeri yok	w. place	y.y.
Basım tarihi yok	w. date	t.y.
ABD	United States of America (USA)	Amerika Birleşik Devletleri
ADT	Organization of American States (OAS)	Amerika Devletler Topluluğu
AGİT	Organization of Security and Co-Operation in Europe (OSCE)	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
BINUH	United Nations Integrated Office in Haiti	BM Haiti Entegrasyon Ofisi
BKO	Peace Keeping Operations (PKO)	Barışı Koruma Operasyonları
BM	United Nations (UN)	Birleşmiş Milletler
BMGK	UN Security Council (UNSC)	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BMKA	United Nations Charter	Birleşmiş Milletler Kurucu Antlaşması
CARICOM	Caribbean Community	Karayip Topluluğu
DBC	Revolutionary United Front (RUF)	Devrimci Birleşik Cephe
DOMREP	Mission of the Representative of the Secretary-General in the Dominican Republic	Genel Sekreter'in Dominik Cumhuriyeti Temsilciliği Misyonu
EULEX	European Union Rule of Law Mission	Avrupa Birliği Hukukun Üstünlüğü Misyonu
FADH	Armed Forces of Haiti	Haiti Silahlı Kuvvetleri
FRAPH	Revolutionary Front for Haitian Advancement and Progress	Haiti'nin İlerleme ve Gelişmesi için Devrimci Cephe
FPU	Formed Police Unit	Çevik Kuvvet
HNP	Haitian National Police	Haiti Ulusal Polisi
IDP	Internally Displaced Person	Ülke İçinde Göçe Zorlanan Kişi

IPO	Individual Police Officer	Bireysel Polis Memuru
IPSF	Interim Public Security Force	Geçici Halk Güvenlik Gücü
JMAC	Joint Mission Analysis Centre	Birleşik Misyon Analiz Merkezi
KPS	Kosovo Police Service	Kosova Polis Servisi
MICIVIH	International Civilian Mission in Haiti	Haiti Uluslararası Sivil Misyonu
MINUCI	United Nations Mission in Côte d'Ivoire	BM Fildişi Sahilleri Misyonu
MINUGUA	United Nations Verification Mission in Guatemala	BM Guatemala Doğrulama Misyonu
MINUJUSTH	United Nations Mission for Justice Support in Haiti	BM Haiti Adalet Destek Misyonu
MINURCA	United Nations Mission in the Central African Republic	BM Orta Afrika Cumhuriyeti Misyonu
MINURCAT	United Nations Mission in the Central African Republic and Chad	BM Orta Afrika ve Çad Misyonu
MINURSO	United Nations Mission for the Referendum In Western Sahara	BM Batı Sahara Referandum Misyonu
MINUSCA	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission In the Central African Republic	BM Orta Afrika Cumhuriyeti Çok Boyutlu Entegre Misyonu
MINUSTAH	United Nations Stabilization Mission in Haiti	BM Haiti İstikrar Misyonu
MIPONUH	United Nations Civilian Police Mission in Haiti	BM Haiti Sivil Polis Misyonu
MMA	Monitoring-Mentoring-Advising	(İzleme-Danışmanlık Yapma-Tavsiyede Bulunma)
MONUA	United Nations Observer Mission in Angola	BM Angola Gözlemci Misyonu
MONUC	United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo	BM Kongo Demokratik Cumhuriyeti Organizasyon Misyonu
MONUSCO	United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the CONGO	BM Kongo Demokratik Cumhuriyeti İstikrar Organizasyon Misyonu
NATO	North Atlantic Treaty Organization	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
ONUB	United Nations Operation in Burundi	BM Burundi Operasyonu
ONUC	United Nations Operation in the Congo	BM Kongo Operasyonu

ONUCA	United Nations Observer Group in Central America	BM Orta Amerika Gözlemci Grubu
ONUMOS	United Nations Operation in Mozambique	BM Mozambik Operasyonu
ONUSAL	United Nations Observer Mission in El Salvador	BM El Salvador Gözlemci Misyonu
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
OSCE KVM	Kosovo Verification Mission	Kosova Doğrulama Misyonu
SRSG	Special Representative of the Secretary General	Genel Sekreter Özel Temsilcisi
SSCB	Soviet Socialist Republics Union	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
UNAMIC	United Nations Advance Mission in Cambodia	BM Kamboçya Öncü Misyonu
UNAMID	United Nations Hybrid Operation in DARFUR	BM Darfur Hibrit Operasyonu
UNAMIR	United Nations Assistance Mission for Rwanda	BM Ruanda Yardım Misyonu
UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone	BM Sierra Leone Misyonu
UNASOG	United Nations Aouzou Strip Observer Group	BM Aouzou Şeridi Gözlemci Misyonu
UNAVEM	United Nations Angola Verification Mission	BM Angola Doğrulama Misyonu
UNPSG	United Nations Civilian Police Support Group	BM Sivil Polis Destek Grubu
UNCRO	United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia	BM Hırvatistan Güven Yenileme Operasyonu
UNDOF	United Nations Disengagement Observer Force	BM Geri Çekilme Gözlemci Misyonu
UNEF	United Nations Emergency Force	BM Acil Durum Kuvveti
UNFICYP	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus	BM Kıbrıs Barışı Koruma Kuvveti
UNGOMAP	United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan	BM Afganistan ve Pakistan İyi Niyet Misyonu
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees	BM Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNIFIL	United Nations Interim Force in LEBANON	BM Lübnan Geçici Kuvveti
UNIIMOG	United Nations Iran-Iraq Military Observer Group	BM İran-İrak Askeri Gözlemci Grubu
UNIKOM	United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission	BM Irak-Kuveyt Gözlem Misyonu

UNIMOP	United Nations India-Pakistan Observation Mission	BM Hindistan-Pakistan Gözlem Misyonu
UNISFA	United Nations Interim Security Force for Abyei	BM Abyei Geçici Güvenlik Kuvveti
UNMEE	United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea	BM Etiyopya ve Eritre Misyonu
UNMIBH	United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina	BM Bosna Hersek Misyonu
UNMIH	United Nations Mission in Haiti	BM Haiti Misyonu
UNMIK	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo	BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu
UNMIL	United Nations Mission in Liberia	BM Liberya Misyonu
UNMIS	United Nations Mission in the Sudan	BM Sudan Misyonu
UNMISET	United Nations Mission of Support in East Timor	BM Doğu Timor Destek Misyonu
UNMISS	United Nations Mission in the Republic of South Sudan	BM Güney Sudan Misyonu
UNMIT	United Nations Integrated Mission in Timor-Leste	BM Timor-Leste Birleşik Misyonu
UNMOGIP	United Nations Military Observer Group in India and Pakistan	BM Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu
UNMOP	United Nations Mission of Observers in Prevlaka	BM Prevlaka Gözlemciler Misyonu
UNMOT	United Nations Mission of Observers in Tajikistan	BM Tacikistan Gözlemciler Misyonu
UNOCI	United Nations Operations in Côte d'Ivoire	BM Fildişi Sahili Operasyonu
UNOGIL	United Nations Observation Group in Lebanon	BM Lübnan Gözlem Misyonu
UNOMIG	United Nations Observer Mission in Georgia	BM Gürcistan Gözlem Misyonu
UNOMIL	United Nations Observer Mission in Liberia	BM Liberya Gözlemci Misyonu
UNOMSIL	United Nations Observer Mission in Sierra Leone	BM Sierra Leone Gözlemci Misyonu
UNOMUR	United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda	BM Uganda-Ruanda Gözlemci Misyonu
UNOSOM	United Nations Operation in Somalia	BM Somali Operasyonu
UNPOL	United Nations Police	BM Polisi
UNPREDEP	United Nations Preventive Deployment Force	BM Önleyici Konuşlandırma Gücü
UNPROFOR	United Nations Protection Force	BM Koruma Gücü
UNSCOB	United Nations Special Committee on the Balkans	BM Balkanlar Özel Komisyonu

UNSF	United Nations Security Force in West New Guinea	BM Batı Yeni Gine Güvenlik Gücü
UNSMIH	United Nations Support Mission in Haiti	BM Haiti Destek Misyonu
UNSMIS	United Nations Supervision Mission in Syria	BM Suriye Denetleme Misyonu
UNTAC	United Nations Transitional Authority in Cambodia	BM Kamboçya Geçici Otoritesi
UNTAES	United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium	BM Doğu Slavonia, Baranja ve Batı Sirmium Geçici Yönetimi
UNTAET	United Nations Transitional Administration in East Timor	BM Doğu Timor Geçici Yönetimi
UNTAG	United Nations Transition Assistance Group	BM Geçiş Destek Grubu
UNTMIH	United Nations Transition Mission in Haiti	BM Haiti Geçiş Misyonu
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organization	BM Ateşkes Gözetim Örgütü
UNYOM	United Nations Yemen Observation Mission	BM Yemen Gözlem Misyonu
USAID	United States Agency for International Development	Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı
YSFC	Socialist Federal Republic of Yugoslavia	Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler (BM), II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan küresel boyuttaki yıkımın tekrar yaşanmasına engel olabilmek için önceliği çatışmaların önlenmesi, sürdürülebilir barışın sağlanması ve korunmasına vermiştir. Bu sebeple BM Kurucu Antlaşması (BMKA)’nın amaç ve ilkelerini kapsayan I. Maddesi “*Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla, barışa yönelik tehditleri engellemek, barışın bozulmasına neden olan eylemlere karşı etkin ortak güvenlik önlemleri almak ve uyuşmazlıkları barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine göre çözülmesini sağlamak*” şeklinde düzenlenmiştir.

Barış ve güvenliğin sağlanması çerçevesinde üye devletler, uyuşmazlıklarını barışçıl yöntemler ile çözmek, uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanımına ve tehdidine başvurmamak yükümlülükleri altına girmiştir. Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehdit edebilecek nitelikteki uyuşmazlıkların barış yolu ile çözümlenememesi durumunda ise BM’nin devreye girmesi öngörülmüştür. Barışın tehdit edilmesi, bozulması veya saldırı fiilinin gerçekleşmesi durumunda da örgüte etkin kollektif tedbirlere başvurma yetkisi tanınmıştır.

BMKA’ya göre uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında temel sorumluluk Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)’ne verilmiştir. Ancak örgütün kurulmasından bu yana özellikle de Soğuk Savaş döneminde, daimi üyeler arasındaki politik çıkarlar, anlaşmazlıklar ve vetolar nedeniyle BMKA’dan doğan bu sorumluluk BMGK tarafından etkin olarak yerine getirilememiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde daimi üyeler arasında diyalog ve işbirliğinin gelişmesi ile birlikte ortak güvenliğe yönelik uygulamaların da arttığı görülmüştür. Bunun sonucu olarak, uluslararası barışı tehdit eden kriz durumlarında çatışmaların sona erdirilmesi ve kalıcı barışın tesis edilmesi amacıyla Barışı Koruma Operasyonları (BKO)’na ağırlık verildiği gözlemlenmiştir. Son dönemde BKO’ların başarısı akademik tartışmalara konu olsa da özellikle 1990’lı yıllardan sonra barış ve güvenliğin bozulduğu veya tehdit edildiği hallerde BKO görevlendirilmesi BM’nin vazgeçilmez ve sıklıkla başvurduğu bir yöntem haline gelmiştir.

1948 yılında İsrail Devleti’nin bağımsızlık ilanı ile başlayan Arap-İsrail çatışmalarını durdurmak ve bölgede kalıcı barışı sağlamak amacıyla görevlendirilen ilk BKO’dan bugüne kadar BMGK tarafından farklı zaman ve bölgelerde 70’den fazla BKO

kurulmasına onay verilmiştir. Bu ilk dönemdeki BM müdahaleleri, çatışan taraflar arasında askeri birlikler konuşlandırarak, imzalanan ateşkes antlaşmalarının uygulanmasını sahada izlemek şeklinde gelişmiş ancak yerel hükümetlerin geliştirilmesi ve kurumların kapasitelerinin artırılması öncelikli hedefler arasında olmamıştır. BM, müdahale edilen bölgelerde barış ve istikrarın sağlanmasının ardından çatışma bölgelerinden çıkarak, yerel hükümetlerin kendi toprakları üzerindeki egemenlik haklarına saygı göstermiştir. Ancak 1990'lı yıllara gelindiğinde Doğu Timur ve Kosova örneklerinde olduğu gibi geleneksel BKO'ların yetersiz kaldığı görülerek genişletilmiş yapılara geçilmiş, görev alınan bölgelerde adeta vesayet rejimini andıran çok daha karmaşık ve kapsamlı operasyonlar yürütülmüştür.

Bu bağlamda çalışmamızda BM'nin genişletilmiş BKO'larından olan Haiti ve Kosova örnekleri seçilerek, kendilerine verilen yetkiler kapsamında başarılı olup olmadıkları polisiye faaliyetler açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Bilindiği üzere BM, çatışma bölgelerine görevlendirme yaparken genellikle benzer Yetki Belgeleri düzenlemekte ve görevlendirme yapılan bölgelerin farklılıklarını gözardı etmektedir. BM'nin son dönemde sosyal bilimlerde ve kamu diplomasi alanında sıklıkla kullanılan “*one-size-fits-all*” yaklaşımı nedeniyle birbirinden tamamen farklı özellikler taşıyan sorun bölgelerine aynı görev tanımı ve şablonunu uygulaması, söz konusu devlette yürütülen misyonların başarısını etkilemektedir. Dolayısıyla farklı coğrafyalarda, farklı motivasyonlarla başlayan çatışmalara aynı şablon uygulandığı durumlarda alınacak sonuçların da birbirinde farklı olması sürpriz olmayacaktır. Ancak çalışmamızın konusunu oluşturan MINUSTAH ve UNMIK misyonlarında gerek Yetki Belgeleri ile misyona verilen yetki ve sorumluluklar gerekse misyonlara kullandırılan kaynaklar açısından ciddi farklılıklar bulunduğu ve bu farklılıkların misyonların başarısına doğrudan etki ettiği anlaşılmaktadır.

Bilindiği üzere Haiti, tarihteki ilk ve tek başarılı köle ayaklanmasıyla 1804 yılında bağımsızlığını kazanmış ancak ayrıcalıklı elitler ile yoksul halk arasındaki adaletsiz gelir dağılımından kaynaklanan anlaşmazlıklar süreç içerisinde katlanarak artmış ve bugüne kadar devam eden sosyo-ekonomik çatışmaların temeli atılmıştır. BM, Haiti'deki çatışmalara ilk defa çok uluslu misyonun parçası olarak 1993 yılında müdahale etmiş, 1994 yılında görevlendirilen ilk BKO ile sorumluluğun tamamını üzerine almış, takip

eden yıllarda ise kalıcı istikrarı sağlayabilmek amacıyla farklı isimlerle birçok BKO görevlendirmiştir.

Çalışmamızın konusu olan Haiti'nin en uzun süreli BKO'su BM Haiti İstikrar Misyonu (United Nations Stabilization Mission in Haiti-MINUSTAH) 2004-2017 yılları arasında kesintisiz 13 yıl faaliyetlerine devam etmiştir. 2017-2019 yılları arasında BM Haiti Adalet Destek Misyonu (United Nations Mission for Justice Support in Haiti-MINUJUSTH) ismiyle devam eden BM mevcudiyeti 2019 sonrası ise BM'nin politik misyonu olan BM Haiti Entegrasyon Ofisi (United Nations Integrated Office in Haiti-BINUH) ile sürdürülmektedir.

Kosova ise tarih boyunca Arnavut ve Sırp nüfusun etnik temelli çatışmalarına konu olmuştur. Son olarak Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (YSFC)'nin 1992 yılında dağılmasını takiben YSFC'ye bağlı Cumhuriyetlerin bağımsızlık ilanları ile başlayan çatışmalar, Sırbistan'ın Kosova üzerinde hak iddiası ile etnik temelli çatışmalara dönüşmüştür. 1999 yılında NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)'nun hava harekâtı sonrası BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo-UNMIK)'nin görevlendirilmesi ile Kosova'da BKO varlığı başlamış ve 2008 yılında ilan edilen bağımsızlığa kadar devam etmiştir. UNMIK, 2008 yılından sonra yetkilerini Avrupa Birliği Hukukun Üstünlüğü Misyonu (European Union Rule of Law Mission- EULEX)'na devretmiş olup halen faaliyetlerini konularında uzman az sayıda eşgüdüm görevlileriyle sürdürmektedir.

Tezimizde çatışma sonrası toplumlarda kalıcı istikrarın sağlanması konusunda son dönemde genel bir uygulama olarak kabul edilen ancak uygulanması ve başarısı konusunda ciddi tartışmaların devam ettiği BM BKO'lardan, BM Haiti (MINUSTAH) ve BM Kosova (UNMIK) misyonları detaylı olarak analiz edilmiştir. Özellikle BKO'ların "*Yetki Belgesi*" (Mandate) kapsamındaki görevlerinden yerel polisin kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesi konusuna odaklanılmış ve görev bölgesindeki uluslararası polis kapasiteleri, personel sayıları, olanakları ile yerel polis teşkilatlarının kapasite artırımına yaptıkları katkıları, suç sayıları üzerindeki etkileri, yapılan işbirlikleri ve sonuçları irdelenmiştir. Bu bağlamda tezin temel amacı ise MINUSTAH ve UNMIK misyonlarının Yetki Belgeleri'nde kendilerine yüklenen görevlerin karşılaştırılarak polislik faaliyetleri açısından başarılarının tespit edilmesidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırma problemi tanımlanarak çalışmanın amacı, önemi ve tasarımına yer verilecektir. Ayrıca çalışmamızla ilgili verilerin nasıl toplandığı ve analiz edildiği ile toplanan verilerin güvenilirliği açıklanacaktır. Yine çalışmanın kapsamı, çalışma sırasında karşılaşılan sınırlamalar, uygulanan etik kurallar, çalışmanın ana hatları ile araştırmacının profili bu bölümün konuları arasındadır.

1.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİNİN TANIMLANMASI

BM, II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan küresel boyuttaki yıkımın tekrar yaşanmaması amacıyla çatışmaların önlenmesi, sürdürülebilir barışın sağlanması ve korunmasına ağırlık vermiştir. Bu amacı yerine getirmek için diplomatik çabalara öncelik vermekte, diplomatik araçlardan sonuç alınamaması durumunda ise BKO'lar aracılığıyla barış ve istikrarın tesis edilmesine katkı sunmaya çalışmaktadır.

Haiti'de yaşanan çatışma ortamına diplomatik çabalar ile son verilemeyince farklı isimlerle birçok BKO görevlendirilmiş olup barış ve istikrarı sağlamak için görevlendirilen en uzun süreli BKO, MINUSTAH misyonu olmuştur. Haiti'deki iç çatışmalar sebebiyle ülkeden kaçanların Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin güney kıyılarına dayanması, uluslararası barış ve istikrarı tehdit edecek boyuta ulaşınca BM, Haiti'ye müdahale kararı almıştır. Aslında BM ilk kez, 1993 yılında Amerika Devletler Topluluğu (ADT) ile Haiti'ye adım atmış, kısa süreli BKO'larla mevcudiyetine devam etmiş ve son olarak 2004-2017 yılları arasında yaklaşık 13 yıl süren MINUSTAH misyonuyla kendisine verilen görevi tamamlamıştır. Ancak BM'nin ülkedeki çeyrek asırlık mevcudiyeti ne yazık ki beklenen istikrar ve barış ortamını sağlayamamıştır. Son olarak 7 Temmuz 2021'de Devlet Başkanı Jovenel Moise'in konutunda silahlı saldırı sonucu öldürülmesi, ülkede bugün bile kalıcı istikrarın sağlanamadığını açıkça göstermiştir.

Aynı şekilde 1999 yılında Kosova'da yaşanan çatışmalar sonucunda ortaya çıkan insanlık dramını sonlandırmak ve bölgede barış ve istikrarı yeniden tesis edebilmek amacıyla BM, NATO'nun hava harekâtı sonrasında bir diğer BKO olan UNMIK'i görevlendirmiştir. UNMIK, yaklaşık 9 yıl süren aktif görevi sonrası Kosova'nın 2008 yılında bağımsızlığını ilan etmesinin ardından tüm yetkilerini AB misyonu EULEX'e

devrederek fiilen görevine son vermiştir. UNMIK misyonu BM'nin devam eden misyonları içinde yer almakta ise de UNMIK'in Kosova'daki varlığı sadece eşgüdüm görevlilerinden oluşan sembolik bir görevdir.

Elbette BM'nin Haiti ve Kosova'da faaliyet yürüttüğü dönemlerde tüm dünyayı etkileyen önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi Balkanlarda uzun süren etnik çatışmalara ve yeni devletlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kosova'da NATO'nun müdahalesine yol açacak ve Kosova'nın bağımsızlığı ile sonuçlanacak Sırp-Arnavut çatışması da bu etnik çatışmalardan birisidir. Haiti adası ise ABD için güvenlik problemi oluşturan sosyalist Küba Devleti'ni güneyden kuşatan yüzer bir uçak gemisi konumunda bulunduğu stratejik öneme sahiptir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi, dünyanın bu bölgesinde de değişik sonuçlar ortaya çıkarmış, süper güç olarak yalnız kalan ABD'nin Haiti'nin politik istikrarsızlığını ve mülteci akınını öne sürerek adaya müdahalesine imkân tanımıştır.

BM'nin her iki devlette yürüttüğü uzun süreli BKO'lara karşın gerek Haiti'de gerekse Kosova'da barış ve istikrarın sağlanmasına yaptığı katkının boyutu akademik tartışmaların konusu olmuştur. Bu çalışma, genelde Haiti ve Kosova'da görevlendirilen BKO'ların söz konusu devletlerde kalıcı barış ve istikrarın tesis edilmesine katkılarının olup olmadığına cevap aramaktadır. Özelde ise söz konusu misyonların yerel polisin kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesi konusunda yürüttüğü çalışmaların başarısı karşılaştırılacaktır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmamızda birbirinden coğrafi, kültürel ve etnik köken açısından çok farklı iki devlette yürütülen BM BKO'lar incelenecektir. Coğrafi farklılığın yanısıra incelenecek bu iki devlette yaşanan iç çatışmaların kaynağı da birbirinden oldukça farklıdır. Haiti'de yaşanan çatışmaların temelinde sosyo-ekonomik sebepler bulunurken Kosova'da yaşanan çatışmaların temelinde etnik farklılıklar yatmaktadır. Dolayısıyla birbirinden tamamen farklı iki çatışma türüne müdahale ve yerel kapasitelerin inşası konularında BM'nin verdiği desteğin polis özelinde başarısının tespiti, çalışmanın hedefini oluşturmaktadır. Bu çalışmada BM'nin bölgesel çatışmaları sona erdirmeye, görev aldığı devlette barış ve istikrar ortamını sağlama, hukukun üstünlüğünü tesis etme, yerel polis gücü kurma ve

kapasitesini artırma konularında yaptığı çalışmalar incelenecek ve Haiti’de kurulan MINUSTAH misyonunun başarısız, Kosova’da kurulan UNMIK misyonunun ise başarılı olduğu hipotezi test edilecektir.

Elbette değişik ve derin kökleri olan ve birçok faktörün etkisiyle şekillenen bölgesel çatışmaların sadece BKO’lar aracılığıyla sona erdirilmesi beklentisi gerçekçi olmamaktadır. Aynı şekilde Yetki Belgesi’nde birbirinden çok farklı ve kapsamlı görevlerin BKO tarafından tamamen yerine getirilmesinin de mümkün olamayacağı açıktır. Ancak uluslararası polis güçlerinin demokratik kurumların işlemlerini sağlayacak politik atmosferi oluşturma görevinin misyonun başarısındaki ilk şart olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla toplamda 13 yıl süren MINUSTAH ve 9 yıl süren UNMIK misyonlarının, yerel polis kapasitesinin gelişimi ve suç sayıları üzerindeki etkileri detaylı analiz edilerek hipotezimiz doğrulanmaya çalışılacaktır.

Yine bu çalışmayla Haiti ve Kosova’da yürütülen BKO’ların detaylı incelenmesi yapılırken aynı zamanda gelecekte görev alacak yeni operasyonlara ışık tutabilecek bazı sonuç ve değerlendirmelerin yapılması amaçlanmaktadır. Ayrıca her iki misyonun Yetki Belgeleri kapsamında kendilerine verilen görevlerin daha farklı nasıl yapılabileceği ve bu yolla belirlenen hedeflere daha önce ulaşılmasının mümkün olup olmayacağı tartışılacaktır. İncelenen örnek iki misyon laboratuvar olarak görülerek gelecekte benzer nitelikteki BM müdahalelerinin başarısı için ne tür operasyonel ve idari çalışmaların yapılması gerektiği ortaya konulacaktır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkiye’de BM konusunda ortaya konmuş birçok eser olmakla birlikte BKO’lar konusunda yazılan eser sayısının oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Eldeki araştırmaların da çoğunlukla Türkiye’nin katkı verdiği tek bir BKO’ya odaklandığı ve misyonun sadece bir boyutunu analiz ettiği anlaşılmaktadır. Kaldı ki yapılan çalışmalar genellikle akademisyenler tarafından ortaya konmuş, pratikte BKO’da görev almış uygulayıcı-araştırmacıların literatüre katkısı oldukça sınırlı kalmıştır. Hâlbuki Türkiye 1950’li yıllarda askeri destek vererek başladığı BKO yolculuğunda 70 yılı geride bırakmış ve BKO’ya verilen destek yıllar bazında katlanarak artmıştır. Ülkemizin bin yıllık tarihi mirasına ve son yıllarda dış politikada uyguladığı aktif role uygun olarak uluslararası alanda bir diplomasi aracı olarak görülen BKO’ların daha geniş kapsamlı ele

alınması zorunlu hale gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında çalışmamız uygulayıcı-araştırmacılar tarafından iki farklı BKO'nun başarısını polis özelinde karşılaştırmalı olarak ortaya koyan ilk çalışma olma özelliğine sahip bulunmaktadır.

Geleneksel BKO'lara sadece devletler arasında çatışmayı sona erdirmeye ve barış antlaşmalarının ihlalini izleme görevleri verildiğinden, Yetki Belgesi'nde sayılan sorumlulukların yerine getirilmesindeki başarılarının yüksek olduğu söylenebilir. Ancak özellikle 1990 sonrası ortaya çıkan krizlere müdahale amacıyla görevlendirilen yeni nesil BKO'lara yüklenen görevlerin kapsamının önemli ölçüde artması sebebiyle başarısının değerlendirilmesi de güçleşmiştir.

Dolayısıyla Haiti ve Kosova'da görevlendirilen BKO'ların başarısının bu açıdan ele alınmasında fayda görülmektedir. Sonuçlar ve alınan dersler incelendiğinde gerek MINUSTAH gerekse UNMIK misyonlarının önemli ve değerli bilgiler içerdiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple tezimizin BKO'lar konusunda mevcut literatüre ve aynı zamanda araştırmacılara, akademisyenlere ve BKO'ların gelecekte karşılaşacağı muhtemel problemlere çözüm üretme konusunda politika oluşturan BM New York Merkezi'ndeki karar vericilere katkı sağlaması hedeflenmektedir.

1.4. ARAŞTIRMA TASARIMI

BM, ilk olarak Arap Yarımadası'nda İsrail Devleti'nin kurulması üzerine başlayan inanç temelli Arap-İsrail çatışmalarını sona erdirmek üzere BKO görevlendirmiştir. Bu ilk misyondan sonra değişik coğrafyalarda uluslararası krizlere müdahale amacıyla 70'den fazla müdahalede bulunulmuştur. BM'yi Haiti'de müdahaleye götüren sürecin kaynağı sosyo-ekonomik, Kosova'da müdahaleye götüren sürecin kaynağı ise etnik kaynaklı Arnavut-Sırp çatışmaları olmuştur. Görüleceği üzere BM, uluslararası barış ve istikrarı tehdit eden farklı coğrafyalardaki birbirinden tamamen değişik motivasyonlu çatışmalarda inisiyatif almıştır. Günümüzde hem Haiti'de hem de Kosova'da uluslararası gücün varlığı olmadan kalıcı barışı sağlamanın mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla problemi daha iyi anlamak amacıyla her iki devlette de BM müdahalesine giden süreç ve çatışmaların kaynağı detaylı şekilde analiz edilecektir. Ayrıca MINUSTAH ve UNMIK'in görevlerini yaparken karşılaştığı sorunlar incelenecek, BKO'ların temel görevlerinden olan yerel polisin kurulması ve kapasitesinin

artırılması konusu ele alınarak polis reformu sürecini yönetirken yapılan planlama ve uygulamalar üzerinden misyonların başarısı karşılaştırılacaktır.

1.5. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Çalışmamızda araştırma hipotezinin test edilmesine yönelik olarak birincil ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Araştırmacının her iki misyonda da BM polisi olarak görev alması sebebiyle yaptığı gözlemlerden çıkarılan sonuçlar ile misyonlardan BM Merkezine gönderilen raporların daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış suç sayıları ve personel bilgileri tek tek analiz edilerek istatistikler ve grafikler oluşturulmuş ve birincil veri olarak kullanılmıştır.

Çalışmamızda veri toplama için kullanılan araçlar; kitaplar, makaleler, akademik dergiler, elektronik kitap ve dergiler ile kurumların resmi web siteleri ise ikincil veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bunların yanı sıra BMGK kararları, BM Genel Sekreteri'nin BM Genel Kurulu'na sunduğu resmi raporlar, misyonların en üst yöneticisi konumunda olan Genel Sekreter Özel Temsilcisi (Special Representative of the Secretary General-SRSG)'nin BMGK'ya sunduğu raporlar, MINUSTAH ve UNMIK misyonlarından BM New York Merkez Ofisi'ne gönderilen yarıyıl raporları, BM eğitim ve resmi dokümanları ile Kosova Polisi resmi istatistikleri de yararlanılan diğer ikincil veri kaynaklarıdır.

1.6. VERİ GÜVENİRLİĞİ

Toplanan verilerin güvenilirliği için sadece akademik açıdan kabul görmüş kitaplar ve dergiler ile elektronik kaynaklar kullanılmıştır. Kullanılan tüm raporlar ve sayısal değerler ya doğrudan ilgili kurumun resmi internet sitesinden ya da resmi raporlarından alıntılanmıştır. Önyargılı ve/veya yanlı olduğu şüphesi uyandıran ifade ve bilgiler çalışmanın tarafsızlığı için elenmiştir. Ayrıca adil bir değerlendirme ve analiz için olaylar farklı ve bağımsız kaynaklar ile teyit edilmeye çalışılmıştır.

1.7. VERİ ANALİZİ YÖNTEMİ

Çalışmamızda misyonların kuruluşu, yönetim yapıları ve polis reformu uygulamaları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ayrıca Bireysel Polis Memurları (Individual Police Officer-IPO) ve Çevik Kuvvet Birimleri (Formed Police Units-FPU)'nin toplamından oluşan BM Polisi (United Nations Police-UNPOL) sayıları, yerel polis sayıları, suç sayılarının yıllar içindeki değişimi, kıtalar bazında misyona katkı veren

devletler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. BMGK kararları ile MINUSTAH ve UNMIK misyonları tarafından uygulanan Yetki Belgeleri, o günün şartları ve gelişmeleri içerisinde değerlendirilerek rasyonel yorum ve sonuçlara ulaşmak için elde edilen bilgi ve istatistiki veriler niteliksel olarak analiz edilmiştir.

1.8. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

Çalışmamızın kapsamını uluslararası barış ve istikrarı tehdit eden ciddi çatışmaların yaşandığı Haiti ve Kosova'ya BM'nin BKO'lar yoluyla müdahalesi ve yerel polisin kapasitesinin geliştirilmesi oluşturmaktadır. Haiti'de yaşanan sosyo-ekonomik problemlere çözüm üretilmesi ya da Kosova'daki etnik çatışmalar, nüfus hareketliliği ve azınlık hakları gibi çok boyutlu sorunların üstesinden gelecek öneriler ortaya konulması çalışmamızın konusu dışında kalmaktadır.

Çalışma, MINUSTAH ve UNMIK misyonlarının yerel polisin kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesine katkısını karşılaştırarak BM'nin etkinliğini analiz etmekte, Haiti ve Kosova örneklerinden hareketle BKO'ları daha etkin hale getirebilecek öneriler sunmaktadır. Tezimizin ana amacı, çatışmaların tarihi arka planını vermekle birlikte Haiti'de görev alan MINUSTAH'ın 2004-2017 ve Kosova'da UNMIK'in 1999-2008 yılları arasındaki uygulama ve performanslarını analiz etmektir. Zira BM, MINUSTAH'ın 2017 yılında kapanması ardından, MINUJUSTH adıyla oluşturulan yeni misyonla Haiti'deki varlığına devam etmektedir. Benzer şekilde UNMIK hala devam eden bir misyon olarak görülmekle birlikte, Kosova'nın 2008 yılında bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte görevlerini AB EULEX misyonuna devretmiş ve sembolik sayıda eşgüdüm görevlisi ile Kosova'da bulunmaya devam etmektedir. Her iki devlette yürütülen mevcut misyonlar çalışma kapsamının dışında kalmaktadır.

1.9. SINIRLAMALAR VE ETİK

Araştırma sonlandırılmadan önce Haiti ve Kosova'nın ziyaret edilmesi, yerel polisin geldiği son aşama, kazanım ve uygulamaların yerinde incelenmesi, üst düzey polis yetkilileriyle görüşmeler yapılması planlanmış ise de tüm dünyayı etkisine alan Covid-19 salgını sebebiyle getirilen seyahat kısıtlamaları, çalışmanın bu ayağının eksik kalmasına yol açmıştır.

Araştırmacının aktif olarak Türk Polis Teşkilatı'nda görev yapıyor olması ve halen BM Güney Sudan Misyonu (United Nations Mission in the Republic of South

Sudan-UNMISS)’nda profesyonel karar verici pozisyonunda görev alması, çalışma sonuçlarının tüm boyutlarıyla açıklanması konusunda baskı altında kalmasına ya da bu konuda şüphe duyulmasına yol açabilecektir. Ancak hem Türk Polis Teşkilatı hem de BM Teşkilatı, organizasyonun gelişimine katkı sağlayacak her tür çalışmayı desteklemekte ve elde edilen sonuçlarından yararlanma konusunda istekli davranmaktadır.

Tezimiz uluslararası standart etik uygulamaları ve Uludağ Üniversitesi etik kurallarına uygun şekilde yazılmıştır. Tezde kullanılan veri ve istatistikler halka açık kaynaklardan ve BM’nin resmi internet sitelerinden, BM kurs ve eğitim programlarından elde edilmiş olup “gizli” olarak tasnif edilmemiş bilgilerden oluşmaktadır. Ayrıca tez danışmanım, akademik etik kurallarına uygun çalışmam konusunda çalışmayı belirli aralıklarla denetlemiş ve bu amaçla çok sayıda toplantı tertip etmiştir.

1.10. ÇALIŞMANIN ANA HATLARI

Tezimizin ilk bölümünde Kavramsal Çerçeve ortaya konduktan sonra, ikinci bölümde BM’nin kuruluşu, yapısı ve yetkili organları, BKO kurulmasına karar verilmesi süreci ve BKO’nun uygulanışı, BKO ile birlikte literatüre giren ve sıklıkla birbirinin yerine kullanılan çatışmanın önlenmesi (conflict prevention), barışı koruma (peace keeping), barış yapma (peace making), barışa zorlama (peace enforcement) ve barışın inşası (peace building) gibi kavramlar açıklanacaktır. Ayrıca BKO’ların tarihi gelişimi, geleneksel ve genişletilmiş BKO’ların görev kapsamı ile tamamlanan ve halen devam eden BKO’lara yer verilecektir.

Üçüncü bölümde Haiti Cumhuriyeti’nin tarihi anlatılacak, Haiti’de istikrarsızlığa sebep olan sosyo-ekonomik çatışmaların kaynağı, ülkenin tarihsel gelişimi ile uyumlu şekilde açıklanacaktır. Devamında Haiti Krizi’ni sona erdirmek ve bölgede istikrarı yeniden tesis etmek amacıyla yürütülen diplomatik çalışmalar ile BM tarafından Haiti’de yetkilendirilen ilk BKO’ya kısaca değinilecektir. Haiti’de en uzun süre görev alacak ve çalışmamızın temelini teşkil eden MINUSTAH misyonunun kurulması ve görevleri ile Haiti Ulusal Polisi (Haitian National Police-HNP)’nin kurulması ve MINUSTAH kapanana kadar geçen sürede kapasitesinin gelişimi ile HNP’nin suç sayıları üzerindeki etkisi analiz edilecektir.

Dördüncü bölümde bir önceki bölüme benzer olarak Kosova Cumhuriyeti’nin tarihi, Kosova’da istikrarsızlığa sebep olan etnik çatışmaların kaynağı, ülkenin tarihsel

gelişimi ile uyumlu şekilde açıklanacaktır. Kosova Krizi’ni sona erdirmek ve Balkanlarda istikrarı yeniden sağlamak amacıyla uluslararası alanda yürütülen diplomatik çalışmalar, BM tarafından yetkilendirilen ve çalışmamızın temelini teşkil eden UNMIK misyonu incelenecektir. Kosova Polis Servisi (Kosovo Police Service-KPS)’nin kurulması ile UNMIK’in yetkilerini EULEX’e devredene kadar geçen sürede kapasitesinin gelişimi ile KPS’in suç sayıları üzerindeki etkisi analiz edilecektir.

Beşinci ve son bölümde MINUSTAH ve UNMIK BKO’larının kurumsal yapısı, görev alanları içinde bulunan yerel polis teşkilatlarının kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesi ile polisin suç sayıları üzerindeki etkisi karşılaştırılmalı olarak analiz edilerek misyonların başarısı ortaya konacaktır. Ayrıca her iki misyonun çalışmalarından elde edilen tecrübelerin BM’nin gelecekte görevlendireceği barışı koruma operasyonlarında ne şekilde uygulanabileceği konusunda önerilere yer verilecektir.

1.11. ARAŞTIRMACININ PROFİLİ

Polis Akademisi’nde 4 yıllık eğitimin ardından görev aldığım Türk Polis Teşkilatı’nda değişik birim ve rütbelerde 1998 yılından bu yana çalışmaktayım. 2002 yılında Sakarya Üniversitesi’nde sosyal bilimler alanında “*Emniyet Teşkilatı’nda Stres Kaynakları ve Yönetimi*” isimli tez ile yüksek lisansımı tamamladım. 2004-2005 yılları arasında BM’nin Kosova’da yetkilendirdiği UNMIK misyonunda, 2005-2008 yılları arasında ise Slovakya’da bulunan Bratislava Büyükelçiliği’imizde koruma amiri olarak görevlendirildim. 2009-2011 yılları arasında Emniyet Teşkilatı adına İngiltere Portsmouth Üniversitesi’nde “*Balancing Human Rights with Anti-terrorism Legislation: A Comparative Analysis of the Police Powers Available of the Turkish National Police and the Police Services of the UK*” isimli tez ile yüksek lisansımı tamamladım.

Ayrıca 2015-2017 yılları arasında da BM’nin Haiti’de yetkilendirdiği MINUSTAH misyonunda görev aldım. 2019-2021 yılları arasında Türkiye’yi temsilen “BM Polis Eğitim Müfredatı Geliştirme Grubu” üyesi ve BM BKO Türkiye irtibat noktası olarak görev yaptım. Halen Emniyet Genel Müdürlüğü Dış İlişkiler Dairesi Başkan Yardımcısı olarak görevli olmakla birlikte 2021 Mart ayından bu yana Güney Sudan’da konuşlu UNMISS misyonunda iç çatışmadan kaçanların sığındığı dünyanın en büyük IDP (Internally Displaced Person-Ülke İçinde Göçe Zorlanan Kişi) Kampı’nın güvenliğinden

sorumlu profesyonel karar verici pozisyonu olan “*Polis Koordinatörü*” görevini yürütmekteyim.

Analiz edilmek üzere birbirinden yaklaşık 9.000 km uzakta olan Haiti ve Kosova BKO’larının seçilmesinin sebebi, BM’nin birbirinden birçok açıdan farklı olan çatışma bölgelerinde “*one-size-fits-all*” anlayışının başarısının ölçülmesi olmakla birlikte aynı zamanda BM’nin her iki misyonunda da BM polisi olarak görev yapmış olmam sebebiyle uluslararası polislik anlayışı ve uygulamalarını yerinde gözlemleme şansını yakalamış olmamdır.

Bu sebeple özellikle belirtmem gerekir ki araştırmacı kimliğimin yanı sıra aynı zamanda uygulayıcı olarak polislik mesleği ve uygulamaları ile ilgili yaklaşık 24 yıllık kapsayıcı bir deneyime sahip bulunmaktayım. Uygulayıcı-araştırmacı bir işte fiilen çalışan ve aynı zamanda uygulayıcı olduğu iş kolu ile ilgili araştırma projesi yürüten kişi olarak tanımlanmaktadır.¹ Uygulayıcı-araştırmacı olmanın akademik çalışmalar açısından açık faydaları ve avantajları bulunmaktadır. Konuyu sadece teorik düzlemde inceleme olanağı bulunan araştırmacı ve akademisyenler genellikle kitaplar, akademik makaleler, resmi ve özel raporlar, kanunlar vb. yazılı belgelerin analizlerini yaparak yorum ve değerlendirmeler yapabilmektedir. Ancak bütün bu yazılı belgelerin pratikte nasıl yorumlandığını ve uygulandığını analiz etme şansları sınırlı kalmaktadır. Hâlbuki üç farklı BKO’da görev almam sebebiyle BM misyonlarının kuruluş aşamasından görevlendirme aşamasına kadar her türlü süreci, uygulayıcı olarak deneyimleme fırsatı yakalamış bulunmaktayım. Dolayısıyla uygulayıcı-araştırmacı olarak BKO’ların işleyişi ve misyonda yürütülen polislik faaliyetlerinin değerlendirilmesiyle ilgili diğer akademisyenlerden daha avantajlı olduğum düşünülebilir.

¹ Anderson Valerie, *Research methods in human resource management*, 2.b., London: Chartered Institute of Personnel and Development, 2009, s. 23.

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN GENEL TEŞKİLAT YAPISI VE GÖREVLERİ

Bu bölümde BM'nin kuruluşuna giden süreç, kuruluş amacı ve BM'nin ana organları kısaca açıklanacaktır. Ayrıca BM'nin uluslararası krizlere müdahale için kullandığı yöntemler, BKO'ların tarihsel gelişimi, Geleneksel ve Genişletilmiş BKO'lar ile BKO'ların görevlendirilmesine karar verilmesi süreçleri anlatılacaktır. Yine bu bölümde BM'nin bugüne kadar yetkilendirildiği devam eden ve görevi tamamlanan tüm BKO'lara kısaca yer verilmiştir.

2.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

II. Dünya Savaşı sırasında ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt ile İngiltere Başkanı Winston Churchill, 14 Ağustos 1941 tarihli Atlantik Bildirgesi ile BM Teşkilatı'nın kuruluş çalışmalarını başlatmıştır.² Bu çalışmaların sonucu olarak Sovyetler Birliği'nin de dâhil olduğu 26 devlet başkanı, 1 Ocak 1942 tarihinde Birleşmiş Milletler Bildirgesi'ni imzalamıştır. 1 Kasım 1943'de SSCB, İngiltere (Birleşik Krallık) ve ABD'ye Çin'in de katılması ile bu kez Moskova Bildirisi imza altına alınmıştır. 7 Ekim 1944 tarihinde yine bu dört büyük gücün liderlerinin katıldığı Dumbarton Oaks Konferansı ve 11 Şubat tarihinde düzenlenen Yalta Konferansı ile Birleşmiş Milletler'in kuruluşuna giden hazırlıklar tamamlanmıştır. Nihai olarak 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanan San Francisco Konferansı ile Birleşmiş Milletler Deklarasyonu imzalanmıştır.³

BM'nin kurulmasını takiben BM'ye uluslararası güvenliği tehdit eden uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi sorumluluğunu veren BM Kurucu Antlaşması'nın ilk maddesi, eleştirilerin konusu olmuştur. Özellikle BMGK'nin daimi üyelerinin kararları veto etme yetkisinin bulunması örgütün etkinliğini sınırlamıştır. Ayrıca BMGK tarafından alınan kararların uygulanmaması durumunda ne tür yaptırımlara başvurulacağı da çözümsüzlük durumunu bir adım daha öteye taşımıştır. 1948 yılında Arap-İsrail çatışmalarının izlenmesi ve ateşkes antlaşmasının ihlallerinin

² Barış Özdal, R. Kutay Karaca, 2. *Dünya Savaşı'nın Diplomasinin Gelişimine Etkileri, Diplomasi Tarihi II*, 2.b., Bursa: Dora Yayınları, 2020, s. 230-231.

³ United Nations, 1945: *The San Francisco Conference*, <http://www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/1945-san-francisco-conference/index.html>, (05.03.2018).

tespit edilmesi amacıyla kurulan ilk BM BKO sonrası BMGK tarafından verilen kararların İsrail Devleti'nce uygulanmaması, BM örgütünü henüz yolun başında tartışmaların merkezine taşımıştır. Aradan geçen bunca zamana rağmen BM'nin çatışma bölgelerine yaptığı müdahalelerin meşruiyeti ve bu müdahalelerin hedeflenen amaca ulaşip ulaşmadığı tartışılmaya devam etmektedir.

Gerçekleştirilen müdahalelerin hukuki, siyasi ve etik açıdan eleştirilmesi, yapılan müdahalelerin başarılı olup olmadığını ve bunun sebeplerini araştıran çalışmaları gölgede bırakmıştır.⁴ Bir müdahalenin sonucunun başarılı olup olmadığını gösteren ölçütlerin neler olduğunun açıkça ortaya konamaması ve çalışmaların sınırlı sayıda olay üzerinde yapılmış olması da ayrı bir zorluk olarak ortaya çıkmıştır.

BKO'nun ilk dönemlerinde dünya barış ve güvenliğini tehdit eden, geniş çaplı insanlık dramının yaşandığı devletlere, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ve insani yardım amacıyla rızaları aranmaksızın uluslararası askeri müdahalelerde bulunulmuştur.⁵ Bu müdahaleler, iki kutuplu dönem sonrası farklılaşan uluslararası sistem gereği özünde değişime uğramış, Soğuk Savaş öncesi ve sonrası dönemlerde kapsam ve amaç bakımından önemli farklılıklar göstermeye başlamıştır.

Soğuk Savaş süresince iki kutuplu sistemde devletler, sorunlarını NATO ve Varşova Paktı üzerinden çözümlenmeye çalışmış ve BM'nin BKO aracılığıyla yaptığı müdahale sayısı sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla bu dönemde BKO'nun başarısının tespiti yönelik çalışmalar ancak vaka düzeyinde incelenebilmiştir. Aralık 1991'de iki kutuplu sistemin sona ermesi ile birlikte BM, uluslararası güvenliğin sağlanması konusunda daha fazla öncelik alabilmiş ve BKO'ların müdahale sayısı hızla artmıştır. Böylece BKO müdahalelerinin başarıları ve barışa katkıları, örneklem sayısının artması ve nicel yöntemlerin uygulanabilmesiyle daha çok araştırmacının ilgisini çeker duruma gelmiştir.

Tarihsel açıdan bakıldığında ise 26 Haziran 1945'te imzalanan BMKA, BM'nin bütün faaliyetlerinin temelini oluşturmaktadır. Antlaşmanın temel amacı uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasıdır ve bu amaçla BM farklı yöntemlere başvurmaktadır. Antlaşmada açıkça yer almamakla birlikte BM BKO, zamanla BM'nin barış ve güvenliği

⁴ Mehmet Öncü, "Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Hukukî Temelleri", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C.II, S.6, (2006), s. 31-57.

⁵ UN, *Department of Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/departments-of-peacekeeping-operations>, (07.03.2018).

sağlama amacının tesis edilmesinde en önemli ve etkin araçlarından birisi haline gelmiştir.

Antlaşma, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması konusunda esas sorumluluğu BMGK'ye vermiştir. Genel Kurul bu amacı gerçekleştirebilmek için BKO'nun da aralarında bulunduğu bir takım önlemlere başvurmaktadır. Bu tarz müdahaleler için yasal zemin, BMKA'nın "*Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıkların Barışçı Yollarla Çözülmesi*" başlıklı 6. Bölümü ile "*Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumlarında Alınacak Önlemler*" başlıklı 7. Bölümüdür.⁶ İlk dönem geleneksel BKO'ların görevlendirilmesi, BMKA'nın 6. Bölümü dayanak alınarak yapılmaktayken son dönemlerde sıklıkla BMKA'nın 7. Bölümüne atıfta bulunulduğu gözlenmektedir. Genişletilmiş barışı korumanın hukuki dayanağı konusundaki tartışmalar halen devam etmektedir. Ancak son dönemde bazı akademisyenlerce, hukuksal kaynağını BM Şartı'nın 6 ve 7. bölümlerinden eşit şekilde aldığı gerekçesiyle, "*Bölüm 6.5 Barışı Koruma*" (Chapter 6.5 Peacekeeping) olarak da nitelendirilmiştir.⁷ Bu tanımlama, aslında genişletilmiş barışı koruma anlayışının hukuki temelini belirtmekte karşılaşılan güçlüğü ifade etmek için de kullanılmaktadır.

2.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN KURULUŞ AMACI

II. Dünya savaşı, ekonomik, sosyal, işgücü vb. hususlarda Avrupa'da önemli tahribatlara yol açmış ve savaş sonunda BM Teşkilatı kurulmuştur.⁸ Uluslararası barış ve güvenliği korumayı ve bozulan barışı yeniden tesis etmeyi amaç edinen BM, oluşturduğu mevzuat ile uluslararası hukuk sisteminde yetki kullanan veya kullanmaya çalışan, geniş yetkilerle donatılmış evrensel nitelikte uluslararası bir örgüttür.⁹ Üye devletler tarafından 26 Haziran 1945'te San Francisco'da imzalanan BMKA'ya göre Birleşmiş Milletler'in en temel amacı, "*tüm dünyada uluslararası barış ve güvenliği sağlamak*" ve bu amaç doğrultusunda barışın sürdürülebilir olması için önlemler almaktır.

⁶ United Nations, *UN Charter*, 2018, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html>, (05.03.2018).

⁷ Agostinho Zacarias, Joaquim Alberto Chissano, *The United Nations and international peacekeeping*, IB Tauris, 1996, s. 253.

⁸ Kamuran Reçber, *Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri*, 1.Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2012, s. 14.

Barış Özdal, *Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı?* 2.Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2020, s. 199.

⁹ Kamuran Reçber, *Uluslararası Hukuk*, 3.Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2018, s. 250.

BMKA'nın 1. Maddesi, BM Teşkilatı'nın amaçlarını detaylı olarak düzenlemiştir. Buna göre BM, uluslararası barış ve güvenliği korumakla yükümlü olup barışı tehdit edecek unsurları önlemek amacıyla etkin ortak tedbirler geliştirilmesini, barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlıkların barışçıl yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak çözülmesini gaye edinmektedir.¹⁰ Bunun yanı sıra milletler arasında dostane ilişkiler kurmak, yoksul toplumların yaşam şartlarını iyileştirmek, açlık, salgın ve cehalet ile mücadele etmek ve başkasının hak ve özgürlüklerine saygı konusunda milletlerin birlikte çalışmasına destek olmak BM'nin amaçları arasındadır.

2.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN TEMEL ORGANLARI

Uluslararası güvenlik ve barıştan sorumlu BM Teşkilatı'nın Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Genel Sekreterlik, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi ve Uluslararası Adalet Divanı gibi temel organları ile çok sayıda yardımcı ve uzmanlık kuruluşu bulunmaktadır.¹¹ Çalışmamızın bütünlüğü açısından BM'nin sadece temel organlarına kısaca yer verilecektir.

2.3.1. Genel Kurul

Genel Kurul, BM'nin en kapsamlı temel organı olup diğer tüm BM organları Genel Kurul'a bağlı olarak görev yapmaktadır. BMGK'nin daimî olmayan üyelerini seçmek, BMGK ile birlikte Uluslararası Adalet Divanı üyelerini belirlemek, Ekonomik ve Sosyal Konsey üyelerini seçmek ve Vesayet Rejimi atamak Genel Kurul'a ait başlıca yetkiler olarak sıralanabilir. Genel Kurul ayrıca BM bütçesini hazırlamak, uluslararası güvenlik sorunlarını genel ilkeler çerçevesinde müzakere etmek ve sorunların barışçıl yöntemlerle çözümlemesine yönelik önerilerde bulunmak hakkına sahiptir. Bunun dışında ekonomik, sosyal, insani, kültürel, eğitim, sağlık gibi alanlarda da yapılacak düzenlemeleri teşvik etmekten ve BMGK'den ve diğer BM organlarından gelen raporları değerlendirmekten sorumludur. Genel Kurul'da 193 üye devletin her birinin eşit oyu bulunmaktadır.¹² Genel Kurul düzenli olarak her yılın Eylül-Aralık aylarında olağan toplantısını yapmakta, ihtiyaç halinde özel amaçlı olağanüstü toplantılar da

¹⁰ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, a.g.e., s. 477.

¹¹ United Nations, *Main Organs*, 2018, <http://www.un.org/en/sections/about-un/main-organs/index.html>, (28.11.2018).

¹² M.J. Peterson, *The UN General Assembly*, London: Routledge, 2005, s. 17.

gerçekleştirebilmektedir. Genel Kurul olağan konularda salt çoğunlukla, önemli görülen konularda ise üçte iki çoğunlukla karar almaktadır.¹³

2.3.2. Güvenlik Konseyi

BM'nin uluslararası güvenlik ve barışın sağlanmasında baş sorumlu organı BMGK'dir. Bu yetkinin BMGK'ye verildiği BMKA'nın 24. Maddesinde açıkça belirtilerek konseyin 4 temel amacı üzerinde durulmuştur. Bunlar; uluslararası barış ve güvenliği sağlamak, uluslararası ilişkileri barışçıl yöntemlerle geliştirmek, uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde iş birliğini sağlamak ve insan haklarını koruyucu kararlar almaktır. BMGK'nin ABD, Rusya Federasyonu (RF), Fransa, Birleşik Krallık, ÇHC'den oluşan 5 daimî üyesi ile diğer üyelerce seçilen 10 geçici üyesi olmak üzere toplam 15 üyesi vardır.¹⁴

BMGK, barışa yönelik bir tehlike oluştuğunda BMKA ve İç Tüzüğü gereği toplanabilmektedir. BMGK barışçı çözüm için önerilerde bulunmak ve gerektiğinde barış koşullarını belirlemek yetkisine sahiptir. Daimî üyeler, karar tasarısına ret oyu anlamına gelen veto hakkına sahiptir ve kararlar minimum 5+4=9 olumlu oy ile alınmaktadır. Ancak genel olarak daimi bir üye olumsuz oy vererek yani "*veto hakkını*" kullanarak karar alınmasını engelleyebilmektedir. Karar alınırken veto yetkisine sahip olan üyelerin oylamaya katılmaması ya da çekimser kalmaları, kararı veto ettikleri anlamına gelmemektedir.¹⁵ Sürdürülebilir bir dünya barışı için en yetkili organ olan BMGK, ortaya çıkabilecek her türden tehdit olasılığına karşı daima hazır vaziyette bulunmak zorundadır.

2.3.3. Genel Sekreterlik

Genel Sekreterlik, Genel Kurul ve BM'nin diğer kurumlarının aldığı kararların yürütülmesinden sorumludur. Bu görevler, BKO'nun idari sorumlusu olmaktan uluslararası uyuşmazlıklarda arabuluculuk yapmaya, ekonomik ve sosyal kurumların denetiminden insan hakları ve sürdürülebilir kalkınma adına çalışmalar yapmaya kadar uzanan çeşitli ve kapsamlı faaliyetleri içermektedir.¹⁶ Sekreterlik, dünya kamuoyunu BM çalışmaları hakkında bilgilendirip tüm dünyayı ilgilendiren konular hakkında uluslararası

¹³ Reçber, *Uluslararası Hukuk*, a.g.e., s. 251.

¹⁴ Neil Fenton, *Understanding the UN Security Council, Coercion or Consent?*, London: Routledge, 2017, s. 25.

¹⁵ Reçber, a.g.e., s. 252.

¹⁶ Ian Johnstone, "The role of the UN Secretary-General: The Power Of Persuasion Based on Law", *Ege Global Governance*, 9(4), 2003, s. 445.

konferanslar düzenlemektedir. Sekreterliğin başında Genel Kurul tarafından atanan, örgütün en yüksek kademesinde ve temsilcisi niteliğinde bir Genel Sekreter bulunmaktadır. Genelde eski diplomat ve dış işleri bakanlarından seçilmekte olan Genel Sekreter, BM üyesi devletlerin özellikle de yardıma muhtaç ve savunmasız milletlerin sözcülüğünü yapmaktadır.¹⁷

Genel Sekreter, uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye düşürebilecek herhangi bir konuyu BMGK'nin dikkatine sunabilmektedir. Genel Sekreter ve BM memurlarının görevlerini yerine getirirken tamamen bağımsız hareket etmesi, herhangi bir makam ya da hükümetten talimat ya da telkin kabul etmemesi beklenmektedir. BM üyeleri, Genel Sekreter ve sekretarya memurlarının uluslararası nitelikteki sorumluluklarına saygı göstermek ve onların kararlarına etki edecek çabalardan kaçınmakla sorumludur.¹⁸

Günümüzde bu görevi Portekiz eski Başbakanı Antonio Guterres yürütmektedir. 1 Ocak 2017'de BM'nin dokuzuncu Genel Sekreteri olarak 5 yıllığına göreve seçilen Guterres, Genel Kurul tarafından ikinci kez görevlendirilmiş olup 2027 yılına kadar bu görevi yürütecektir.

2.3.4. Ekonomik ve Sosyal Konsey

Ekonomik ve Sosyal Konsey, BM'nin sürdürülebilir kalkınma üzerine aktif müzakerelerin yapıldığı temel organı olup yeni çözümler üretmek için uluslararası konferanslar organize etmektedir. Konsey, yıl boyunca kısa oturumlar, çok sayıda hazırlık toplantıları ve yuvarlak masa toplantıları olmak üzere, sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımı ile çok sayıda panel düzenlemektedir. Konsey, Genel Kurul tarafından 3 yıllığına seçilen 54 üyeden oluşmaktadır. Uluslararası güvenlik ve barışı sağlamada siyasi önlemlerin yeterli olmaması, söz konusu sorunların ekonomik ve sosyal nedenlerinin de tespit edilip çözüm sürecine dâhil edilmesi gerektiği düşüncesiyle kurulmuştur. Bu amaçla sosyo-ekonomik kökenli uluslararası sorunları araştırmakta, raporlar hazırlamakta, uluslararası konferanslar düzenleyerek Genel Kurul ile diğer BM kurumlarına tavsiyelerde bulunmaktadır.¹⁹

¹⁷ UN, *Main Organs*, <http://www.un.org/en/sections/about-un/main-organs/>, (05.03.2018).

¹⁸ Reçber, a.g.e., s. 254.

¹⁹ UN, *Economic and Social Council*, <https://www.un.org/ecosoc/en/home>, (05.03.2018).

2.3.5. Vesayet Konseyi

Kendi kendilerini yönetemeyen halkların yönetilmesi görevini üstlenen BM üyeleri Vesayet Konseyi ile bu sorumluluğu yerine getirmektedir. İç çatışmaların yaşandığı ve istikrarın sağlanamadığı bölgelerde yaşayan insanların refahını en üst düzeye taşımak Konsey'in birinci görevidir. Bu görevi gerçekleştirirken de bölge halklarının kültürlerine saygı göstererek sosyo-ekonomik bakımdan gelişmelerine destek olmaktadır.²⁰ Uluslararası güvenlik ve barışı pekiştirerek vesayet altındaki bölgeleri tehlikelerden korumaya çalışmaktadır. Vesayet Konseyi kendi yetkisi altında uluslararası bir Vesayet Rejimi kurup bölgelerin yönetimini ve gözetimini sağlamaktadır.²¹ Vesayet altında bulunan ülkelerdeki yapılanmaların bağımsızlıklarına kavuşması sonucunda günümüzde Vesayet Konseyi kadük hale gelmiştir.²² 1960 yılından bu yana idari olarak Vesayet Rejimi görevlendirmesi yapmayan Vesayet Konseyi 1994 yılında görevlerini askıya almış ve sadece gerekli durumlarda danışmanlık faaliyeti yürüten bir yapıya dönüşmüştür.²³

2.3.6. Uluslararası Adalet Divanı

BM Teşkilatı'nın adaletten sorumlu temel organı olan Uluslararası Adalet Divanı (UAD), BM'nin en eski ve önemli organıdır. Uluslararası uyuşmazlıkların uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde çözümlenmesini sağlamaktadır. Divan, 9 yıl için seçilen 15 üyeden oluşmakta olup BMGK'nin 5 daimî üyesinin hâkimleri sürekli görev yapmaktadır. Divan üyeleri hem Genel Kurul'un hem de BMGK'nin çoğunluk oyu ile seçilmektedir. Merkezi Hollanda'nın Lahey kentinde olan Uluslararası Adalet Divanı'nın resmi çalışma dilleri İngilizce ve Fransızcadır.²⁴

BM'nin her üyesi, taraf olduğu uyuşmazlıklarda UAD tarafından verilen karara uymakla yükümlüdür. Karara uyulmaması durumunda anlaşmazlığın diğer tarafı UAD'ye

²⁰ UN, *Main Organs*, <http://www.un.org/en/sections/about-un/main-organs/>, (05.03.2018).

²¹ Ralph Wilde, "Trusteeship Council", *The Oxford Handbook on the United Nations*, Oxford University Press, (2018), s. 182.

²² Reçber, *Uluslararası Hukuk*, a.g.e., s. 252.

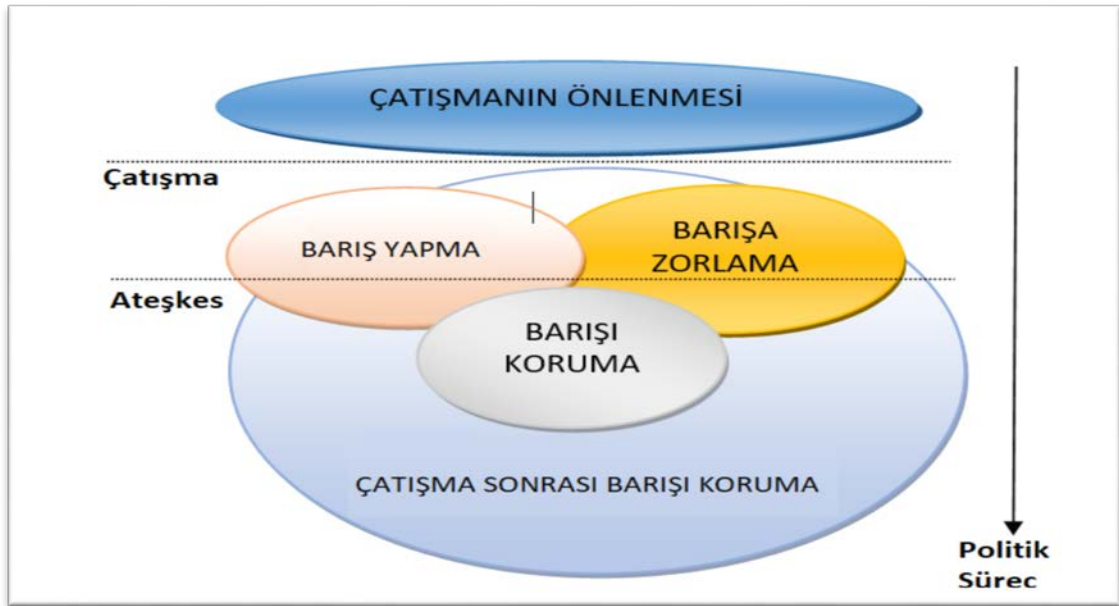
²³ Knudsen, T. B. ve C. B. Laustsen, "The politics of international trusteeship", *Kosovo between War and Peace*, London: Routledge, (2006), ss. 11-28.

²⁴ Akande Dapo, "The International Court of Justice and the Security Council: is there room for judicial control of decisions of the political organs of the United Nations?", *International & Comparative Law Quarterly*, (1997), ss. 309-343.

başvurabilmekte, BMGK gerekli görmesi halinde hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilmekte veya alınacak önlemleri kararlaştırabilmektedir.²⁵

2.4. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN MÜDAHALE ŞEKİLLERİ

Genel anlamıyla müdahale, bağımsız devlet ya da devletlerin bağımsız bir devletin egemenlik haklarını ihlal ederek iç ve/veya dış işlerine karışması hali olarak tanımlanabilir. BM, kurucu Antlaşmanın kendisine verdiği uluslararası güvenlik ve barışı sağlama görevini yerine getirirken farklı müdahale şekilleri kullanmaktadır. Bunlar; çatışmanın önlenmesi (conflict prevention), barışı koruma (peace keeping), barış yapma (peace making), barışa zorlama (peace enforcement) ve barışın inşasıdır (peace building).²⁶ Literatürde birbirinin yerine sıkça kullanılan ve karıştırılan bu kavramların anlaşılması ve doğru kullanılması BM'nin müdahale yöntemlerinin anlaşılabilmesi bakımından büyük öneme sahiptir. Yukarıda sayılan müdahale şekilleri birbirinden tamamen bağımsız olmayıp zaman zaman birlikte kullanılmakta, Şekil 1'de görüldüğü gibi birbiri ile kesişen ya da biri diğerini tamamlayan aktiviteler olarak görülmektedir.

Şekil 1. BM'nin Uluslararası Krizlere Müdahale Şekilleri²⁷

²⁵ Reçber, a.g.e., s. 253.

²⁶ UN, *Principles of Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>, (05.03.2018).

²⁷ UN, *Peacekeeping Operations*, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf, s. 19. (05.03.2018).

2.4.1. Çatışmanın Önlenmesi

Çatışmanın önlenmesi, devletlerarası krizlerin ya da devlet içi gerginliklerin, şiddet kullanımı boyutuna geçmeden önlenmesi amacıyla yürütülen diplomatik çabaları içermektedir. Diplomatik girişimlerin etkili olabilmesi için çatışmaya götüren faktörlerin dikkatli şekilde analiz edilmesi, erken safhada gerginliklerin ve çatışmaya sebep olan sorunların tespiti konusunda etraflıca bilgi toplanması gerekmektedir. Bu nedenle çatışmanın önlenmesi faaliyetleri, Genel Sekreter tarafından arabuluculuk yapacak görevlilerin çatışma bölgesine önceden gönderilmesi ya da güven artırıcı önlemlere başvurulması şeklinde görülmektedir.²⁸

2.4.2. Barışı Koruma

Barışın korunması müdahale şeklinde diplomatik yöntemlerle çatışmanın durdurulması ve istikrarın sağlanması konusunda sonuç alınamamış, BM asker ve polis güçleri ve sivil personeli çatışma bölgesinde konuşlandırılmıştır. BKO görevlendirilmesi yoluyla çatışmanın önlenmesi ve barışın sağlanması amaçlanmaktadır.²⁹ Barışı koruma yöntemi, sorunu ortadan kaldırmaya yönelik diplomatik görüşmelerin çözümsüz kaldığını ve kontrolü BKO'nun aldığı anlamına gelmektedir. BKO görevlendirilmesine BMGK karar vermekte, Genel Sekreter ise operasyonun yönetilmesinden sorumlu olmaktadır.³⁰ Son dönemde barışı sağlamanın en etkili yollarından biri olarak kabul edilen barışı koruma operasyonları, çatışan tarafları sorunların çözümüne yönelik işbirliğine teşvik etmeyi ve barış ortamı yaratmak adına ikna çabalarını kapsamaktadır. BM'nin kendi bünyesinde olaylara müdahale edecek mevcut üniformalı bir kuvveti olmadığından üye devletlerin katkılarıyla dünyanın dört bir yanından polis ve asker gücü sağlanmaktadır.

Barışı korumada çatışan tarafların barışa geçişlerini hızlandırmak esas alınmaktadır. Şiddet ve gerilimin arttığı bölgelere müdahale ederek sorunun sona erdirilmesine yönelik yoğun çaba harcanmaktadır. Bu noktada “tarafların rızasını almak”, “*meşru müdafaa dışında kuvvet kullanımından kaçınmak*” ve “*tarafsızlık*” temel ilkelerdir. Ev sahibi devletin onayı alınmadan BMGK'nin bir çatışma bölgesine müdahalede bulunması tercih edilen bir yöntem değildir. Ayrıca meşru müdafaa dışında

²⁸ a.g.e., s. 17.

²⁹ Neil Fenton, a.g.e., s. 25.

³⁰ UN, *Peacekeeping Operations*, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf, s. 18. (05.03.2018).

güç kullanma mekanizmasına başvurulmamaktadır.³¹ Ancak ilk defa 1999 yılında Sierra Leone’de yaşanan insanlık dramını sona erdirmek için BMGK, sivillerin yakın ve mutlak fiziksel şiddet tehdidi altında olması durumunda kuvvet kullanmasına izin veren bir kararı kabul etmiş ve sonraki yıllarda görevlendirilen birçok BKO’ya bu yetki tanınmıştır.³²

2.4.3. Barış Yapma

Barış yapma müdahale şeklinde genellikle taraflar arasında devam eden bir çatışma vardır ve amaç diplomatik müzakereler ile bu çatışmanın sonlandırılmasıdır. Bu müdahale modelinin uygulanmasında temel görev, çatışmaya sebep olan unsurların araştırılarak barışı sağlamada etkili yöntemlere karar verilmesi ve tarafların bir müzakere antlaşmasına ulaşmasının sağlanmasıdır. Soğuk Savaş’ın sonlarına doğru kullanılmaya başlanan bu yöntem, günümüzde hala bölgesel kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütülerek mevcut çatışmayı sonlandırmak ve olası krizleri engellemek şeklinde uygulanmaya devam etmektedir.³³

2.4.4. Barışa Zorlama

Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemde meydana gelen gelişmeler, barış çalışmalarının yürütülmesinde de birtakım değişikliklere yol açmış ve çalışmalar farklı perspektiflerle yeniden biçimlendirilmiştir. BM barışa zorlama yöntemi de bu doğrultuda yeni bir sistem olarak ortaya çıkmıştır. Çatışmanın önlenmesi, barışı koruma, barışın tesisi ve inşası yöntemlerinde gönüllülük esas alınırken barışa zorlama yönteminde diğerlerinden farklı olarak çatışan taraflar arasında gönüllülük aranmamakta, sivillerin meydana gelen çatışmalardan korunması ya da en az zararla çatışmanın dışında tutulabilmesi amaçlanmaktadır.³⁴

BM, gerektiğinde tarafları barışa zorlamak adına askeri birlikler kurma ve kuvvet kullanma yetkisiyle hareket etmektedir. Barışa zorlama yöntemini 1992’de ilk ortaya atan dönemin BM Genel Sekreteri Boutros Ghali olmuştur. Boutros Ghali, Barış Gündemi (An Agenda for Peace) isimli kitabında barışın bozulduğu, tehdit ile karşılaşıldığı ya da saldırganlık tespiti halinde BMGK’nin barışa zorlama operasyonuna karar verebileceği

³¹ a.g.e., s. 18.

³² a.g.e., s. 18.

³³ a.g.e., s. 19.

³⁴ Ryan Stephen, “United Nations Peacekeeping: A matter of principles. ” *International Peacekeeping*, 7(1), (2000), ss. 27-47.

ve gerektiğinde bölgesel örgütlerden de yardım alınabileceği fikrini ortaya koymuştur.³⁵ Ghali'nin bu yaklaşımı geleneksel barışı korumadan, genişletilmiş barışı koruma faaliyetlerine geçişin ilk önemli göstergesi olmuştur.

Bu yeni yaklaşıma göre BMGK tarafından görevlendirilen birliklerin geleneksel Barışı Koruma Operasyonları'nın temel unsurlarından birisi olan meşru müdafaa dışında kuvvet kullanmama ilkesine uyma zorunlulukları yoktur. Ancak bu operasyonlar öznel yargı ve görüşlerden uzak, tarafsız yürütülmelidir. Barışa zorlama operasyonlarında BM'nin diğer bir temel unsuru olan tarafların rızasının alınması ilkesi aranmamakla birlikte tarafların gönüllülüğü operasyonların başarısını artırmaktadır. Barışa zorlama operasyonlarının temel görevleri arasında silahlı çatışma esnasında güç kullanan tarafa birtakım uluslararası yaptırımlar uygulamak, çatışma bölgelerini arındırmak, silahlı oluşumları engellemek ve çatışma bölgesine gerekli olduğunda kuvvet göndererek müdahalede bulunmak yer almaktadır.³⁶

2.4.5. Barışın İnşası

Çatışmadan çıkan toplumun yeniden çatışmaya dönmemesi amacıyla sorunların kökenine inilerek çözümler üretmek amaçlanmaktadır. Barışın inşası, taraflar arasındaki ilişkileri güçlü tutmanın, güven ilişkisi geliştirmenin yollarını aramaktan geçmektedir. Taraflar arasındaki bu ilişkiler sadece sosyal veya ekonomik boyutuyla sınırlı kalmamakta eğitsel ve kültürel faaliyetler de taraflar arasında daha fazla barış havası yaratmak için kullanılmaktadır. Barışın inşasında amaç söz konusu sorunun tekrarlanmasının ve çatışma ortamına dönülmesinin önüne geçmektir.³⁷

Barışın yeniden sağlanması anlamına gelen inşa operasyonları bir anlamda taraflar arasında barışı kontrol mekanizması işlevi görmektedir. Kalıcı barış inşa etmek tam anlamıyla bir uluslararası destekle mümkün olmaktadır. Bu destek, çatışan tarafların faaliyetleri üzerinde daimi gözlemciler gerektirmektedir. Söz konusu bölgelerin yeniden yapılanmasına destek verilirken yerlerinden edilmiş sivillerin geri dönmesi, demokratik ve katılımcı seçim atmosferinin oluşturulması, güvenlik alanında reformlar yapılması ve

³⁵ Marnika Maurice, "The rules of the game: The three guiding legal principles of peacekeeping", *Peacekeeping & International Relations*, 25.1, (1996), s. 3.

³⁶ UN, *Principles of Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>, (05.03.2018).

³⁷ UN, *Peacekeeping Operations*, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf, s. 18. (05.03.2018).

hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi öncelikli görevlerdir.³⁸ Barışın inşası, geleneksel barışı koruma ile vesayet rejimi arasındaki boşluğu dolduran önemli bir işleve sahiptir. 1960 yılından bu yana Vesayet Konseyi'nin işlemlerine son vermesi üzerine ihtiyaç duyulan alanlardaki aktiviteler genel itibariyle bu müdahale şekliyle yürütülmektedir.³⁹ Dolayısıyla barışın inşası faaliyetleri kalıcı barış için gerekli koşulları oluşturacak karmaşık ve uzun soluklu bir süreçtir.

2.5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI' NIN TARİHSEL GELİŞİMİ

BKO'ların uluslararası alanda genel kabul görmüş belirgin ve kapsayıcı bir tanımı bulunmamaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde BKO'nun değişen ve gelişen çok boyutlu yapısı, yüklenilen yeni görev ve sorumluluklar kavram karmaşasını da beraberinde getirmiştir. BKO'nun tanımlanması açısından bu yeni dönemde farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bazı akademisyenler, BKO'yu nesiller halinde ele alarak tanımlarken, diğerleri belli kategorilere ayırarak incelemişlerdir.

Birinci yaklaşımda BKO, genellikle üç nesil olarak incelenmektedir. İlk nesil operasyonlar geleneksel BKO'ları, ikinci nesil Operasyonlar daha geniş kapsamlı ve karmaşık BKO'ları, üçüncü nesil Operasyonlar ise barışa zorlama harekâtlarını içermektedir. İkinci yaklaşım ise BKO'yu beş farklı kategoride ele almaktadır. Bunlar; geleneksel barışı koruma, genişletilmiş barışı koruma, geçiş yönetimleri, barışa zorlama harekâtları ve barışı destekleme operasyonlarıdır. Geçiş yönetimi operasyonları genellikle barışı destekleme operasyonlarının bünyesinde gerçekleştiği için bu yaklaşımda BKO'yu dört ana başlıkta değerlendirmek de mümkündür.⁴⁰

Genel olarak ele alındığında ikinci yaklaşımın BKO'nun teorisini anlamak açısından daha faydalı olduğu söylenebilir. Zira BKO, nesiller halinde incelendiğinde operasyonlar kaçınılmaz olarak belli dönemlerle özdeşleşmektedir. Fakat ne birinci nesil geleneksel operasyonlar Soğuk Savaş döneminde gerçekleştirilen tek operasyon türüdür, ne de barışa zorlama harekâtları Soğuk Savaş sonrası dönemde başvuru olan tek operasyon

³⁸ UN Charter, *Chapter VII*, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-vii/>, (05.03.2018).

³⁹ Boutros-Gali, Boutros, *An Agenda for Peace. Second Edition with the New Supplement and Related UN Documents*, Newyork: UN Department of Public Information, 1995, s. 51-62.

⁴⁰ Gorman, Laurie, "The Implications of Regional Peace Operations on United Nations Capacity for Peacekeeping", *Challenges of Effective Cooperation and Coordination in Peace Operations*, S.1, (2008), ss. 1-21.

tipidir. Bu nedenle BKO'yu nesiller halinde incelemek yerine belli türler çerçevesinde ele almak daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır.

2.5.1. Geleneksel Barışı Koruma

Geleneksel Barışı Koruma diğer tüm BKO'lar açısından teorik bir başlangıç noktası niteliğindedir. Her ne kadar BKO türleri genellikle kronolojik bir sıralamaya tabi tutulsa da Geleneksel Barışı Koruma hem Soğuk Savaş öncesinde hem de sonrasında kendisine uygulama alanı bulmuştur. Geleneksel Barışı Koruma faaliyetlerinin ne olduğuna ve hangi aktiviteleri kapsadığına dair kesin bir görüş birliği olmasa da, bu operasyonların prensipleri ve hedefleri genel kabul görmektedir.⁴¹

Şekil 2'de görüleceği gibi Geleneksel BKO'nun olmazsa olmaz üç temel unsuru bulunmaktadır. Bunlar; Tarafların Onayı (Consent), Tarafsızlık (Impartiality) ve Minimum Güç Kullanımı (The Minimum Use of Force)'dır.

Şekil 2. Geleneksel Barışı Koruma Operasyonları'nın Unsurları

Çatışan tarafların bölgeye yerleştirilecek olan barışı koruma gücünün görev tanımına, oluşumuna ve komuta yetkisi olan kişiye dair onayının olması, geleneksel BKO'nun sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için mutlak şart olarak görülmektedir. Bununla birlikte taraflar, özellikle barışı koruma birlikleri çatışma bölgesine yerleştikten sonra onay veren taraflar bu tutumlarından vazgeçebilmekte ve barışı koruma gücünün faaliyet alanını kısıtlama yönünde girişimde bulunabilmektedirler. Ancak bu durum birliklerin bölgeden çekilmesi ve görevinin sona ermesi sonucunu doğurmamaktadır.⁴²

⁴¹ UN, *What is Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>, (06.03.2018).

⁴² UN, *What Peacekeeping Does*, <https://peacekeeping.un.org/en>, (05.03.2018).

BKO'ların uygulanmasını ele alan Capstone Doktrini'ne göre, " tarafların rızası"nın sağlanması operasyonların gerçekleşmesinin ön koşulu olarak kabul edilmektedir. Fakat Capstone Doktrini, yerel unsurların rızasının sağlanamadığı durumlarda da Barışı Koruma Operasyonları kapsamında son çare olarak "güce başvurulabileceğini" öngörmektedir.⁴³

Geleneksel BKO'da görev yapacak olan birliklerin sıkı sıkıya bağlı olması gereken bir diğer kural tarafsızlıktır. Çatışma bölgesinde görev alan barışı koruma gücü personeli kesinlikle tarafsız olmalıdır. Tarafsızlık, çatışan tarafların her birine önyargısız ve eşit yaklaşmayı ve çatışmanın hiçbir şekilde tarafı haline gelmemeyi gerektirmektedir.⁴⁴ Burada bahsedilen tarafsızlık kavramı "etkisizlik" (neutrality) kavramı ile karıştırılmamalıdır. Eğer taraflardan biri açık şekilde barışı ihlal ediyorsa, orantılı ve etkili şekilde karşılık verilmesi gerekmektedir. BM'nin Bosna'da gerçekleştirilen katliamlara tarafsızlık ilkesinin yanlış yorumlanması ile kayıtsız kalması sebebiyle tarafsızlık ve etkisizlik kavramı uzun süren tartışmaların konusu olmuştur.

BKO'ların bir diğer önemli özelliği ise barışı koruma personelinin güç kullanmasının ciddi şekilde sınırlandırılmış olmasıdır. BKO personelinin sadece kendini savunma durumunda güç kullanmasına izin verilmiş, diğer tüm durumlarda silahlı güç kullanımı yasaklanmıştır. Tarafların karşılıklı çatışmasına şahit olan birimler kendilerine doğrudan saldırı olmaması durumunda çatışmayı durdurmak için güce başvuramamaktadır. Bu durum geleneksel BKO'nun en zayıf yönünü oluşturmaktadır.

Geleneksel BKO, genellikle bir ateşkes ve siyasi çözüm sürecinde görev almakta ve siyasi bir diyalogun oluşabilmesi için gereken güven ortamını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle bu tür operasyonlar üç varsayıma dayanmaktadır. Birincisi çatışan taraflar devletler olmalıdır. İkincisi çatışan tarafların klasik anlamda hiyerarşik bir ordusu olmalıdır. Üçüncüsü tarafların çatışmayı durdurmayı ve siyasi bir çözüme ulaşma iradesine sahip olmasıdır.⁴⁵

⁴³ Kutay Karaca ve Müge Yüce, "Çin'in Afrika Kriz Bölgelerindeki Dış Politikasının Analizi: Darfur ve Güney Sudan Örnekleri." *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 29.1 (2020), s. 4.

⁴⁴ Alex J. Bellamy, Paul Williams, *Peace Operations and Global Order*, London: Routledge, 2014, s. 69.

⁴⁵ Michael W. Doyle, Nicholas Sambanis, *Making War and Building peace: United Nations peace operations*, Princeton University Press, 2006, s. 107.

Geleneksel BKO'da görev alan birlikler; sınırları gözetleme, çatışan taraflar arasında oluşturulan tampon bölgeleri kontrol altında tutma, silahsızlandırma faaliyetlerini yürütme ve barış anlaşması için gereken siyasi ortamı sağlama gibi birçok görevi yerine getirirler. Fakat bu görevlerini yerine getirirken her hangi bir şekilde zorlayıcı eylemlerde bulunamazlar.⁴⁶ BKO'ya yüklenen bu görevler, özellikle Soğuk Savaş döneminde BM'nin uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik yükümlülüğünü yerine getirme çabasının bir yansımasıdır.⁴⁷

Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında görev alan ve gözlem misyonu niteliğinde olan BM Balkanlar Özel Komisyonu (United Nations Special Committee on the Balkans-UNSCOB), BM Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu (United Nations Military Observer Group in India and Pakistan-UNMOGIP) ve BM Ateşkes Gözetim Örgütü (Truce Supervision Organization-UNTSO) geleneksel BKO'lardır. Söz konusu BKO'lar, BM'nin barışı koruma anlayışının kavramsal temellerinin oluşmasına ciddi katkılar sağlasa da bu anlayışın sağlam temellere oturması ve bir anlamda meşrulaşması, 1956 yılında Mısır'a yerleştirilen BM Acil Durum Kuvveti (United Nations Emergency Force-UNEF) ile mümkün olmuştur. Bu operasyonla birlikte barışı koruma literatüründe bugün halen geçerli olan bir dizi kavram ortaya konmuştur. UNEF I'in böylesine önemli bir rol oynamasının üç ana nedeni vardır.

Birinci sebep Süveyş Krizi'nin, BM'yi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için alternatif çözümler aramaya zorlamış olması ve bu durumun örgüte ilk defa uluslararası çatışmalarda önemli bir rol oynayabileceğini gösterme fırsatını ortaya çıkarmasıdır. İkinci sebep ise UNEF I'in karmaşık yapısının, operasyonun kavramsal altyapısının da açık bir şekilde ortaya konması gerekliliğini doğurmuş olmasıdır. Son olarak dönemin uluslararası alanda politik anlamda çok etkili iki figürü olan BM Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld ve Kanada Dışişleri Bakanı Lester B. Pearson'ın, BM'nin uluslararası çatışmaların çözümünde etkin rol alması gerekliliğine işaret ederek diplomatik çabalar geliştirmesidir.⁴⁸ Bu inisiyatif sayesinde BM, uluslararası

⁴⁶ Warren P. Strobel, *Late-breaking foreign policy: The News Media's Influence on Peace Operations*, Washington: US Institute of Peace Press, 1997, s. 10.

⁴⁷ Paul F. Diehl, *International peacekeeping (Perspectives on security)*, Baltimore: Johns Hopkins Univ. Press, 1993, s. 34.

⁴⁸ UN, *Peacekeeping Operations*, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf, s. 25. (05.03.2018).

anlaşmazlıkların çözümünde diplomatik yolların kullanılmasını etkin bir araç haline getirmiştir. Bu sebeple UNEF I, barışın tesisi ve korunması noktasında BM açısından bir dönüm noktası niteliği taşımıştır.

Hammarşkjöld ve Pearson tam da ABD ve Rusya arasındaki süper güç olma yarışının BM'nin uluslararası barış ve güvenliğin temini yönündeki görevini baltaladığı bir dönemde örgüt için yeni bir rol haritası ortaya koymuş, uluslararası ilişkiler uzmanları ve diplomatlarla birlikte çalışarak “önleyici diplomasi” kavramını ortaya çıkarmışlardır. İlk kez Hammarşkjöld'ün tanımlamış olduğu önleyici diplomasi kavramı, sonraki yıllarda BM Genel Sekreteri olan Boutros Gali'nin “Barış Gündemi” isimli çalışmasında ortaya koymuş olduğu tanımdan oldukça farklıdır.⁴⁹ Hammarşkjöld'un önleyici diplomasi anlayışı, çatışma bölgelerinde ortaya çıkacak şiddeti önlemekten ziyade büyük güçlerin karşı karşıya gelmesini önlemeye yöneliktir. Bu açıdan bakıldığında Hammarşkjöld BM'yi genel anlamda dünya barışı ve istikrarını sağlayacak bir organ olarak düşünmemiş, daha çok iki süper güç arasında tarafsız ve dengeleyici bir üçüncü unsur olarak görerek BKO'lara uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına yönelik önemli fakat sınırlı bir görev yüklemiştir.⁵⁰

Süveyş Krizi'nden önce, BM'nin barışı koruma faaliyetleri, yukarıda yer verilen ateşkes antlaşmalarının yürütülmesini denetleyen askeri gözlem misyonları ile sınırlı kalmıştır. Hâlbuki UNEF I, büyük güçlerin ortaya koyduğu uzlaşmaz tavrın da etkisiyle BM'ye, tırmanan uluslararası gerilimin azaltılması için ciddi bir imkân vermiştir. Aynı zamanda UNEF I, bundan sonra gerçekleştirilecek olan BKO'lar için de rehber niteliğinde olmuş ve ortaya koyduğu genel ilkeler, geleneksel BKO'ların temelini oluşturmuştur. Hammarşkjöld, UNEF I operasyonunun yürütülmesi için bazı ilkeler benimsemiştir.⁵¹

Buna göre UNEF I'in bölgeye yerleşmesi tarafların rızasıyla olmuştur ve gelecekte yürüteceği faaliyetler de yine aynı şekilde tarafların rızasına bağlı olacaktır. UNEF I zorlayıcı eylemlerde bulunmayacak, askeri görevleri ciddi anlamda sınırlı olacaktır. Taraflar arasındaki askeri-siyasi dengeyi bozacak herhangi bir faaliyette

⁴⁹ Boutros-Ghali, Boutros, “An agenda for peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping.” *International Relations*, 11(3), (1992), s. 210.

⁵⁰ Boutros-Ghali, Boutros, a.g.e., s. 211.

⁵¹ Gorman Laurie, a.g.e., s. 12.

bulunulmayacak, operasyon süre itibariyle geçici olacaktır.⁵² UNEF I barışı koruma operasyonu için oluşturulan bu temel ilkeler, kendisinden sonra görevlendirilen tüm geleneksel operasyonlarda da aynı şekilde yer bulmuştur.

2.5.2. Genişletilmiş Barışı Koruma (Wider Peacekeeping)

Bosna-Hersek, Ruanda ve Somali’de 1990’lı yılların ilk yarısında gerçekleştirilen operasyonlar araştırmacılar tarafından genellikle başarısız olarak yorumlanmaktadır. Bu durumun barışı koruma güçlerinden beklenenler ile bu beklentileri gerçekleştirmeleri için kendilerine verilen olanaklar arasındaki uçurumdan kaynaklandığını ileri sürmek yanlış olmayacaktır. Barışı koruma güçleri, uzun dönem çatışmaların devam ettiği güvensiz bölgelerde geleneksel barışı koruma operasyonlarının kendilerine yüklediği görevleri yerine getirmişlerdir. Ancak bir taraftan da henüz ilkeleri tanımlanmayan yeni barışı koruma operasyonlarına geçiş dönemini kapsayan karmaşık görevler üstlenmişlerdir.⁵³ Her ne kadar bazı yazarlar özellikle Ruanda ve Bosna’da yaşanan fiyaskolardan sonra genişletilmiş barışı koruma anlayışının sona erdiğini iddia etse de aslında aksine birçok mevcut operasyon, bu türün karakteristiğini yansıtmaktadır. Devam eden 12 BKO’nun tamamında genişletilmiş barışı koruma operasyonlarının temelini oluşturan çok farklı ve karmaşık görevler yürütülmektedir.

Genişletilmiş barışı koruma kavramının birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Aynı adı taşıyan İngiliz Askeri Doktrini’ne göre söz konusu kavram “çatışma bölgelerinde güvenliği sağlamak, güvenliği arttırmak ve yaşamı devam ettirmek için çatışan tarafların onayıyla gerçekleştirilen operasyonlar” olarak tanımlamaktadır.⁵⁴ BM açısından bakıldığında ise genişletilmiş barışı koruma kavramındaki “genişletilmiş” sıfatı, BKO’nun güvenlik açısından sorunlu bölgelerde geleneksel faaliyetlerinin yanında yürüttüğü kapsamlı ve karmaşık görevleri ifade etmektedir.⁵⁵ Genişletilmiş barışı koruma aynı zamanda “ikinci nesil barışı koruma” şeklinde de tanımlanmaktadır.⁵⁶

Genişletilmiş BKO’ları geleneksel operasyonlardan farklı kılan temel özellik, bu operasyonların sadece devletler arasındaki çatışmalara değil, aynı zamanda devletlerin iç

⁵² a.g.e., s. 12.

⁵³ David Pocock, Jim Whitman, *After Rwanda: The Coordination of United Nations Humanitarian Assistance*, Springer, 2016, s. 26.

⁵⁴ Boutros Ghali, a.g.e., s. 215.

⁵⁵ Charles Dobbie “A concept for Post Cold War peacekeeping”, *Survival*, 36 (3), (1994), ss. 121-148.

⁵⁶ Michael Lipson, “A Garbage Can Model of UN Peacekeeping”, *Global Governance*, 13, (2007), s. 89.

çatışmalarına da müdahale şeklinde ortaya çıkmasıdır. Ayrıca bu operasyonlar BM kuvvetlerinin çatışan tarafların arasına yerleştirilmesinin mümkün ya da etkili olmadığı durumlarda gerçekleştirilmektedir. Genişletilmiş barışı koruma aynı zamanda, hukuksal kaynağını BM Şartı'nın 6 ve 7. bölümlerinden eşit şekilde aldığı gerekçesiyle, "Bölüm 6.5 barışı koruma" (Chapter 6.5 Peacekeeping),⁵⁷ olarak da nitelendirilmiştir. Bazı yazarlar bu durumun, Bosna, Ruanda ve Somali'deki fiyaskoların doğal bir sonucu olduğunu ileri sürmektedir. Bazı kaynaklar ise genişletilmiş barışı koruma faaliyetlerini "stratejik barışı koruma" olarak tanımlamaktadır.⁵⁸

Her ne kadar tüm bu terimler barışı koruma faaliyetlerinin değişik yönlerine vurgu yapsa da pratikte tüm tanımlar aynı faaliyetleri içermektedir. Bazı tanımlar barışı koruma güçlerinin artan görevlerine dikkat çekerken, diğerleri daha çok değişen güvenlik ortamı üzerinde durmaktadır. Bununla birlikte genişletilmiş barışı koruma anlayışının genel çerçevesini çizmek için altı karakteristik özellik sayılabilir.

Birincisi, genişletilmiş barışı koruma operasyonları, geleneksel operasyonların aksine taraflar arasında çatışma devam etmekteyken, barış veya ateşkes anlaşması henüz imzalanmadan veya söz konusu anlaşma tam yürürlüğe geçirilememişken, belirsiz bir siyasi ortamda görev alabilmektedirler. Örneğin Bosna'da görev alan BM Koruma Gücü (United Nations Protection Force-UNPROFOR) herhangi bir ateşkes antlaşması uygulamaya konulmamışken ve çatışmalar devam ederken görev almış ve bozulan ateşkesin tekrar uygulanması için müzakereler yürütmüştür.⁵⁹

İkincisi, genişletilmiş barışı koruma operasyonlarının görev alanları, geleneksel operasyonlardan farklı olarak sadece devletlerarası çatışmalar ile sınırlı olmayıp "yeni savaş" diye tanımlanan devlet içi çatışmaları da kapsamaktadır. Her ne kadar Ruanda, Bosna ve Sierra Leone'deki savaşlar önemli dış etmenlerden beslense de, genel olarak bu çatışmalar iç savaş özelliklerini taşımaktadır. Dolayısıyla bu devletlerde görev alan BKO'lar aslında devletlerin iç çatışmalarına müdahale etmiştir.⁶⁰

⁵⁷ Agostinho Zacarias, Joaquim Alberto Chissano, *The United Nations and international peacekeeping*, IB Tauris, 1996, s. 253.

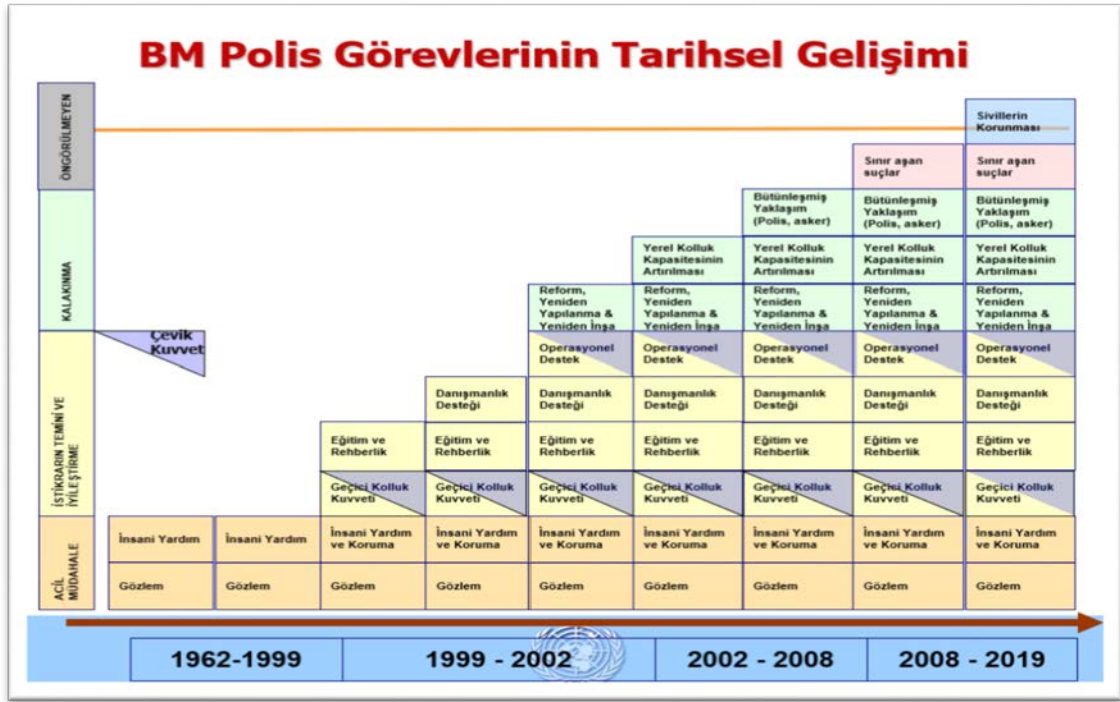
⁵⁸ A. Füsün Arsava, "BM Güvenlik Konseyinin İnsan Haklarını Koruma Rolü ve Güvenlik Konseyinin Yetkilerinin Dayanağı ve Sınırları", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 13, (2008), ss. 1-15.

⁵⁹ Bildt Carl, *Peace Journey: The Struggle for Peace in Bosnia*, London: Weidenfeld & Nicholson, 1998, s. 51.

⁶⁰ Sabrina Karim ve Ryan Gorman, "Building a more competent security sector: The case of UNMIL and the Liberian National Police." *International Peacekeeping*, 23(1), (2016), ss. 158-191.

Üçüncüsü, genişletilmiş BKO’da görevli asker ve polis güçleri geleneksel BKO’nun yürüttüğü görevlerin çok daha ötesinde, yeni ve kapsamlı görevler yüklenmişlerdir. Bu görevler; savaştan güçlerin ayrılması, tarafların silahsızlandırılması, adil ve demokratik seçimlerin organize edilmesi ve gözlemlenmesi, insani yardımların dağıtılması, çocuk ve kadınların korunması, BM ve diğer uluslararası örgüt personelinin korunması, devletin yerel kapasitesini geliştirmesine yardımcı olunması, ateşkes antlaşmalarının gözlemlenmesi ve uçuşa yasak bölgelerin denetlenmesi vb. görevlerdir.⁶¹

Şekil 3’de görüldüğü üzere geleneksel BKO’da ateşkes antlaşmalarının gözlenmesi ve insani yardımlarla başlayan sınırlı polis görevleri, tarihsel dönem içerisinde oldukça farklı ve kapsamlı görevler haline gelmiştir.

Şekil 3. BM BKO’larda Polis Görevlerinin Tarihsel Gelişimi⁶²

Dördüncü olarak, genişletilmiş BKO’lar sadece askerlerle ve çatışmanın tarafları ile değil, aynı zamanda insani yardım faaliyetlerini birlikte koordine etmek zorunda kaldıkları sivil toplum örgütleri, seçim faaliyetlerini düzenleyen uluslararası kuruluşlar

⁶¹ Michèle Griffin ve Bruce Jones, “Building peace through transitional authority: new directions, major challenges”, *International Peacekeeping*, 7 (4), (2000), ss. 75-90.

⁶² UN, The Structure and activities of UN Police Division, Course Notes, UN Senior National Planners Course from 1 to 12 April, 2019, in Hanoi, Viet Nam.

ve diğerkurumlarla da birlikte hareket etmek durumunda kalmıştır. UNEF I operasyonunda görev alan geleneksel barışı koruma gücü askerleri az sayıda uluslararası örgütle birlikte çalışmışken Bosna’da, Ruanda ve Sierra Leone’de, barışı koruma güçleri her biri farklı amaçlara sahip yüzlerce hükümetler arası ve hükümet dışı örgütle çalışmak zorunda kalmıştır. Örneğin Ruanda’da görev alan BM Ruanda Yardım Misyonu (United Nations Assistance Mission for Rwanda-UNAMIR) şiddetin en üst düzeyde olduğu dönemlerde iki yüzden fazla hükümet dışı örgüt ile birlikte çalışmıştır. Benzer şekilde Şubat-Eylül 1993 tarihleri arasındaki yedi aylık kısa dönemde Yugoslavya’da faaliyetlerini sürdüren BM Koruma Gücü (United Nations Protection Force-UNPROFOR), yüzün üzerinde hükümet dışı organizasyonla işbirliği yapmıştır. Aynı anda birçok uluslararası organizasyonun çatışma bölgesinde görev alması uyum ve koordinasyon sorununu ortaya çıkarmış ve barışı koruma güçlerinin görev tanımının genişlemesine neden olmuştur.

Beşincisi, genişletilmiş BKO’ların sık sık değişen ve genişleyen görev tanımlarına sahip olmasıdır. 1991 ile 1995 yılları arasında BMGK, sadece Hırvatistan ve Bosna savaşları ile ilgili 83 karar çıkarmıştır. Elbette değişen kararların takip edilerek uygulamaya geçirilmesi dinamik bir örgüt yapısıyla mümkün olabilmektedir. Hâlbuki dünyanın farklı coğrafyalarından bir araya getirilen farklı görev anlayışlarına sahip üniformalı personelin ortak ve zamanlı refleks göstermesi pek mümkün olamamıştır.

Son olarak, genellikle bu operasyonlarda eldeki imkânlar ve ulaşılmak istenen hedefler arasında ciddi bir orantısızlık vardır. Her ne kadar genişletilmiş BKO’lar daha kapsamlı görevler üstlenmeyi öngörse de, bu operasyonların söz konusu amaca ulaşmak için gereken finansal, yapısal ve lojistik destek imkânları çoğunlukla sınırlı olmaktadır. Bu problemin temelinde BM’nin barışı koruma bütçesinin yetersiz olması yatmaktadır. Bilindiği üzere BM’nin bütçesi üye devletlerin yaptığı aidat katkısı ile oluşturulmaktadır. Ancak BM üyesi devletlerin finansal açıdan sorumluluklarını yerine getirmediği de kaçınılmaz bir gerçektir. Bu durum BKO’lar için pratikte ciddi güçlükler doğurmaktadır.⁶³ Finans sorunu, özellikle ABD Başkanı Donald Trump döneminde sıklıkla dile getirilmiş, üye devletler aidatlarını düzenli şekilde ödemeye davet edilmiş ve

⁶³ Melvern Linda, “United Nations Assistance Observe Mission Uganda-Rwanda (UNOMUR) and United Nations Assistance Mission for Rwanda I (UNAMIR I)”, *The Oxford Handbook of United Nations Peacekeeping Operations*, Oxford: 2015, s. 44.

BM'nin mali açıdan ana destekçisi durumunda olan ABD, yaptığı katkıyı ciddi oranda sınırlamıştır. Bu durum günümüzde misyonların personel sayısının azaltılması sonucunu doğurmaktadır.

Sonuç olarak, genişletilmiş BKO'lar da geleneksel BKO'ların ana ilkeleri olan “ tarafların onayı”, “tarafsızlık” ve “minimum güç kullanımı” üzerine kurulmaktadır. Ancak genişletilmiş barışı koruma operasyonlarında görevli personel, kısıtlı kaynaklarla geleneksel barışı koruma operasyonlarında görev alan personele oranla çok daha fazla ve karmaşık görevi yüklenmek durumunda kalmaktadır.⁶⁴

2.6. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI' NIN GÖREVLENDİRİLMESİ

BKO'lar, BMKA çerçevesinde BMGK kararları ile görevlendirilmekte ve Barış Operasyonları Dairesi'ndeki bürolar tarafından koordine edilmektedir. Arap-İsrail Savaşı sonrası, savaşan taraflar arasında arabuluculuk ve ateşkes gözlemciliği ile başlayan görevler, zamanla askeri önlemler kullanılarak yapılan koruma operasyonlarına ve günümüzdeki ulus inşası görevlerine dönüşmüştür. Bu dönüşüm, operasyonların personel niteliğinin ve sayısının genişlemesine, askerin yanında polis, sivil gözlemci ve adli birimlerde görev yapan personelin de operasyonlara katkı sağlamasına yol açmıştır.⁶⁵

BKO'ların öncelikli amacı silahlı mücadeleyi sona erdirmek ve tekrar çatışma çıkmasını önlemektir. İkincil amacı ise müzakereler için istikrarlı bir politik ortamın oluşmasını sağlamak ve böylece çatışmaya yol açan nedenleri ortadan kaldırmaktır. BM'nin Soğuk Savaş öncesi ve süresince yaptığı operasyonlar savaşan gruplar arasında tampon olacak şekilde asker yerleştirmek ve askeri hareketliliği takip etmek şeklinde olmuştur.⁶⁶ Soğuk Savaş sonrası ise değişen dünya düzeni ve çatışmaların devletler arasında olmaktan ziyade devlet ülkelerinde gerçekleşmesi sebebiyle önceki bölümde açıklandığı gibi BKO'ların da görev kapsamı ve niteliği değişmiştir.

⁶⁴ Dandeker Christopher ve James Gow, “Military culture and strategic peacekeeping”, *Small Wars & Insurgencies*, 10 (2), (2007), ss. 58-79.

⁶⁵ Jones Clive, “Israeli counter-insurgency strategy and the war in South Lebanon 1985-97”, *Small Wars & Insurgencies*, 8 (3), (2007), s. 82-108.

⁶⁶ UN, *What Is Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>, (05.03.2018).

2.6.1. Barışı Koruma Operasyonları'nın Görevlendirilmesine Karar Verilmesi

BMKA'nın 33. Maddesine göre uluslararası uyuşmazlığa taraf olanların, öncelikle kendi rızalarıyla ve bu maddede belirtilen çözüm yollarından benimseyecekleri yöntemlerle mevcut uyuşmazlığı çözmeleri gerekmektedir. Ancak bu yolla çözüm üretilmemesi durumunda taraflar BMKA Madde 37'ye göre uyuşmazlığı BMGK'ye sunabilmektedir. Ancak önceki bölümlerde de belirtildiği gibi BMGK'nin karar alma mekanizmasında bulunan veto hakkı sebebiyle barış ve güvenlik alanında çıkan anlaşmazlıklarda karar tesis etmek kolay olmamaktadır. BMGK'nin, uluslararası bir uyuşmazlığın kendisine iletilmesi halinde, BMKA'nın VI. Bölüm düzenlemeleri doğrultusunda kullanabileceği yetkileri bulunmaktadır.⁶⁷ BMKA'da açıkça yer verilmemesine karşın BMGK, uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye düşüren uluslararası nitelikteki uyuşmazlıkların çözümünde son yıllarda sıklıkla BKO'lara başvurmaktadır.

Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması konusunda birinci derecede sorumlu olan BMGK, uluslararası uyuşmazlığın ciddi ve tehlikeli bir durum yarattığına dair şüphelerin ve tehdidin tespiti için soruşturma komisyonu oluşturmakta ve soruşturmanın sonucuna göre hangi şartlarda ve nerede BKO kurulacağına karar vermektedir. Bu kararı alırken BMGK aşağıdaki koşulların oluşup oluşmadığını dikkate almaktadır;

- Uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden mevcut bir tehlikenin bulunup bulunmadığı,
- Bölgesel organizasyonların ve anlaşmaların problemi çözme kapasitesinin olup olmadığı,
- Ateşkes anlaşmasının bulup bulunmadığı ve tarafların politik çözüm için niyetli olup olmadığı,
- Nihai sonuç için açık bir politik hedefin tanımlanıp tanımlanmadığı,
- BM için açık ve anlaşılır bir "Yetki Belgesi" formüle edilip edilemeyeceği,
- BM personelinin can güvenliğinin sağlanıp sağlanamayacağı.

⁶⁷ Reçber, Uluslararası Hukuk, a.g.e., s. 480.

BKO görevlendirilmesinin BM tarafından alınacak tedbirlerden en uygunu olup olmadığı konusunun değerlendirilmesinde BM Genel Sekreteri'nin önemli rolü bulunmaktadır. Herhangi bir çatışma başladığında Genel Sekreter'in girişimiyle BM üyesi devletler, çatışmanın tarafları, bölgesel aktörler ve katkıda bulunabilecek diğer devletler arasında görüşmeler yapılmaktadır.

Bu ilk görüşmeler esnasında BM Genel Sekreteri, ilgili tüm BM aktörlerini stratejik değerlendirme için toplantıya çağırılmaktadır. Üye devletlerin, ev sahibi hükümetin, BM üst düzey askeri ve polis yetkililerinin ve diğer kritik öneme sahip aktörlerin katılımı ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Stratejik değerlendirme toplantıları, BM planlayıcıları ve karar vericileri tarafından detaylı durum analizinin yapılmasına ve BM'nin hangi seviyede müdahil olacağını değerlendirmelerine yardımcı olmaktadır.⁶⁸

Sekreterlik, güvenlik koşulları uygun olduğunda, BKO'nun görevlendirilmesi planlanan bölgeye ilk değerlendirmeleri yapmak üzere Teknik Değerlendirme Heyeti – TDH (Technical Assessment Team) göndermektedir. Bu heyet, çatışma bölgesinde genel güvenlik, politik durum, insan hakları ve askeri durumun analiz ve değerlendirmesini yaparak olası bir BM BKO müdahalesinin sonuçları hakkında rapor hazırlamaktadır. TDH'nin raporunda yer verdiği sonuçlar ve tavsiyeler üzerine Genel Sekreter, görevlendirilecek BKO'nun personel sayısı, finansal ve lojistik kaynaklarını da içeren detaylı bir raporu BMGK'ye sunmaktadır. Güvenlik Konseyi bu rapor üzerine bölgede görevlendirilecek BKO'nun personel sayısını da içeren Yetki Belgesi'ni tanımlayan BMGK Kararı (UN Security Council Resolution)'nı oluşturmaktadır.

BKO, BMGK tarafından verilen karar doğrultusunda Yetki Belgesi ile kurulmaktadır. Yetki Belgesi'nde BKO'nun görev süresi; polis, asker ve sivil personel sayısı; operasyon gücünün yetki ve sorumlulukları ile yürüteceği görevler; yürütülecek faaliyetler için ayrılan lojistik ve mali destek miktarı açıkça yer almaktadır. Yıllar geçtikçe uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması için BKO'ya verilen görevler ciddi oranda genişletilmiştir. Her BKO birbirinden farklı olsa da, BMGK tarafından kabul

⁶⁸ Shaw, Carolyn M., "Using Role-Play Scenarios in the IR classroom: An Examination of Exercises on Peacekeeping Operations and Foreign Policy Decision Making", *International Studies Perspectives*, 5 (1), (2004), ss. 1-22.

edilen Yetki Belgeleri'nde yer alan görevler önemli ölçüde benzerlik ve tutarlılık göstermektedir.

Genel olarak aşağıdaki görevler Yetki Belgeleri'nde ortak olarak yer almaktadır;⁶⁹

- Çatışmanın sınır ötesine yayılmasını engellemek,
- Ateşkes sonrası çatışma ortamında istikrarı tesis etmek, nihai barış anlaşmasına ulaşacak politik ortamın sağlanmasına katkıda bulunmak,
- Kalıcı barış antlaşmalarının uygulanmasına yardım etmek,
- Çatışma sonrası geçici hükümetlerden, demokratik prensiplere bağlı kalıcı hükümetlere geçiş faaliyetlerine öncülük etmek,
- Silahsızlanma çalışmalarına yardım etmek, silahlı gruplara engel olmak,
- Mayınlı alanları temizlemek,
- Güvenlik reformuna destek olmak, yerel polis ve asker kapasitesini artırmak.

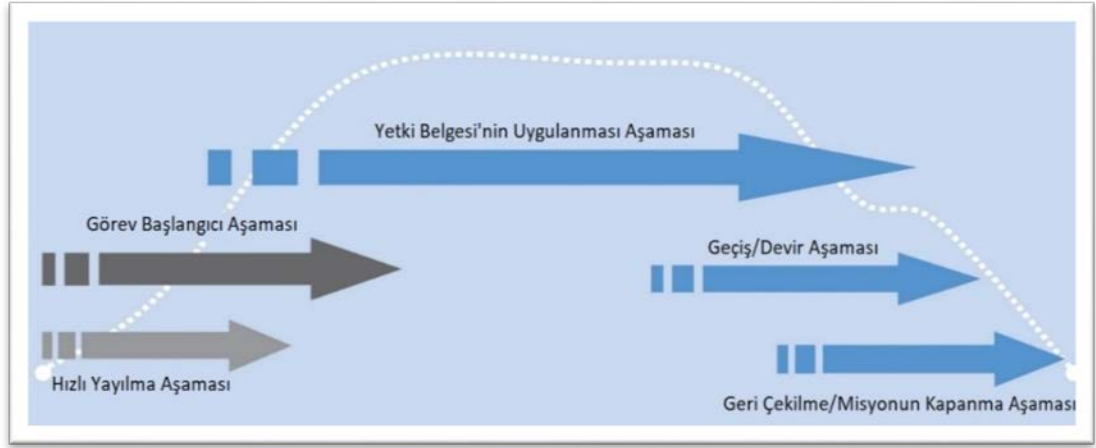
2.6.2. Barışı Koruma Operasyonları'nın Göreve Başlama Süreci

BMGK kararı ile görevlendirilen BKO'ların görev döngüsü aynıdır. Buna göre;

- BMGK Kararı'ndan sonra BKO'nun çatışma bölgesinde görev alması,
- Yetki Belgesi'nin Uygulanması,
- Geçiş (Bölgenin Yerel Otoritelere Teslim Edilmesi, Çekilme ve Tasfiye) süreci.

Genellikle operasyonların temposu, kapsamı ve personel sayısı ilk görevlendirme aşamasından itibaren yükselmeye başlar, Yetki Belgesi'nin uygulanması sırasında zirveye ulaşır, görev bölgesinin yerel yönetimlere ya da yeni oluşturulan BKO'ya teslim edilmesi, Çekilme ve Tasfiye süresince azalmaya başlar.

⁶⁹ UN, *Mandates and the Legal Basis for Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping>, (05.03.2018).

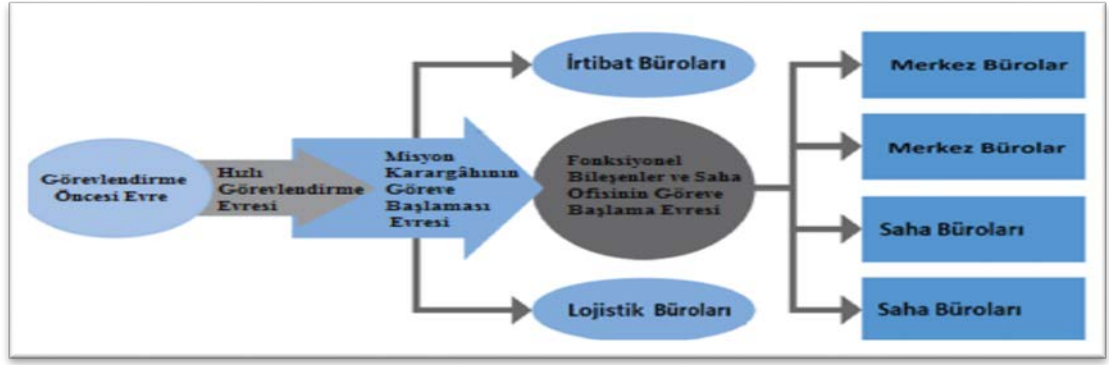

Şekil 4. BKO'nun Çatışma Bölgesindeki Görev Döngüsü ⁷⁰

Ateşkesin yapılması sonrasındaki ilk birkaç ay, kalıcı barış ve yeni BKO'nun görevlendirilmesi için kritik zaman dilimidir ve bu dönemde kaybedilen fırsatların yeniden kazanılması kolay olmamaktadır. Çünkü çoğunlukla bu dönemde gerginliklerin arttığı ve çatışma ortamına geri dönüldüğü görülmektedir. Bu sebeple Genel Kurul'un bir an önce toplanarak durum değerlendirmesi yapması ve BMGK'dan BKO görevlendirme Kararı çıkarmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Çoğu zaman üye devletlerin kendi politik ajandalarına uygun hareket etmesi sonucu mutabakata varılamamakta, daimi üyelerin vetoları sebebiyle herhangi bir sonuca varmak aylar almaktadır.

Bunun yanı sıra bilindiği üzere BM'nin kendisine ait hazır kuvvet şeklinde müdahaleyi bekleyen askeri ya da polis gücü bulunmamaktadır. Bu nedenle BMGK'den BKO görevlendirilmesi kararı hızla çıksa bile, hedeflenen sayıda polis ve askeri gücünün temin edilmesi gerek üye devletlerin kendi politik öncelikleri gerekse mali ve lojistik imkânların sınırlılığı yüzünden zaman almaktadır. Özellikle lojistik olarak desteklenmesi zor olan ve BM personeli için ciddi güvenlik riskinin bulunduğu bölgelerde BKO oluşturmak aylar almaktadır. Dolayısıyla çok boyutlu BKO'ların en kısa zamanda görev yerlerinde olacak şekilde hareket etmesi yeniden çatışma ortamına dönülmemesi açısından kritik öneme sahiptir.

⁷⁰ UN, *Principles of Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>, (05.03.2018).

Şekil 5. BKO'nun Göreve Başlama Süreci ⁷¹

Şekil 5'de görüleceği gibi BKO'nun çatışma bölgesinde göreve başlama süreci değişik evrelerden oluşmaktadır;

- **Görevlendirme Öncesi Evre;** BM'nin karargâh seviyesinde yaptığı stratejik çalışmaları ifade etmektedir. Polis ve askeri yetkililerin bölgeyi ziyareti, operasyonun mali yapısının oluşturulması, stratejik stokların nakledilmesi ve lojistik kaynakların hazırlıklarının yapılması bu evrede yapılmaktadır.
- **Hızlı Görevlendirme Evresi;** sonraki aşamada misyonda görev yapacak asker, polis ve sivil personelin çalışma ofisleri, konaklama tesisleri ve diğer gereksinimlerinin karşılanması için gerekli yapısal ve lojistik hazırlıkları tamamlayacak küçük bir öncü grubun görev bölgesine ulaşması evresidir.
- **Misyon Karargâhının Göreve Başlaması Evresi;** Misyonun lider kadrosunun (SRSG, Polis ve Asker Gücünün Komutanları), operasyonel ve destek personelinin görev yerine ulaşması, yönetim ve komuta kontrol sistemlerinin oluşturulması, eşgüdüm ofislerinin ve lojistik merkezlerinin kurulması aşamasıdır.
- **Fonksiyonel Bileşenler ve Saha Ofisinin Göreve Başlama Evresi;** Misyon Karargâhının merkezi yapısına paralel olarak sivil, polis ve askeri komuta ve yönetim kapasitelerinin koordine edilmesi evresidir. Aynı zamanda yapısal olarak operasyonun en ucunda yer alan bölge merkezlerinin ve saha ofislerinin göreve başlaması evresidir.

⁷¹ UN, *Principles of Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>, (05.03.2018).

2.6.3. Barışı Koruma Operasyonları'nın Yönetilmesi

BM'nin BKO yönetimi, sadece askeri birliklerin görevlendirildiği diğer organizasyonların yönetiminden oldukça farklıdır. Bunun önemli ölçüde sebebi BKO'nun karmaşık ve çok boyutlu yapısı ile farklı devletlerden, disiplinlerden ve profesyonel davranış kalıplarından gelen görevlilerin bir arada bulunmasıdır.

Otoritenin kullanımı seviyeleri diğer askeri teşkilatlarda olduğu gibi kesin çizgilerle ayrılmamıştır. Stratejik, Operasyonel ve Taktik seviyede bir yönetim yapılanması vardır. BKO'nun başında tepe yöneticisi olarak BM Genel Sekreteri'ni temsilen SRSG bulunmaktadır. SRSG arabuluculuk deneyimi olan, bölgesel çatışmalar ve anlaşmaların uygulanmasını takip eden deneyimli diplomatlardan oluşmaktadır. SRSG'nin altında asker, polis ve sivillerden oluşan bütünleşmiş bir operasyon gücü bulunmaktadır.

Bütünleştirilmiş BKO'ların komuta ve kontrol mekanizması birbiri ile kesişen Stratejik, Operasyonel ve Taktik olmak üzere 3 farklı aşamadan oluşmaktadır. Stratejik aşama misyonun kurulmasına karar veren BMGK, BM Genel Sekreteri ve BKO'nun en tepe yöneticisi olan SRSG'den ibarettir. Operasyonel aşamada SRSG ile birlikte misyonun askeri, polis ve sivil tepe yöneticileri yer almakta, BKO'nun Yetki Belgesi ile çizilen görevlerinin yürütülmesi ile ilgili kararlar almaktadır. Taktik aşamada ise misyon askeri, polis ve sivil tepe yöneticileri tarafından alınan kararların sahada uygulanmasını sağlayan birimler yer almaktadır.

2.6.4. Barışı Koruma Operasyonları'nda Görevlendirilecek Polis Seçimi

Önceki bölümde detayları ile anlatıldığı üzere genişletilmiş BKO'larda farklı devletlerden gelen asker, polis ve siviller oldukça kapsamlı ve karmaşık görevleri birlikte yürütmektedir. Her birimin kendi görev alınandaki personelin seçimi ve eğitilmesi konusunda farklı uygulamaları bulunmaktadır. BM BKO'larda IPO ve FPU toplamından oluşan UNPOL görev yapmaktadır. Çalışmamızın konusu itibarıyla sadece BKO'larda görev yapan bireysel polis görevlilerinin seçimi ve görevlendirme öncesi eğitimi konusunda bilgi verilecektir.

2019 yılında Türkiye’yi temsilen benim de katıldığım toplantıda son hali verilen yeni yönetmeliğe göre⁷² BKO’larda görev alacak IPO’ların seçimi 4 farklı kategoride yapılmaktadır. Birinci kategoride misyonda görev yapmak için gerekli yaş, fiziksel sağlık durumu ve tecrübe gibi temel yeterlilikler yer almaktadır. Buna göre BKO’da görev yapacak personelin en az 25 yaşında en fazla 60 yaşında olması gerekmekte ise de 55 yaş üstüne ancak ciddi personel açığı olması halinde onay verilmektedir. Fiziksel ve ruhsal olarak görev yapılacak bölgenin zorlu ve tehlikeli şartlarına uygun olmak aranan diğer bir özelliktir. Ayrıca Polis Akademisi ya da okulundan mezun olan adayların en az 5 yıl kendi ulusal polis sisteminde çalışma zorunluluğu bulunmaktadır.

İkinci kategoride görev alacak personelde bulunması gereken yeterlilikler yer almaktadır. Buna göre ilk olarak BKO’da görev alacak personelin BKO’ların görev, ilke ve sorumlulukları; BKO’ların kuruluşu, yetkilendirilmesi, organizasyon yapısı ve fonksiyonları; politika ve prosedürleri hakkında iyi derecede bilgi sahibi olması beklenmektedir. Bu genel bilgilerin yanında polisin görev alanına giren “kapasite inşası ve geliştirme” (capacity building and development), “polis komutası” (police command), “polis operasyonları” (police operations) ve “polis idari yönetimi” (police administration) ana başlıkları ile Yetki Belgesi’nde sayılan sorumlulukları konusunda fikir sahibi olması gerekmektedir. Ayrıca adayların görev alacağı misyonda kullanılan resmi dile göre İngilizce ya da Fransızca okuyup yazabilme, geçerli bir sürücü ehliyetine sahip olma, arazi araçlarını ve silahını etkili şekilde kullanabilme becerilerinin bulunması istenmektedir.

BM tarafından bütün bu sayılan özelliklerin adayda bulunup bulunmadığını değerlendirmek ve BKO’da görev alacak personeli tespit etmek amacıyla başkanlığını New York merkezinden gelen bir temsilcinin yaptığı bir sınav heyeti görevlendirilmektedir. Sınavın ilk aşamasında adayların yazılı ve sözlü dil becerileri değerlendirilmekte, mülakatlar yoluyla adayın mesleki tecrübesi ve BM hakkındaki bilgileri ölçülmektedir. Elbette her bir aday için ayrılan yaklaşık 20 dakikalık sürede adayın BKO ve Yetki Belgesi ile mesleki tecrübesi hakkında yeterli bilgi sahibi olunması mümkün değildir.

⁷² UN, *Standart Operating Procedures, Assessment for Mission Service of Individual Police Officers*, https://police.un.org/sites/default/files/sop_2019.pdf, (12.08.2021).

Dil yeterlilik aşamasını geçen adaylar sınav için hazırlanmış özel bir alanda araç sürme becerileri ile ilgili testlerden geçmektedir. Bu aşamayı da geçen adaylar bu kez silah kullanma becerileri için atış poligonunda test edilmektedir. Ancak adaylar atışta başarı gösterememesi durumunda bile elenmemekte, silahsız görev yapılan misyonlar için aday listesine eklenmektedir.

BM sınav heyeti, sınav sonrasında testi geçenlerin listesini yerel otoritelere teslim ederek ilgili devletten ayrılmakta ve görevlendirme aşamasına geçilmektedir. Her BKO, ihtiyacı olan sayı ve nitelikteki personeli New York Merkez Teşkilatı'na bildirmekte ve personel talebinde bulunmaktadır. BM Merkezi, misyondaki temsil oranı ve rotasyon periyoduna göre üye devletlerin BM Daimi Temsilciliklerinden sınavı geçen personel arasından görevlendirme yapmasını talep etmektedir. Üye devletin aday gösterdiği isimler aynı yolla BM Merkezine bildirilmekte ve görevlendirme işlemleri başlamaktadır.

Görevlendirme için üye devlete bildirilen isimler için, müfredatı BM tarafından belirlenen ve oldukça kapsayıcı iki haftalık görev öncesi eğitim verilmesi gerekmektedir. Ancak bu eğitimin sorumluluğu ilgili devlete bırakılmakta, görev alacak personelin gerçekte bu eğitimi alıp almadığı konusunda herhangi bir denetim yapılmamaktadır. Uygulamaya bakıldığında üye devletlerin büyük kısmının bu temel eğitimi personeline vermediği ve personelin misyonlara hazırlıksız gönderildiği gözlemlenmektedir. Görev sırası gelen personele BKO'da görev almasının hemen ardından misyon içinde bir haftalık oryantasyon eğitimi verilmekte ve ihtiyaç olan birimlere dağıtımları yapılmaktadır. Ancak misyon içinde verilen ve kâğıt üzerinde kalan bu eğitim, personelin banka, kimlik kartı ve temel ihtiyaçlarının karşılandığı bir alıştırmaya dönemi olarak kullanılmakta misyonun ihtiyacı olan alanlarla ilgili eğitimi verememektedir.

2.7. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI

BMKA'da açıkça yer verilmemesine rağmen BM BKO görevlendirilmesi, özellikle 90'lı yılların başından uluslararası barış ve güvenliğin korunmasının en önemli araçlarından biri olarak kullanılmaktadır. BM, çatışma bölgesinde barışın sağlanması ve korunması faaliyetlerinde daha etkili stratejiler geliştirebilmek için geçmişten kazandığı tecrübeler ışığında stratejilerini ve uygulayıcı personel seçimlerini geliştirmeye devam etmektedir. Bu nedenle, misyonda görev alacak personelin iyi eğitilmiş olması, bölge halkı ile etkin iletişim kurabilmesi ve yerel kültüre saygı duyması, meydana gelebilecek

muhtemel zararların önlenmesi ve bölgede kalıcı barışın inşası sürecinde son derece önemlidir.⁷³

Son yıllarda edinilen deneyim BM'nin barış ortamını güçlendirecek ve pekiştirecek altyapıyı oluşturma çabalarına odaklanmasına neden olmuştur. Kalıcı barışın ancak sosyal adaleti, insan haklarına saygıyı, iyi yönetim ve demokratik süreç ile devletlerin ekonomik olarak kalkınmalarına yardımcı olarak elde edilebileceği görülmektedir. Bu amaçla dünyanın çeşitli coğrafyalarında bugüne kadar 59'u tamamlanmış, 12'si devam eden toplam 71 BM BKO görevlendirilmiştir.⁷⁴

2.7.1. TAMAMLANAN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI

İlk BM BKO, Mayıs 1948'te İsrail ve Arap devletleri arasında varılan barış antlaşmasının uygulanmasını denetleyen askeri gözlemcilerden oluşmaktaydı. Aradan geçen 74 yılda 1 milyondan fazla BM personeli 70'den fazla BKO'da görev almıştır.⁷⁵ Haziran 2020 itibarıyla 120 devletten 110.000'den fazla sivil, asker ve polis devam eden 12 BKO'da görev yapmaktadır.⁷⁶

Geleneksel BKO'larda polis birimi görevlendirilmesi yaygın olarak kullanılan bir yöntem olmamış ise de BM polisi ilk kez 1960-1964 yılları arasında Kongo'da görevlendirilen BKO'nun bir parçası olarak yetkilendirilmiştir.⁷⁷ Uluslararası polis bu tarihten itibaren BKO'ların önemli bir birimi olmuş, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde yetki verilen misyonlarda görev alan polis sayısı büyük ölçüde artmıştır. 1994 yılında misyonlarda aylık olarak ortalama 1.677 UNPOL görevliyken 2005 yılında bu sayı 6.167'ye ulaşmıştır. Elbette bu süreçte değişen sadece artan polis sayısı olmayıp Yetki Belgeleri'nde polise yüklenen görevler de dikkate değer şekilde artırılmıştır. UNPOL görevlileri temel olarak yerel polisin kurulup, kapasitesinin geliştirilmesi faaliyetlerini yürütmekte ise de yerel polisi görev başında izleme, tavsiyede bulunma ve

⁷³ Falk Richard A., "What future for the UN Charter System of War Prevention?", *American Journal of International Law*, 97(3), (2003), ss. 590-598.

⁷⁴ UN, *Past Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (11.03.2018).

⁷⁵ UN, *Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en>, (15.08.2020).

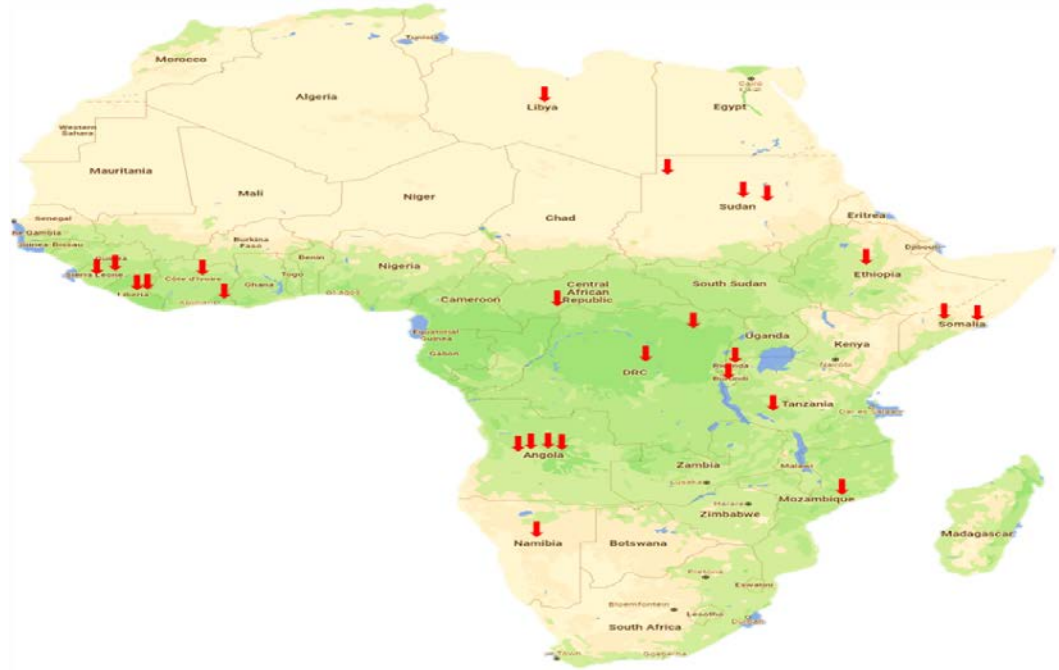
⁷⁶ UN, *Contributors to UN Peacekeeping Operations by Country*, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/01_summary_of_contributions_26.pdf, (11.03.2018).

⁷⁷ Christopher Decker, D., "Enforcing Human Rights: the role of the UN civilian police in Kosovo", *International Peacekeeping*, 13 (4), (2006), ss. 502-516.

danışmanlık yapma faaliyetlerini de içeren oldukça çeşitli görevler yapmaktadır.⁷⁸

İlk yıllarında BM BKO'nun hedefleri, ateşkesin ve istikrarın sağlanması ile barışçıl politik çözümün bulunmasına katkı sağlamakla sınırlıydı. Operasyonlar, ateşkesin uygulanmasını izleme ve raporlama faaliyetleri yürüten, güven artırıcı rol oynayan az sayıda gözlemci askerden oluşmaktaydı. Değişen yapısı ile günümüz BKO'ları ise çatışmanın önlenmesinden barışın inşasına kadar çok geniş bir yelpazede uygulama alanı bulmaktadır. Elbette bu farklı yapısı sebebiyle BM personeli kimi zaman çatışmaların ortasında kalmakta ve kalıcı barış ve istikrarın temini için hayatını riske etmektedir. 1948 yılından bu yana tamamlanan 59 BKO'da 943'ü şiddet olaylarında olmak üzere 2.500'den fazla BM personeli hayatını kaybetmiştir. 2013'den bu yana ise şiddet olaylarındaki artışla hayatını kaybeden personel sayısı dramatik olarak artarak 200'e yaklaşmıştır.⁷⁹

2.7.1.1. Afrika Kıtasında Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları

Şekil 6. Afrika Kıtasında Tamamlanan BM Barışı Koruma Operasyonları

⁷⁸ Eirin Mobekk, *Identifying Lessons in United Nations International Policing Missions*, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/PP09_united-nations-international_policing.pdf, (15.08.2020).

⁷⁹ UN, *Past Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (11.03.2018).

1960 Temmuzundan 2021 sonuna kadar Afrika kıtasında 25 farklı BM BKO tamamlanmıştır.⁸⁰ BM tarihi boyunca görevlendirilen toplam BKO sayısının 71 olduğu göz önüne alındığında Afrika kıtasının sık sık çatışmalara konu olduğu ve küresel anlamda en fazla istikrarsızlığın bu kıtada olduğu anlaşılmaktadır. 1960'lı yıllarda Afrika kıtasında başlayan bağımsızlık savaşları ve hemen peşinden devletlerin kendi içindeki politik güç mücadelesi sebebiyle bölge bir türlü kalıcı istikrara kavuşamamıştır. Aralarında Angola, Ruanda, Fil Dişi Sahilleri, Siera Leone, Liberya, Somali, Sudan ve Kongo'nun bulunduğu bazı Afrika devletlerinde birden fazla BKO görevlendirilmiştir.

2.7.1.1.1. Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu I

Portekiz'in eski bir sömürgesi olan Angola, bağımsızlık mücadelesi veren üç değişik görüşteki silahlı grubun politik mücadelesine sahne olmuştur. Bu gruplar; Güney Afrika, Küba, SSCB/RF ve ABD'nin desteği ile yönetimi ele geçirmek için silahlı çatışmaya başlamış ve bu grupların en büyüğü Angola Özgürlük Harekâtı'na destek olmak için SSCB desteğindeki Küba, Angola'ya asker göndermiştir. Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu I (United Nations Angola Verification Mission I-UNAVEM I), 20 Aralık 1989 - 25 Mayıs 1991 tarihleri arasında Küba güçlerinin ülkeden ayrılmasını denetlemekle yetkilendirilmiştir.⁸¹ Misyonun görevi, Küba güçlerinin Angola ile Küba arasında kararlaştırılan zaman çizelgesine uygun olarak Angola topraklarından geri çekilmelerini kontrol etmektir. Çekilme işlemi 25 Mayıs 1991 tarihinde planlanan tarihten daha önce tamamlanmıştır. BM, UNAVEM I misyonuna \$ 16,4 milyon bütçe ayırmıştır. Görev süresi boyunca BKO'ya 70 devletten polis barış gücü personeli katkıda bulunmuştur.⁸²

2.7.1.1.2. Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu II

Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu II (United Nations Angola Verification Mission II-UNAVEM II), 20 Mayıs 1991 - Şubat 1995 tarihleri arasında Angola Hükümeti ve Ulusal Birlik Hükümeti tarafından kabul edilen Independência Barış Antlaşması'nın uygulanması ile demokratik seçimlerin gözlenmesi amacıyla

⁸⁰ UN, *Past Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (11.03.2018).

⁸¹ UN, *Security Council Resolution 626*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/626>, (20.05.2022).

⁸² UN, *Angola Verification Mission I*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unavemi.htm>, (12.03.2018).

kurulmuştur.⁸³ Bu amaçla BM, 350 silahsız asker ve 90 polisi gözlemci sıfatıyla görevlendirmiştir. BM, Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu II (United Nations Angola Verification Mission II-UNAVEM II)'ye yerel seçimlerin demokratik yöntemlerle yapılabilmesi için \$ 175 milyon bütçe ayırmıştır. Görev süresi boyunca, Cezayir, Arjantin, Brezilya, Kanada, Kolombiya, Kongo, Çekya, Mısır, Macaristan, Gine, Macaristan, Hindistan, İrlanda, Ürdün, Malezya, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijer, Norveç, Senegal, Singapur, İspanya, Yugoslavya ve Zimbabve'den toplamda 422 polis barış gücü personeli katkı vermiştir.⁸⁴

2.7.1.1.3. Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu III

Birleşmiş Milletler Angola Doğrulama Misyonu III (United Nations Angola Verification Mission III-UNAVEM III) 1994'de imzalanan Lusaka Protokolü ve 1991'de imzalanan Angola için Barış Antlaşmaları ve ilgili Güvenlik Konseyi kararlarının Angola Hükümeti ve Ulusal Birlik Hükümeti tarafından uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla 1997 yılında kurulmuştur.⁸⁵

Misyon taraflara arabuluculuk hizmetleri sağlama, Angola hükümetinin ülke genelindeki faaliyetlerini ve ulusal mutabakat sürecini gözlemleme; grupların silahsızlandırılmasına izleme, ateşkesin uygulanmasını denetleme, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlama, insani yardımlara eşlik etme ve en önemlisi seçimlere yardım ve nezaret etme görevlerini yürütmüştür.

Bangladeş, Cezayir, Fransa, Arjantin, Brezilya, Kenya, Malezya, Portekiz, Kongo, Çekya, Mısır, Macaristan, Malezya, Slovakya, Pakistan, Romanya, Ürdün, RF, Malezya, Kenya, Yeni Zelanda, Nijer, Senegal, İsveç, Tanzanya, Uruguay ve Zimbabve'den 288 polis barış gücü personeli katkı vermiştir.⁸⁶

2.7.1.1.4. Birleşmiş Milletler Aouzou Şeridi Gözlemci Misyonu

Çad ve Libya arasında kalan Aouzou Şeridi'nin kontrolünü ele geçirmek için 1973 yılından beri iki devlet arasında devam eden çatışmaların sonlandırılması amacıyla konu Uluslararası Adalet Divanı'na taşınmış ve 1994 yılında mahkemenin verdiği kararın

⁸³ UN, *Security Council Resolution 696*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/696>, (20.05.2022).

⁸⁴ UN, *Angola Verification Mission II*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/Unavem2/Unavem2.htm>, (16.05.2018).

⁸⁵ UN, *Security Council Resolution 1118*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1118>, (20.05.2022).

⁸⁶ UN, *Angola Verification Mission III*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unavem3.htm>, (16.05.2018).

uygulanmasına yönelik olarak BM BKO görevlendirilmiştir. Birleşmiş Milletler Aouzou Şeridi Gözlemci Misyonu (United Nations Aouzou Strip Observer Group-UNASOG) 4 Mayıs 1994 tarihli ve 915 sayılı Güvenlik Konseyi kararı ile Libya güçlerinin Aouzou şeridinden geri çekilmesini takip amacıyla kurulmuştur.⁸⁷ Bu görevinin yanında mayınların temizlenmesi, mal ve insan geçişleri için geçiş kapılarının kurulması, iyi komşuluk ilişkilerinin tesis edilmesi, sınırların çizilmesi ve iki devlet arasında işbirliğinin geliştirilmesi faaliyetlerini de yürütmüştür. \$ 65.000 bütçe ve Bangladeş, Gana, Honduras, Kenya, Malezya ve Nijerya devletlerinden gelen 15 kişilik gözlemci personeli ile oldukça küçük bir barışı koruma operasyonudur.⁸⁸

2.7.1.1.5. Birleşmiş Milletler Ruanda Destek Misyonu

Ruanda'nın çoğunlukla Hutsi Kabilesi'nden oluşan silahlı kuvvetleri ile Tutsi Kabilesi mensuplarından oluşan Ruanda Yurtseverler Cephesi silahlı milisleri arasında 1990 yılında başlayan çatışmalar sonucunda yüzbinlerce Ruandalı yaşamını yitirmiştir. 1993 Haziranında Ruanda ve Uganda hükümetlerinin talebi ile hükümet karşıtı silahlı gruplara Uganda sınırından yapılan askeri yardımların kontrol altına alınabilmesini teminen, sınırın Uganda tarafında UNOMUR kurulmuştur.

1993 Ağustos ayında imzalanan Arusha Barış Antlaşması ile seçimlerin yapılması, grupların silahsızlandırılarak topluma geri kazandırılması planlanmıştır. Bu antlaşmanın uygulanmasını sağlamak ve geçici hükümete destek olmak amacıyla 1993 Ekiminde Güvenlik Konseyi'nin 872 Sayılı Kararı ile Birleşmiş Milletler Ruanda Destek Misyonu (United Nations Assistance Mission for Rwanda-UNAMIR) kurulmuştur.⁸⁹ UNAMIR misyonunun Yetki Belgesi ve personel sayısı, 1994 yılında yaşanan soykırımdan kaynaklanan trajik olaylar ve ülkede sürekli değişen belirsiz durum karşısında birçok defa güncellenmiş ve misyonun görev süresi 8 Mart 1996'da sona ermiştir.

UNAMIR görev gücüne Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bangladeş, Belçika, Brezilya, Kanada, Çad, Kongo, Cibuti, Mısır, Etiyopya, Fiji, Almanya, Gana, Gine, Gine Bissau, Guyana, Hindistan, Ürdün, Kenya, Malavi, Mali, Hollanda, Nijer, Nijerya,

⁸⁷ UN, *Security Council Resolution 915*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/915>, (20.05.2022).

⁸⁸ UN, *Aouzou Strip Observer Group*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unasog.htm>, (16.05.2018).

⁸⁹ UN, *Security Council Resolution 872*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/872>, (20.05.2022).

Pakistan, Polonya, Romanya, RF, Senegal, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsviçre, Togo, Tunus, Birleşik Krallık, Uruguay, Zambiya ve Zimbabve, 2548 personel (60 polis barış gücü) ile katkı sağlamıştır. UNAMIR misyonunun bütçesi \$ 453,9 milyon olmuştur.⁹⁰

2.7.1.1.6. Birleşmiş Milletler Fildişi Sahilleri Misyonu

1960 yılında bağımsızlığa kavuşan eski bir Fransız sömürgesi olan Fildişi Sahili, sahip olduğu kaynaklar ve ticaret hacmi sebebiyle Afrika'nın önemli devletlerinden birisidir. 1993 yılına kadar kısmen sorunsuz yönetilen ülke, Devlet Başkanı Felix Houphouet Boigny'nin ölümü ile başlayan süreçte politik belirsizlik ve güç mücadelesine sahne olmuştur. 1999 yılında askeri darbe girişiminin yaşandığı ülkede iç savaş başlamış ve karışıklıklar 2004 yılında Fransa'nın askeri müdahalesine kadar aralıklarla devam etmiştir. Fransa'nın müdahalesinin bölgede uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit oluşturduğunu belirleyen BMGK, 13 Mayıs 2003 tarihli 1479 Sayılı Kararı ile BKO Birleşmiş Milletler Fildişi Sahilleri Misyonu (United Nations Mission in Côte d'Ivoire-MINUCI)'nu yetkilendirmiştir.⁹¹

MINUCI, Fildişi Sahili'ndeki taraflar arasında imzalanan Linas-Marcoussis Antlaşması'nın uygulanmasını gözlemlemek ve Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun ve Fransız askerlerinin barış gücü operasyonlarına destek sağlamak üzere kurulmuştur. Operasyonun ismi, 4 Nisan 2004 tarihinde, Birleşmiş Milletler Fildişi Sahili Operasyonu (UNOCI) olarak değiştirilmiştir.

MINUCI görev gücüne, Avusturya, Bangladeş, Benin, Brezilya, Gambiya, Gana, Hindistan, İrlanda, Ürdün, Kenya, Nepal, Nijer, Nijerya, Pakistan, Paraguay, Filipinler, Polonya, Moldova Cumhuriyeti, Romanya ve RF toplam 130 kadar personeli ile katkı sağlamıştır. MINUCI misyonu için BM'nin ayırdığı bütçe \$ 29,9 milyon olmuştur.⁹²

2.7.1.1.7. Birleşmiş Milletler Etiyopya ve Eritre Misyonu

Sınır anlaşmazlığı sebebiyle iki yıl süren savaşın ardından, Etiyopya ve Eritre hükümetleri, Cezayir ve Afrika Birliği Örgütü'nün yürüttüğü arabuluculuk görüşmeleri neticesinde 2000 yılının Haziran ayında barış antlaşması imzalamıştır. Temmuz ayında ise BMGK 1312 sayılı karar ile taraflar arasında eşgüdümün sağlanması ve ateşkesin

⁹⁰ UN, *Assistance Mission for Rwanda*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unamir.htm>, (16.05.2018).

⁹¹ UN, *Security Council Resolution 1479*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1479>, (20.05.2022).

⁹² UN, *MINUCI*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/minuci/index.html>, (16.05.2018).

uygulanması için Birleşmiş Milletler Etiyopya ve Eritre Misyonu (United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea-UNMEE)'nin kurulmasına karar vermiştir.⁹³ Eylül 2000'de BMGK, ek bir karar ile UNMEE'ye çatışmaların sona erdirilmesini izleme ve güvenlik taahhütlerinin yerine getirilmesini sağlamak için gerekli çalışmaları yürütme yetkisi vermiş ve bu görev 2008 yılına kadar devam etmiştir.

12 Aralık 2000 tarihinde Barış Antlaşmasının imzalanmasıyla, taraflar kendi aralarında askeri düşmanlığı kalıcı olarak sona erdirmeye ve birbirlerine karşı tehdit veya güç kullanımından kaçınma taahhüdünde bulunmuştur. Antlaşma, bağımsız bir Sınır Komisyonu kurulmasını ve sınır ihlalleri konusunda ortaya konan iddiaların bu Komisyon aracılığıyla çözüme ulaştırılmasını öngörmektedir.

Misyona görev süresi boyunca, Cezayir, Avustralya, Avusturya, Bangladeş, Benin, Bolivya, Bosna-Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Çin, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Gambia, Almanya, Gana, Yunanistan, Guatemala, Hindistan, İran, İrlanda, İtalya, Ürdün, Kenya, Kırgızistan, Malezya, Moğolistan, Namibya, Nepal, Hollanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Paraguay, Peru, Polonya, Romanya, RF, Singapur, Slovakya, Güney Afrika, İspanya, Sri Lanka, İsveç, İsviçre, Tanzanya, Tunus, Ukrayna, Birleşik Krallık, ABD, Uruguay ve Zambiya, 4.300 personel ile katkı sağlamıştır. UNMEE misyonu bütçesi \$ 1,32 milyar olmuştur.⁹⁴

2.7.1.1.8. Birleşmiş Milletler Sierra Leone Misyonu

Sierra Leone'deki iç savaş, 1991 yılında Liberya destekli Devrimci Birleşik Cephe (DBC) milislerinin Hükümet güçlerine saldırması ile başlamıştır. Hükümetin savunmasında önemli rol sahibi olan Ordu, sonraki yıl kendisi darbe yaparak yönetime el koymuştur. DBC'nin saldırılarını artırması üzerine BM Genel Sekreteri Özel Temsilci göndererek arabuluculuk faaliyetlerine başlamıştır. 1996 yılında yapılan seçimlerin ülkede istikrarı sağlamaya yetmemesi ve 1997 yılında yeni bir askeri darbe yaşanması üzerine BMGK yakıt ve silah ambargosu başlatmıştır.

1998 yılında BMGK 6 aylık bir BKO olan UNOMSIL'i kurmuş ve kendisine ülkenin silahlı kuvvetlerini yeniden yapılandırma görevi vermiş ancak çatışmaların son bulmaması üzerine personel tahliye edilmiştir. Nihayet tüm tarafların katılımı ile 1999

⁹³ UN, *Security Council Resolution 1312*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1312>, (20.05.2022).

⁹⁴ UN, *United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmee/index.html>, (16.05.2018).

yılında Lome Antlaşması imzalanmış ve UNOMSIL'in askeri gözlemci sayısı artırılmıştır. 1999 Ekiminde ise BMGK 1270 sayılı karar ile 6.000 asker ve 260 askeri gözlemciden oluşan BKO görevlendirmiş ve 2000 yılında yeni bir kararla asker sayısını 13.000'e yükseltmiş ve UNOMSIL'in görevine son vererek yerine Birleşmiş Milletler Sierra Leone Misyonu (United Nations Mission in Sierra Leone-UNAMSIL)'nu yetkilendirmiştir.⁹⁵

2002 yılına gelindiğinde 75.000'den fazla grup üyesi silahsızlandırılmış, siyasi istikrar sağlanmış ve ilk serbest seçim yapılmıştır. UNAMSIL kendisine verilen görevlerin büyük kısmını yerine getirebilmiş, yarım milyon mülteci ve ülke içinde yerinden edilmiş vatandaşın dönüşünü sağlamış, yerel polis kapasitesi artırmış ve Aralık 2005'te görevini başarıyla tamamlamıştır. Bu Misyonu Bangladeş, Bolivya, Kanada, Çin, Hırvatistan, Mısır, Gambiya, Almanya, Gana, Gine, Hindistan, Endonezya, Ürdün, Kenya, Kırgızistan, Malavi, Malezya, Nepal, Nijerya, Norveç, Pakistan, RF, Slovakya, İsveç, Tanzanya, Ukrayna, Birleşik Krallık, Uruguay ve Zambiya 17.500 personel ile katkı sağlamıştır. UNAMSIL misyonunun bütçesi \$ 2,8 milyar olmuştur.⁹⁶

2.7.1.1.9. Birleşmiş Milletler Orta Afrika Cumhuriyeti Misyonu

1996 yılında Orta Afrika Cumhuriyeti'nde halkın ekonomik ve sosyal problemlerinin karşılanamaması ve maaşların ödenememesi üzerine ordu tarafından isyan başlatılmıştır. Bölgede istikrarın bozulacağından kaygılanan Fransa, Gabon, Burkina Faso, Çad ve Mali, isyanın merkezi olan Bangui bölgesini ziyaret ederek barış görüşmelerine arabuluculuk faaliyetlerini başlatmışlar ve 1997 yılında Bangui Antlaşması taraflarca imzalanmıştır.

1998 yılında 1159 sayılı BMGK kararı ile kurulan Birleşmiş Milletler Orta Afrika Cumhuriyeti Misyonu (United Nations Mission in the Central African Republic-MINURCA) Bangui çevresindeki güvenlik ve istikrarın korunmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak ve ateşkes antlaşmasının uygulanmasını denetlemek için kurulmuştur.⁹⁷ Silahsızlanma kapsamında bölgede bulunan silahların kontrolünü denetlemek, ulusal polisin kapasite inşasına yardım etmek, seçimler için tavsiye ve teknik destek sağlamak

⁹⁵ UN, *Security Council Resolution 1270*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1270>, (20.05.2022).

⁹⁶ UN, *UNAMSIL*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unamsil/index.html> (16.05.2018).

⁹⁷ UN, *Security Council Resolution 1159*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1159>, (20.05.2022).

amacıyla faaliyet göstermiştir. Yaklaşık 2 yıl süren misyonda Benin, Burkina Faso, Kamerun, Kanada, Çad, Mısır, Fil Dişi, Fransa, Gabon, Mali, Senegal, Togo, Tunus ve Portekiz'den 1.500'e yakın personel görev almış ve \$ 100 milyon bütçe kullanılmıştır.⁹⁸

2.7.1.1.10. Birleşmiş Milletler Orta Afrika ve Çad Misyonu

2003 yılından sonra Orta Afrika'daki çatışmalardan kaçan 45.000 mülteci ile Darfur'daki çatışmalardan kaçan 240.000 Sudan'lı mültecinin Çad'ın doğusuna yerleşmesi, ayrıca Çad'ın kendi iç çatışmaları sebebiyle 180.000 kişinin yer değiştirmesi sonucunda tüm bölgeyi tehdit edecek güvenlik problemleri yaşanmaya başlamıştır. Bu insani duruma müdahale etmek, Çad ve Sudan'da yerleşik silahlı grupların aktivitelerini sonlandırmak amacıyla BMGK 2007 Eylülünde 1778 sayılı kararla Birleşmiş Milletler Orta Afrika ve Çad Misyonu (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad-MINURCAT)'nu yetkilendirmiştir.⁹⁹ Misyonun ilk aşamasında 300 kadar polis ve 50 askeri gözlemci görevlendirilmiş, 2009 yılında asker sayısı 5.200'e yükseltilmiştir. Misyon, 31 Aralık 2010 tarihli BMGK kararına uygun olarak kendi topraklarında sivillere karşı korunma sorumluluğunu üstlenmeyi taahhüt eden Çad Hükümeti'nin talebi doğrultusunda tamamlanmıştır.

MINURCAT'ın geri çekilmesinin ardından, BM Entegre Barış İnşa Bürosu (BINUCA) ülkede, Çad halkına hizmet etmeye devam etmiştir. BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un 2010 yılında BMGK'ya sunduğu rapora göre MINURCAT misyonu, açık bir siyasi yetkilendirme olmaksızın, yalnızca sivillerin korunmasına katkıda bulunmak amacıyla görevlendirilmiş olması nedeniyle, olağandışı ve benzersiz bir BM BKO olmuştur.¹⁰⁰ MINURCAT misyonuna Benin, Burkina Faso, Kamerun, Kanada, Çad, Fildişi Sahili, Mısır, Fransa, Gabon, Mali, Portekiz, Senegal, Togo ve Tunus 300 polis barış gücü personeli ile katkı sağlamıştır. MINURCAT misyonuna ayrılan bütçe \$ 1.39 milyar olmuştur.¹⁰¹

2.7.1.1.11. Birleşmiş Milletler Angola Gözlemci Misyonu

1994 yılında imzalanan Lusaka Protokolü ile Angola'da barış süreci hızlanmış ve taraflar arasında aktif diyalog sağlanmıştır. UNAVEM III misyonunun devamı

⁹⁸ UN, MINURCA, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/car.htm>, (16.05.2018).

⁹⁹ UN, *Security Council Resolution 1778*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1778>, (20.05.2022).

¹⁰⁰ UN, *Security Council Resolution 611*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/611>, (16.05.2018).

¹⁰¹ UN, MINURCAT, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/minurcat/index.shtml>, (16.05.2018).

niteliğindeki Birleşmiş Milletler Angola Gözlemci Misyonu (United Nations Observer Mission in Angola-MONUA) 1118 sayılı BMGK kararı ile kurulmuş, bölgede demokratik bir ortam oluşturulması, uzun dönem istikrar ve ulusal mutabakatın sağlanması görevlerini üstlenmiştir.¹⁰² Plana göre BM askeri kademeli olarak çekilecek, BM polisi ise yerel polisi desteklemeye devam edecek ve silahlı grupların dağıtılmasına yardımcı olacaktır. Ancak Angola Barış Planı beklenenden daha yavaş ilerleme sağlamış ve UNAVEM III'de tamamlanamayan silahlı grupların dağıtılması, ülke genelinde güvenlik ve istikrarın tesisi gibi görevlere odaklanmıştır. MONUA, kendisine yardımcı olan gözlemci statüsündeki Portekiz, Rusya ve ABD ile barış ve ulusal uzlaşmayı sağlamlaştırma, güven artırıcı tedbirler geliştirme, ülkenin uzun vadeli istikrarına, demokratik kalkınmasına ve iyileştirilmesine elverişli bir ortam yaratılmasına katkıda bulunmuştur.

Arjantin, Bangladeş, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Kongo, Mısır, Fransa, Gambiya, Gana, Gine Bissau, Macaristan, Hindistan, Ürdün, Kenya, Malezya, Mali, Namibya, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Polonya, Portekiz, Romanya, RF, Senegal, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsveç, Tanzanya, Ukrayna, Uruguay, Zambiya ve Zimbabve yaklaşık 3.500 personeli ile katkı vermiştir. MONUA misyonunun bütçesi 293,7 milyon \$ olmuştur.¹⁰³

2.7.1.1.12. Birleşmiş Milletler Liberya Gözlemci Misyonu

Liberya'da 1989 yılında hükümet güçleri ile Liberya Ulusal Vatansever Cephe milisleri arasında ortaya çıkan iç savaş 150.000 sivilin hayatını kaybetmesine ve 850.000 mültecinin çevre devletlere dağılmasına sebep olmuştur. 1990 yılında çevre devletlerin girişimi ile Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu, barış görüşmelerine başlanabilmesi ve serbest seçimlerin yapılabilmesi için askeri gözlem grubu oluşturmuştur. 1993 yılında Benin'de imzalanan Cotonou Barış Antlaşması'nın imzalanmasıyla BMGK, 866 Sayılı Kararı ile Birleşmiş Milletler Liberya Gözlemci Misyonu (United Nations Observer Mission in Liberia-UNOMIL)'nu kurmuştur.¹⁰⁴ Misyon, Liberya Ulusal Geçici Hükümeti'nin barış antlaşmalarını uygulamaya yönelik çabalarının desteklenmesi, ateşkes ve insan hakları ihlalleri iddialarının araştırılması,

¹⁰² UN, *Security Council Resolution 1118*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1118>, (20.05.2022).

¹⁰³ UN, *MONUA*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/monua/monua.htm>, (16.05.2018).

¹⁰⁴ UN, *Security Council Resolution 866*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/866>, (20.05.2022).

insani yardımın desteklenmesi, yerel insan hakları gruplarına yardımcı olunması, seçim güvenliğinin sağlanması görevlerini yerine getirmiştir. 1997 yılında serbest seçimlerin yapılması ve hükümetin kurulması ile UNOMIL misyonu hedefine ulaşmıştır.

UNOMIL'e görev süresi boyunca, Avusturya, Bangladeş, Belçika, Brezilya, Çin, Kongo, Çek Cumhuriyeti, Mısır, Gine-Bissau, Macaristan, Hindistan, Ürdün, Kenya, Malezya, Nepal, Hollanda, Pakistan, Polonya, RF, Slovak Cumhuriyeti, İsveç ve Uruguay tarafından 350'ye yakın personel ile katkı sağlanmıştır. UNOMIL'in toplam bütçesi \$ 99,3 milyon olmuştur.¹⁰⁵

2.7.1.1.13. Birleşmiş Milletler Sierra Leone Gözlemci Misyonu

Sierrea Leone'deki çatışma, 1991'de Devrimci Birleşik Cephe milislerinin hükümeti devirmek için Liberya sınırından başlattığı saldırıyla başlamıştır. Batı Afrika Devletler Topluluğu'nun oluşturduğu askeri gözlem grubu ile Sierra Leone ordusu önce hükümeti savunmuş, sonraki yıl ise kendisi hükümeti devirmiştir. Ancak çatışma hükümet değişikliğine rağmen sonlanmamış, Devrimci Birleşik Cephe saldırılara devam etmiştir. Hükümetin BM'den yardım talep etmesi üzerine Genel Sekreter tarafından bölgeye bir keşif heyeti gönderilmiş, Sierra Leone halkının %10'nun mülteci durumuna düştüğü, diğer %30'unun ise ülke içinde yer değiştirmek zorunda kaldığı rapor edilmiştir. BM'nin 1995'de Afrika Birliği ile başlattığı barış görüşmeleri sonucunda bir yıl sonra seçimler yapılmış ve yönetim sivil otoriteye geçmiş, hükümet ve karşıtları arasında Abidjan Antlaşması imzalanmış, ancak bu kez ordu ve Devrimci Birleşik Cephe birleşerek yeni hükümete darbe yaparak yönetime el koymuştur. BMGK'nin silah ve petrol ambargosu neticesinde askeri cunta barış görüşmelerine başlamak zorunda kalmıştır.

Birleşmiş Milletler Sierra Leone Gözlemci Misyonu (United Nations Observer Mission in Sierra Leone-UNOMSIL) 13 Temmuz 1998 tarihinde 1181 sayılı BMGK kararı ile Sierra Leone'deki Barış Antlaşmasının uygulanmasını denetlemek, milislerin silahsızlanma ve tasfiye sürecini takip etmek amacıyla kurulmuştur.¹⁰⁶ UNOMSIL, BMGK'nin daha kapsamlı görevler verdiği yeni bir BKO olan UNAMSIL'in yetkilendirilmesi ile 22 Ekim 1999 tarihinde sona ermiştir.

¹⁰⁵ UN, *UNOMIL*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomil.htm>, (16.05.2018).

¹⁰⁶ UN, *Security Council Resolution 1181*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1181>, (20.05.2022).

UNOMSIL misyonuna görevi süresince Bangladeş, Bolivya, Çin, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Mısır, Fransa, Gambiya, Hindistan, Endonezya, Ürdün, Kenya, Kırgızistan, Malezya, Namibya, Nepal, Yeni Zelanda, Norveç, Pakistan, RF, Slovak Cumhuriyeti, İsveç, Tayland, Birleşik Krallık, Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti, Uruguay ve Zambiya 350 personel ile katkı sağlamıştır. UNOMSIL'in toplam bütçesi 12,4 milyon \$ olmuştur.¹⁰⁷

2.7.1.1.14. Birleşmiş Milletler Uganda-Ruanda Gözlemci Misyonu

Ruanda'da iç savaş, Hutu Kabilesi'nden oluşan Hükümete karşı Tutsi Kabilesi'nden oluşan Ruanda Vatansever Cephesi milislerinin Uganda sınırından yaptığı saldırılarla başlamıştır. Birçok barış antlaşması yapılmasına karşın ülke istikrara kavuşamamıştır. İlk olarak 1992 yılında yapılan Arusha Antlaşması ile Afrika Birliği tarafından 50 kişilik bir askeri gözlem misyonu kurulmuştur. BMGK, Ruanda ve Uganda hükümetlerinin talebi üzerine 1993'de 846 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Uganda-Ruanda Gözlemci Misyonu (United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda-UNOMUR)'nu kurmuştur.¹⁰⁸ UNOMUR'un temel görevi, Uganda-Ruanda sınırında askeri gözlemci konuşlandırarak Ruanda tarafına askeri malzeme geçmesine engel olmak olarak belirlenmiştir. UNOMUR, 21 Eylül 1994'te resmen kapatılmıştır.

Toplam bütçesi \$ 2,3 milyon olarak belirlene UNOMUR misyonuna, Bangladeş, Botsvana, Brezilya, Kanada, Macaristan, Hollanda, Senegal, Slovak Cumhuriyeti Zimbabve ve Zambiya 81 personel ile katkı sağlamıştır.¹⁰⁹

2.7.1.1.15. Birleşmiş Milletler Burundi Operasyonu

1962 yılında Belçika'dan bağımsızlığını kazanan Burundi'de Hutu ve Tutsi Kabileleri arasında 1993 yılında başlayan ve 300.000 kişinin ölümüne sebep olan çatışmalar sonucunda 2000 yılında Arusha Antlaşması imzalanmış, hükümetin her 18 ayda bir diğer etnik gruba geçmesi karar bağlanmıştır. Ancak çatışmaların önüne geçilememesi ve Burundi'nin içinde bulunduğu durumun bölgedeki uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit oluşturmaya başlaması üzerine BMGK, 21 Mayıs 2004 tarihli 1545 Sayılı Kararı ile Arusha Antlaşması uyarınca sağlanan barışı kalıcı hale getirmek ve

¹⁰⁷ UN, *UNOMSIL*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomsil/Unomsil.htm>, (16.05.2018).

¹⁰⁸ UN, *Security Council Resolution 846*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/846>, (20.05.2022).

¹⁰⁹ UN, *UNOMUR*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomur.htm>, (16.05.2018).

ulusal uzlaşma sağlama çabalarını desteklemek amacıyla Birleşmiş Milletler Burundi Operasyonu (United Nations Operation in Burundi-ONUB)'nu yetkilendirmiştir.¹¹⁰

ONUB Misyonuna Cezayir, Bangladeş, Belçika, Benin, Bolivya, Burkina Faso, Çad, Çin, Mısır, Etiyopya, Gabon, Gambiya, Gana, Guatemala, Gine, Hindistan, Ürdün, Kenya, Kırgızistan, Malavi, Malezya, Mali, Mozambik, Namibya, Nepal, Hollanda, Nijer, Nijerya, Pakistan, Paraguay, Peru, Filipinler, Portekiz, Kore Cumhuriyeti, Romanya, RF, Senegal, Sırbistan ve Karadağ, Güney Afrika, İspanya, Sri Lanka, Tayland, Togo, Tunus, Uruguay, Yemen ve Zambiya 5.665 personel (120 polis barış gücü personeli) ile katkı sağlamıştır. Toplam bütçesi \$ 678,3 milyon olarak gerçekleşen ONUB, 31 Aralık 2006 tarihinde görevini başarıyla tamamlamıştır.¹¹¹

2.7.1.1.16. Birleşmiş Milletler Fildişi Sahili Operasyonu

1960 yılında bağımsızlığa kavuşan eski bir Fransız sömürgesi olan Fildişi Sahili, sahip olduğu kaynaklar ve ticaret hacmi sebebiyle Afrika'nın önemli devletlerinden birisidir. 1993 yılına kadar kısmen sorunsuz yönetilen ülke Devlet Başkanı Felix Houphouet Boigny'nin ölümü ile başlayan politik belirsizlik ve güç mücadelesine sahne olmuştur. 1999 yılında askeri darbe girişiminin yaşandığı ülkede iç savaş başlamış ve karışıklıklar 2004 yılında Fransa'nın askeri müdahale girişimine kadar aralıklarla devam etmiştir. Fransa'nın müdahalesi bölgede uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit oluşturduğunu belirleyen BMGK, 13 Mayıs 2003 tarihli 374 Sayılı Kararı ile MINUCI'yi yetkilendirmiştir.

MINUCI, 2003 yılında Fildişi Sahili'ndeki taraflar arasında imzalanan Linas-Marcoussis Antlaşması'nın uygulanmasını izlemek ve Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun ve Fransız askerlerinin barış gücü operasyonlarına destek sağlamak üzere kurulmuştur. Yaklaşık 1 yıl süre ile görev yapan MINUCI'nın yerine BMGK'nin 4 Nisan 2004 tarih ve 1528 Sayılı Kararı ile Birleşmiş Milletler Fildişi Sahili Operasyonu (United Nations Operations in Côte d'Ivoire-UNOCI) kurulmasına karar verilmiştir.¹¹²

UNOCI misyonu, sivillerin korunması, bölgenin silahsızlandırılması, insan haklarını izlenmesi, barışın tesisi ve yeniden yapılanması için Fildişi Hükümeti'nin desteklemesini sağlamıştır. Haziran 2017 tarihinde 13 yıllık görev süresi başarıyla

¹¹⁰ UN, *Security Council Resolution 1545*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1545>, (20.05.2022).

¹¹¹ UN, *ONUB*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onub/index.html>, (16.05.2018).

¹¹² UN, *Security Council Resolution 1528*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1528>, (20.05.2022).

tamamlanan UNOCI Misyonuna, değişik devletlerden gelen 6.910 personel (350 polis barış gücü personeli) katkı sağlamış ve %153 milyon bütçe ayrılmıştır.¹¹³

2.7.1.1.17. Birleşmiş Milletler Mozambik Operasyonu

1975’de Portekiz’den bağımsızlığını kazanan Mozambik’te Hükümet ile Mozambik Ulusal Direniş örgütü arasında on binlerce kişinin hayatını kaybettiği ve yaklaşık 4 milyon kişinin ülke içinde yer değiştirmek zorunda kaldığı uzun ve yıpratıcı bir iç savaş başlamıştır. İki yıllık çabanın ardından 1992 yılında Roma’da taraflar arasında Genel Barış Antlaşması imzalanmıştır. BMGK’nin 797 Sayılı Kararı ile Aralık 1992’de kurulan Birleşmiş Milletler Mozambik Operasyonu (United Nations Operation in Mozambique-ONUMOZ), ateşkesin uygulanmasını desteklemek, milislerin silahtan arındırılmasını temin etmek, ülke içerisinde göç etmek zorunda kalanların evlerine geri dönmesini ve serbest seçimlerin yapılmasını sağlamak görevlerini yürütmüştür.¹¹⁴

ONUMOZ misyonuna, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bangladeş, Bolivya, Botswana, Brezilya, Kanada, Cape Verde, Çin, Çek Cumhuriyeti, Mısır, Finlandiya, Gana, Gine Bissau, Guyana, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Japonya, Ürdün, Malezya, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Portekiz, RF, İspanya, Sri Lanka, İsveç, İsviçre, Togo, ABD, Uruguay ve Zambiya 6.576 personel (1087 polis barış gücü personeli) ile katkı sağlamıştır. ONUMOZ’un toplam bütçesi \$ 486,7milyon olmuştur.¹¹⁵

2.7.1.1.18. Birleşmiş Milletler Somali I Operasyonu

1991 yılında Somali Devlet Başkanının devrilmesi sonucunda yönetimin ele geçirilmesi amacıyla farklı politik gruplar arasında bir iç savaş başlamıştır. Birleşmiş Milletler Somali I Operasyonu (United Nations Operation in Somalia I-UNOSOM I) BMGK’nin 751 Sayılı Kararı ile 1992 Nisan ayında kurularak çatışmaların sona erdirilmesi, 1 milyon mültecinin evlerine dönmesi ve açlık tehlikesi altında bulunan 5 milyon kişiye insani yardım ulaştırılması için çalışmalara başlamıştır.¹¹⁶ Ancak halkın açlık yüzünden yardım konvoylarına saldırısı bir diğer insanlık dramına işaret etmiş, 24 devletin katkısı ile yeni bir askeri güç oluşturan BM, sadece insani yardımların

¹¹³ UN, UNOCI, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unoci.shtml>, (16.05.2018).

¹¹⁴ UN, Security Council Resolution 797, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/797>, (20.05.2022).

¹¹⁵ UN, ONUMOZ, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onumoz.htm>, (16.05.2018).

¹¹⁶ UN, Security Council Resolution 751, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/751>, (20.05.2022).

dağıtılmasına odaklanmıştır. UNOSOM I, görevini yeni BKO misyonuna devrederek çalışmalarına son vermiştir.

Nisan 1992- Mart 1993 tarihleri arasında görev yapan UNOSOM I misyonuna, Avustralya, Avusturya, Bangladeş, Belçika, Kanada, Çekoslovakya, Mısır, Fiji, Finlandiya, Endonezya, Ürdün, Fas, Yeni Zelanda, Norveç, Pakistan ve Zimbabve yaklaşık 950 personel ile katkı sağlamıştır. UNOSOM I için ayrılan bütçe \$ 42,9 milyon olmuştur.¹¹⁷

2.7.1.1.19. Birleşmiş Milletler Somali II Operasyonu

Birleşmiş Milletler Somali II Operasyonu (United Nations Operation in Somalia II-UNOSOM II) kendisinden önce faaliyet yürüten barışı koruma misyonunun kazanımlarının kalıcı olabilmesini teminen BMGK'nin 814 Sayılı Kararı ile 1993 yılının Mart ayında kurulmuştur.¹¹⁸ Somali'nin tamamında insani yardımların dağıtılması için güvenli bir ortam oluşturmak üzere gereken tüm önlemleri almak ile görevlendirilmiştir. Bu amaçla UNOSOM II Misyonu, silahsızlanma ve uzlaşma yoluyla Birleşik Görev Gücü (United Task Force-UNITAF) tarafından başlatılan barışı, istikrarı ve hukuk düzenini sağlama görevini tamamlamış ve Mart 1995'te bölgeden çekilmiştir.

UNOSOM II Misyonuna Avustralya, Bangladeş, Belçika, Botswana, Kanada, Mısır, Fransa, Almanya, Gana, Yunanistan, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Kuveyt, Malezya, Fas, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Filipinler, Romanya, Suudi Arabistan, İsveç, Tunus, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, Zambiya ve Zimbabve 28.000 personel ile katkı sağlamıştır. BM tarafından misyona toplam \$ 1,6 milyar bütçe ayrılmıştır.¹¹⁹

2.7.1.1.20. Birleşmiş Milletler Sudan Misyonu

Sudan'da Afrikalı Hristiyan gruplar ile Arap Müslüman gruplar arasında onlarca yıldır süren iç savaşın son halkası 1972'de imzalanan Addis Ababa Antlaşması'nın ihlali ile 1983 yılında başlamıştır. Ülkenin güneyinde petrol rezervlerinin bulunması ile iki grup arasında kaynakların kontrolü ve özerklik konusunda çatışmalar hızlanmıştır. Hükümet ile Sudan Halk Kurtuluş Harekâtı (Sudan People's Liberation Movement-SPLM)

¹¹⁷ UN, *UNOSOM I*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unosomi.htm>, (16.05.2018).

¹¹⁸ UN, *Security Council Resolution 814*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/814>, (20.05.2022).

¹¹⁹ UN, *UNOSOM II*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unosom2.htm>, (16.05.2018).

arasındaki iç savaş sonunda 2 milyondan fazla insan ölmüş, 4 milyon yerinden edilmiş ve 600.000 kişi çevre devletlere göç etmek zorunda kalmıştır.

2002 yılında taraflar arasında Machakos Protokolü imzalanarak Güney Sudan'a özerklik tanınması kararlaştırılmış, güç ve kaynak paylaşımı konularında müzakerelere başlanmıştır. 2004 yılında Protokolün devamı olarak Zenginliğin Paylaşımı (Wealth Sharing) ve Gücün Paylaşımı (Power Sharing) adıyla iki ayrı antlaşma imzalanması üzerine antlaşmaların uygulanmasına destek olmak amacıyla 1590 Sayılı BMGK Kararı ile Birleşmiş Milletler Sudan Misyonu (United Nations Mission in the Sudan-UNMIS) görevlendirmiştir.¹²⁰

UNMIS, ülkedeki iç savaşı durdurma, grupların silah bırakmasına katkıda bulunma, barış antlaşmalarının uygulanmasına destek olma, mültecilerin ve ülke içinde göç edenlerin evlerine dönmelerine yardımcı olma, insani yardım faaliyetlerine eşlik etme ve insan hakları ihlallerine son verme görevlerini üstlenmiştir. UNMIS'in eşlik ettiği 6 yıl süren barış sürecinin neticesinde 9 Temmuz 2011'de Güney Sudan Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan etmiş ve UNMIS faaliyetlerine son vermiştir. Onun yerine BMGK tarafından UNMISS (United Nations Mission in South Sudan) adında yeni bir BKO kurulmuştur. UNMIS, 10.000'den fazla personel (700'den fazla polis barış gücü) ile bölge barışına katkı sağlamış ve 5.75 milyar \$ kaynak kullanmıştır.¹²¹

2.7.1.1.21. Birleşmiş Milletler Kongo Operasyonu

Belçika sömürgesi olan Kongo'nun 30 Haziran 1960'da bağımsızlığını ilan etmesi üzerine Belçika, vatandaşlarını korumak ve bozulan kamu düzenini tesis etmek gerekçesiyle Kongo'ya asker çıkarmıştır. Kongo hükümetinin BM'den dış müdahalelere karşı yardım talep etmesi üzerine Asya ve Afrika devletleri 48 saat içinde Kongo'ya asker göndermeye başlamıştır. BMGK, 17 Temmuz 143 Sayılı Kararı ile BKO görevlendirilmesine ve Kongo hükümeti politik olarak bağımsız hareket edip kamu düzenini tekrar tesis edene kadar askeri destek verilmesine karar vermiştir.¹²² BM komutasında olmayan tüm yabancı askeri güçlerin ve özellikle Belçika kuvvetlerinin geri

¹²⁰ UN, *Security Council Resolution 1590*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1590>, (20.05.2022).

¹²¹ UN, *UNMIS*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmis/index.shtml>, (16.05.2018).

¹²² UN, *Security Council Resolution 143*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/143>, (20.05.2022).

çekilmesini sağlamak, hükümete anayasal düzeni ve hukukun üstünlüğünü korumak konusunda yardım etmek yürütülen temel faaliyetler olmuştur.

1964 yılında Belçika askerinin ülkeden çekilmesiyle görevi tamamlanan Birleşmiş Milletler Kongo Operasyonu (United Nations Operation in the Congo-ONUC)'na Arjantin, Avusturya, Brezilya, Burma, Kanada, Sri Lanka, Danimarka, Etiyopya, Gana, Gine, Hindistan, Endonezya, İran, İrlanda, İtalya, Liberya, Mali Federasyonu, Fas, Hollanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Filipinler, Sierra Leone, Sudan, İsveç, Tunus, Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Yugoslavya yaklaşık 20.000 askeri personel ile katkı sağlamıştır. UNOC'un, toplam bütçesi \$ 400 milyon olmuştur.¹²³

2.7.1.1.22. Birleşmiş Milletler Kongo Demokratik Cumhuriyeti Organizasyon Misyonu

1996 yılında başlayan iç savaş sırasında Ruanda ve Uganda'nın desteğini alan Kabila yönetimindeki güçler başkent Kinşasa'yı alarak Zaire olan devletin adını Demokratik Kongo Cumhuriyeti olarak değiştirmiştir. 1998'de bu kez Başkan Kabila karşıtı isyan harekâtı başlamış, Angola, Çad, Namibya ve Zimbabve yönetimleri harekâta askeri destek vermiştir. Bu aşamada BMGK taraflara ateşkes çağrısında bulunmuş ve dış güçleri ülkeyi terk etmeye davet etmiştir.

1999 Temmuzunda Kongo Demokratik Cumhuriyeti ile beş bölgesel devlet arasında Lusaka Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasının ardından BMGK, 20 Temmuz 2000 tarih ve 1291 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Kongo Demokratik Cumhuriyeti Organizasyon Misyonu (United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo-MONUC)'nu görevlendirmiştir.¹²⁴ MONUC, ilk etapta ateşkesin gözlemlenmesi, askeri güçlerin tasfiyesi ve antlaşmanın tarafları ile eşgüdümün sağlanması görevlerini yürütmüştür. Ancak BMGK, 5 milyon kişinin yaşamını yitirdiği Kongo'da daha etkin görev yürütmesi beklenen MONUC'un yetkisini genişleterek misyona çok sayıda ek görev vermiştir. 28 Mayıs 2010 tarihli BMGK kararıyla, MONUC, ülkede geline yeni aşamayı yansıtacak şekilde BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti Örgütü İstikrar Misyonu (MONUSCO) olarak yeniden isimlendirilmiştir.

Personel katkısı bakımından en geniş katkı sunulan misyonlardan birisi olma

¹²³ UN, *ONUC*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onuc.htm>, (16.05.2018).

¹²⁴ UN, *Security Council Resolution 1291*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1291>, (20.05.2022).

özelliği taşıyan MONUC'ta 25.000 asker, polis ve sivil personel görev almıştır. Misyonun büyüklüğü ile orantılı olarak 8.73 milyarlık \$ bütçe tahsis edilmiştir.¹²⁵

2.7.1.1.23. Birleşmiş Milletler Geçiş Destek Grubu

Önceden Güney Batı Afrika ismiyle bilinen Namibya, Güney Afrika Cumhuriyeti tarafından yönetilmekteyken, BM'nin vesayet rejimini uygulamak istediği yedi Afrika bölgesinden birisi olmuştur. Ancak BM Genel Kurulu ve Adalet Divanı'nın tüm kararlarına rağmen Güney Afrika Cumhuriyeti, yönetimin devredilmesine izin vermemiştir. BM, 1966'da Güney Afrika Cumhuriyeti'nin manda yönetimi ile ilgili görevlerini yerine getirmediğini ve bölgenin doğrudan BM yönetimine bağlanmasına karar vermiş ve bağımsızlığını kazanana kadar BM Namibya Konseyi tarafından yönetilmesinin yolunu açmıştır. Konsey, Güney Afrika'nın bölgedeki varlığını illegal olarak nitelemiş ve görevlilerini çekmesi yönünde çağrıda bulunmuştur. Ancak Güney Afrika tüm çağrılara kayıtsız kalmış, ırk ayrımcılığına dayanan “*apartheid*” politikasına devam etmiş ve doğal kaynakları istismar etmiştir. 1987 yılında Angola, Küba ve Güney Afrika'nın imzaladığı üçlü antlaşma ile Namibya'nın bağımsızlığına gidecek seçimlerin yapılmasının yolu açılmıştır. Böylece seçimlerin adil şekilde yürütülmesini teminen Nisan 1989'da 632 sayılı BMGK kararı ile Birleşmiş Milletler Geçiş Destek Grubu (United Nations Transition Assistance Group-UNTAG) kurulmuştur.¹²⁶

UNTAG, tüm düşmanca aktivitelerin sona erdirilmesi, askerlerin kışlalarda tutulması, özellikle Namibya kökenli Güney Afrikalılara karşı yapılan tüm ırkçı yasaların feshedilmesi, politik tutukluların salıverilmesi, Namibyalı mültecilerin dönüşüne izin verilmesi, tüm tehditlerin önlenmesi ve hukuk düzeninin tekrar tesis edilmesi konularında görevlendirilmiştir. UNTAG Misyonuna 124 devletten yaklaşık 8.000 personel (1500 polis gücü) katkı sağlamıştır. UNTAG'ın, toplam bütçesi 368,6 milyon \$ olmuştur.¹²⁷

2.7.1.1.24. Birleşmiş Milletler Liberya Misyonu

İlk bağımsız Afrika devleti olan Liberya, 1989-2003 yılları arasında 250.000 kişinin hayatını kaybettiği ve bir milyona yakın vatandaşın da göç etmek zorunda kaldığı iki iç savaş yaşamıştır. Çatışmalar 1989 yılında hükümeti ele geçirmek için harekete geçen Liberya Ulusal Vatansever Cephe'nin saldırılarıyla yayılmıştır. Ülkede değişik

¹²⁵ UN, MONUC, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/monuc/index.shtml>, (16.05.2018).

¹²⁶ UN, Security Council Resolution 632, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/632>, (20.05.2022).

¹²⁷ UN, UNTAG, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untag.htm>, (16.05.2018).

politik ve etnik grupların çatışmalarının önüne geçilememiş ve insanlık trajedisi yaşanmaya başlamıştır. 2003 yılında BM'nin Liberya'ya müdahale etmek üzere asker göndereceğini açıklaması üzerine çatışmanın tarafları Accra Barış Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır.

Birleşmiş Milletler Liberya Misiyonu (United Nations Mission in Liberia-UNMIL) 2003 yılında BMGK'nin 1509 Sayılı Kararı ile kurularak barış sürecinin uygulanmasını desteklemek, sivillerin güvenliğini sağlamak, insani yardım ve insan hakları aktivitelerine yardımcı olmak, ulusal polisin eğitilmesi ve düzenli askeri birliklerin kurulmasını da içeren ulusal güvenlik reformuna katkıda bulunmak amacıyla yetkilendirilmiştir.¹²⁸ 25 Mayıs 2016 tarihinde BMGK, 2288 Sayılı Kararı kabul ederek 2003 yılından beri Liberya'ya uygulanan yaptırımları kaldırmıştır. UNMIL, 30 Haziran 2016 tarihinde güvenlik ile ilgili tüm sorumluluklarını Liberya yetkililerine devrederek 30 Mart 2018 tarihinde görevini başarıyla tamamlamıştır. UNMIL misyonuna Türkiye'nin de aralarında bulunduğu değişik devletlerden 15.000'in (875 polis barış gücü) üzerinde personel katkıda bulunmuştur.¹²⁹

2.7.1.1.25. Birleşmiş Milletler Darfur Hibrit Operasyonu

2003 yılında Darfur'da patlak veren iç savaş on binlerce insanın hayatını kaybetmesi ve iki milyonun üstünde insanın da göç etmesine sebep olmuştur. Hükümet karşıtı silahlı gruplar, askeri tesisleri ve mühimmat depolarını ele geçirmiş, silahlı kuvvetlere ait binaları tahrip etmiştir. Sivillerin de ciddi şekilde zarar gördüğü saldırılar sonrası BM harekete geçmiş ve taraflar arasında 5 Mayıs 2006'da Darfur Barış Antlaşması (Darfur Peace Agreement) imzalanmıştır.

Darfur'daki Afrika Birliği/ Birleşmiş Milletler Darfur Hibrit Operasyonu (United Nations Hybrid Operation in DARFUR-UNAMID) 31 Temmuz 2007'de BMGK'nin 1769 Sayılı Kararı ile kurulmuştur.¹³⁰ UNAMID, sivillerin korunması, insani yardımların dağıtılması, barış antlaşmaların uygulanması, politik sürece yardımcı olunması, insan haklarının geliştirilmesine katkı sağlanması, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyetleri sınırlarında askeri malzeme ve mühimmat geçişinin engellenmesi konularında

¹²⁸ UN, *Security Council Resolution 1509*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1509>, (20.05.2022).

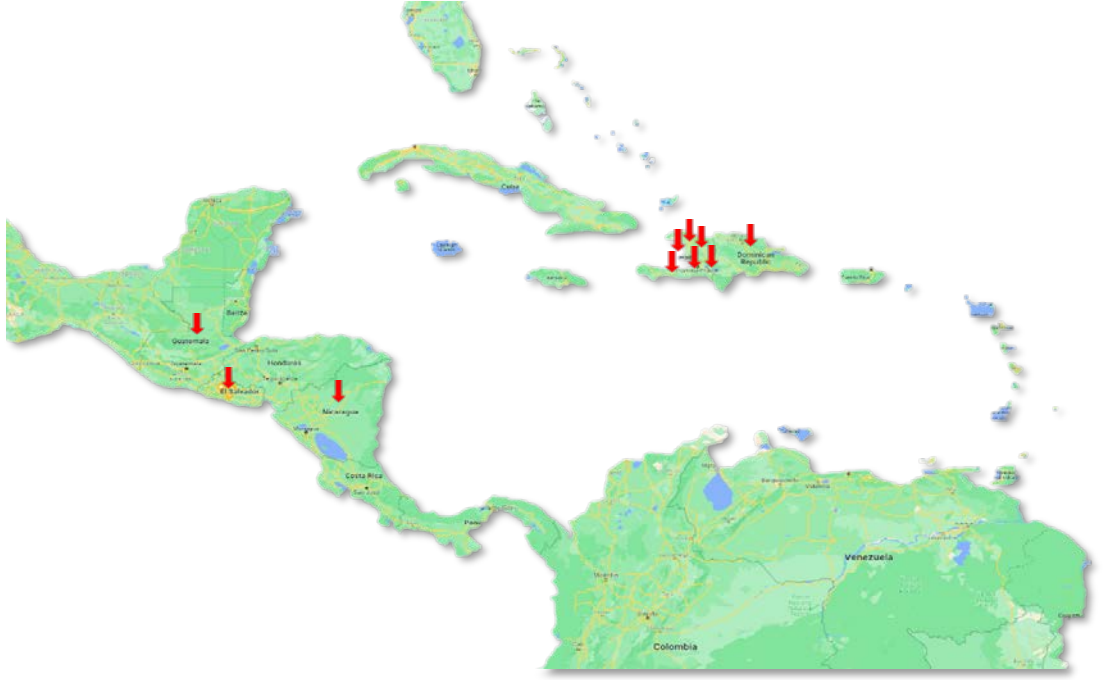
¹²⁹ UN, *UNMIL*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil>, (16.05.2018).

¹³⁰ UN, *Security Council Resolution 1769*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1769>, (20.05.2022).

yetkilendirilmiştir.

UNAMID misyonunda Ocak 2020 itibariyle Pakistan, Etiyopya, Ruanda, Mısır, Endonezya, Tanzanya, Çin, Nepal, Bangladeş, Gambiya ve Türkiye 9.000'in üzerinde personel ile katkı sağlamaktadır. UNAMID'in 2019-2020 yılı bütçesi \$ 257 milyondur.¹³¹

2.7.1.2. Amerika Kıtasında Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları

Şekil 7. Amerika Kıtasında Tamamlanan BM Barışı Koruma Operasyonları

Mayıs 1965 yılından 2021 yılı sonuna tarihine kadar Amerika kıtasında on BM BKO tamamlanmıştır.¹³² Tamamlanan on misyonun altısının Haiti'de ve bir diğerinin de Haiti'nin komşusu Dominik Cumhuriyeti'nde görevlendirilmesi Haiti'nin çok uzun dönemdir istikrarsız olduğunu ve bölgenin güvenliği için tehlike taşıdığını açıkça göstermektedir. Ayrıca altı farklı BKO görevlendirilen bir başka devlet bulunmamaktadır. Sadece bu sayı bile BM'nin Haiti'de istikrarı sağlama konusunda başarısız olduğunu simgelemektedir.

¹³¹ UN, *UNAMID*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unamid>, (16.05.2018).

¹³² UN, *Past Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (11.03.2018).

2.7.1.2.1. Genel Sekreter'in Dominik Cumhuriyeti Temsilciliği Misyonu

1965 yılında yaşanan iç savaş sonucunda Dominik Cumhuriyeti hükümetinin devrilmesi sonucunda ABD, Amerikan vatandaşlarının güvenliğini sağlamak bahanesiyle ülkeye asker göndermek istemiş ve ADT'nin onayıyla 6 Latin Amerikan devleti ile birlikte Dominik adasına asker çıkarmıştır. BMGK çatışmanın taraflarına itidal çağrısı yaparak derhal ateşkes yapılmasını tavsiye etmiştir.

14 Mayıs 1965'te 203 sayılı BMGK kararı ile kurulan Genel Sekreter'in Dominik Cumhuriyeti Temsilciliği Misyonu (Mission of the Representative of the Secretary-General in the Dominican Republic-DOMREP) 1966 Ekim ayına kadar, politik durumu gözlemlemek ve ateşkes antlaşmasının ihlallerini BMGK'ya rapor etmekle sorumlu tutulmuştur.¹³³ Dominik Cumhuriyeti'nin çatışan taraflarla yeni bir antlaşma yapması ve adada istikrarın sağlanmasının ardından DOMREP barış gücü bölgeden çekilmiştir. DOMREP'e görevi süresince, Brezilya, Kanada ve Ekvator ülkelerinden 2'ser askeri gözlemci personel katkı sağlamıştır. DOMREP'in toplam bütçesi yaklaşık \$ 275,000 olmuştur.¹³⁴

2.7.1.2.2. Birleşmiş Milletler Haiti Sivil Polis Misyonu

Birleşmiş Milletler Haiti Sivil Polis Misyonu (United Nations Civilian Police Mission in Haiti-MIPONUH), Haiti Ulusal Polisi'nin uzmanlaşması konusunda yardımcı olmak için 9 Mayıs 1999 tarihinde BMGK'nın 1141 Sayılı Kararı ile kurulmuştur.¹³⁵ Kendisinden önce Haiti'de 1997 senesinde kurulan Misyonun varisi olan MIPONUH özellikle yönetim seviyesinde destek vermeye ve uzman polis birimlerinin eğitilmesi konusuna odaklanmıştır. Bu görevlerin yanı sıra polis performansını izleme, polise rehberlik etme, BM Kalkınma Programı ve bağışçılar tarafından finanse edilen teknik danışmanlarla koordinasyon sağlama konularında destek olmuştur.

Toplam bütçesi \$ 20,4 milyon olan MIPONUH Misyonuna Arjantin, Benin, Kanada, Fransa, Hindistan, Mali, Nijer, Senegal, Togo, Tunus, ABD 300 polis barış gücü personeli ile destek vermiştir.¹³⁶

¹³³ UN, *Security Council Resolution 203*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/203>, (20.05.2022).

¹³⁴ UN, *DOMREP*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/domrep.htm>, (16.05.2018).

¹³⁵ UN, *Security Council Resolution 1141*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1141>, (20.05.2022).

¹³⁶ UN, *MIPONUH*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/miponuh.htm>, (16.05.2018).

2.7.1.2.3. Birleşmiş Milletler Haiti Misyonu

23 Eylül 1993’de 867 sayılı BMGK kararı ile oluşturulan Birleşmiş Milletler Haiti Misyonu (United Nations Mission in Haiti-UNMIH) şiddeti durdurma, askeri darbe sonucu ülkeyi terk etmek zorunda kalan Devlet Başkanı Arisitide’nin geri dönmesi için ortam oluşturma, adil ve serbest bir seçim atmosferinin sağlanmasına yardımcı olma görevleri için yetkilendirilmiştir.¹³⁷ BM’nin askeri yönetime uyguladığı ekonomik ambargo sonucu 1994 Ekiminde darbeci General Cedras ülkeyi terk etmiş ve Başkan Aristide Haiti’ye geri dönmüştür. UNMIH ülkede politik istikrarı sağlama, özgür ve adil seçimlere elverişli bir ortam oluşturma, silahlı kuvvetleri profesyonelleştirme ve ayrı bir polis gücü oluşturma konusunda Haiti Hükümetine destek verecek şekilde faaliyetlerine devam etmiştir. 1996 yılına kadar görev yapan UNMIH’ın ülke tarihindeki önemi, Haiti’de ilk defa bir polis teşkilatının kurulmasına katkıda bulunmasıdır.

UNMIH’e Cezayir, Antigua ve Barbuda, Arjantin, Avusturya, Bahamalar, Bangladeş, Barbados, Belize, Benin, Kanada, Cibuti, Fransa, Guatemala, Gine Bissau, Guyana, Honduras, Hindistan, İrlanda, Jamaika, Ürdün, Mali, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Pakistan, Filipinler, RF, Togo, Trinidad ve Tobago, Tunus ve ABD 6.065 personel (900 polis barış gücü personeli) ile destek vermiştir. MIPONUH bütçesi 320 milyon \$ olmuştur.¹³⁸

2.7.1.2.4. Birleşmiş Milletler Orta Amerika Gözlemci Grubu

Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras ve Nikaragua Hükümetleri düzensiz silahlı kuvvetlerin ve isyancı hareketlerin tüm bölgede istikrarı ve barışı tehlikeye attığını görerek ortak hareket etmiş ve kendi topraklarından bölge devletlerine yönelik silahlı saldırı yapılmasına izin verilmeyeceğini karara bağlamıştır. Birleşmiş Milletler Orta Amerika Gözlemci Grubu (United Nations Observer Group in Central America-ONUCA), Orta Amerika’da düzensiz silahlı hareketlere engel olmak, kalıcı barış ve istikrar ortamını sağlamak ve bölge devletlerine destek olmak amacıyla BMGK’nin 7 Kasım 1989 tarih ve 644 Sayılı Kararı ile kurulmuştur.¹³⁹

Bu görevlere ek olarak, ONUCA, Nikaragua iç çatışmasının sonlandırılması ve

¹³⁷ UN, *Security Council Resolution 867*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/867>, (20.05.2022).

¹³⁸ UN, *UNMIH*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmih.htm>, (16.05.2018).

¹³⁹ UN, *Security Council Resolution 644*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/644>, (20.05.2022).

Nikaragua Direniş Örgütü'nün silahsızlandırılarak terhis edilmesinde de rol oynamış Ateşkesin uygulanmasını izleme görevini de yerine getirmiştir. Arjantin, Brezilya, Kanada, Kolombiya, Ekvator, Almanya, Hindistan, İrlanda, İspanya, İsveç ve Venezuela 1.098 personel ile destek verdiği ONUCA'nın bütçesi 92,4 milyon \$ olmuştur.¹⁴⁰

2.7.1.2.5. Birleşmiş Milletler El Salvador Gözlemci Misyonu

Birleşmiş Milletler El Salvador Gözlemci Misyonu (United Nations Observer Mission in El Salvador-ONUSAL) El Salvador Hükümeti ile Ulusal Bağımsızlık Örgütü arasında devam eden çatışmaların sonlandırılması amacıyla BMGK'nin 20 Mayıs 1991 tarih ve 693 Sayılı Kararı ile kurulmuştur.¹⁴¹ Ülkede 75.000 kişinin hayatını kaybettiği çatışmaların ardından 1992 yılında taraflar arasında Barış Antlaşması imzalanması, misyonun görev tanımının revize edilmesine yol açmıştır. ONUSAL, ateşkesin uygulanmasını denetleme, grupların silahsızlandırılması, insan haklarının korunması, silahlı kuvvetlerin reformu ve sayıca azaltılması, yeni bir polis gücünün oluşturulması, yargı ve seçim sistemlerinin iyileştirilmesi görevlerini de yürütmüştür. Toplam \$ 107,7 milyon bütçe kullanan ve Nisan 1995'de görevi sona eren ONUSAL'a Arjantin, Avusturya, Brezilya, Kanada, Şili, Kolombiya, Ekvator, Fransa, Guyana, Hindistan, İrlanda, İtalya, Meksika, Norveç, İspanya, İsveç ve Venezuela yaklaşık 700 personel (315 polis barış gücü personeli) ile katkı vermiştir.¹⁴²

2.7.1.2.6. Birleşmiş Milletler Haiti Destek Misyonu

BMGK'nin 28 Haziran 1996 tarih ve 1063 Sayılı Kararı ile 6 aylık bir zaman dilimi için kurulan Birleşmiş Milletler Haiti Destek Misyonu (United Nations Support Mission in Haiti-UNSMIH), Haiti'de daha önce görevlendirilen misyonlardan farklı olarak öncelikle etkin bir ulusal polis teşkilatının kurulması ve profesyonelleştirilmesi için Haiti hükümetine destek olmak üzere yetkilendirilmiştir.¹⁴³

Bu amaca ulaşmak için ülkede kalıcı barış ve istikrar ortamının sağlama, kurumların inşasına destek olma, ulusal uzlaşma ve ekonomik iyileştirme faaliyetlerini koordine etme misyona verilen diğer görevler arasındadır. Bütçesi \$ 47 milyon olarak belirlenen UNSMIH misyonuna Cezayir, Bangladeş, Benin, Kanada, Cibuti, Fransa,

¹⁴⁰ UN, ONUCA, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onuca.htm>, (16.05.2018).

¹⁴¹ UN, Security Council Resolution 693, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/693>, (20.05.2022).

¹⁴² UN, ONUSAL, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onusal.htm>, (16.05.2018).

¹⁴³ UN, Security Council Resolution 1063, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1063>, (20.05.2022).

Hindistan, Mali, Pakistan, RF, Togo, Trinidad ve Tobago ile ABD 1.297 personel (291 polis barış gücü personeli) ile destek vermiştir.¹⁴⁴

2.7.1.2.7. Birleşmiş Milletler Haiti Geçiş Misyonu

Birleşmiş Milletler Haiti Geçiş Misyonu (United Nations Transition Mission in Haiti-UNTMIH) BM'nin Haiti'deki misyonlarının üçüncüsü olarak BMGK'nin 30 Temmuz 1997 tarih ve 1123 Sayılı Kararı ile sadece 4 aylık periyot için, Haiti Ulusal Polisinin profesyonelleşmesine destek ve katkıda bulunmak ve Haiti Hükümetine yardımcı olmak kurulmuştur.¹⁴⁵ Silahlı çatışmaların sonlandırılması, demokratik kurumların iyileştirilmesi, kalıcı istikrarı tehdit eden ekonomik ve politik belirsizliklerin ortadan kaldırılması UNTMIH'e verilen diğer görevler olmuştur. Özellikle toplumsal olaylara müdahale ve hassas devlet binalarının korunması gibi konularda Haiti polisine eğitimler ve teknik destek verilmiştir.

Toplamda \$ 20,6 milyon bütçe ayrılan UNTMIH misyonuna, Arjantin, Benin, Kanada, Pakistan, Fransa, Hindistan, Mali, Nijer, Senegal, Togo, Tunus, ABD 250 polis ve 50 asker olmak üzere 300 personel ile destek vermiştir.¹⁴⁶

2.7.1.2.8. Birleşmiş Milletler Guatemala Doğrulama Misyonu

Guatemala'daki 36 yıllık iç çatışma 29 Aralık 1996 yılında yapılan Barış Antlaşması ile son bulmuştur. Tarafların ateşkesin uygulanmasını denetleme talebinde bulunması üzerine BMGK, 20 Ocak 1997 tarih ve 1094 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Guatemala Doğrulama Misyonu (United Nations Verification Mission in Guatemala-MINUGUA) kurmuştur.¹⁴⁷ MINUGUA'nın temel görevi Guatemala Hükümeti ile Ulusal Guatemala Devrimci Gücü arasında imzalanan ateşkes antlaşmasının uygulanmasını izlemek olmuştur. Bunun yanı sıra insan haklarının ve kurumların iyileştirilmesinin geliştirilmesi konularında da çalışmalara destek vermiştir. Bütçesi \$ 3,9 milyon ile sınırlı olan MINUGUA misyonuna Arjantin, Avustralya, Avusturya, Brezilya, Kanada, Ekvator, Almanya, Norveç, RF, Singapur, İspanya, İsveç, Ukrayna, ABD, Uruguay ve Venezuela 155 askeri gözlemci ile destek vermiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁴ UN, *UNSMIH*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unsmih.htm>, (16.05.2018).

¹⁴⁵ UN, *Security Council Resolution 1123*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1123>, (20.05.2022).

¹⁴⁶ UN, *UNTMIH*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untmih.htm>, (16.05.2018).

¹⁴⁷ UN, *Security Council Resolution 1094*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1094>, (20.05.2022).

¹⁴⁸ UN, *MINUGUA*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/minugua.htm>, (16.05.2018).

2.7.1.2.9. Birleşmiş Milletler Haiti İstikrar Misyonu

Siyasi tarihinin her döneminde politik belirsizlikler ve iç çatışmalar yaşayan Haiti’de 2004 yılında yapılan Başkanlık seçimlerini Bertrand Aristide kazanmıştır. Aristide yanlıları ve karşıtlarının başlattığı silahlı çatışma sonucunda Başkan Aristide zorla yönetimden uzaklaştırılmış ve ülke dışına çıkmak zorunda kalmıştır. Şubat 2004’te Başkan Bertrand Aristide’nin Haiti’den ayrılmasından sonra silahlı çatışmaların büyümesi ve ülke çapında yayılması üzerine BMGK’nin 1542 Sayılı Kararı ile 1 Haziran 2004’te Birleşmiş Milletler Haiti İstikrar Misyonu (United Nations Stabilization Mission in Haiti-MINUSTAH) kurulmuştur.¹⁴⁹

Haiti Hükümet rakamlarına göre 12 Ocak 2010’daki yıkıcı deprem, 96 BM barış gücü de dâhil olmak üzere 220.000’den fazla ölümle sonuçlanan ülkenin zaten sarsıntılı ekonomisine ve altyapısına ciddi bir darbe indirmiştir. BMGK, 19 Ocak 2010 tarihli 1908 sayılı karar ile Genel Sekreterin acil kurtarma, yeniden yapılandırma ve istikrar çabalarını desteklemek için MINUSTAH’ın personel sayısını artırma yönündeki tavsiyesini onaylamıştır.

2011 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin tamamlanmasının ardından MINUSTAH, bölgede siyasi süreci desteklemek, Haiti hükümetinin kurumlarını ve hukuk devleti yapısını güçlendirmek, insan haklarını korumak, güvenli ve istikrarlı bir ortamı yeniden tesis etmek için çalışmıştır. BMGK 2017 Nisan ayında, 2350 sayılı karar ile MINUSTAH’ın 15 Ekim 2017’de görevine son verilmesine Haiti hükümetini güçlendirmek için daha küçük bir barış misyonuna geçilmesine karar vermiştir.

MINUSTAH misyonuna görevi süresince Cezayir, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Gana, Hindistan, Endonezya, İrlanda, Malezya, Yeni Zelanda, Pakistan, Polonya, RF (24 Aralık 1991’den önce SSCB), Senegal, Tayland, Tunus, Birleşik Krallık, ABD ve Uruguay Hindistan, Ürdün, Bangladeş, Senegal, Nepal, Ruanda, Mali, Kanada, Türkiye ve Nijer destek vermiştir.¹⁵⁰

2.7.1.2.10. Birleşmiş Milletler Haiti Adalet Destek Misyonu

BMGK’nin 13 Nisan 2017 tarih ve 2350 Sayılı Kararı ile ülkede 13 yıl faaliyet yürüten barış operasyonu MINUSTAH’ın yerine yeni bir misyon olarak kurulmuştur.¹⁵¹

¹⁴⁹ UN, *Security Council Resolution 1542*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1542>, (20.05.2022).

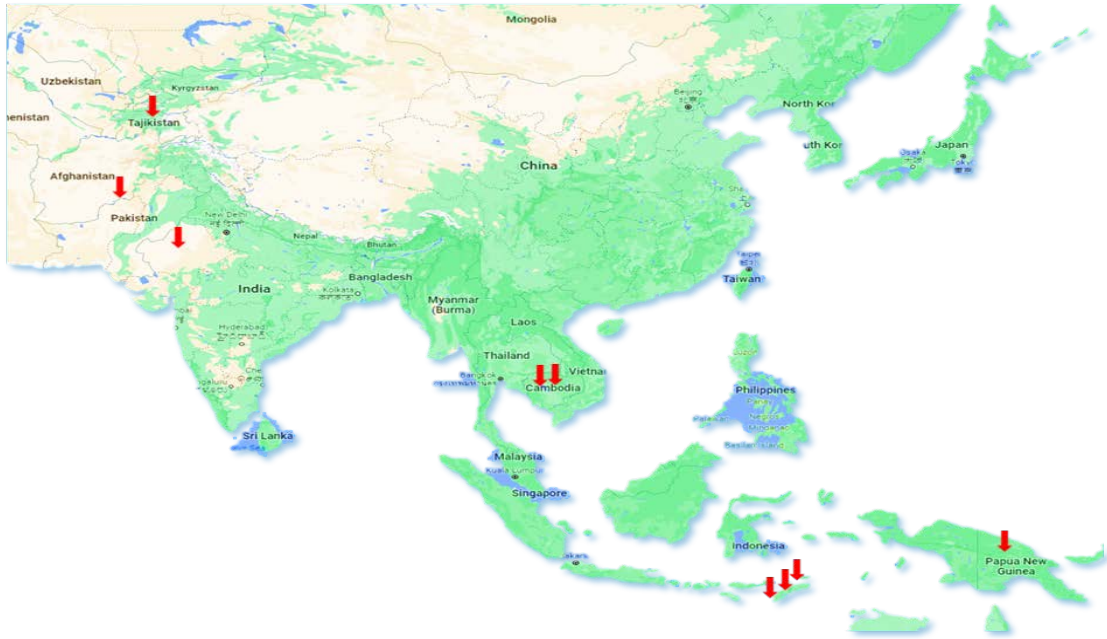
¹⁵⁰ UN, *MINUSTAH*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minustah>, (16.05.2018).

¹⁵¹ UN, *Security Council Resolution 2350*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2350>, (20.05.2022).

Misyon, Haiti’de oluşturulan barış ve istikrar ortamının ve kurumların sağladığı ilerlemenin kalıcı hale getirilmesi amacıyla Haiti hükümetine; ulusal polisinin gelişiminin sürdürülmesi, yasama ve yargı sisteminin güçlendirilmesi, adli kurumlar ve cezaevi sisteminde reform yapılması, insan haklarının korunması konusunda çalışmalar yapılması ve Haiti halkının günlük yaşamının iyileştirilmesi yönünde inisiyatif alması yönünde destek olmuştur.

Misyonunda 351’i sivil görevlilerden oluşmak üzere, 980 çevik kuvvet polisi ve 295 BM polis gücü görev almış, toplam \$ 2.5 milyon kaynak kullanılmıştır. 15 Ekim 2019’da görev süresi sona eren Birleşmiş Milletler Haiti Adalet Destek Misyonu (United Nations Mission for Justice Support in Haiti-MINUJUSTH) ile BM’nin Haiti’de 1993 yılından bu yana aralıklarla devam eden faaliyetleri de son bulmuştur.¹⁵²

2.7.1.3. Asya ve Pasifik Kıtasında Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları

Şekil 8. Asya ve Pasifik Kıtasında Tamamlanan BM Barışı Koruma Operasyonları

Ekim 1962 yılında Ekim 2012 tarihine kadar Asya ve Pasifik kıtasında 9 BM BKO tamamlanmıştır.¹⁵³ Bu misyonlardan 3’ü Doğu Timur’da, ikisi de Kamboçya’da

¹⁵² UN, MINUJUSTH, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minujusth>, (16.05.2018).

¹⁵³ UN, *Past Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (20.03.2018).

görevlendirilmiştir. Papua Yeni Gine’de görevlendirilen misyonda eklendiğinde Pasifik bölgesinde toplamda 6 misyonun görevlendirildiği ve Kamboçya ile Doğu Timur’un bölgedeki istikrarsızlığın kaynağı olduğu değerlendirilebilir.

2.7.1.3.1. Birleşmiş Milletler Kamboçya Öncü Misyonu

1950’lerde Fransız kolonisi olan Kamboçya’da sona ermeyen politik istikrarsızlık iç savaşa yol açmış, 1960 ve 1970’li yıllarda yaşanan Vietnam Savaşı ve Amerikan hava saldırıları sebebiyle ülke ciddi ölçüde yıkıma uğramıştır. 1975-1979 yılları arası diktatör Pol Pot rejimi yüzünden 1 milyondan fazla insan hayatını kaybetmiş ve Vietnam ordusunun 1978 sonunda yaptığı müdahale ile baskıcı rejim sona ermiştir. Ancak kontrolü ele geçirmek için çatışan grupların faaliyetleri nedeniyle can kayıpları artarak devam etmiştir. BM bölgedeki çatışmayı ilk defa Vietnam’ın askeri müdahalesi sonrası ele almış ancak daimi üyelerin anlaşamaması üzerine herhangi bir sonuç alınamamıştır. Sayısız diplomatik girişim yapılmış ise de 1987 yılında Endonezya’nın öncülüğünde Fransa’da yapılan toplantıya kadar önemli bir sonuç alınamamış, bu girişimin çabalarıyla barışa giden süreç hızlanmıştır.

BMGK, 1991 yılında imzalanan barış antlaşmasının uygulanmasını takip etmek, Kamboçya’da bulunan başta Vietnam ordusu olmak üzere yabancı tüm askeri varlığın tahliye edilmesini denetlemek ve kendisinden sonra kurulacak ve kapsamlı görevler yürütecek yeni bir BM barışı koruma misyonu için ön hazırlık yapmak üzere 16 Ekim 1991 tarih ve 717 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Kamboçya Öncü Misyonu (United Nations Advance Mission in Cambodia-UNAMIC)’nu kurmuştur.¹⁵⁴ Sadece 6 ay görev yapan misyon, Mart 1992’de UNTAC’a dâhil edilmesiyle son bulmuştur.

Toplam 116 personelden oluşan UNAMIC’e, Cezayir, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Gana, Hindistan, Endonezya, İrlanda, Malezya, Yeni Zelanda, Pakistan, Polonya, RF (24 Aralık 1991’den önce SSCB), Senegal, Tayland, Tunus, Birleşik Krallık, ABD ve Uruguay destek vermiştir.¹⁵⁵

2.7.1.3.2. Birleşmiş Milletler Afganistan ve Pakistan İyi Niyet Misyonu

1979 yılında Afgan hükümetinin talebi üzerine 100.000 asker ile ülkeye giren Sovyet ordusu, kendilerine karşı koyan Afgan direnişçiler ile uzun süreli çatışma

¹⁵⁴ UN, *Security Council Resolution 717*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/717>, (20.05.2022).

¹⁵⁵ UN, *UNAMIC*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unamic.htm>, (16.05.2018).

ortamına girmiştir. 1982’de başlayan Cenevre görüşmeleri 1988 yılında Sovyetler Birliği’nin askerlerini Afganistan’dan çekeceğini açıklamasıyla sonlanmıştır. Cenevre Antlaşmalarının tamamlanması üzerine BMGK tarafından Mayıs 1988’de Afganistan ve Pakistan’a iyi niyet elçileri gönderilerek Birleşmiş Milletler Afganistan ve Pakistan İyi Niyet Misyonu (United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan-UNGOMAP) görevlendirilmiştir.¹⁵⁶ Ateşkes antlaşmasının olası ihlallerini raporlamak, Sovyet ordusunun ülkeden tahliyesini denetlemek ve mültecilerin dönüşüne refakat etmek misyonun görevleri arasındadır. Toplam 50 askeri gözlemcinin Kabil ve Islamabad’daki BM merkezlerinde görev aldığı misyona Avusturya, Kanada, Danimarka, Fiji, Finlandiya, Gana, İrlanda, Nepal, Polonya ve İsveç personel desteği vermiş ve 14 milyon \$ bütçe kullanılmıştır.¹⁵⁷

2.7.1.3.3. Birleşmiş Milletler Hindistan-Pakistan Gözlem Misyonu

1947 yılında Pakistan bağımsızlığını kazanmış ancak çoğunluğunu Müslüman nüfusun oluşturduğu Keşmir bölgesi ise Hindistan ya da Pakistan’a katılması konusunda serbest bırakılmıştır. Ancak Keşmir’in tartışmalı şekilde Hindistan’ı seçmesi sonrası iki devlet arasında çatışmalar başlamıştır. Haziran 1949’de iki devlet arasında imzalanan Karaçi Antlaşması’nın imzalanması sonucunda BM, ihlallerin tespiti amacıyla bölgeye UNMOGIP (UN Military Observer Group in India and Pakistan) bünyesinde askeri gözlemciler göndermiştir. Ancak 1965 yılında Hindistan ve Pakistan arasında geniş çaplı bir çatışma başlamış ve barış antlaşması askıya alınmış ancak BM’nin yoğun diplomatik çabası ve UNMOGIP’in personel sayısının ikiye katlanması ile ateşkesin uygulanmasına geri dönmüştür. Ancak çatışmaların Keşmir bölgesinde sınırlı kalmaması BMGK’yi endişelendirmiş ve 20 Eylül 2015 tarih ve 211 sayılı kararla Birleşmiş Milletler Hindistan-Pakistan Gözlem Misyonu (United Nations India-Pakistan Observation Mission-UNIPOM) kurulmuştur.¹⁵⁸ UNIPOM, tarafların ateşkes şartlarına uymasını ve tüm silahlı personelin 5 Ağustos 1965’ten önce bulunduğu pozisyonlara geri çekilmesini sağlamak üzere görevlendirilmiştir. Hindistan ve Pakistan askerlerinin kendi bölgelerine geri çekilmesinin tamamlanması üzerine UNIPOM sonlandırılmıştır.

¹⁵⁶ UN, *Security Council Resolution 622*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/622>, (20.05.2022).

¹⁵⁷ UN, *UNGOMAP*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/ungomap/index.html>, (16.05.2018).

¹⁵⁸ UN, *Security Council Resolution 211*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/211>, (20.05.2022).

Bütçesi 1,7 milyon \$ olan UNIPOM'a, Brezilya, Burma, Kanada, Seylan, Etiyopya, İrlanda, Nepal, Hollanda, Nijerya ve Venezuela 96 personel ile katkı sağlamıştır.¹⁵⁹

2.7.1.3.4. Birleşmiş Milletler Tacikistan Gözlemciler Misyonu

9 Eylül 1991 tarihinde Tacikistan'ın bağımsızlığını ilan etmesiyle ülkede ekonomik ve sosyal kriz baş göstermiştir. Ayrıca laiklik ve geleneksel İslam yanlıları arasında başlayan çatışmalar ülke istikrarını tehdit etmeye başlamıştır. 1992 Mayıs'ında ülke genelinde başlayan ve iki ay süren gösteriler sonunda İslam yanlılarının da içinde bulunduğu muhalif gruplar yönetimi ele geçirmiştir. Hükümetin ağır kayıp verdirdiği muhalif gruplar Afganistan sınırına yerleşerek saldırılarına buradan devam etmiştir. Çatışmalar sonunda 50.000 kişi hayatını kaybetmiş, 600.000 kişi ülke içinde göç etmiş, 60.000 kişi de Afganistan'a kaçmıştır. Taraflar arasında yürütülen diplomatik çalışmalar sonucunda Tahran'da ateşkes antlaşması imzalanmıştır. BMGK, 16 Aralık 1994 tarih ve 968 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Tacikistan Gözlemciler Misyonu (United Nations Mission of Observers in Tajikistan-UNMOT)'nu kurarak antlaşmanın uygulanmasını denetlemeye başlamıştır.¹⁶⁰ 1997 yılında genel barış antlaşmasının taraflarca imzalanmasının ardından, UNMOT'un görevi, mevcut durumun uygulanmasının izlenmesine yardımcı olmak şeklinde genişletilmiş ve misyon 15 Mayıs 2000'de başarıyla tamamlanmıştır.

UNMOT'a görevi süresince, Avusturya, Bangladeş, Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Gana, Macaristan, Endonezya, Ürdün, Nepal, Nijerya, Polonya, İsviçre, Ukrayna, Uruguay 120 personel ile katkı sağlamıştır. UNMOT misyonunun bütçesi yaklaşık 50 milyon \$ olmuştur.¹⁶¹

2.7.1.3.5. Birleşmiş Milletler Doğu Timor Destek Misyonu

1974 yılına kadar Portekiz sömürgesi olan Doğu Timur'un geleceğinin belirlenmesi için başlatılan çalışmalar sürerken bağımsızlık yanlıları ile Endonezya ile birleşme yanlıları arasında iç savaş başlamıştır. Portekiz ülkeyi terk ederken, hemen harekete geçen Endonezya 1976 yılında Doğu Timur'u işgal etmiştir. 1982 sonrası yapılan diplomatik görüşmeler neticesinde Endonezya, 1998 yılında bölgeye kısmi

¹⁵⁹ UN, *UNCRO*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/uncro.htm>, (16.05.2018).

¹⁶⁰ UN, *Security Council Resolution 968*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/968>, (20.05.2022).

¹⁶¹ UN, *UNMOT*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmot/Unmot.htm>, (16.05.2018).

özerklik verilmesini teklif etmiştir. Bu teklif üzerine Doğu Timur'da referandum yapılmasına karar verilmiş, referandumu yürütmek üzere BMGK'nin 11 Haziran 1999 tarih ve 1246 Sayılı Kararı ile UNAMET (United Nations Mission in East Timur) misyonu kurulmuştur.¹⁶² Referandum sonucunda halkın büyük çoğunlukla bağımsızlık için oy kullanmasının ardından entegrasyon yanlısı milisler ile Endonezya silahlı kuvvetleri bölgede şiddete başvurmuştur. BM, derhal çok uluslu bir askeri güç oluşturarak olayları bastırmak üzere bölgeye göndermiştir. Endonezya kuvvetlerinin bölgeyi terk etmesi ve referandum sonuçlarını kabul etmesi üzerine BMGK, 25 Ekim 1999 tarih ve 1272 sayılı karar ile Doğu Timur'u bağımsızlığa kadar götürecek geçiş sürecini yönetmek üzere UNTAET misyonunu kurmuştur.

Geçiş sürecinin tamamlanması ardından 2002 Mayıs'ında Doğu Timur'un bağımsızlığını kazanması üzerine bu kez yeni kurulan devlete yardım etmek üzere BM faaliyetleri devam etmiştir. BMGK'nin 17 Mayıs 2002 tarih ve 1410 Sayılı Kararı ile Birleşmiş Milletler Doğu Timor Destek Misyonu (United Nations Mission of Support in East Timor-UNMISSET) kurulmuştur.¹⁶³ Misyon, Doğu Timur'da yaşanabilir politik bir istikrar ortamı oluşturmak için kritik öneme sahip yönetim birimlerinin kurulması, kamu düzenini sağlamak üzere geçici kolluk kuvvetinin sağlanması, Doğu Timur polis teşkilatının kurulmasına destek olunması ve yeni devletin iç ve dış güvenliğinin yapılandırılmasına katkı sağlanması görevler ile yetkilendirilmiştir.

2005 tarihinde görevini başarıyla tamamlayan UNMISSET misyonuna aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 54 devletten yaklaşık 5.000 asker, 771 polis gücü ve 465 sivil destek vermiş ve misyonun toplam bütçesi 565,4 milyon \$ olmuştur.¹⁶⁴

2.7.1.3.6. Birleşmiş Milletler Batı Yeni Gine Güvenlik Gücü

Batı Yeni Gine bölgesi 1828 yılından beri Hollanda sömürgesinde olup Endonezya 1949'da bağımsızlığını kazandığında statüsü belirlenmemiş, 15 Ağustos 1962 yılında Hollanda ve Endonezya arasında Barış Antlaşması imzalanması ile yönetimi Endonezya'ya bırakılmıştır. Bu gelişme üzerine BM tarafından oluşturulan UNTEA (UN Temporary Executive Authority) bölgenin yönetilmesinde ve kamu düzenin aksamadan devam etmesinin sağlanmasında tam yetkili kılınmıştır. Yine antlaşmaya göre

¹⁶² UN, *Security Council Resolution 1246*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1246>, (20.05.2022).

¹⁶³ UN, *Security Council Resolution 1410*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1410>, (20.05.2022).

¹⁶⁴ UN, *UNMISSET*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmisset/index.html>, (16.05.2018).

UNTEA'ya destek vermek üzere BM tarafından askeri bir birliğin Birleşmiş Milletler Batı Yeni Gine Güvenlik Gücü (United Nations Security Force in West New Guinea-UNSF) 1963 yılında bölgenin idaresi tamamen Endonezya'ya geçene kadar bölgede görevlendirilmesine karar verilmiştir. UNSF, bu geçiş döneminde yasa ve düzenin sağlanmasına yardımcı olmuştur. 1963 Nisan ayında görevini başarıyla tamamlayan UNSF misyonuna Pakistan, Kanada ve ABD 1.500 personelle katkı sağlamış ve misyon Endonezya ve Hollanda hükümetlerince finanse edilmiştir.¹⁶⁵

2.7.1.3.7. Birleşmiş Milletler Doğu Timor Geçici Yönetimi

30 Ağustos 1999'da, Doğu Timor halkı, bağımsızlığını ilan etmek için referanduma gitmiştir. BMGK, 25 Ekim 1999 tarih ve 1272 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Doğu Timor Geçici Yönetimi (United Nations Transitional Administration in East Timor-UNTAET)'ni kurmuştur.¹⁶⁶ Misyon, Doğu Timur'da kamu düzenini ve güvenliği sağlamak, sosyal hizmetlerin geliştirilmesine yardımcı olmak, insani yardımların dağıtımını koordine etmek, kurumların kapasite inşasına katkıda bulunmak ve sürdürülebilir kalkınma için uygun koşullar oluşturmak görevlerini üstlenmiştir.

Doğu Timor, bu çabaların sonucunda 20 Mayıs 2002'de bağımsız bir devlet olmuş, aynı gün, UNTAET yerini, BM Güvenlik Konseyi'nin 17 Mayıs 2002 tarih ve 1410 sayılı kararıyla Doğu Timor'un politik istikrarını sağlamak amacıyla kurulan Birleşmiş Milletler Doğu Timur Destek Misyonu (UNMISSET-UN Mission of Support in East Timor)'na bırakmıştır.

UNTAET misyonuna görevi süresince, Avustralya, Bangladeş, Bolivya, Brezilya, Şili, Danimarka, Mısır, Fiji, İrlanda, Japonya, Ürdün, Kenya, Malezya, Nepal, Yeni Zelanda, Norveç, Pakistan, Filipinler, Portekiz, Kore Cumhuriyeti, RF, Singapur, Slovakya, İsveç, Tayland, Türkiye, Birleşik Krallık, ABD ve Uruguay 9.150 asker ve 1.640 polis ile katkı sağlamıştır. UNTAET misyonunun bütçesi \$ 476,8 milyon olmuştur.¹⁶⁷

2.7.1.3.8. Birleşmiş Milletler Kamboçya Geçici Otoritesi

BMGK, 1991 yılında imzalanan barış antlaşmasının uygulanmasını takip etmek, Kamboçya'da bulunan başta Vietnam ordusu olmak üzere yabancı tüm askeri varlığın

¹⁶⁵ UN, UNSF, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unsf.htm>, (16.05.2018).

¹⁶⁶ UN, Security Council Resolution 1272, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1272>, (20.05.2022).

¹⁶⁷ UN, UNTAET, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/etimor/etimor.htm>, (16.05.2018).

tahliye edilmesini denetlemek üzere 16 Ekim 1991 tarih ve 717 sayılı karar ile UNAMIC misyonunu kurmuştur. Sadece 6 ay sonra BMGK, 28 Şubat 1992 tarih ve 745 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Kamboçya Geçici Otoritesi (United Nations Transitional Authority in Cambodia-UNTAC)'ni kurarak geçiş dönemi için Kamboçya Ulusal Konseyi'ne destek vermiştir.¹⁶⁸ Serbest demokratik seçimlerin yapılarak sivil yönetime geçişin hızlandırılması, insan haklarının korunması, askeri düzenlemelerin planlanması, Kamboçyalı mülteciler ve ülke içinde göç edenlerin dönüşü ve rehabilitasyonu için çalışmalar yapılması misyonun görevleri arasındadır.

Eylül 1993'te yeni hükümetin kurulması ile görevi son bulan UNTAC misyonuna Cezayir, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bangladeş, Belçika, Brunei Sultanlığı, Bulgaristan, Kamerun, Kanada, Şili, Çin, Kolombiya, Mısır, Fiji, Fransa, Almanya, Gana, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Japonya, Ürdün, Kenya, Malezya, Fas, Namibya, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Filipinler, Polonya, RF, Senegal, İsveç, Tayland, Tunus, Birleşik Krallık, ABD ve Uruguay 15.547 personel ve 3.500 polis ile katkı sağlamıştır. UNTAC misyonunun bütçesi \$ 1,6 milyar olmuştur.¹⁶⁹

2.7.1.3.9 Birleşmiş Milletler Timor-Leste Birleşik Misyonu

BM'nin, Doğu Timor'daki varlığı 1999 yılında UNAMET politik misyonunun görevlendirilmesi ile başlamış, 1999-2002 yılları arasında Doğu Timur'un özerkliğine geçiş döneminin yönetimine yardımcı olacak barışı koruma misyonu UNTAET ile devam etmiştir. 2002-2005 yılları arasında ise bağımsızlığını kazanan ve yeni bir devlet olan Doğu Timor hükümetinin kendi kendine yetecek idari yapıya kavuşmasına destek olmak üzere barışı koruma misyonu UNMISSET görevlendirilmiştir. Son olarak ise UNOTIL ismiyle yeni bir politik misyon kurularak kritik devlet kurumları ve polisin geliştirilmesine yardımcı olunmuştur.

Ancak geçmişten kaynaklanan düşmanlıkların yeni çatışmalara sebep olması, ülkedeki yolsuzluk ve işsizlikten kaynaklanan sosyal problemlerin üstesinden gelinememesi ve polisin şiddeti bastırmada yetersiz kalması üzerine BMGK, 25 Mayıs 2006 tarih ve 1704 sayılı kararla Birleşmiş Milletler Timor-Leste Birleşik Misyonu

¹⁶⁸ UN, *Security Council Resolution 745*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/745>, (20.05.2022).

¹⁶⁹ UN, *UNTAC*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untac.htm>, (16.05.2018).

(United Nations Integrated Mission in Timor-Leste-UNMIT)'nu görevlendirmiştir.¹⁷⁰ Timor-Leste'de patlak veren politik, insani ve güvenlik krizi sonrasında UNMIT, istikrarı sağlamak, demokratik yönetim kültürünü ve Timor paydaşları arasındaki politik diyalogu geliştirmek, ulusal uzlaşma sürecini ve sosyal bütünleşmeyi teşvik etme çabalarına destek olmakla yetkilendirilmiştir.

UNMIT misyonuna, Bangladeş, Brezilya, Kanada, Çin, Hırvatistan, El Salvador, Mısır, Fiji, Gambia, Hindistan, Jamaika, Japonya, Ürdün, Kırgızistan, Malezya, Namibya, Nepal, Yeni Zelanda, Nijerya, Pakistan, Palau, Filipinler, Portekiz, Kore Cumhuriyeti, Romanya, RF, Samoa, Senegal, Singapur, Güney Kore, İspanya, Sri Lanka, İsveç, Tayland, Türkiye, Uganda, Ukrayna, Uruguay, ABD, Vanuatu, Yemen ve Zambiya 1.608 polis ve 37 askeri gözlemci ile katkı sağlamıştır. UNMIT misyonunun bütçesi \$ 1.35 milyar olmuştur.¹⁷¹

2.7.1.4. Avrupa Kıtasında Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları

Şekil 9. Avrupa Kıtasında Tamamlanan Barışı Koruma Operasyonları

Şubat 1992 yılında Haziran 2009 tarihine kadar Avrupa kıtasında 8 BM BKO

¹⁷⁰ UN, *Security Council Resolution 1704*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1704>, (20.05.2022).

¹⁷¹ UN, *UNMIT*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmit/index.shtml>, (16.05.2018).

operasyonu tamamlanmıştır.¹⁷² Tamamlanan BKO'ların Gürcistan'da görevlendirilen biri haricindeki 7'si eski YSFC sınırlarında yer almaktadır. Josip Broz Tito'nun ölümü ile başlayan politik istikrarsızlık sonucunda dağılma sürecine giren YSFC topraklarında kurulan misyonların başarılı olması ve çatışma ortamının Avrupa geneline yayılmasının engellenmesi için BM ve Avrupa devletleri yoğun çaba sarf etmiştir.

2.7.1.4.1. Birleşmiş Milletler Sivil Polis Destek Grubu

BMGK'nin 19 Aralık 1997 tarih ve 1145 Sayılı Kararı ile kurulan barışı koruma misyonu Birleşmiş Milletler Sivil Polis Destek Grubu (United Nations Civilian Police Support Group-UNPSG)¹⁷³, kendinden önce yine BM tarafından görevlendirilen UNTAES'in (UN Transitional Administration for Slavonia, Baranja and Western Sirmium) görev süresinin dolması üzerine polisiye görevlerini devralmış ve 15 Ekim 1998 tarihine kadar sadece 9 ay görev yapmıştır.¹⁷⁴ Misyonun görevi, Hırvatistan polisinin Tuna nehri boyunca uzanan bölgede, özellikle Yugoslavya'nın dağılması sonrası patlak veren savaş sırasında yerlerini terk etmek zorunda kalan göçmenlerin evlerine dönüşü ile ilgili performansını gözlemlemek olmuştur.

Bütçesi yaklaşık \$ 7 milyon olan UNCPSG misyonuna Arjantin, Avusturya, Danimarka, Mısır, Fiji, Finlandiya, Endonezya, İrlanda, Ürdün, Kenya, Litvanya, Norveç, Polonya, RF, İsveç, İsviçre, ABD ve Ukrayna 114 polis gücü personeli ile katkı sağlamıştır.¹⁷⁵

2.7.1.4.2. Birleşmiş Milletler Hırvatistan Güven Yenileme Operasyonu

Birleşmiş Milletler Hırvatistan Güven Yenileme Operasyonu (United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia-UNCRO) BMGK'nin 31 Mart 1995 tarih ve 981 Sayılı Kararı ile kurulmuştur.¹⁷⁶ 29 Mart 1994 tarihinde imzalanan ateşkes antlaşmasının uygulanmasını kolaylaştırmak, askeri personel, teçhizat, malzeme ve silahların belirtilen uluslararası sınırlar dahilinde tutulmasını takip etmek, Hırvatistan topraklarından Bosna-Hersek'e insani yardımın yapılmasını kolaylaştırmak, Prevlaka

¹⁷² UN, *Past Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (20.03.2018).

¹⁷³ UN, *Civilian Police Support Group*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/cropol.htm>, (16.05.2018).

¹⁷⁴ UN, *Security Council Resolution 1145*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1145>, (20.05.2022).

¹⁷⁵ UN, *UNPSG*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/cropol.htm>, (16.05.2018).

¹⁷⁶ UN, *Security Council Resolution 981*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/981>, (20.05.2022).

yarımadasının askerden arındırılmasını izlemek amacıyla yetkilendirilmiştir. UNCRO'nun Hırvatistan'da yaşayan tüm toplulukların güvenliğini ve haklarını garanti altına alacak koşulları oluşturmak için çalışacak geçici bir düzenleme olmasına karar verilmiştir. BM geçici yönetiminin bölgede görev alması sonucunda 15 Ocak 1996'da görevi tamamlanan misyona görevi süresince 6.581 asker, 194 askeri gözlemci ve 296 polis katkı sağlanmış ve bütçesi UNPROFOR tarafından karşılanmıştır.¹⁷⁷

2.7.1.4.3. Birleşmiş Milletler Bosna-Hersek Misyonu

Bosna-Hersek'teki çatışmalar 11 Ekim 1995'de sona erdikten sonra 20 Aralık 1995 tarihine kadar Dayton Ateşkes Antlaşması'nın uygulanmasının izlenmesi görevi UNPROFOR tarafından yürütülmüştür. BMGK'nin 21 Aralık 1995 tarih ve 1035 Sayılı Kararı ile 1 yıllık dönem için kurulan BM IPTF (International Police Task Force) polis gücü ve sivil ofis Bosna-Hersek'te göreve başlamıştır. Birleşmiş Milletler Bosna-Hersek Misyonu (United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina-UNMIBH) ismini alarak görev alan misyon, yerel kolluk görevlerinin ve adli sistemin izlenmesi ve kapasitesinin artırılması ile ilgili geniş bir yelpazede görev yapmıştır.¹⁷⁸ UNMIBH ayrıca insani yardım faaliyetlerinin koordinesi, mültecilerin evlerine dönmesi, mayınların temizlemesi, insan haklarının sağlanması, seçimlerin koordinesi, altyapı ve ekonomik sistemin iyileştirilmesi gibi diğer BM faaliyetlerini de destek olmuştur. UNMIBH misyonu 31 Aralık 2002 tarihinde sona ermiştir.

UNMIBH misyonuna Arjantin, Avusturya, Bangladeş, Bulgaristan, Kanada, Şili, Çin, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Mısır, Estonya, Fiji, Finlandiya, Fransa, Almanya, Gana, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Ürdün, Kenya, Litvanya, Malezya, Nepal, Hollanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Polonya, Portekiz, Romanya, RF, Senegal, İspanya, İsveç, İsviçre, Tayland, Türkiye, Tunus, Ukrayna, İngiltere ve ABD 2.057 polis ile katkı sağlamıştır.¹⁷⁹

2.7.1.4.4. Birleşmiş Milletler Prevlaka Gözlemciler Misyonu

Yugoslavya'nın dağılması ile bölgede başlayan iç çatışmalar sırasında stratejik öneme sahip Prevlaka yarımadasının silahtan arındırılması için BM tarafından bölgeye UNPROFOR bünyesinde askeri gözlemciler gönderilmiştir. UNPROFOR'un tasfiyesi ile

¹⁷⁷ UN, UNCRO, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (16.05.2018).

¹⁷⁸ UN, Security Council Resolution 1035, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1035>, (20.05.2022).

¹⁷⁹ UN, UNMIBH, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmibh/index.html>, (16.05.2018).

bu kez aynı görev UNCRO (UN Confidence Restoration Operation) tarafından ifa edilmeye başlamış, görev süresinin dolması üzerine BMGK'nin 15 Ekim 1996 tarih ve 1038 Sayılı Kararı ile Birleşmiş Milletler Prevlaka Gözlemciler Misyonu (United Nations Mission of Observers in Prevlaka-UNMOP)'na devredilmiştir.¹⁸⁰ UNMOP'un görev süresi boyunca Hırvatistan ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti arasında çatışma konusu olan stratejik öneme sahip Prevlaka yarımadası güvenli bölge olarak kalmıştır.

Görev süresinin başarıyla tamamlanmasını takiben, 15 Aralık 2002 tarihinde sona eren UNMOP misyonuna, Arjantin, Bangladeş, Belçika, Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Mısır, Finlandiya, Gana, Endonezya, İrlanda, Ürdün, Kenya, Nepal, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Polonya, RF, İsviçre ve Ukrayna 31 personel ile katkı sağlamıştır.¹⁸¹

2.7.1.4.5. Birleşmiş Milletler Gürcistan Gözlem Misyonu

1992 yazında Gürcistan'a bağlı özerk bir bölge olan Abhazya'da bağımsızlık için başlatılan gösteriler sonucunda Gürcistan bölgeye 2.000 kişilik askeri kuvvet göndermiştir. 3 Eylül 1992 tarihinde taraflar arasında yapılan ateşkes antlaşmasına göre Gürcistan'ın toprak bütünlüğü sağlanmıştır. Ancak ateşkes antlaşmasına iki tarafın da uymaması sonucu çatışmalar yeniden başlamış ve Kafkaslardan gelen savaşçıların takviyesi ile Abhaz kuvvetleri Abhazya'nın büyük bölümünü ele geçirmiş, 30.000 kişi bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. BMGK, 24 Ağustos 1993 tarih ve 858 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Gürcistan Gözlem Misyonu (United Nations Observer Mission in Georgia-UNOMIG)'nu kurarak tarafların ateşkes antlaşmasına uyması konusunda çalışmaya başlamıştır.¹⁸² UNOMIG'in görev süresi 1994 tarihli Ateşkes Antlaşması ve Güçler Ayrılığı Antlaşması'nın imzalanmasının ardından genişletilmiş, 2009 yılında BMGK üyelerinin yetkiyi uzatmaması üzerine görevine son verilmiştir.

UNOMIG misyonuna Arnavutluk, Avusturya, Bangladeş, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Mısır, Fransa, Almanya, Gana, Yunanistan, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İsrail, Ürdün, Litvanya, Moldova, Moğolistan, Nepal, Nijerya, Pakistan, Filipinler, Polonya, Cumhuriyet Kore, Romanya, RF, İsveç, İsviçre, Türkiye, Ukrayna, İngiltere, ABD, Uruguay ve Yemen 459 personel (16 polis barış gücü) ile katkı

¹⁸⁰ UN, *Security Council Resolution 1038*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1038>, (20.05.2022).

¹⁸¹ UN, *UNMOP*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmop/index.html>, (16.05.2018).

¹⁸² UN, *Security Council Resolution 858*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/858>, (20.05.2022).

sağlamıştır. UNOMIG misyonunun bütçesi \$ 396,86 milyon olmuştur.¹⁸³

2.7.1.4.6. Birleşmiş Milletler Önleyici Konuşlandırma Gücü

Birleşmiş Milletler Önleyici Konuşlandırma Gücü (United Nations Preventive Deployment Force-UNPREDEP) eski Yugoslavya Cumhuriyeti içerisinde bulunan Makedonya bölgesinde muhalif gruplar arasında başlayan çatışmaların ciddi boyutlara ulaşmasını engellemeye yönelik olarak kurulmuştur. BMGK'nin 31 Mart 1995 tarih ve 983 Sayılı Kararı ile kurulan UNPREDEP, BM tarihinde *önleyici görevleri olan ilk misyon* olup UNPROFOR'un görevlerini devralmıştır.¹⁸⁴ Misyon, Makedonya sınırında istikrar bozucu eylemleri izleme ve rapor etme, politik partiler arasında diyalogun güçlenmesine zemin hazırlama, etnik çatışmaların ve insan hakları ihlallerinin önüne geçme görevlerini yürütmüştür. Önleyici görevlendirmenin etkili bir barışı koruma tedbiri olabileceği ve bunun sembolik sayıda küçük bir grup personelle yapılabileceğine örnek oluşturmuştur. UNPREDEP'in çalışmaları, Kosova, Bosna-Hersek ve Sırbistan'da yaşanan etnik çatışmaların Makedonya'ya sıçramasına engel olmuştur.

28 Şubat 1999'da görev süresi dolan UNPREDEP misyonuna Arjantin, Bangladeş, Belçika, Brezilya, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Mısır, Finlandiya, Gana, Endonezya, İrlanda, Ürdün, Kenya, Nepal, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Polonya, Portekiz, RF, İsveç, İsviçre, Türkiye, ABD ve Ukrayna 1.100 personel (26 polis barış gücü) ile katkıda bulunmuştur. UNPREDEP bütçesi \$ 49,5 milyon olmuştur.¹⁸⁵

2.7.1.4.7. Birleşmiş Milletler Koruma Gücü

Haziran 1991'de Hırvatistan ve Slovenya'nın YSFC'den ayrılarak bağımsızlığını ilan etmesi üzerine Hırvatistan'da yaşayan Sırlar bu karara karşı çıkarak Yugoslavya ordusu ile birlikte Hırvatlara saldırmıştır. Avrupa toplumunun krizi çözerek çatışmalara son vermesi için yürüttüğü çabalar sonuçsuz kalmıştır. BM, Eylül ayında Yugoslavya'ya silah ambargosu koyarak aktif müdahale yolunu seçmiş ve peşinden BMGK'nin 21 Şubat 1992'de 743 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Koruma Gücü (United Nations Protection Force-UNPROFOR)'nü kurmuştur.¹⁸⁶ UNPROFOR Yugoslavya çatısı altındaki beş

¹⁸³ UN, *UNOMIG*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomig/index.html>, (16.05.2018).

¹⁸⁴ UN, *Security Council Resolution 983*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/983>, (20.05.2022).

¹⁸⁵ UN, *UNPREDEP*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unpredep.htm>, (16.05.2018).

¹⁸⁶ UN, *Security Council Resolution 743*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/743>, (20.05.2022).

farklı Cumhuriyete de personel görevlendirmesi yapmıştır. UNPROFOR'un öncelikli görevi, bölgenin silahsızlandırılmasını sağlama ve tüm etnik grupların barış ve güven içinde yaşamasını sağlayacak bir ortam tesis etme olmuştur.

UNPROFOR misyonuna Arjantin, Bangladeş, Belçika, Brezilya, Kanada, Kolombiya, Çekya, Danimarka, Mısır, Finlandiya, Fransa, Gana, Endonezya, İrlanda, Ürdün, Kenya, Litvanya, Malezya, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Polonya, Portekiz, RF, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsveç, İsviçre, Tunus, Türkiye, Ukrayna, Birleşik Krallık, ABD ve Venezuela yaklaşık 40.000 asker ile katkı sağlamıştır. Ayrıca 700'e yakın askeri ateşe, 800 polis ve 2.000'in üzerinde sivil personel görev almıştır. Görev süresi Mart 1995'te sona eren misyona \$ 4,6 milyar bütçe ayrılmıştır.¹⁸⁷

2.7.1.4.8. Birleşmiş Milletler Doğu Slavonia, Baranja ve Batı Sirmium Geçici Yönetimi

12 Nisan 1995'te Hırvatistan ile Doğu Slavonia bölgesi yerel Sırp yönetimleri arasında bölgenin geleceği ile ilgili antlaşma yapılmıştır. Antlaşma üzerine bölgenin Hırvat idari sistemine entegrasyonunu sağlayacak çalışmaları yapmak üzere BM'den geçici bir yönetim oluşturulması talep edilmiştir. Birleşmiş Milletler Doğu Slavonia, Baranja ve Batı Sirmium Geçici Yönetimi (United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium-UNTAES) bu çalışmaları yürütmek üzere, BMGK'nin 15 Ocak 1996 tarih ve 1037 Sayılı Kararı ile kurulmuştur.¹⁸⁸ Görevleri arasında bölgenin silahsızlandırılmasını denetleme, mültecilerin evlerine dönüşünü izleme, barışın ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunma, geçici yerel polis gücü kurma, kamu hizmetlerini yürütme ve serbest demokratik seçimlerin yapılmasına destek olma sayılmıştır. UNTAES, Ocak 1998'de Doğu Slavonia, Baranja ve Batı Sirmium'un Hırvatistan'a barışçıl bir şekilde entegre olmasından sonra kapanmıştır.

Bütçesi \$ 300 milyon olan UNTAES misyonuna Arjantin, Avusturya, Bangladeş, Belçika, Brezilya, Çekya, Danimarka, Mısır, Fiji, Finlandiya, Gana, Endonezya, İrlanda, Ürdün, Kenya, Litvanya, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Polonya, RF, Slovakya Cumhuriyeti, İsveç, İsviçre, Tunus, ABD ve Ukrayna toplam

¹⁸⁷ UN, UNPROFOR, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unprofor.htm>, (16.05.2018).

¹⁸⁸ UN, Security Council Resolution 1037, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1037>, (20.05.2022).

2.487 personel (404 polis barış gücü) ile katkı sağlamıştır.¹⁸⁹

2.7.1.5. Orta Doğu'da Tamamlanan Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları

Şekil 10. Orta Doğu'da Tamamlanan BM Barışı Koruma Operasyonları

Kasım 1956 yılında Ağustos 2012 tarihine kadar Orta Doğu'da 7 BM BKO tamamlanmıştır.¹⁹⁰ Bunlardan ikisi Süveyş Krizi sonrası Mısır ile İsrail arasında yaşanan çatışmaları önlemeye yönelik olup, diğer ikisi İran-İrak savaşı ile Irak-Kuveyt savaşı sonrasında kurulan geleneksel askeri gözlem misyonu şeklindedir. En yenisi ise Suriye'deki iç çatışmalar sonrası 2012 yılında görevlendirilen misyondur.

2.7.1.5.1. Birleşmiş Milletler Acil Durum Kuvveti

Temmuz 1956'da Mısır'ın Süveyş Kanalı Şirketi'ni millileştirdiğini açıklamasıyla 29 Ekim'de İsrail kuvvetleri Sina ve Gazze Şeridi'ni, birkaç gün sonra ise İngiliz ve Fransız kuvvetleri Süveyş Kanalı bölgesini işgal etmiştir. BM, işgalci devletlere bölgeyi hemen terk etme çağrısında bulunmuş ve BMGK'nin 1 Kasım 1956 tarih ve 119 Sayılı Kararı ile Birleşmiş Milletler Acil Durum Kuvveti (United Nations Emergency Force I-

¹⁸⁹ UN, UNTAES, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untaes.htm>, (16.05.2018).

¹⁹⁰ UN, Past Peacekeeping Operations, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (20.03.2018).

UNEF I)'ni kurmuştur.¹⁹¹

UNEF I Misyonu, Fransa, İsrail ve İngiltere kuvvetlerinin Mısır topraklarından çekilmesinin sağlanması, çekilmenin ardından Mısır ve İsrail güçleri arasında bir tampon bölge oluşturularak olası yeni çatışmaların önüne geçilmesi, ateşkes antlaşmasının etkili şekilde uygulanarak bölgenin yeniden istikrara kavuşturulması görevlerini başarıyla yürütmüştür. İngiliz ve Fransız birliklerinin 22 Aralık 1956, İsrail birliklerinin 8 Mart 1957'de bölgeden tahliye edilmesi ile misyonunu tamamlayan UNEF I, Mısır hükümetinin isteği üzerine 1967 yılında görevine son verilmiştir.

Toplam \$ 214,4 milyon bütçe ayrılan UNEF I misyonuna Brezilya, Kanada, Kolombiya, Danimarka, Finlandiya, Hindistan, Endonezya, Norveç, İsveç ve Yugoslavya 6.073 personel ile katkı sağlamıştır.¹⁹²

2.7.1.5.2. Birleşmiş Milletler Acil Durum Kuvveti

Orta Doğu'daki çatışmalar 6 Ekim 1973'te Mısır silahlı kuvvetlerinin Süveyş Kanalı'na, Suriye silahlı kuvvetlerinin ise Golan Tepeleri'ne saldırması üzerine yeniden başlamıştır. BMGK, 25 Ekim 1973 tarih ve 340 Sayılı Kararı ile tarafları derhal ateşkese davet etmiş ve bölgeye müdahale etmek üzere Birleşmiş Milletler Acil Durum Kuvveti (United Nations Emergency Force II-UNEF II)'ni kurmuştur.¹⁹³ Mısır-İsrail arasında 7.000 kişilik kuvvetle görev alan misyon, krizin sonlandırmasına ciddi katkı sağlamıştır. Aralık 1973'de Genevre'de başlatılan barış görüşmeleri sonunda, Mısır ve İsrail'in askerlerini karşılıklı çekmesi konusunda bir “*Askeri Çalışma Grubu*” oluşturulmasına karar verilmiştir. UNEF II'nin çalışmaları sonucunda bölgenin silahsızlandırılması, tampon bölge oluşturulması ve tarafların karşılıklı birliklerini çekmesi sağlanmıştır.

Temmuz 1979'da görev süresi sona eren ve \$ 446,5 milyon bütçe ayrılan UNEF II misyonuna Avustralya, Avusturya, Kanada, Finlandiya, Gana, Endonezya, İrlanda, Nepal, Panama, Peru, Polonya, Senegal ve İsveç yaklaşık 7.000 personel ile katkı sağlamıştır.¹⁹⁴

¹⁹¹ UN, *Security Council Resolution 119*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/119>, (20.05.2022).

¹⁹² UN, *UNEF I*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unefi.htm>, (16.05.2018).

¹⁹³ UN, *Security Council Resolution 340*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/340>, (20.05.2022).

¹⁹⁴ UN, *UNEF II*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unefii.htm>, (16.05.2018).

2.7.1.5.3. Birleşmiş Milletler İran-İrak Askeri Gözlemci Grubu

İran-İrak savaşı, 22 Eylül 1980’de Irak kuvvetlerinin İran-İrak ortak sınırını geçerek çoğunluğu Arap nüfustan oluşan Kuzistan bölgesini işgal etmesiyle başlamıştır. Irak’ın hızlı ve beklenmedik ilerlemesi, ABD desteği alan İran’ın savaşı dengelemesi ile son bulmuş ve 1988 yılına kadar devam eden uzun soluklu çatışmalar başlamıştır. Diplomatik girişimlerin başarıya ulaşması ve tarafların Temmuz 1988’de ateşkes üzerinde anlaşması üzerine BMGK’nin 9 Ağustos 1988 tarih ve 619 Sayılı Kararı ile ateşkesin izlenmesi ve tarafların uluslararası belirlenen sınırlara çekilmesinin denetlenmesi amacıyla Birleşmiş Milletler İran-İrak Askeri Gözlemci Grubu (United Nations Iran-Iraq Military Observer Group-UNIIMOG) görevlendirilmiştir.¹⁹⁵ İran ve Irak kuvvetlerinin uluslararası kabul gören sınırlara geri çekilmesinden sonra UNIIMOG Şubat 1991’de faaliyetlerine son vermiştir.

Toplam \$ 177,9 milyon bütçe ayrılan UNIIMOG misyonuna Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bangladeş, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Gana, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Kenya, Malezya, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Peru, Polonya, Senegal, İsveç, Türkiye, Uruguay, Yugoslavya ve Zambiya 400 personel ile katkı sağlamıştır.¹⁹⁶

2.7.1.5.4. Birleşmiş Milletler Irak-Kuveyt Gözlem Misyonu

2 Ağustos 1990’da Irak’ın Kuveyt’i işgal etmesinin ardından BMGK, Irak’a işgal ettiği topraklardan derhal çekilmesi için çağrıda bulunmuştur. BMGK 29 Kasım 1990 tarihine kadar 12 Karar çıkarmış ve Irak’ın çekilmesini teminen askeri güç kullanılabileceğini açıklamıştır. 16 Ocak 1991’de Kuveyt hükümeti ile işbirliği yapan ABD’nin tüm dünyanın canlı yayında televizyondan izlediği hava saldırıları başlamıştır. 28 Şubat’ta Kuveyt işgalden kurtarılmış ve Irak ateşkesi kabul ederek tüm kuvvetlerini ülkeden çekmiştir. BMGK, ateşkes antlaşmasının uygulanması ve tampon bölge oluşturulması için 9 Nisan 1991 tarih ve 689 sayılı karar ile Birleşmiş Milletler Irak-Kuveyt Gözlem Misyonu (United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission-UNIKOM)’nu kurmuştur.¹⁹⁷ UNIKOM, Irak-Kuveyt sınırında oluşturulan askersiz bölgeyi izleme, sınır ihlallerini ve herhangi bir düşmanca eylemi rapor etme görevini

¹⁹⁵ UN, *Security Council Resolution 619*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/619>, (20.05.2022).

¹⁹⁶ UN, *UNIIMOG*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/uniimog.htm>, (16.05.2018).

¹⁹⁷ UN, *Security Council Resolution 689*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/689>, (20.05.2022).

yürütmüştür. UNIKOM misyonun görev süresi 6 Ekim 2003 tarihinde tamamlanmıştır.

Yaklaşık \$ 600 milyon bütçe ayrılan UNIKOM misyonuna, Almanya, Gana, Yunanistan, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Kenya, Malezya, Nijerya, Norveç, Pakistan, Polonya, Romanya, RF (24 Aralık 1991'den önce SSCB), Senegal, Singapur, İsveç, İsviçre, Tayland, Türkiye, Birleşik Krallık, ABD, Uruguay ve Venezuela 1.187 personel ile katkı sağlamıştır.¹⁹⁸

2.7.1.5.5. Birleşmiş Milletler Lübnan Gözlem Misyonu

Mayıs 1958'te Hristiyan Devlet Başkanı Camille Chamoun'un tekrar seçilmek için anayasada değişiklik yapmak istemesi üzerine Trablus'ta Müslüman toplum tarafından başlatılan ayaklanma diğer kentlere de sıçrayarak iç savaşa yol açmıştır. Lübnan Hükümeti BM'ye başvurarak Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin ayaklanma başlatanlara silah ve mühimmat yardımı yaptığını ve bu durumun bölgede barış ve istikrarı tehdit ettiğini bildirmiştir. BMGK, 11 Haziran 1958 tarih ve 128 Sayılı Kararı ile Birleşmiş Milletler Lübnan Gözlem Misyonu (United Nations Observation Group in Lebanon-UNOGIL)'nu kurarak Lübnan sınırlarından yasadışı şekilde insan, silah veya mühimmat geçişini engelleme çalışmalarına başlamıştır.¹⁹⁹ UNOGIL bölgedeki çatışmaların sona erip gerginliğin azalmasından sonra Kasım 1958 tarihinde görevini tamamlanmıştır.

Bütçesi \$ 3,7 milyon ile sınırlı olan UNOGIL misyonuna Afganistan, Arjantin, Burma, Kanada, Şili, Danimarka, Ekvator, Finlandiya, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İtalya, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Peru, Portekiz ve Tayland 591 personel ile katkı sağlamıştır.²⁰⁰

2.7.1.5.6. Birleşmiş Milletler Yemen Gözlem Misyonu

1962 Eylül ayında Yemen'de başlayan iç savaş, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin (BAC-Mısır ve Suriye ortak devleti) de dahil olacağı uluslararası boyut taşıyacak daha büyük bir çatışmanın temelini oluşturmuştur. 19 Eylül 1962'de ordu tarafından desteklenen gruplar Yemen İmam'ını devirerek Yemen Arap Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. Böylece Yemen'de, Mısır ve Rusya'nın desteklediği devrimciler ile Suudi

¹⁹⁸ UN, UNIKOM, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unikom/index.html>, (16.05.2018).

¹⁹⁹ UN, Security Council Resolution 128, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/128>, (20.05.2022).

²⁰⁰ UN, UNOGIL, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unogil.htm>, (16.05.2018).

Arabistan, ABD ve İngiltere'nin desteklediği İmam ailesi arasında iç savaş başlamıştır.

BMGK, 11 Haziran 1963 tarih ve 179 Sayılı Kararı ile Suudi Arabistan, Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Yemen Arap Cumhuriyeti arasında imzalanan geri çekilme antlaşmasının uygulanmasını denetlemek üzere Birleşmiş Milletler Yemen Gözlem Misyonu (United Nations Yemen Observation Mission-UNYOM)'nu kurmuştur.²⁰¹ Misyonun görevi, Suudi Arabistan hükümetinin İmam (kraliyet) ailesine desteğinin kesilmesinin ve Mısır'ın ülkeden askerlerini çekmesinin sağlanması olmuştur.

4 Eylül 1964'te görev süresi sona eren ve bütçesi \$ 1,8 milyon olarak sınırlanan UNYOM misyonuna Avustralya, Kanada, Danimarka, Gana, Hindistan, İtalya, Hollanda, Norveç, Pakistan, İsveç ve Yugoslavya 189 personel ile katkı sağlamıştır.²⁰²

2.7.1.5.7. Birleşmiş Milletler Suriye Denetleme Misyonu

Birleşmiş Milletler Suriye Denetleme Misyonu (United Nations Supervision Mission in Syria-UNSMIS) BMGK'nin 21 Nisan 2012 tarih ve 2043 Sayılı Kararı ile ilk aşamada 3 aylığına Suriye'de tüm tarafların silahlı şiddete son vermesini denetleme ve BM Özel Elçisi'nin 6 Aşamalı Plan'ının uygulanmasını izleme ve destekleme amacıyla kurulmuştur.²⁰³ Plan, ülkeyi istikrara kavuşturmak için taraflarca her tür silahlı şiddetin durdurulmasına vurgu yapmıştır. Hükümete yerleşim yerlerinde ağır silahlar kullanılmasının durdurulması, askeri kuvvet hareketlerinin sınırlanması, insani yardımların yerlerine ulaştırılmasına izin verilmesi, tutukluların ve gazetecilerin bırakılması ve barışçıl gösteri yapma hakkı sağlanması konularında tavsiyelerde bulunmuştur.

UNSMIS hızlı bir şekilde Suriye'ye ulaşmış ve askeri gözlemciler başta Şam ve çevresinde olmak üzere görevlerine başlamıştır. İlk dönemdeki sükûnetin ardından, Suriye'deki çatışmaların yoğunlaşarak devam etmesi, Suriye Hükümeti'nin iş birliğine yanaşmaması ve misyon çalışanlarının can güvenliğinin sağlanamaması üzerine 15 Haziran 2012'de UNSMIS misyonu askıya alınmıştır. BMGK görev süresinin uzatılmasını, tarafların UNSMIS gözlemcilerinin görevlerini yerine getirmelerine izin vermesi ve şiddetin azaltılması koşuluna bağlamıştır. Misyon, tarafların bu çağrıya

²⁰¹ UN, *Security Council Resolution 179*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/179>, (20.05.2022).

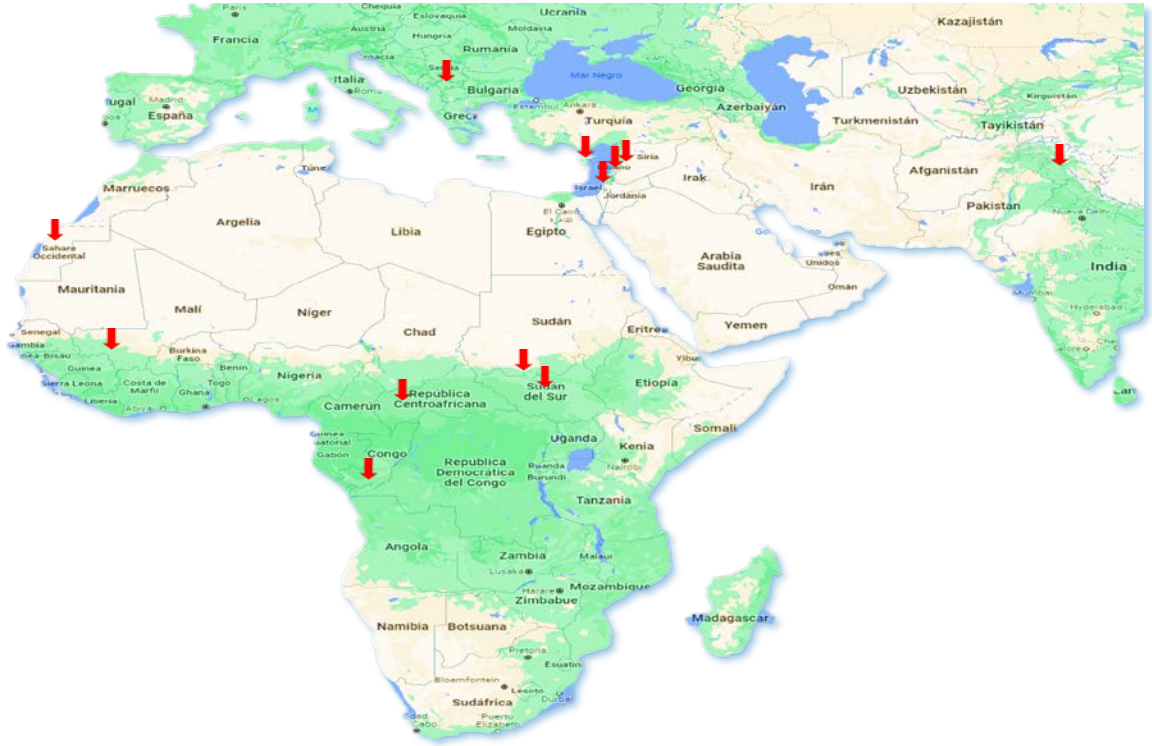
²⁰² UN, *UNYOM*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unyom.htm>, (16.05.2018).

²⁰³ UN, *Security Council Resolution 2043*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2043>, (20.05.2022).

olumlu cevap vermemesi nedeniyle 19 Ağustos 2012 tarihinde sona ermiştir.

Toplam \$ 16,8 milyon bütçe tahsis edilen UNSMIS misyonuna Ermenistan, Bangladeş, Benin, Brezilya, Burkina Faso, Burundi, Kamboçya, Çad, Çin, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ekvator, Mısır, Fiji, Finlandiya, Fransa, Gana, Endonezya, İrlanda, İtalya, Ürdün, Kenya, Kırgızistan, Moritanya, Fas, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijer, Nijerya, Norveç, Paraguay, Filipinler, Romanya, RF, Senegal, Slovenya, İsviçre, Togo, Yemen ve Zimbabve 399 personel ile katkı sağlamıştır.²⁰⁴

2.7.2. DEVAM EDEN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI

Şekil 11. Devam Eden Barışı Koruma Operasyonları

Günümüzde dünyanın çeşitli coğrafyalarında devam eden 12 BM BKO bulunmaktadır.²⁰⁵ Bunlardan 6'sının Afrika kıtasında, diğer 4'ünün de Ortadoğu'da yer alması dünya genelinde halen en istikrarsız bölgelerin bu iki coğrafyada olduğunu göstermektedir.

²⁰⁴ UN, UNSMIS, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unsmis/index.shtml>, (16.05.2018).

²⁰⁵ UN, *Where we operate*, <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate>, (20.03.2018).

2.7.2.1. Birleşmiş Milletler Batı Sahara Referandum Misyonu

Afrika'nın Kuzeybatı sahilinde yer alan Batı Sahra bölgesi, 1976 yılına kadar İspanyol sömürgesi olarak yönetilmiştir. İspanya'nın bölgeden çekilmesi ile sınır komşuları Fas ve Moritanya bölge üzerinde hak iddia etmiş ancak yerli halk, Cezayir'in desteklediği Frente POLISARIO ismiyle bilinen direniş örgütüyle kendi bağımsızlık mücadelesine başlamıştır.

Birleşmiş Milletler Batı Sahara Referandum Misyonu (United Nations Mission for the Referendum In Western Sahara-MINURSO) 29 Nisan 1991 tarihli ve 690 sayılı BMGK kararı ile geçiş dönemi için kurulmuştur.²⁰⁶ BMGK tarafından onaylanan uzlaşma planı, Batı Sahra halkının bağımsızlık ya da Fas'la bütünleşme arasında seçim yapacağı bir referandumun hazırlanması için geçiş dönemi öngörmektedir. Batı Sahra'da yapılacak referandum için, BM Genel Sekreter Özel Temsilcisi referandumla ilgili konularda tam yetkilendirilmiş olup, kendisine görevlerini eksiksiz yerine getirebilmesi için sivil, asker ve polisten oluşan grup tarafından yardımcı olunacaktır. 29 Nisan 2016'da Güvenlik Konseyi, 2285 Sayılı Kararı kabul ederek, tarafların daha yoğun ve önemli bir müzakere sürecine girebilmek için siyasi iradesini sürdürmeye çağırmıştır. Ancak halen aradan geçen yaklaşık 30 yıllık zamana karşın referandum yapılamamıştır.

MINURSO misyonuna halen Bangladeş, Mısır, RF, Pakistan, Çin, Honduras, Brezilya, Hırvatistan, Macaristan ve Gana 431 personel ile katkı sağlamakta olup 2019-2020 yılı bütçesi \$ 60,5 milyon olarak planlanmıştır.²⁰⁷

2.7.2.2. Birleşmiş Milletler Orta Afrika Cumhuriyeti Çok Boyutlu Entegre Misyonu

1960 yılında Fransa'dan bağımsızlığını kazanan Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki çatışmalar, 2003 yılında Francois Bozize'nin seçilmiş Devlet Başkanı Ange-Felix Patasse'ye darbe yapması ile başlamıştır. Ülkede sadece %10'luk dilimi oluşturan Müslümanlara yapılan baskılara direnmek amacıyla Seleka adıyla milis bir örgüt kurulmuş, bu örgütün faaliyetlerini bahane eden Bozize, Başkanlık süresi dolmasına karşın 2010 seçimlerini iptal etmiş ve Başkanlığı bırakmamıştır. Seleka milislerinin 2013'te başkenti işgal etmesi ve Bozize'nin ülke dışına kaçması ile politik mücadele

²⁰⁶ UN, *Security Council Resolution 2043*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2043>, (20.05.2022).

²⁰⁷ UN, *MINURSO*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minurso>, (16.05.2016).

farklı bir boyuta geçerek Hristiyan-Müslüman çatışmasına dönüşmüştür. Silahlı grupların müdahalesi sonrası binlerce insanın hayatını kaybettiği ve yaklaşık 1 milyon insanın evlerini terk ettiği belirlenmiştir.

BMGK, 10 Nisan 2014 tarih ve 2149 Sayılı Kararı ile Birleşmiş Milletler Orta Afrika Cumhuriyeti Çok Boyutlu Entegre Misyonu (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission In the Central African Republic-MINUSCA)'nu kurmuştur.²⁰⁸ MINUSCA siyasi krizin ortadan kaldırılarak şiddetin sonlandırılması, insani yardımların yerlerine ulaştırılması, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması, hukukun üstünlüğünün sağlanması, sivillerin korunması ve silahsızlanmanın teşvik edilmesi amacıyla görevini sürdürmektedir.

MINUSCA misyonunda Ocak 2020 itibariyle Bangladeş, Pakistan, Mısır, Ruanda, Zambiya, Kamerun, Burundi, Marokko, Gabon ve Moritanya, Gana yaklaşık 14.000 (2.000 polis gücü) personel ile katkı sağlamaktadır. MINUSCA'nın 2019-2020 yılı bütçesi \$ 976 milyondur.²⁰⁹

2.7.2.3. Birleşmiş Milletler Mali Çok Boyutlu Entegre Misyonu

1960 yılında Fransa'dan bağımsızlığını kazanan Mali'de çatışmalar, 2012'de içinde El Kaide'nin de bulunduğu farklı silahlı grupların Tuareg Harekâtı adıyla birleşerek ülkenin kuzeyinde ordu güçlerine saldırması ile başlamış ve askeri darbeye sonuçlanmıştır. Darbe sonrası harekete geçen Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu krizi çözmek üzere devreye girmiş, BM'de Mali Hükümeti'ne yardım teklifinde bulunmuştur. Mali, politik diyalogun sağlanması, seçimlerin düzenlenmesi, yönetim ve kolluk reformunun yapılması ve insani yardımların dağıtılması konularında BM'den yardım talep etmiştir.

Birleşmiş Milletler Mali Çok Boyutlu Entegre Misyonu (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali-MINUSMA) bu şartlar altında, BMGK'nin 25 Nisan 2013 tarih ve 2100 Sayılı Kararı ile Mali'nin geçici yönetimini, ülkede istikrar tesis etme ve geçiş yol haritasını uygulama konusunda desteklemek ve güvenlikle ilgili bir dizi görevi gerçekleştirmek üzere

²⁰⁸ UN, *Security Council Resolution 2149*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2149>, (20.05.2022).

²⁰⁹ UN, *MINUSCA*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minusca>, (16.05.2018).

görevlendirilmiştir.²¹⁰ 2164 sayılı yeni BMGK kararı ile de sivillerin korunması, güvenlik sektörünün yeniden inşası, insan haklarının korunması, ulusal siyasi diyalogun ve uzlaşmanın desteklenmesi hedeflenmiştir. MINUSMA misyonuna Ocak 2020 itibariyle Senegal, Togo, Bangladeş, Burkine Faso, Burundi, Gabon Nijerya, Mısır, Tunus, Nijer ve Gine yaklaşık 15.500 (1.700 polis gücü) personel ile katkı sağlamaktadır. MINUSMA'nın 2019-2020 yılı bütçesi \$ 1,221 milyardır.²¹¹

2.7.2.4. Birleşmiş Milletler Kongo Demokratik Cumhuriyeti İstikrar

Organizasyon Misyonu

1999 Temmuzunda Kongo Demokratik Cumhuriyeti ile beş bölgesel devlet arasında Lusaka Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasının ardından BMGK, 20 Temmuz 2000 tarih ve 1291 sayılı karar ile Kongo'da Birleşmiş Milletler Örgütlenme Misyonu (MONUC)'nu kurmuştur. MONUC, ilk etapta ateşkesin gözlemlenmesi, askeri güçlerin tasfiyesi ve ateşkes antlaşmasının tüm tarafları ile eşgüdümün sağlanması görevlerini yürütmüştür. Ancak BMGK, 5 milyon kişinin yaşamını yitirdiği Kongo'da daha etkin görev yürütmesi beklenen MONUC'un ateşkes antlaşmasının uygulanmasındaki sınırlı gözetim yetkisini genişleterek misyona çok sayıda ek görev vermiştir.

Daha önce kurulmuş olan MONUC Misyonu, 1 Temmuz 2010 tarih ve 1925 sayılı BMGK kararı ile Birleşmiş Milletler Kongo Demokratik Cumhuriyeti İstikrar Organizasyon Misyonu (United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the CONGO-MONUSCO) olarak değiştirilerek, Kongo Cumhuriyeti'ndeki barış gücü operasyonunu devralmıştır.²¹² MONUSCO'nun temel görevi bölgede yaşanan şiddet sarmalı ve can kayıplarının önüne geçilmesi ve Kongo Hükümeti'nin istikrar ve barışı sağlama çabalarının desteklenmesidir. Bunun yanında sivillerin çatışmalardan zarar görmesinin engellenmesi, insani yardım görevlileri ile insan hakları savunucularının serbestçe faaliyet yürütmesine destek olunması görevlerini yürütmektedir.

²¹⁰ UN, *Security Council Resolution 2100*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2100>, (20.05.2022).

²¹¹ UN, *MINUSMA*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minusma>, (16.05.2018).

²¹² UN, *Security Council Resolution 1925*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1925>, (20.05.2022).

MONUSCO misyonunda Ocak 2020 itibariyle halen, Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Güney Afrika, Uruguay, Nepal, Fas ve Gine 18.000'in üzerinde personel ile katkı sağlamakta olup misyonun 2019-2020 yılı bütçesi \$ 1,086 milyardır.²¹³

2.7.2.5. Birleşmiş Milletler Geri Çekilme Gözlemci Misyonu

1973 Ekiminde başlayan Arap-İsrail savaşları sırasında, Mısır ve İsrail Süveyş Kanalı ve Sina Yarımadası'nda, Suriye ve İsrail ise Golan Tepeleri'nde karşı karşıya gelmiştir. Mısır ve İsrail arasındaki çatışmaya UNEF II ile müdahale eden BMGK bu bölgede istikrarı sağlamıştır. Ancak İsrail-Suriye arasındaki bölgeye herhangi bir görevlendirme yapılmamıştır. 1974 yılının Mart ayından itibaren, İsrail-Suriye bölgesinde durum gittikçe istikrarsızlaşmış ve silahlı çatışmalar artmıştır. Birleşmiş Milletler Geri Çekilme Gözlemci Misyonu (United Nations Disengagement Observer Force-UNDOF) BMGK'nin 31 Mayıs 1974 tarih ve 350 Sayılı Kararı ile kurularak İsrail ve Suriye güçlerinin Golan'dan çekilmesinin izlenmesi amacıyla faaliyete başlamıştır.²¹⁴ UNDOF misyonu, İsrail ve Suriye güçleri arasındaki ateşkesi korumak ve taraflar arasındaki antlaşmaların uygulanmasını denetlemek için bölgede faaliyet göstermektedir. UNDOF misyonunda Ocak 2020 itibariyle Nepal, Fiji, Hindistan, İrlanda ve Gana 1.140 personel ile katkı sağlamaktadır. UNDOF'un 2019-2020 yılı bütçesi \$ 2,67 milyondur.²¹⁵

2.7.2.6. Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barışı Koruma Kuvveti

Kıbrıs, adadaki hem Türk hem de Yunan toplumunun hassasiyetlerini dikkate alan 1960 Anayasası ile bağımsız olmuştur. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ise Kıbrıs Anayasası'nın temel hükümlerini ve Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin garantör devletleri olmuştur. Ancak 1963'te iki toplum arasında şiddet olayları baş göstermiştir. Rum nüfusun Yunanistan'ın desteğiyle Türk toplumunu hedef alarak köylere saldırması ve masum sivilleri katletmesi üzerine, adadaki Türk toplumu da kendisini savunmak amacıyla Rumlarla çatışmaya başlamıştır.

Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barışı Koruma Kuvveti (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus-UNFICYP) barışı sağlamak için yürütülen çabaların sonuçsuz kalması üzerine Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumları arasında devam eden çatışmaların daha

²¹³ UN, MONUSCO, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/monusco>, (16.05.2018).

²¹⁴ UN, *Security Council Resolution 350*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/350>, (20.05.2022).

²¹⁵ UN, UNDOF, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/undof>, (16.05.2018).

ileri boyuta taşınmasını önlemek amacıyla 4 Mart 1964 tarih ve 186 sayılı BMGK kararı ile kurulmuştur.²¹⁶ Misyona, çatışmaların yeniden başlamasına engel olma ve kamu düzeninin sağlanmasına katkıda bulunma görevleri verilmiştir. 1974 yılında Türkiye'nin garantörlük hakkı çerçevesinde yaptığı askeri müdahaleden sonra misyonun yetki alanı da genişletilmiştir. Eski görevlere, 16 Ağustos 1974'te varılan ateşkesin uygulanmasını denetleme ve devlet arasında tampon bölge oluşturma faaliyetleri eklenmiştir. Adada politik bir çözümün halen bulunamamış olması sebebiyle UNFICYP, BM Genel Sekreteri'nin arabuluculuğunu sürdürmektedir.

UNFICYP misyonuna Ocak 2020 itibariyle Arjantin, İngiltere, Slovakya, Şili, Paraguay, Macaristan ve Brezilya 1.009 (62 polis gücü) personel ile katkı sağlamaktadır. UNFICYP'in 2019-2020 yılı bütçesi yaklaşık \$ 55,00 milyondur.²¹⁷

2.7.2.7. Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Kuvveti

Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Kuvveti (United Nations Interim Force in LEBANON-UNIFIL) BMGK'nin 19 Mart 1978 tarih ve 425 Sayılı Kararı ile, İsrail'in işgal ettiği Lübnan topraklarından geri çekilmesi, uluslararası barış ve güvenliğin tekrar sağlanması ve Lübnan Hükümeti'nin bölgedeki otoritesini yeniden tesis etmesine yardımcı olunması amacıyla oluşturulmuştur.²¹⁸ UNIFIL misyonunun yetkileri, 1982 ve 2000 yıllarında bölgedeki gelişmeler nedeniyle iki kez daha genişletilmiştir.

Misyon, 2006 krizinin ardından görevlerine ek olarak, düşmanlıkların sona erdirilmesini izleme, Lübnan'ın güneyi boyunca konuşlandırılan Lübnan silahlı kuvvetlerine eşlik etme ve destekleme, sivil nüfusa insani yardımın ulaşmasını sağlama ve yerlerinden edilmiş kişilerin gönüllü ve güvenli geri dönüşünü sağlama görevlerini de üstlenmiştir.

UNIFIL misyonuna Ocak 2020 itibariyle Endonezya, Hindistan, İtalya, Gana, Nepal, Malezya, Fransa, İspanya, Çin ve İrlanda 11.090 personel ile katkı sağlamaktadır. UNIFIL'in 2019-2020 yılı bütçesi \$ 512 milyondur.²¹⁹

²¹⁶ UN, *Security Council Resolution 186*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/186>, (20.05.2022).

²¹⁷ UN, *UNFICYP*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unficyp>, (16.05.2018).

²¹⁸ UN, *Security Council Resolution 425*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/425>, (20.05.2022).

²¹⁹ UN, *UNIFIL*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unifil>, (16.05.2018).

2.7.2.8. Birleşmiş Milletler Abyei Geçici Güvenlik Kuvveti

Abyei, Güney ve Kuzey Sudan arasında kalan ve her iki tarafın da hak iddia ettiği kaynak bakımından zengin bir bölgedir. 2011 yılında Güney Sudan'ın bağımsızlık ilanına hazırlandığı günlerde bu bölgede gerginliğin artması, şiddetin yeniden başlaması ve 100.000'den fazla insanın göçe zorlanması sebebiyle BM harekete geçmiş ve BMGK'nin, 27 Haziran 2011 tarih ve 1990 sayılı kararıyla Birleşmiş Milletler Abyei Geçici Güvenlik Kuvveti (United Nations Interim Security Force for ABYEI-UNISFA)'ni kurarak duruma müdahale etmiştir.²²⁰ İlk etapta 4.200 Etiyopya askeri ile sınır bölgesinde güvenliği sağlama ve sivilleri koruma görevi yerine getirilmiştir.

UNISFA Misyonunda Ocak 2020 itibarıyla Etiyopya, Namibya, Ürdün, Zimbabve Tanzania ve Ruanda 4.021 personel ile katkı sağlamaktadır. UNISFA'nın 2019-2020 yılı bütçesi \$ 279 milyondur.²²¹

2.7.2.9. Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu

Kosova, eski Yugoslavya içerisinde çoğunluğu Arnavut olmak üzere Sırp ve Türklerin bir arada yaşadığı özerk bir bölgedir. Ancak Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Sırp lider Slobodan Milošević'in Kosova'nın özerkliğini kaldırarak Sırbistan'a bağlamaya çalışması üzerine Kosovalı Arnavutlar şiddetle karşı çıkmıştır. 1998 yılında Sırp ordusu ve polislerinin saldırısı ile 1.500'den fazla Arnavut hayatını kaybetmiş ve 400.000'i ise evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Milošević'in diplomatik bir çözüme yanaşmaması ve çatışmanın bölge devletlerine yayılma ihtimali uluslararası toplumda kaygıya sebep olmuştur. BMGK'nin vetolar sebebiyle olaylara etkin müdahalede bulunamaması, Sırpların siviller üzerinde artan orantısız güç kullanımı ve yakın tarihte Bosna'da yaşanan katliam sebebiyle NATO inisiyatifi ele alarak hızla olaya müdahale etmiş ve Sırp güçlerinin direncini kırmak amacıyla 78 gün sürecek NATO hava saldırısını başlatmıştır.²²²

BMGK, 10 Haziran 1999 tarih ve 1244 sayılı kararıyla, Kosova için geçici bir yönetim sağlamak amacıyla Kosova halkının büyük ölçüde özerkliğe sahip olabileceği bir sivil yönetim kurma konusunda BM Genel Sekreteri'ne görev vermiştir.²²³ Zorluğu

²²⁰ UN, *Security Council Resolution 1990*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1990>, (20.05.2022).

²²¹ UN, *UNISFA*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unisfa>, (16.05.2018).

²²² NATO, *Background of the conflict*, <https://www.nato.int/kosovo/history.htm#B>, (03.04.2020).

²²³ UN, *Security Council Resolution 1244*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1244>, (20.05.2022).

ve kapsamı daha öncekilerden oldukça farklı olan Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu (United Nations Interim Administration Mission in KOSOVO-UNMIK)'na, yasaların yapılması ve yargının yönetimi de dâhil oldukça geniş yetki verilmiştir. BM'nin diğer misyonlarından farklı olarak UNMIK adli ve idari yapının reformu ile ilgili sadece tavsiye verici değil aynı zamanda uygulayıcı rolünü de yerine getirmiştir. Kosova'nın 15 Haziran 2008'de bağımsızlık ilan etmesi ve yeni anayasanın yürürlüğe girmesinin ardından yetkilerin çoğu AB misyonu EULEX'e devredilmiş, misyonun görevleri güvenlik ve istikrarın sağlanması ve insan haklarına saygı gösterilmesi olarak değiştirilmiştir.

UNMIK misyonunda Ocak 2020 itibariyle, Çekya, Ukrayna, Moldova, Polonya, Romanya, Türkiye, Almanya, RF, Avusturya, Ukrayna ve Macaristan 348 personel ile katkı sağlamaktadır. UNMIK'in 2019-2020 yılı bütçesi \$ 39.73 milyondur.²²⁴

2.7.2.10. Birleşmiş Milletler Güney Sudan Cumhuriyeti Misyonu

2005 yılında imzalanan Kapsamlı Barış Antlaşması'nın (Comprehensive Peace Agreement) 6 yıl başarılı ile yürütülmesi sonucunda 9 Temmuz 2011'de Güney Sudan bağımsızlığını ilan etmiştir.

BMGK, 8 Temmuz 2011 tarih ve 1996 Sayılı Kararı ile, Güney Sudan'ın bağımsızlığı sonrası başlayan iç çatışmaların bölgede uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit oluşturmaya devam ettiğini belirterek Birleşmiş Milletler Güney Sudan Cumhuriyeti Misyonu (United Nations Mission in the Republic of South Sudan-UNMISS)'nu kurmuştur.²²⁵ UNMISS, barış ve güvenliği pekiştirmek ve ülkenin kalkınması için gerekli koşulları oluşturmaya yardımcı olmak için görevlendirilmiştir. Güney Sudan'da Aralık 2013'te patlak veren krizin ardından BMGK, 27 Mayıs 2014 tarih ve 2155 Sayılı Kararı ile UNMISS misyonunun kaynaklarını genişleterek sivillerin korunması, insan hakları ihlallerinin denetlenmesi ve insani yardımın sağlanması görevlerini de vermiştir.

UNMISS Misyonunda Ocak 2020 itibariyle Hindistan, Ruanda, Nepal, Etiyopya, Çin, Moğolistan, Bangladeş, Gana, İngiltere, Zambiya, Nijerya, Uganda ve Türkiye

²²⁴ UN, *UNMIK*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmik>, (16.05.2018).

²²⁵ UN, *Security Council Resolution 1996*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1996>, (20.05.2022).

19.180 personel ile katkı sağlamaktadır. UNMISS'in 2019-2010 yılı bütçesi \$ 1.269 milyardır.²²⁶

2.7.2.11. Birleşmiş Milletler Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu

BM askeri gözlemcilerinden oluşan ilk grup, Hindistan ve Pakistan arasındaki Jammu ve Keşmir Eyaleti'ndeki ateşkesi denetlemek için 24 Ocak 1949'da görevlendirilmiştir. Bu gözlemciler, BM Genel Sekreteri tarafından atanan askeri danışmanın komutası altında, Hindistan ve Pakistan'daki Birleşmiş Milletler Askeri Gözlem Grubu'nun çekirdeğini oluşturmuşlardır.

1971 yılındaki bölgede yeniden başlayan çatışmaların sonucunda bölgede istikrarın yeniden bozulması, Birleşmiş Milletler Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu (United Nations Military Observer Group in India and Pakistan-UNMOGIP) misyonunun 17 Aralık 1971'de imzalanan ateşkesin uygulanması ile ilgili gelişmeleri gözlemlemek ve BM Genel Sekreteri'ne rapor etmek için bölgede kalması sonucunu doğurmuştur.²²⁷

UNMOGIP Misyonunda Ocak 2020 itibariyle Hırvatistan, Kore, Filipinler, İsveç, Tayland, İsviçre, Şili, İtalya, Romanya ve Uruguay 116 personel ile katkı sağlamaktadır. UNMOGIP'in 2019-2020 yılı bütçesi \$ 19,7 milyardır.²²⁸

2.7.2.12. Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözetim Örgütü

14 Mayıs 1948'de Filistin topraklarında İsrail devletinin ilan edilmesi üzerine Filistin ve Arap devletleri ile İsrail arasında çatışmalar başlamıştır. Gelişmeler üzerine BMGK'nin 29 Mayıs 1948 tarih ve 50 Sayılı Kararı ile çatışmaların durdurulmasını sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözetim Örgütü (United Nations Truce Supervision Organization-UNTSO) kurulmuştur.²²⁹ Misyonun askeri gözlemcilerinin görevleri 1956, 1967 ve 1973 savaşları sonrası değişen şartlara uygun olarak yenilenmiş ancak temel görev taraflar arasında büyük çatışmaların çıkmasına engel olma şeklinde devam etmiştir. O tarihten bu yana UNTSO askeri gözlemcileri Orta Doğu'da, ateşkes antlaşmalarını denetleme ve bölgede şiddet olaylarının artmasını önleme görevlerini yürütmektedir.

²²⁶ UN, *UNMISS*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmiss>, (16.05.2018).

²²⁷ UN, *Security Council Resolution 80*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/80>, (20.05.2022).

²²⁸ UN, *UNMOGIP*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmogip>, (16.05.2018).

²²⁹ UN, *Security Council Resolution 50*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/50>, (20.05.2022).

UNTSO misyonuna Ocak 2020 itibariyle Finlandiya, Avustralya, Danimarka, Hollanda, Norveç, İsviçre, İrlanda, Yeni Zelanda, İsveç ve Avusturya 371 personel ile katkı sağlamaktadır. UNTSO'nun 2019-2020 yılı bütçesi \$ 35,3 milyondur.²³⁰

2.8. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI BAŞARI KRİTERLERİ

Sosyal Bilimlerin diğer alanlarında olduğu gibi, genel kabul görmüş başarılı bir BKO tanımı yapılamadığı gibi BKO'nun başarısını tartışmaya yer bırakmayacak kesinlikte ortaya koymanın belirli bir ölçütü de bulunmamaktadır. Misyonların başarı değerlendirmesi, çalışmayı yapanın kendi oluşturduğu bir takım sübjektif ölçütler üzerinden yapılabilmektedir. Dolayısıyla araştırmacıların farklı başarı ölçütleri kullanması sebebiyle aynı BKO'nun başarısı hakkında bazen taban tabana zıt değerlendirmeler yapılabilmektedir. Dolayısıyla çalışmamızda ortaya konan başarı ölçütleri de üç değişik BM BKO'da görev almam, uygulamaları ve sorunları bizzat yerinde görmem sebebiyle tez danışmanımın katkıları ve onayıyla tarafımdan ortaya konulmuştur.

İkinci Bölümde açıklandığı üzere BKO'lar genellikle Geleneksel ve Genişletilmiş BKO'lar şeklinde sınıflandırılmaktadır. Uluslararası toplumun devletler arasındaki silahlı çatışmaları önleme çabasıyla ortaya çıkan Geleneksel BKO'lar, genel olarak çatışan devletler arasında sınırları gözetleme, oluşturulan tampon bölgeleri kontrol altında tutma, silahsızlandırma faaliyetlerini yürütme ve barış anlaşması için gereken siyasi ortamı sağlama sorumluluklarını üstlenmekteydi. Dolayısıyla geniş anlamda ele alındığında Geleneksel BKO'lar çoğunlukla askeri görevleri içeren faaliyetleri yürütmekteydi ve başarılarının ölçülmesi nispeten daha kolaydı. Devletler arasındaki çatışmanın ve sınır ihlallerinin sonlandırılması misyonun temel hedefi olduğundan, sadece bu amaca ulaşılması bile misyonun başarısı olarak görülmekteydi.

1990'lı yılların ilk yarısında gerçekleştirilen ve başarısızlıkları bizzat BM Genel Sekreteri tarafından kabul edilen Bosna-Hersek, Ruanda ve Somali'de yürütülen BKO'lar sonrası BMGK, yetki ve sorumlulukları artırılan Genişletilmiş BKO'lara görev vermeye başlamıştır. Bu yeni misyonlarda görevli asker ve polis güçleri geleneksel BKO'nun yürüttüğü görevlerin çok daha ötesinde, yeni ve kapsamlı görevler yüklenmişlerdir. Bu

²³⁰ UN, UNTSO, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/untso>, (16.05.2018).

görevler; savaşan güçlerin ayrılması, tarafların silahsızlandırılması, adil ve demokratik seçimlerin organize edilmesi, insani yardımların dağıtılması, çocuk ve kadınların korunması, BM ve diğer uluslararası örgüt personelinin korunması, devletin yerel kapasitesini geliştirmesine yardımcı olunması, ateşkes antlaşmalarının gözlemlenmesi ve uçuşa yasak bölgelerin denetlenmesi vb. görevlerdir. Dolayısıyla bu yeni, karmaşık ve birbirinden bağımsız görevleri içeren BKO'ların başarısının değerlendirilebilmesi de ilk nesil BKO'lara göre oldukça zordur.

Araştırmacıların bir kısmı BMGK tarafından BKO'ya verilen sorumlulukları içeren Yetki Belgesi'nde (Mandate) sayılan görevlerin yerine getirilip getirilmediğini başarının temel ölçütü olarak görmektedir. Ancak bu açıdan bakıldığında hemen hiçbir BKO'nun başarılı olduğunu söylemek mümkün görülmemektedir. Çünkü Yetki Belgeleri oldukça karmaşık, kapsamlı ve misyonun ulaşması beklenen tüm hedefleri içermektedir. Bir anlamda BMGK kararları kâğıt üzerinde ideali yansıtmaktadır. Ancak bu kapsamlı ve karmaşık görevlerin ne kadarının yerine getirilmesinin başarı için yeteyeğine karar vermek ayrı bir zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Somut bir örnek vermek gerekirse araştırmacıların büyük bir çoğunluğunun başarılı olarak sınıflandırdığı Kosova BKO misyonu UNMIK'e, çatışma sebebi ile evlerini terk ederek mülteci durumuna düşen tüm etnik tarafların yerleşim yerlerine dönmelerinin sağlanması ve mülkiyet haklarının iade edilmesi görevi verilmiştir. Yetki Belgesi'nde açıkça sayılan bu temel görev yerine getirilememiş olmasına karşın misyonun başarılı sayılması, Kosova'nın yaklaşık 8 sene içerisinde tüm kurumlarıyla kendi kendine yetecek kurumsal altyapıya kavuşmuş olmasına bağlanmaktadır.

Çalışmamızda misyonların başarıları, temel olarak yerel polisin kurumsal kapasitesinin ve sayısının artırılması ile suç sayılarının azalması üzerinden değerlendirilecektir. Bunun yanında tarafımda misyonun başarısına etki ettiği tespit edilen diğer faktörlere de yer verilecektir.

2.8.1. Yetki Belgesi ile Verilen Yetki ve Sorumluluklar

BKO'lar, BMGK tarafından alınan kararlar doğrultusunda Yetki Belgesi ile kurulmaktadır. Yetki Belgeleri'nde BKO'nun görev süresi, personel sayısı, operasyon gücünün yetki ve sorumlulukları ile yürüteceği görevler, misyona tahsis edilen lojistik ve mali destek miktarı açıkça yer almaktadır. BKO'lar birbirinden farklı özelliklere sahip

olmakla birlikte özellikle son dönemlerde BMGK tarafından kabul edilen Yetki Belgeleri'nde temelde benzer görevler yer almaktadır. Farklı olan bu belgede BKO'ya tahsis edilen personel sayısı, lojistik kaynaklar ve yetkiler olmaktadır. Dolayısıyla benzer hedeflere ulaşılması için görevlendirilen personel sayısı ve lojistik destek, misyonun başarıya ulaşmasına doğrudan etki etmektedir.

Bu açıdan bakıldığında BMGK'nin, benzer hedeflere ulaşmak amacıyla bazı misyonlar için oldukça kapsayıcı Yetki Belgesi düzenleyerek personel sayısı ve lojistik destek miktarını yüksek tuttuğu, diğer misyonlarda ise bu kaynakların sınırlı şekilde tahsis edildiği anlaşılmaktadır. BMGK'nin birçok BKO'da olduğu gibi MINUSTAH için de oldukça güçlü ve HNP'yi destekleyici bir Yetki Belgesi çıkardığı görülmektedir. Uluslararası toplumun ilk önceliği sıfırdan yerel bir polis teşkilatı kurmak ve kapasitesini artırmak olmuştur. Ancak BM polisinin kalıcı istikrar ve barışın sağlanması yönünde yürütülecek faaliyetleri, yerel polisin eğitilip izlenmesi ile sınırlandırılmıştır. Kosova ve Doğu Timor'da ise Yetki Belgesi ile tüm polislik yetkilerini bağımsız kullanabilme yetkisi (Executive Power) verilmiştir. Ayrıca Kosova için tahsis edilen kaynakların ve personel sayısının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Haiti'de geleneksel BKO'da rastlanan iç çatışmalar yaşanmamış ancak politik destek gören silahlı çeteler insan kaçırma, öldürme ve yaygın şiddet eylemlerinde bulunmuştur. MINUSTAH ise Yetki Belgesi'nde açıkça yer verilmeyen suç olaylarına müdahale etmemiştir. UNPOL'ün görevi co-location ve MMA faaliyetleri ile sınırlı tutulurken Kosova ve Doğu Timur misyonlarında UNPOL, ülkedeki tüm polislik faaliyetlerini tek başına yürütebilme konusunda yetkilendirilmiştir. Yakalama, arama, ifade alma, devriye, ev arama operasyonu, kontrol noktaları kurma vb. tüm polislik yetkilerini yerel polisten bağımsız olarak kullanma yetkisine sahip olmuştur. Yetki Belgelerinde verilen bu geniş uygulama alanı BKO'ların başarısını etkileyen temel ölçütlerden birisi durumundadır.

2.8.2. Suç Sayıları

Polis açısından misyonun başarısını yansıtan temel gösterge, BKO görevlendirilmesi sonrasında çatışma bölgesinde işlenen suç sayılarının azalıp azalmadığıdır. Çatışma sonrası toplumlarda mevcut kolluk kuvvetleri etkisiz hale geldiğinden, hırsızlık ve gasp gibi mala karşı işlenen suçlar ile tecavüz ve adam kaçırma

gibi şahsa karşı işlenen suçlar başta olmak üzere tüm suç türlerinde artış olması olağan görülmektedir. Ancak suç sayılarının artış trendi BKO görevlendirilmesinden sonraki yıllarda da devam ediyorsa misyonun arzu edilen seviyede etkisinin olmadığı ve başarısızlıkla sonuçlanabileceği değerlendirilmektedir.²³¹

Genellikle çatışma sonrası toplumlarda gerçek suç sayılarına ulaşma konusunda problem yaşanmaktadır. Gerek güvenlik güçlerinin kırılganlığı gerekse vatandaşların şikâyetlerinin sonuca bağlanmayacağı varsayımıyla suçları rapor etmemesi yüzünden kayda geçen sayıların gerçek suç sayısını yansıtmadığı akıldan çıkarılmamalıdır. Buna karşın eldeki sayıların yine de güvenlik güçlerinin suçla mücadele konusunda aldığı yolu anlamak açısından eldeki tek veri olduğunu da dikkate almak gerekmektedir. Dolayısıyla çalışmamızın başarı ölçütlerinden birisi de Kosova ve Haiti’de görevlendirilen BKO’ların suç sayılarının azaltılması konusundaki ortaya koydukları çabaların sonucu olacaktır.

2.8.3. Yerel Polis Sayısı ve Kapasite Artırımı

Misyonun başarısı ile ilgili bir diğer önemli gösterge yerel polis sayısının artırılması ve coğrafi olarak ülke genelinde yapılanmasıdır. Ayrıca polisin sayısal olarak niceliğinin artmasından bağımsız olarak temel polisiye faaliyetlerinin dışındaki uzmanlık gerektiren alanlarda niteliğinin artırılması, polis teşkilatının bir bütün olarak kurumsal kapasitesinin artırılması vurgulanmaktadır. Ülke genelinde vatandaş sayısına düşen polis sayısı kurumsal kapasitenin ortaya konmasında başlıca değerlendirme ölçütü olarak kullanılmaktadır.

BKO görevlendirilen ülkenin başlangıçta sahip olduğu yerel polis sayısı ve kapasitesi de misyonun başarısını yakından ilgilendirmektedir. Bazı çatışma bölgelerinde güvenlik hizmetini yürüten ayrı bir polis gücü bulunmamakta ve bu hizmet ordu tarafından yürütülmektedir. Bazılarında ise çatışma öncesinde güvenlik hizmetleri yerel polis gücü tarafından sağlanmaktadır. Güvenlik hizmeti doğası gereği sivil karakterli bir hizmet olup çoğu devlette polis teşkilatı tarafından sağlanmaktadır. Dolayısıyla askeri mantıkla üretilen bu hizmetin yeniden ele alınması ve kurumların yeniden yapılandırılması diğerine göre daha uzun zaman almaktadır.

²³¹ Jones, S.G., Wilson J., Rathmell A. ve Riley J., *Estalishing Law and Order After Conflict*, Santa Monica: Rand Coperation, 2005, s. 15.

2.8.4. BKO Tarafından Görevlendirilen UNPOL Sayısı

Bir diğer gösterge uluslararası toplumun çatışma bölgesine gönderdiği uluslararası polis sayısıdır. BMGK'nin çatışma sonrası topluluklara müdahale ederken görevlendirdiği polis ve asker sayısı, o bölgede istikrarın ve barış ortamının sağlanmasında doğrudan etki eden faktörlerdir. Aynı şekilde misyonun kuruluş aşamasında ülkenin içinde bulunduğu başlangıç koşullarının da misyonun başarısını etkilediğini göz ardı etmemekte fayda görülmektedir.

Merkezi bir hükümetin bulunması, kolluk güçlerinin mevcut durumu ve güvenilirliği, adli sistemin etkinliği, barış anlaşmasının uygulanabilirliği başlangıç koşullarına örnek gösterilebilir. Elbette yapılacak çalışmaların finansal kaynağının nasıl temin edileceği, uluslararası toplumun personel, lojistik ve diğer her türlü desteğinin süre ve kapsamının detaylı hesaplanması gerekmektedir. Ancak finansal kaynaklarla ilgili değerlendirmelere çalışmanın kapsamına alınmamıştır.

2.8.5. BKO Müdahalesinin Hızı

Başarıyı etkileyen bir diğer faktör, uluslararası toplumun çatışma sonrası bölgeye yapacağı müdahalenin hızıdır. BKO'larda müdahalenin henüz başında uluslararası toplum için kritik bir fırsat penceresi bulunmaktadır. Çatışma sonrası yerel halk sonu gelmeyen çatışmalardan yorgun düşmekte, uluslararası desteğin biran önce ulaşmasını beklemektedir. Yardımın gelmesi uzadığında çatışmanın taraflarının uluslararası topluma olan güveni kaybolmakta ve barış için gereken politik ortam ortadan kalkmaktadır.

Dolayısıyla BKO'ların başarısının belki de ilk şartı, BMGK'nin Yetki Belgesi'nin etkili ve hızlı şekilde uygulanması için yeterli hazırlığın ve planlamanın yapılarak daha fazla can kaybının önüne geçebilmek için gerekli asker ve polisi çatışma bölgesine görevlendirmektir. Müdahale ne kadar hızlı olursa çatışmaların sonlandırılması, barış müzakerelerinin başlaması ve dolayısıyla ülkede istikrarın sağlanmasını sağlayacak politik ortamın kurulması da aynı ölçüde hızlı olmaktadır.

2.8.6. BKO Görevlendirilen Bölgenin Coğrafi Yapısı

Misyonların yürütüldüğü bölgelerin coğrafi yapısı da başarıyı etkileyen faktörler arasında sayılabilir. BKO'ların Yetki Belgeleri incelediğinde UNPOL'e verilen görevlerin çok büyük oranda benzerlik gösterdiği, yerel polis teşkilatının kurulması, eğitilmesi ve kapasitesinin artırılması sorumluluklarının verildiği anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla coğrafi olarak küçük ve ulaşımı kolay olan bölgelerde misyonun tüm bölgelere ulaşması mümkün olabilirken coğrafi olarak büyük ve nüfus bakımından kalabalık devletlerde misyonun başkent dışındaki bölgelere ulaşabilmesi, kendisine verilen görevi yerine getirebilmesi zaman ve kaynak gerektirmektedir.

Polise yüklenen sorumluluklar bakımından ele alındığında misyonun diğer birimlerinde olduğu gibi yerel polisin kapasitesinin ülke çapında oluşturulması coğrafi olarak daha küçük ve nüfusu az olan devletlerde, coğrafi olarak büyük ve nüfusu fazla olan devletlere oranla daha kolay olduğu değerlendirilmektedir. Coğrafi olarak büyük olan devletlerde yerel polisin eğitilip donatılması ve devletin tamamında güvenliği sağlayabilecek kapasiteye ulaştırılması uzun zaman almaktadır.

2.8.7. Yerel Polisin Kapasite Artırımı Konusunda İlgı ve İsteği

Misyonun başarılı olabilmesi için aynı zamanda yerel hükümetlerin de değişimi ve uluslararası yardımı kabul etmesi gerekir. Araştırmalar göstermiştir ki ev sahibi devletin isteği ve desteği olmadan uluslararası donörlerin kurumsal kapasiteyi geliştirmesi mümkün olamamaktadır.²³² Elbette ki çalışmanın başında belirtildiği gibi ev sahibi devletin onayı (*consent*), BKO'ların görevlendirilmesi için gereken şartlardan birisidir. BM bu ilkenin uygulanmasına özel önem vermekte ve onay alınmadan BKO görevlendirmemektedir. Burada bahsedilen onay değil, yerel ortakların değişim ve kapasite artırımı konusunda niyetli ve istekli olmasıdır.

Yerel polis görevlilerinin uluslararası toplum tarafından kendilerine sunulan eğitim ve teknik yardım desteğine gösterdiği ilgi ve istek BKO'nun başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. BKO görevlendirilen birçok devlette yerel polisin kendilerine destek vermeye gelen UNPOL'e mesafeli davrandığı, eğitim ve teknik desteğe gönüllü olarak katılmadığı ve genelde direnç gösterdiği izlenmektedir. Bu direnç BKO'nun kendilerine yüklenen sorumlulukları yerine getirememesi ya da beklenenden daha fazla zamanda sahada kalması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca BKO'ların genel itibarıyla yerel polisin kurumsal yapılandırılmasına gösterdiği direnci kırarak herhangi bir yaptırımı bulunmamaktadır. Dolayısıyla UNPOL görevlilerinin misyona vereceği katkı yerel polisin bu katkıyı gönüllü olarak kabul etmesi ile sınırlı kalmaktadır.

²³² Bendix D. ve Stanley R., "Deconstructing local ownership of security sector reform: A review of the literature", *African Security Review*, 17:2, 2008, 93-104.

2.8.8. BKO’da Görevlendirilen UNPOL’ün Niteliği ve Eğitim Durumu

BKO’lara katkı veren uluslararası polis görevlilerinin niteliği ve eğitim durumu da misyonun başarısını ve yerel polisin kapasitesinin artırılmasını yakından ilgilendirmektedir. BKO’ların karşılaştığı temel sorunlardan birisi de dünyanın birçok devletinden gelen polislerin farklı polislik eğitime, bilgisine ve tecrübesine sahip olmasıdır. Ortak ve standart bir eğitim verilemediği sürece her polis teşkilatı farkında olmadan kendi devletinin polislik anlayışı ve uygulamasını misyon bölgesine taşımaktadır. Bu durum, farklı devlet polislerinden aynı konuda birbirinden bağımsız tavsiye ve yardım alan yerel poliste kafa karışıklığına sebep olmakta, uluslararası polisin profesyonelliğine gölge düşürmektedir.

BKO’da görevlendirilmek üzere seçilen personelin görev öncesi eğitimi, üye devletlerin kendi sorumluluğuna bırakılmaktadır. Eğitim süresi en az iki hafta olacak şekilde BM tarafından gönderilen standart eğitim müfredatı uygulanarak görev alacak personelin, BKO, Yetki Belgesi’nde sayılan görevler ve ev sahibi devlet hakkında bilgi sahibi olması hedeflenmektedir. Ancak çoğu devlet bu eğitimi ciddiye almamakta ve personelinin eğitime katılmasına engel olmaktadır. Dolayısıyla dünyanın birçok devletinde farklı eğitim ve tecrübeye sahip olan personelin misyon içinde eş sesli görev yapması mümkün olamamaktadır. Ayrıca görevlilerin yerel ceza kanunlarını bilmemesi Yetki Belgesi’nin uygulanması konusunda ciddi problemlere yol açmaktadır. Yerel polislere danışmanlık yapacak, gerekli gördüğü alanlarda tavsiyede bulunacak uluslararası polisin yürürlükte olan kanunlar hakkında en azından temel bilgiye sahip bulunması gerekmektedir.

Yetki Belgesi’nde sayılan görevleri, senfoni orkestrasındaki çeşitli enstrümanlara benzetirsek, enstrümanları çalma konusunda yeterliliğini bilmediğimiz bir grup insanın dünyanın dört bir yanından bir araya getirilip, sınırlı bilgiye sahip oldukları bu enstrümanları büyük bir ahenkle ve ustalık içinde çalması beklenmektedir. Enstrümanı çalmayı bilenlerin ise daha önceden bildiği bir parçayı çalmak istediği, grup halinde kendisinden istenen parçayı ve orkestra şefini takip etmediği görülmektedir.

Bu sorunu çözmeye yönelik olarak BM Polis Birimi, 2018 yılında üye devletlerden eğitim uzmanlarını toplayarak çalışma grupları oluşturmuş ve BKO’da görev yapacak polislerin misyonda yaptıkları görevleri 6 başlık altında toplamıştır. Her

başlık için yeni bir eğitim müfredatı oluşturmak ve misyonda görev alacak personeli görev öncesi belirli merkezlerde bu ortak müfredata göre eğitimden geçirmek amaçlanmıştır. Bu başlıklar daha sonra artırılarak tüm görevleri kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Büyük bir titizlik ile yürütülen ve pilot uygulamasına geçilmesi beklenen eğitim çalışmaları Covid 19 pandemisi sebebiyle yarıda kalmıştır. Bu çalışma aslında BM Polis Birimi'nin yıllardır uyguladığı sistemin yürümediğini ve kapasite artırımı konusunda standart ve uygulanabilir bir eğitim müfredatı gereksinimi olduğunu kabul ettiği anlamına da gelmektedir.

2.8.9. BKO'ya Personel Katkısı Veren Devletlerin Gelişmişlik Oranı

BKO'ya personel katkısı yapan devletlerin gelişmişlik oranı BM misyonlarının etkinliğini ve başarısını etkileyen faktörlerden birisidir. Devletin gelişmişlik oranı aynı zamanda misyonda görevlendirilen polisin de kapasitesinin gelişmişliğini göstermektedir. Kabul etmek gerekir ki BM Kalkınma Programı tarafından hazırlanan İnsani Gelişim Endeksi sıralamasında üstlerde yer alan devletlerin polis teşkilatları alt sıralarda yer alan devletlerin polis teşkilatlarına göre kurumsal olarak çok daha iyi yapılanmış durumdadır ve son teknoloji donanım kullanmaktadır. Ancak bu sıralama baz alındığında üst sıralarda yer alan devletlerin BKO'lara personel katkılarının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Özellikle son dönemde Avrupa kıtasından BKO'lara yapılan personel katkısının önemli oranda azaldığı, misyonların genelinde Afrika kıtasından yapılan katkının arttığı anlaşılmaktadır. Avrupa kıtasından yeterli katkının alınamaması sebebiyle BM'nin Afrika kıtasında yer alan devletlerin polis teşkilatlarının eğitimi konusuna ağırlık verdiği bilinmektedir. Bu yolla hem Afrika'da görevlendirilen BKO'lara uluslararası polis katkısının sağlanması hem de Afrika kıtasından gelen yerel polisin Afrika'da görev yaparak kültürel farklılıklardan kaynaklanan problemlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

2.8.10. Uluslararası Toplumun İlgi ve Desteği

Misyonların başarılarına etki eden bir diğer faktör de uluslararası toplumun çatışma bölgesinde barış ve istikrar ortamının yeniden tesis edilmesi konusundaki kararlılığı ve birden çok uluslararası örgütün desteğidir. Bazı çatışma bölgelerine uluslararası toplum fazla ilgi göstermezken diğerlerine birden fazla uluslararası örgüt

öncülük etmek için çaba sarf etmektedir. Genellikle bölgesel çatışma ve istikrarsızlığın başka bölgelere sıçrama ihtimali olan durumlarda birden çok örgüt sorumluluk almak istemektedir. Ancak bazen çatışma bölgesindeki zengin doğal kaynakların çıkarılması ve kullanımı konusunda söz sahibi olmak isteyen büyük devletlerin kendi ulusal ajandaları da birden çok uluslararası örgütün bölgeyle ilgilenmesine yol açmaktadır.

Uluslararası örgütlerin çatışma bölgesine gösterdiği ilgi, sorumlulukların paylaşılması ve Yetki Belgesi'nde yer alan görevlerin daha etkin şekilde yürütülmesi açısından avantaj sağlamaktadır. Değişik örgütlerin farklı özel alanlarda uzmanlıkları bulunmakta ve BKO'lara kapasite artırımı konusunda katkı vermektedirler. Örneğin Kosova'da polisin eğitilmesi konusundaki sorumluluğu BM yerine AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) üstlenmiş ve deneyimli uzmanlarıyla kısa sürede yerel polisin eğitilmesinde büyük rol oynamıştır.

Ancak birden fazla uluslararası örgütün görev aldığı genişletilmiş BKO'larda bazen bu kurumların uyum ve koordinasyonu ile ilgili sıkıntı yaşanmakta, birbirinden bağımsız çalışan bu örgütler aynı konuda eğitim ve çalışmalar yaparak kaynakların boşa harcanmasına, enerji ve zaman israfına sebep olmaktadır. Koordinasyon sağlanması durumunda kaynakların aynı hedefe kanalize edilmesi ve tekrarlardan kaçınılması mümkündür.²³³

2.8.11. BKO'ların Devamlılığı

BKO'ların başarıya ulaşmasında önemli etkenlerden birisi de kuşkusuz misyonların aynı Yetki Belgesi ile devamlılığının sağlanmasıdır. Çatışma bölgesinde kısa aralıklarla farklı isimlerle BKO görevlendirilmesi durumlarında çatışmanın sona erdirilmesi sağlanmış olsa da kalıcı istikrarın tesis edilmesi ve kurumların kapasitesinin artırılması mümkün olamamaktadır.

Önceki bölümlerde açıklandığı üzere bir BKO'nun kurulması ve Yetki Belgesi'ni uygulamaya geçirmesi kapsamlı ve karmaşık bir süreç gerektirmektedir. BM yetkililerinin müdahale edilecek çatışma bölgesinde yerel yetkililerle etkili iletişim kurması, karşılıklı güven tesis edilmesi ve misyonun görevlerini yerine getirmesi için

²³³ Dursun-Ozkanca, Oya ve Katy Crossley-Frolick, "Security sector reform in Kosovo: the complex division of labor between the EU and other multilateral institutions in building Kosovo's police force", *European Security*, 21 (2), (2012), ss. 236-256.

belli bir zaman dilimine ihtiyaç duyulmaktadır. Üst düzey görevlilerin sık sık değişmesi ya da BKO'larının kapanıp yerine yeni bir misyonun görevlendirilmesi bir önceki misyonun kurumsal hafızasının sıfırlanmasına ve tüm faaliyetlerin yeniden başlamasına yol açmaktadır. Dolayısıyla misyonun ve üst düzey sorumluların devamlılığı, BKO'nun başarısını ve arzulanan hedeflere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER HAITİ İSTİKRAR MİSYONU

Bu bölümde Haiti Cumhuriyeti'nin tarihi genel hatları ile ele alınacak, ülke içinde meydana gelen ve yıllarca devam çatışmalar ile istikrarsızlığın kaynağı analiz edilecektir. Bu bağlamda Haiti Krizi'nin çözümüne yönelik olarak uluslararası toplumun yürüttüğü yoğun diplomatik çabalar incelenecek ve bu çabaların sonuçsuz kalması üzerine BM tarafından BKO görevlendirilmesi süreci gözden geçirilecektir. Haiti'de kalıcı istikrarı sağlamak için görevlendirilen birçok BKO olmasına karşın bu bölümde BM'nin ilk BKO'su UNMIH ile en uzun BKO'su MINUSTAH'a yer verilecektir. Ayrıca HNP'nin kuruluşu, tarihçesi BM yardımı ile kapasitesinin yıllar içindeki gelişimi ile MINUSTAH-HNP ilişkisi analiz edilecektir.

3.1. HAITİ CUMHURİYETİ'NİN TARİHİ

Sömürge döneminde Karayip Bölgesi'nin incisi olarak kabul edilen Haiti, 1697 yılında Fransa tarafından sömürgeleştirilmiştir. Afrika kıtasından getirilip tarım alanlarında çalıştırılan siyah köleler, az sayıda beyaz elitin zenginliğini artırırken günümüze kadar devam eden sosyo-ekonomik eşitsizliğin de temelleri atılmıştır.²³⁴ Haiti, 1804 yılında dünya tarihindeki tek başarılı köle ayaklanmasıyla Fransa'dan bağımsızlığını kazanmış ancak bağımsızlık sonrası bir türlü sona erdirilemeyen politik ve ekonomik problemler sebebiyle beklenen düzeyde ilerleme sağlayamamıştır. Bağımsızlığın Haiti'ye maliyeti oldukça ağır olmuş, nüfusun yaklaşık 1/3'ü hayatını kaybederken temel geçim kaynağı olan tarım faaliyetleri önemli oranda gerilemiş ve savaş tazminatı olarak da Fransa'ya 150 milyon Frank borçlanılmıştır.²³⁵

Maalesef Haiti tarihi boyunca yaşanan politik istikrarsızlık ve yoksulluk hali günümüzde hala etkilerini sürdürmektedir. 2020 yılı BM İnsani Gelişmişlik Endeksine göre Haiti 189 devlet içerisinde 170. sırada bulunmaktadır.²³⁶ Nüfusunun 3/4'ü günlük 2\$'ın altında milli gelire sahip olan Haiti günümüzde batı yarımkürenin en fakir devleti

²³⁴ Diaz Anthony, Ashley Trapp ve Annie Feldman, "Haiti Background Report", *Lehigh University*, (2008), s. 3, lehigh.edu/~bm05/courses/Haiti_paper5.version2.pdf, (15.10.2021).

²³⁵ Eirin Mobekk, *UN Peace Operations: Lessons from Haiti, 1994-2016*, London, Newyork: Routledge, 2017, s. 10.

²³⁶ UNDP, *İnsani Gelişme Endeksi*, <http://hdr.undp.org/en/contest/latest-human-development-index-ranking>, (22.10.2021).

olarak bilinmektedir.²³⁷ BM Üniversitesi Çevre ve İnsan Güvenliği Enstitüsü'nün yaptığı araştırma sonucu ortaya konan Dünya Afet Risk Endeksi'ne göre de, Haiti doğal afetlere karşı en savunmasız devletlerden birisi konumundadır.²³⁸ Ülkede 1990-1999 yılları arası yaşanan on altı kasırga, yirmi beş büyük sel, bir deprem ve yedi kuraklık bu raporu destekleyici nitelikte olaylardır. Ayrıca 2010 yılında resmi rakamlara göre yaklaşık 230.000 kişinin hayatını kaybetmesine, yüz binlercesinin yaralanmasına ve evsiz kalmasına yol açan 7,0 şiddetindeki depremin ülkenin ekonomik ve sosyal kırılganlığını daha da artırdığı bilinmektedir.

Haiti bağımsızlık savaşı sonucunda ülkede birbirinden tamamen kopuk iki ayrı toplum meydana gelmiştir. Birinci grupta Fransa'da eğitim almış, Fransızca konuşan ve ticari faaliyetlerin büyük bölümünü elinde tutan küçük bir şehirli elit bulunmaktadır. İkinci grupta ise Fransızcadan bozulma yerel bir dil olan Creole dilini kullanan, büyük çoğunluğu köylerde oturan, toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan işsiz ve eğitimsiz halk bulunmaktadır. Orduyla ittifak halinde olan bu şehirli seçkin elit, bağımsız yeni devletin yönetim gücünü de hızlıca ele geçirmiş ve vergiden muaf ayrıcalıklı bir tüccar sınıfına dönmüştür.²³⁹

Ülke ticareti, vergi vermeyen elit sınıfın yönetiminde olup, devlet bütçesi büyük oranda köylülerin tarımsal kazancı üzerinden elde edilen vergilerden oluşmuştur. Bu ekonomik temelli bölünme zamanla kültürel bölünmeyi de beraberinde getirmiştir.²⁴⁰ Haiti'deki toplumsal ayrışma diğer birçok çatışma bölgelerinde rastlanan etnik köken ya da inanç farklılığından değil, sömürge döneminde ortaya çıkan ve bağımsızlık sonrası da büyüyerek devam eden bu sosyal ve ekonomik statü farkından kaynaklanmaktadır.²⁴¹ Bu durum Haiti'nin bugün bile sürekli iç savaş, kargaşa ve politik istikrarsızlık halinde olmasının temel nedenini oluşturmaktadır.

²³⁷ Dubois, Laurent, *Avengers of the new World: The story of the Haitian revolution*, Harvard University Press, 2005, s. 25.

²³⁸ Bündnis Entwicklung Hilft, *World Risk Report, 2016*, https://collections.unu.edu/eserv/UNU:5763/WorldRiskReport2016_small_meta.pdf, s. 64 (06.04.2020).

²³⁹ Kumar Chetan, *Building Peace in Haiti*, London: Lynne Rienner Publishers, 1998, s. 17.

²⁴⁰ Buss, Terry F., *Haiti in the Balance: Why foreign aid has failed and what we can do about it*, Washington DC: Brookings Institution Press, 2009, s. 32.

²⁴¹ Marc Alexandre, *Societal Dynamics and Fragility: Engaging Societies in Responding to Fragile Situations*, Washington DC: The World Bank, 2012, s. 19.

Politik istikrarsızlık ve kargaşanın bir sonucu olarak bağımsızlığın kazanıldığı 1804'ten günümüze kadar Haiti'nin altmış bir Devlet Başkanı olmuştur. Bunlardan Temmuz 2021 tarihinde evinde vurulan Devlet Başkanı Moise de dahil dördü görev başındayken öldürülmüş, yirmi üçü askeri cunta veya diğer silahlı gruplar tarafından devrilmiştir. Devlet Başkanları Henri Namphy ve Jean Bertrand Aristide ise darbe sonucu ikişer kez görevlerinden uzaklaştırılmıştır. Siyasi tarihi boyunca sadece dokuz devlet başkanı normal görev süresini tamamlama şansına sahip olmuştur. 1946 ve 1988'de darbe yaparak yönetime el koyan askeri cunta ise ülkeyi devlet başkanı atamadan yönetmeyi tercih etmiştir. 1844-1915 yılları arasında şiddetin zirve yaptığı darbeler ile rejim yirmi iki kez el değiştirmiştir.²⁴²

Görüldüğü üzere Haiti'nin politik belirsizliği ve beklenen düzeyde ilerleme sağlayamamış olmasının temel sebebi bitmek bilmeyen askeri darbeler zinciri olmuştur ancak toplumdaki sosyal statü farklılığının da darbelere sebep olan kargaşa ortamına yol açtığı görülmektedir. Tarihi boyunca, Haiti'nin isyan, ayaklanma, siyasi cinayet veya toplu katliamlar olmadan geçirdiği süre sınırlı olmuştur. Son olarak 2021 Temmuzunda Devlet Başkanı Moise'in evinde silahlı saldırı sonucu öldürülmesi ülkenin politik istikrara kavuşamadığının en önemli göstergesi niteliğindedir. Bu politik belirsizlik ve kargaşa ortamı toplumda doğal olarak her yeni hükümet, ilk iş olarak eğer varsa bir önceki hükümetin politika ve kalkınma planlarını rafa kaldırmış, devlet kurumlarına kendisini destekleyen yandaşlarını yerleştirmiş, dolayısıyla kurumsal ilerlemeyi sağlayacak süreç her hükümet değişikliğinde kesintiye uğramıştır.

1915 yılında ABD tarafından işgale uğrayan Haiti'nin yönetim açısından en istikrarlı dönemi, yaklaşık otuz yıl süren 1957-1986 dönemidir. Ülke, 1957-1971 yılları arasında faşist diktatör Francois Duvalier (Papa Doc) ve 1971'de ölümünün ardından 1986 yılına kadar ise oğlu Jean-Claude Duvalier (Baby Doc) tarafından yönetilmiştir. Haiti tarihinin dönüm noktası, 1990 yılında demokratik sayılabilecek ilk serbest seçimlerin yapılması olmuştur. Jean Bernard Aristide Devlet Başkanı seçilmiş ancak sadece bir sene sonra yeni bir askeri darbeye yönetimden uzaklaştırılmış ve ülkeyi terk

²⁴² Laurent Dubois, *Avengers of the new World: The Story of the Haitian Revolution*, Harvard University Press, 2005, s. 27.

etmek zorunda kalmıştır. Tekrar ülkeye dönebilmesi ise 1994 senesinde ABD öncülüğünde oluşturulan uluslararası güç sayesinde mümkün olabilmektedir.

Ancak seçilmiş Başkanın geri dönmesi de huzur ve istikrar ortamı oluşmasına katkı sağlamamış, ülkenin adeta geleneği haline gelen darbeler devam etmiştir. Sadece 1970-2003 yılları arasında hükümetin altmışaltı kez el değiştirmesi, Haiti’de politik belirsizliğin boyutunu net bir şekilde göstermekte ve neden kurumsal iyileştirmelerin yapılamadığını açıklamaktadır.²⁴³ Daha önce beş kez çeşitli barışı koruma operasyonları ile şiddet sarmalını durdurmak, ülkede barış ve istikrar ortamını sağlamak ve kurumsal kapasiteyi artırmak amacıyla Haiti’de bulunan BM, 2004 yılında bu kez MINUSTAH’ı yetkilendirerek Haiti’ye dönmüş ve adadaki son barışı koruma misyonu olan MINUJUSTH ile 2019 yılında çalışmalarını tamamlamıştır.

Haiti’nin siyasi tarihi yakından incelendiğinde bağımsızlıktan sonraki ilk dış müdahalenin 1915 yılındaki ABD işgali olduğu görülmektedir. Asıl amacı Almanya’nın bölgedeki etkisini sınırlamak olan ABD, ülkedeki anarşiyi ve diktatörlük rejimini bahane ederek Haiti’yi işgal etmiştir. İşgalin ilk döneminde ABD etkisiyle bir miktar ekonomik büyüme sağlanmış olsa da, uzun soluklu bir ekonomik gelişme sürdürülememiştir.²⁴⁴ ABD’nin yürüttüğü sert ve otoriter yapıya rağmen zamanla işgal karşıtı direniş başlamış, 1929 ekonomik buhranının patlak vermesi ile birlikte isyanlar artarak devam etmiştir. ABD, yükselen isyan dalgası ve küresel ekonomik buhran sebebiyle 1934’te aniden adadan ayrılma kararı almış, kendi kendini yönetme kapasitesi ve kurumsal altyapısı oluşturulmayan Haiti kaderine terk edilmiştir.²⁴⁵ ABD’nin 11 Eylül 2001 terör saldırılarını bahane ederek Ekim 2001’de işgal ettiği Afganistan’dan 2021 yılında ani bir karar ile çekilmesi Haiti’de olanlara benzer bir uygulamadır.

ABD’nin 1934’te Haiti’den çekilmesinin ardından 1957 Duvalier iktidarına kadar geçen sürede birçok askeri darbe yapılmış, ülkede Marksist ve Siyah ulusalcı gruplar ortaya çıkmıştır. Askeri destekli iktidara gelen Dumarsais Estimé’nin (1946-1950) Başkanlığı döneminde yeni bir “Siyah” orta sınıf ortaya çıkmış, bu süreçte vaat edilen

²⁴³ Nicholls David, *From Dessalines to Duvalier: Race, Colour, and National Independence in Haiti*, New Jersey: Rutgers University Press, 1996, s. 17.

²⁴⁴ Schmidt Hans, *The United States Occupation of Haiti, 1915-1934*, New Jersey: Rutgers University Press, 1995, s. 15.

²⁴⁵ Fauriol Georges A., “Haitian Frustrations: Dilemmas for US Policy:”, *Journal of Latin American Studies*, 28 (2), 1996, ss. 531-533.

birçok önemli sosyal, ekonomik ve politik gelişme, statüsünün tehlikede olduğunu gören Haiti elitinin müdahalesi sebebiyle başarılı olamamıştır. Bu dönemde kendisine ekonomik ve politik ilerleme zemini bulan orta sınıf siyahi grubun ortaya çıkması iyi bir gelişme olarak değerlendirilmekle birlikte Haiti'nin geniş yoksul kitlelerinin sıkıntıları büyük ölçüde göz ardı edilmiş ve reformlar hayata geçirilememiştir.²⁴⁶

1957'de Francois Duvalier, ekonomik ve sosyal dönüşüm sözü ile büyük halk kitlelerinin desteğini alarak iktidara gelmiş, ancak elit azınlık ile yoksul ve eğitimsiz kalabalık köylü kitleler arasındaki ekonomik adaletsizliği değiştirmekte yetersiz kalmıştır. Ancak Duvalier, politik ve ekonomik gücün kısmen de olsa yeni Siyah orta sınıfın eline geçmesine çalışmıştır. Devlet Başkanının bu çabaları Duvalier karşıtı eliti oldukça rahatsız etmiş, ordunun gücünü dengeleyecek kendilerine ait silahlı bir milis gücü oluşturarak ülkede terör estirmeye başlamışlardır. Duvalier, kontrolü tekrar ele geçirmek için elit kesimin bu hamlesine çok sert karşılık vermiş, halk üzerinde daha fazla baskı kurarak kendisini ömür boyu Devlet Başkanı olarak ilan etmiştir.²⁴⁷

Jean Claude Duvalier babasının ölümünün ardından 1971'de Başkan seçilmiştir. Genç Duvalier, ülkeyi modernleştirecek ve yoksulların ihtiyaçlarını karşılayacak bir ekonomik devrim taahhüdü ile iktidara gelmiştir. İktidarın bu vaadi üzerine Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (United States Agency for International Development-USAID), Dünya Bankası ve Amerikan Kalkınma Bankası, tarımsal kalkınma ve afet yardımı için Haiti'ye yaklaşık 400 milyon dolar hibe etmiştir.²⁴⁸ Ancak Duvalier'in gelen yardımları ve ülke kaynaklarını sistemli olarak soyduğunun anlaşılması uluslararası toplumda hayal kırıklığına sebep olmuş, ABD'nin desteğini alan Haiti ordusu 1986'da darbe yaparak Jean Claude Duvalier'i sürgüne göndermiştir. Ancak bu kez de 29 yıllık Duvalier sonrası dönemde Haiti'nin geleceğini kimin kontrol edeceği konusunda bir mücadele dönemi başlamıştır. Adil seçim ve demokratik yönetim isteyenler, düzenli orduya karşı mücadele veren silahlı milisler ve mevcut gücünü korumak isteyen Haitili seçkinler güç mücadelesine girmiştir. 1990 yılına kadar devam eden bu güç

²⁴⁶ Kumar Chetan, a.g.e., s. 18.

²⁴⁷ Pace Marie ve Ketty Luzincourt, "Haiti's Fragile Peace: A Case Study of the Cumulative Impacts of Peace Practice", Cambridge MA: *CDA Collaborative Learning Projects*, (2009), s. 4.

²⁴⁸ Cousens Elizabeth M., Kumar Chetan ve Karin Wermester, *Peacebuilding as politics: cultivating peace in fragile societies*, London: Lynne Rienner Publishers, 2001, s. 36.

mücadelesinde üç Devlet Başkanı değişse de sonuçta askeri cuntanın gücü perçinlenmiştir.²⁴⁹

1990 yılında yapılan ülke tarihinin uluslararası toplum tarafından kabul edilen ilk serbest ve adil seçiminde Jean Bertrand Aristide, oyların üçte ikisini alarak sürpriz bir şekilde Başkan olmuştur. Aristide ilk iş olarak yüksek askeri rütbelilerin görevine son vermiş, bakanlıkları modernize etmiş ve elit sınıfa yeni vergi yükümlülükleri getirmiştir. Ülkenin fakir geniş kitlesi için umut uyandıran bu uygulamalar, vergi yükü getirilen elit ve gücü törpülenen askeri cunta tarafından kaygı verici bulunmuş ve ülkeyi daha fazla umutsuzluğa sürükleyen yeni bir şiddet dalgası ile seçimden sadece 8 ay sonra Aristide askeri darbe ile devrilmiştir.²⁵⁰

Üç yıl süren General Raoul Cédres liderliğindeki yeni diktatörlük döneminde özellikle muhalefet üzerinde şiddetli bir baskı başlamıştır. Devlet destekli terör sonucunda binlerce insan öldürülmüş, on binlerce insan da başkentten kırsal bölgelere, adadaki tek sınır komşusu olan Dominik Cumhuriyeti'ne ve ABD'ye kaçmaya başlamıştır. ABD, ancak botlar dolusu Haitili sığınmacı Miami kıyılarına ulaştığında seçilmiş devrik lider Aristide'yi hatırlamış ve sığınmacı dalgasından kurtulmanın yolunu aramaya başlamıştır.²⁵¹ Aslında kriz Haiti'nin iç meselesi olarak ortaya çıkmış, dökülen kan ve evlerinden olan geniş halk kitleleri uluslararası toplumun fazla ilgisini çekmemiştir. Haiti'yi terk ederek ABD'ye girmeye çalışan on binlerce Haitili ABD için yeni bir göçmen tehdidi oluşturmaya başladığında ABD, uluslararası toplumu göreve davet etmiştir. Bu krizle baş edebilmek için uluslararası bir gücün Haiti'ye müdahale ederek uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden sebepleri ortadan kaldırması gerekmiştir. 1994 yılında yapılan bu ilk müdahaleden 2019 yılı Ekim ayına kadar Haiti'deki uluslararası güç varlığına farklı BKO'lar ile devam etmiştir.

3.2. HAİTİ KRİZİ VE YÜRÜTÜLEN DİPLOMATİK ÇABALAR

Bir önceki bölümde siyasi tarihi detaylı olarak anlatılan batı yarım kürenin en fakir devleti olan Haiti'de 1990 yılında Başkan seçilen Jean Bertrand Aristide, önceleri fakir

²⁴⁹ Maguire Robert E. ed., *Haiti Held Hostage: International responses to the quest for nationhood 1986-1996*, Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies, 1996, s. 21.

²⁵⁰ Eirin Mobekk, *UN Peace Operations: Lessons from Haiti, 1994-2016*, London, Newyork: Routledge, 2017, s. 17.

²⁵¹ Eirin Mobekk, "The Missing Ingredient: Justice in the International Intervention in Haiti", *International Relations*, 15 (1), (2000), ss. 30-40.

halk kitleleri için büyük umut olmuş, ancak uygulamaları sebebiyle zamanla ülkede yeni bir şiddet ve terör dalgası başlamasına yol açmıştır. 30 Eylül 1991’de askeri bir darbeye yönetimi ele geçiren General Raoul Cédres liderliğindeki yeni diktatörlük üç yıl sürecek iktidarında ülkeyi yaşanmaz hale getirerek 3.000’den fazla insanın hayatını kaybetmesine ve binlerce insanın da komşu Dominik Cumhuriyeti’ne ve ABD’ye sığınmasına sebep olmuştur.²⁵² ABD kıyılarına dayanan çok sayıda Haitili mülteci, aynı zamanda ülkedeki iç çatışmayı da uluslararası arenaya taşımıştır.

Darbenin hemen ardından BM, ABD ve ADT, darbeyi kınamış ve Aristide’nin Devlet Başkanı olarak tekrar göreve gelmesi gerektiğini deklare etmiştir. 2 Ekim 1991’da ADT dışişleri bakanları, seçilmiş başkanın göreve derhal iade edilmesi ve darbe yönetimine ambargo koyulması için karar almış, 4 Ekimde darbecilerle görüşmek üzere Haiti’ye üst düzey bir heyet göndermiştir. 11 Ekim 1991’de ise BM Genel Kurulu, 46/7 Sayılı Kararı ile darbe yönetimini ve kullanılan şiddeti kınamıştır.²⁵³ Ancak sorunu diplomatik yollarla çözme girişimleri karşılık bulmamış, 24 Kasım 1992’de BM Genel Kurulu, Aristide’nin tekrar göreve iadesini içeren 47/20 Sayılı Kararı almıştır. BM Genel Sekreteri 11 Aralık 1992’de Haiti’de barış görüşmelerini yürütmek üzere Özel Temsilcisi olarak Dante Caputo’yu görevlendirmiş, taraflarla görüşen Caputo, Haiti’de uluslararası sivil bir misyon kurulması konusunda karar almıştır. Genel Kurul 47/20B Sayılı Kararı ile BM’nin ADT öncülüğünde kurulan Haiti Uluslararası Misyonu’na (International Civilian Mission in Haiti-MICIVIH) katkı vererek ADT ile birlikte hareket etmesini kabul etmiştir.²⁵⁴ Tüm diplomatik girişimlere kayıtsız kalan Haiti askeri cuntasını barış görüşmelerine zorlamak amacıyla 16 Haziran 1993’te BM Güvenlik Konseyi, 841 Sayılı Kararı ile Haiti’ye silah ve petrol ambargosu koymuştur.²⁵⁵

Uygulanan ambargoların etkisiyle darbe yönetimi, barış yapmaktan başka çaresi kalmadığını anlamış, New York’ta süren görüşmelerden sonra darbeci Cedras ve devrik lider Aristide, 3 Temmuz 1993’te Governors Island Antlaşması’nı imzalamıştır. Antlaşmaya göre 30 Ekime kadar devrik lider Aristide’nin ülkeye geri dönmesi, darbeci Cedras’ın ise yönetimden çekilerek emekliye ayrılması kararlaştırılmıştır. BM’nin

²⁵² Malone David, *Decision-making in the UN Security Council: The Case of Haiti, 1990-1997*, Oxford University Press, 1998, s. 34.

²⁵³ UN, *General Assembly*, <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r007.htm>, (10.12.2018).

²⁵⁴ UN, *General Assembly*, <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r020.htm>, (13.12.2018).

²⁵⁵ UN, *Security Council Resolution 841*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/841>, (13.12.2018).

Haiti'deki varlığının devamı desteklenmiş, ordunun modernizasyonuna ve yeni bir polis gücünün kurulmasına katkı yapması istenmiştir.²⁵⁶ 16 Temmuz'da ise 6 aylık yumuşak bir geçiş dönemini öngören New York Pact taraflarca imzalanmıştır. Bu olumlu gelişmeler ışığında BM Güvenlik Konseyi 27 Ağustos'ta 861 sayılı kararla Haiti darbe yönetimine uygulanan ambargoları kaldırmıştır.²⁵⁷ Hemen peşinden alınan 867 sayılı karar ile de MICIVIH bünyesinde BM güçlerini 6 aylık süre ile görevlendirmiştir.²⁵⁸

Yukarıda sayılan tüm diplomatik çabalara karşın Haiti askeri darbe yönetimi, yapılan anlaşmalara sadık kalmamış ve gerilimi tırmandırmıştır. Haiti'ye ulaşan Misyon temsilcilerinin başkent Port-au-Prince'e girmesi ve çalışmalara başlaması darbecilerin destek verdiği silahlı milislerce engellenmiş, bu sebeple BMGK kaldırılan ambargoların tekrar yürürlüğe sokulmasına karar vermiştir. MICIVIH bu ortamda çalışmanın krizi çözme konusunda faydasının olmayacağını, Port-au-Prince'de meydana gelen yoğun şiddet olaylarının personelin can güvenliğini ciddi şekilde tehdit edebileceğini bildirmiştir.

BM Özel Temsilcisinin, ADT'nin ve diğer uluslararası örgütlerin tüm diplomatik girişimleri, yaptırım kararları ve görüşmelerine rağmen Haiti cunta yönetimi hiçbir şekilde anlaşmaların gereğini yerine getirmemiş ve uluslararası toplumu oyalamıştır. Dahası cuntacılar, 11 Temmuz 1994'te MICIVIH misyonunun Başkanına, misyon personelinin 48 saat içerisinde ülkeyi terk etmesi için uyarı mektubu vermiştir.²⁵⁹ BM ve uluslararası toplumun tüm iyi niyetli çabaları ve girişimlerine rağmen, darbecilerin uzlaşmaz tutumu sebebiyle krizin diplomatik yollarla çözümü mümkün olamamıştır.

3.3. HAİTİ CUMHURİYETİ'NDE GÖREV ALAN BM BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI

Birleşmiş Milletler, uluslararası toplumun barış ve güvenliğini sağlamak amacıyla bölgesel çatışmaların önüne geçmek, devam eden çatışmaları sona erdirmek ve tekrar etmesini engellemek, çatışma sonrası demokrasi ve insan haklarının temini için

²⁵⁶ Morrell James, *The Governors Island Accord on Haiti, International Policy Report*, 1993, <http://www.haitipolicy.org/archives/Publications&Commentary/governors.htm>, (13.12.2018).

²⁵⁷ UN, *Security Council Resolution 861*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/861>, (13.12.2018).

²⁵⁸ UN, *Security Council Resolution 867*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/867>, (13.12.2018).

²⁵⁹ UN, *UNMIH*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmihbackgr2.html>, (06.04.2020).

devletlerin kurumsal yapısı ve kapasitesine katkıda bulunmak için çeşitli müdahalelerde bulunmaktadır.

BM müdahaleleri, izlenen süreç ve kullanılan kaynaklar bakımından benzerlik gösterse de her somut olay için farklı şekilde gelişmektedir. İdeal olan müdahale şekli, bölgesel anlaşmazlıkların çatışmaya dönüşmeden önleyici diploması yolu ile ortadan kaldırılmasıdır. Diplomatik yollarla sonuca ulaşılamaması durumunda ise uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden çatışmaların sona erdirebilmesi amacıyla çok uluslu BKO'lar görevlendirilmektedir. Haiti'de yukarıda detaylarıyla anlatılan krizin sonlandırılması konusunda gösterilen diplomatik çabaların sonuçsuz kalması üzerine BM, Haiti'de yeni bir uluslararası BKO görevlendirmeye karar vermiştir.

Haiti'de görevlendirilen bu yeni misyon, kendisinden önceki tüm geleneksel barışı koruma operasyonlarından farklı özellik taşımaktadır. Haiti misyonu, BKO'nın tarihsel zaman içinde değişen ve gelişen genişletilmiş barışı koruma operasyonlarında belirtilen görev tanımının ilk uygulaması niteliğindedir. Önceki operasyonlarda temel görev çatışmaların durdurulması, kalıcı barışın sağlanması ve seçimlerin güven içinde yapılmasının sağlanmasıdır. Oysa bu yeni misyonun Yetki Belgesi'nde "demokrasinin yeniden tesisi" gibi daha önce hiçbir misyon tarafından yerine getirilmemiş iddialı bir görev tanımlanmıştır. Her ne kadar kalıcı barışın tesisi ve istikrarın sağlanması Haiti'de yetkilendirilen tüm misyonların temel görevi olsa da, 1994'te kurulan ilk misyondan 2019'da kapanan son misyona kadar geçen sürede Yetki Belgelerinin uygulanışı arasında ciddi farklılıklar oluşmuştur.

Mobekk, Haiti'de kurulan BM BKO'ları 1994-2001 yılları arası görev alanlar ve 2004 sonrası görev alanlar şeklinde iki ayrı grupta incelemiştir. İlk grup misyonlar, demokrasinin yeniden tesisi, polis teşkilatının kurulması, güvenlik ve istikrarın sağlanmasına odaklanmıştır. İkinci grup ise 2004'te seçilmiş demokratik hükümetin devrilmesi sonrası, yukarıdaki görevlerin yanı sıra adli ve ceza sisteminin geliştirilmesi ve etkinleştirilmesini de gündemine almıştır.²⁶⁰

²⁶⁰ Eirin Mobekk, *UN Peace Operations: Lessons from Haiti, 1994-2016*, London, Newyork: Routledge, 2017, s. 65.

İlk grup misyonların başarısız olması, Haiti’de hedeflenen güven ve istikrar ortamının bir türlü sağlanamaması sebebiyle 2004 krizi sonrası uluslararası toplum Haiti’ye daha fazla önem vermeye başlamıştır. Elbette ilk grup misyonların başarısız olmasının birçok sebebi bulunmaktadır ancak hiç şüphesiz sebeplerinden en önemlisi, misyonların bütçe kısıtlamaları nedeniyle kısa sürelerle görevlendirilmesi ve yeterli sayıda nitelikli personele sahip olamamasıdır. Haiti’de 1993 yılından başlamak üzere BM tarafından görevlendirilen barışı koruma operasyonları şunlardır;

1. MICIVIH (Şubat 1993-Eylül 1993) (Çok uluslu güce BM katkısı şeklinde)
2. UNMIH (Eylül 1993-Haziran 1996)
3. UNSMIH (Haziran 1996-Temmuz1997)
4. UNTMIH (Temmuz1997-Kasım 1997)
5. MIPONUH (Kasım 1997-Mart 2000)
6. **MINUSTAH (Haziran 2004- Ekim 2017)**
7. MINUJUSTH (Ekim 2017-Ekim 2019) ²⁶¹

Görüldüğü gibi 1993-2000 yılları arasında BM birbirinden bağımsız ve görev süreleri kısa olan değişik isimlerle BKO’lar görevlendirerek Haiti’deki krizi çözmeye çalışmıştır. Ancak bağımsızlığın ilk anından itibaren kronik hale gelen otoriter yönetimler, dış müdahaleler, sosyal ve ekonomik farklılıklar, siyasetin etkisinde kalan ordu ve kitlesel yoksulluk sebebiyle bu BKO’lar Haiti’nin istikrara kavuşmasına yardımcı olamamıştır. Aşağıda Haiti krizinin çıkış şekli ve BM’nin krize ne şekilde dâhil olduğunun anlaşılması açısından sadece BM’nin görevlendirdiği ilk BKO olan UNMIH ile kısaca ilgili bilgi verilecek, diğer misyonlara değinilmeyecektir. Çalışmamızın ana konusu 2004 yılında kurulan MINUSTAH misyonu olduğundan, bu BKO detaylı olarak incelenecektir.

3.3.1 BM Haiti Misyonu

Yukarıda özet şeklinde verilen 3 yıllık diplomatik çabaların sonuçsuz kalması üzerine Haiti’deki siyasi krizi ve yaygın şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla BMGK, 23 Eylül 1993’te 867 sayılı karar ile BM Haiti Misyonu (United Nations Mission in Haiti-UNMIH)’nun yetkilendirilmesine izin vermiştir.²⁶² Temel görevi ülkede devam eden

²⁶¹ UN, *Past Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (12.12.2018).

²⁶² UN, *Security Council Resolution 867*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/867>, (13.12.2018).

yaygın şiddetin sonlandırılması olan UNMIH'e ayrıca Haiti ordusunu modernize etme ve yeni yerel bir polis gücü kurma sorumluluğu da verilmiştir. Ancak halen görevde olan Haitili askeri yetkililerin, kendi pozisyonlarının tehlikeye düşeceğini öngörerek ordunun yeniden yapılandırılması çalışmalarında işbirliğine yanaşmaması sebebiyle görevini yerine getirememiştir.²⁶³

Bu gelişme üzerine BMGK, 1994 tarih ve 940 Sayılı Kararı ile askeri cuntanın görevden uzaklaştırılması için tüm tedbirleri almak ve seçilmiş Devlet Başkanının ülkeye geri dönmesini sağlamak için UNMIH'in Yetki Belgesini tekrar düzenlemiştir. Buna göre BMGK, misyonun askeri kapasitesinin bu yeni görevi tamamlamaya yeterli olmadığını öngörerek BKO'nun asker sayısını 6.000'e çıkarmıştır. Ayrıca Haiti ordusunun profesyonelleştirilmesi, ordudan ayrı yeni bir polis gücünün kurulması, anayasal kurumların kapasitesinin artırılması da misyona verilen görevler arasındadır.²⁶⁴ Ağustos ayında BM Genel Sekreteri üst düzey bir görevliyi Haiti'ye tekrar göndererek diplomatik yollarla 940 sayılı kararın uygulanmasını sağlamaya çalışmış ise de askeri yetkililerin görüşmeyi reddetmesi üzerine diplomatik çabalar sonuçsuz kalmıştır.

15 Eylül 1994'te ABD Başkanı Clinton, Haiti'de krizin çözümü yolunda uygulanabilecek tüm çabaların tükenmiş olduğunu, cunta yönetiminin görevden el çektilmesi ve seçilmiş meşru Başkanın görevi devralması için güç kullanılması gerektiğini açıkça bildirmiştir.²⁶⁵ Bunun üzerine BMGK bir kez daha Haiti yönetimini kınayan bir karar almıştır.²⁶⁶ Görüldüğü üzere krizin çözümü için tüm diplomatik kanallar kullanılmış olmasına karşın istenen sonuç barışçıl yollarla alınamamış ve güç kullanımı konusu ciddi şekilde gündeme gelmiştir.

Bill Clinton bu uyarıyı yaptıktan saatler sonra bile diplomatik kanalları kapatmamış, ABD eski Başkanı Jimmy Carter, Genel Kurmay eski Başkanı Colin Powell ve Senatör Sam Nunn'a krizin kuvvet kullanmadan çözümü yolunda son bir görev vermiştir.²⁶⁷ Aslında gelişmelere bakıldığında ABD'nin Haiti'ye asker çıkarmak ya da adayı işgal etmek gibi maliyetli bir çözüm istemediği görülmektedir. Ancak Haiti'de 4

²⁶³ UN, *UNMIH Mandate*, <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unmihmandate.html>, (12.12.2018).

²⁶⁴ UN, *Security Council Resolution 940*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/940>, (12.12.2018).

²⁶⁵ Kreps Sarah ve Sarah Maxey, "Mechanisms of morality: sources of support for humanitarian intervention, *Journal of Conflict Resolution*, 62 (8), (2018) s. 1822.

²⁶⁶ UN, *Security Council Resolution 940*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/940>, (13.12.2018).

²⁶⁷ UN, *Haiti Background Report*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmihbackgr2.html>, (12.12.2018).

yıldır devam eden iç çatışmalar sonucunda cunta yönetiminin kitleler üzerindeki sert müdahalesi ve yaşanan ölümler, Haiti halkının ABD kıyılarına sığınmacı olarak yığılmasına sebep olmuştur. Yüzbinlerce mültecinin ABD'ye kabul edilmesinin uzun vadede sosyal ve siyasal ciddi problemlere yol açacağı öngörüldüğünden krizi yerinde çözmenin daha kestirme ve düşük maliyetli bir yol olacağı hesaplanmıştır.

Başkent Port-au-Prince'e 17 Eylül Cumartesi günü saat 13.00'de ulaşan heyet, ilk gün görüşmelerinde sonuç alamamış, ertesi sabah devam eden görüşmelerde Cedras'a ülkeyi terk etmesi için öğleye kadar süre verilmiştir. ABD öncülüğündeki askeri gücün gece yarısı Haiti'ye indirilmesi planlanmaktayken Carter, tüm diplomasi kanallarını kullanarak Cedras ve Haiti liderleri ile tekrar görüşmüş ve kan dökülmeden Haiti'nin kontrolünün ABD askerine devredilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştır.²⁶⁸ Carter, bu görüşmeler sırasında anlaşmaya varılamaması ve Haiti yönetiminin şiddete son vermemesi halinde ABD askerinin ülkeye çıkarma yapacağının altını çizmiştir. Bu son görüşmenin uzlaşma arayışından çok askeri güç kullanımı konusunda Haiti yönetimine açık bir tehdit olduğu görülmektedir.

Haiti'ye müdahale edecek askeri gücün harekete geçmesi emri verildikten kısa süre sonra, Carter başkanlığındaki heyet ile askeri cunta arasında uzlaşılan barış anlaşması taslağı Clinton'un eline ulaşmıştır. Bu gelişme üzerine 18 Eylül günü Haiti'ye askeri harekât düzenlemek üzere harekete geçen Pentagon, Haiti'yi işgal etmek için yola çıkan 61 uçak dolusu asker ve savaş gemisine geri dönme talimatı vermiştir. Carter'ın askeri cunta ile yaptığı anlaşma, aslında Clinton'un beklentilerinin ve hedeflerinin oldukça gerisinde kalmış, istenen etkiyi oluşturamamıştır. Antlaşmaya göre Clinton'un açıkça katil olarak nitelendirdiği cunta, planlananın aksine ülkeyi terk etmek zorunda kalmamış ve 1991 yılından beri işledikleri 3.000'den fazla cinayetten de sorumlu tutulmamıştır.²⁶⁹ ABD yönetimi, bu koşullara rağmen adaya asker çıkararak kaynaklarını ve zamanını boşa harcamak istememiş, olası mülteci sorununu yerinde daha az kaynakla yönetme yolunu seçmiştir.

Şüphesiz sayısız diplomatik çabayı sonuçsuz bırakan askeri cuntanın yönetimden çekilmesine ikna olmasına sebep olan ülkeye müdahale etmeye hazırlanan uluslararası

²⁶⁸ a.g.e., s. 9.

²⁶⁹ Eirin Mobekk, "Enforcement of democracy in Haiti", *Democratization*, 8 (3), 2001, s. 179.

çok uluslu güç olmuştur. 21 Eylül tarihinde ABD askeri sözcüsünün, ABD askerinin Haiti’de varlığının caydırıcı bir etkisi olduğunu açıklaması da bu sonucu desteklemektedir.²⁷⁰ Yaklaşan müdahalenin tehdidi altında sıkışan General Cédras, Port-au-Prince Antlaşması’nı kabul etmiş, önleyici diplomasının zaferi olarak görülen bu antlaşma ile çok uluslu güç Haiti’de demokrasinin yeniden tesisi için başarıyla kullanılmıştır.²⁷¹ İlk etapta ABD askerinin başını çektiği 28 devletin askerinden oluşan 20.000 kişilik kuvvete, BMGK’nin 19 Eylül 1994 tarih ve 940 Sayılı Kararı ile yetki verilen BM askeri gücü de katılarak barışın tesisi için önemli bir adım atılmıştır.²⁷²

Çok uluslu güç MICIVIH’in Haiti’ye müdahalesini takiben 1994-2001 yılları arasında, yukarıda isimleri verilen 4 farklı barışı koruma operasyonu daha kurularak ülkenin kalkınması ve istikrarı için faaliyet yürütülmüştür. Bu süreçte birçok olumlu gelişme yaşanmasına rağmen misyonların hem bütçe hem personel hem de süre kısıtlamaları sebebiyle maalesef ülkede beklenen istikrarın ve iyileşmenin sağlanması mümkün olamamıştır. Haiti tarihinde ilk kez demokratik yolla seçilmiş iki Devlet Başkanı arasında hükümetin barışçıl yollarla devri bu dönemde başarılmıştır. Ancak bu önemli gelişmeye karşın ülkenin yapısal dönüşümünü sağlayacak ciddi reformlar yapılamamış, adli ve idari sistemin sağlamlştırılması, ordu ve polisin modernizasyonu mümkün olmamıştır.²⁷³ Çalışmamızın konusu MINUSTAH misyonunun çalışmaları olduğundan önceki misyonlarla ilgili detaylı bilgi verilmemiştir.

3.3.2 Birleşmiş Milletler Haiti İstikrar Misyonu

Haiti’nin sürgünde bulunan devrik Devlet Başkanı Aristide, uluslararası toplumun oluşturduğu 20.000 kişilik askeri gücün korumasında 15 Ekim 1994’te ülkeye geri dönmüştür.²⁷⁴ Beş yıllık görev süresinin tamamlanmasına bir yıldan fazla zamanı kalan Aristide, ilk iş olarak 1995 yılında kendisine darbe yapan Haiti ordusunu dağıtmak için girişimde bulunmuştur. Elbette bu girişim beklendiği gibi ordu mensupları arasında ciddi rahatsızlığa sebep olmuş ve ileride ortaya çıkacak sivil itaatsizlik eylemlerinin tohumları

²⁷⁰ Nelan Bruce W. ve Sam Allis, “Road to Haiti”, *Time*, 144 (14), (1994), ss. 32-38.

²⁷¹ Fraser P.D., “Haitian Democracy Restored, 1991-1995”, *International Affairs*, 1996 (2), s. 428.

²⁷² UN, *Haiti Background*, <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unmihbackgr.html>, (13.12.2018).

²⁷³ UN, *Secretary General Reports*, <http://www.un.org/en/sc/documents/sgreports/2004.shtml>, (07.12.2018).

²⁷⁴ Pace Marie, Ketty Luzincort, “A Brief Background to Conflict in Haiti”, Cambridge MA: *CDA Collaborative Learning Projects*, 2010, s. 6.

ekilmeye başlanmıştır.²⁷⁵ Haiti Anayasası'na göre ikinci kez Başkan seçilme imkânı bulunan Aristide, uluslararası topluma verdiği sözü tutmuş ve 1996 yılında Başkanlık süresinin dolmasının ardından tekrar aday olmayarak Başkanlığı Rene Preval'e bırakmıştır. Haiti siyasi tarihinde ilk kez çatışma ve kargaşa yaşanmadan tamamen barışçıl ve demokratik yöntemlerle yönetim el değiştirmiştir.²⁷⁶

Bu barışçıl görev devrine rağmen 1990'ların sonlarında ülkedeki politik manzara değişmiş ve yaygın şiddet olayları görülmeye başlamıştır. Başta Aristide'nin partisi olan Famni Lavalas olmak üzere birçok siyasi parti, politik gücü ele geçirmek için yoksul gençlerden oluşan silahlı çeteleri örgütlemeye başlamıştır. Özellikle 2000 öncesi dönemin son BM barışı koruma misyonu olan MIPONUH'un 2001 yılında ülkeden çekilmesi sonrasında politik gruplar, genç ve yoksul silahlı grupları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktan çekinmemiştir.²⁷⁷ Bu yeni durumda Aristide de tekrar politikaya dönmüş ve yeni dönemde tekrar Başkan adayı olmuştur.

2000 yılında yapılan seçimlerde Aristide, sahtecilik iddialarının gölgesinde ikinci kez Devlet Başkanlığı koltuğuna oturmuştur. Ancak Aristide'nin galibiyeti Haitili elit ve ordu mensupları tarafından kabul edilmemiş ve ülkede yeni bir istikrarsızlık dönemi başlamıştır. Aristide'nin iktidarını kabul etmeyen ve seçim sonuçlarının manipüle edildiğini iddia eden gruplar şiddeti tırmandırmış, olayları bastırması beklenen BM tarafından eğitilen Haiti polisi yetersiz kalmış ve siyasi olarak gruplara bölünerek çatışmaların tarafı olmuştur. Merkezi hükümetin güven ve istikrarı sağlayacak gücünün bulunmaması ve polisin politize olması sonucunda kamu düzenini sağlamak için silahlı illegal gruplardan destek alınmaya başlanmıştır. Şiddet olayları aradan geçen zamana rağmen hız kesmeden devam etmiş ve 2004 yılında yapılacak Başkanlık seçimlerinden hemen önce başkent Port-au-Prince dahil olmak üzere ülkenin her yanında bombaların patladığı, binlerce insanın öldüğü ve silahlı grupların eylemlerinin önüne geçilemediği bir politik kargaşa ortamı ortaya çıkmıştır.²⁷⁸

²⁷⁵ UN, *Secretary General Reports*, <http://www.un.org/en/sc/documents/sgreports/2004.shtml>, (07.12.2018).

²⁷⁶ Pace Marie ve Ketty Luzincort, a.g.e., s. 7.

²⁷⁷ Amnesty International, *Haiti: Armed groups still active Findings of Amnesty International Delegation*, 2004, s. 2., (<https://www.amnesty.org/download/Documents/92000/amr360302004en.pdf>, (07.12.2018).

²⁷⁸ Eirin Mobekk, *UN Peace Operations: Lessons from Haiti, 1994-2016*, London, Newyork: Routledge, 2017, s. 65.

2004 yılında BM, MINUSTAH aracılığıyla adaya müdahale ettiğinde Haiti’de güvensizlik ortamını oluşturan temel unsur silahlı çete faaliyetleridir. Çatışmanın tarafları o kadar farklı gruplara bölünmüştür ki barışın sağlanması için ciddi çaba sarf edilmesi gerekecektir. Bu gruplar; Aristide yandaşları, Aristide’nin partisi Lavalas hükümetinin eski görevlileri, Aristide sonrası ortaya çıkan gayri resmi silahlı gruplar, 1991 darbesine destek veren silahlı gruplar, Aristide karşıtı politik gruplara bağlı silahlı gruplar, muhalif ekonomik elit, eski askerler ve eski polislerdir.²⁷⁹ Görüldüğü üzere istikrarı sağlamak bu karmaşık ilişki ve çıkar grupları sebebiyle daha da problematik hal almıştır. Her ne kadar 2005 sonunda MINUSTAH ülkenin her bölgesinde görev almış olsa da Yetki Belgesi’nde öngörülen askeri ve polis gücüne kavuşması mümkün olamamıştır.²⁸⁰ Daha önceki bölümde de açıklandığı gibi BM’nin BKO’larda kullanmak üzere kendisine ait hazır bekleyen asker ve polis gücü bulunmamaktadır, BKO oluşturulduğu zaman üye devletlerden katkı yapması beklenmekte, hazırlanan gücün misyon bölgesine ulaştırılması ve ideal sayıya ulaşılması zaman almaktadır.

Ülkede güvenilir kurum ve veri olmadığından olayların başladığı 2004 yılından MINUSTAH’ın ülke geneline yayıldığı 2005 yılı sonuna kadar çıkan çatışmalarda bu güne kadar kaç kişinin hayatını kaybettiği net olarak bilinmemektedir. Silahlı çeteler, bu çalışmanın yazarının da 3,5 ay görev yaptığı başkentin özellikle Cite- Soleil bölgesinde etkinliklerini yürütmeye devam etmiştir. Bugün bile Port-au-Prince limanının içinde yer aldığı bu bölge silahlı gruplardan bütünüyle temizlenebilmiş değildir. Silahlı çeteler insan kaçırma, öldürme ve uyuşturucu transferi gibi suçları işlerken aynı zamanda yaşadıkları topluma da para ve imkân sağlayarak bir nevi onların koruması altına da girmiştir. Dolayısıyla bu gruplara yönelik operasyonlara yerel destek ve istihbarat sağlamak güçleşmiştir.

Yaklaşık 300.000 nüfusu olan Cite-Soleil bölgesindeki çete üyelerinin faaliyetleri tüm Haiti’de güvenliği tehlikeye sokar bir hal almıştır. Çeteler şehrin ana güzergâhındaki yolları keserek özellikle ekonomik olarak üst sınıfta yer alan vatandaşları fidye için kaçırmış, politik cinayetler işlemiş, insani yardımların dağıtımını kontrol etmiş, vergiler

²⁷⁹ Amnesty International, *a.g.e.*, s. 3.

²⁸⁰ Muggah Robert, “Securing Haiti's transition: reviewing human insecurity and the prospects for disarmament, demobilization, and reintegration”, *Small Arms Survey*, 2005, s.14., <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/B-Occasional-papers/SAS-OP14-Haiti-EN.pdf>, 2005, (10.12.2018).

koyarak vatandaşları baskı altına almıştır.²⁸¹ Bu gruplar benim de görev yatığım 2015-2017 senelerinde dahi polis karakolunun önünde silahlı çatışmaya girmekten çekinmemiş, karakola çok yakın mesafede bile yerel polise saldırmaktan, görev sonrası polisleri takip edip evlerine girip çıkarken katletmekten çekinmemiştir. Dolayısıyla silahlı çetelerin kol gezdiği sokaklarda cesetlere rastlanılması sıradan hale gelmiştir. HNP bu bölgeye operasyon düzenlemekten çekinirken MINUSTAH kendi yerel personelini bile korumayı başaramamıştır.

Görüldüğü üzere MINUSTAH ülkeye müdahale ettiği dönemde Haiti’de güvenlik sorunu ciddi boyutlara ulaşmıştır. Yetki Belgesi’ne göre MINUSTAH ülke genelinde güvenliği ve istikrarı sağlamakla görevlidir, ancak misyon başkent Port-au-Prince’i bile kontrol altına alamamıştır. Ayrıca misyona verilen görev ülkedeki siyasal istikrarsızlığı önlemeye yöneliktir. Hâlbuki Haiti’de güvensizlik ortamı, politik çatışmadan daha çok silahlı grupların kriminal aktivitelerden kaynaklanmıştır. Ülkede geleneksel BKO’da rastlanan iç çatışmalar yaşanmamış ancak politik destek gören silahlı çeteler insan kaçırmaya, öldürme ve yaygın şiddet eylemlerinde bulunmuştur. MINUSTAH ise Yetki Belgesi’nde açıkça yer verilmeyen suç olaylarına müdahale etmemiştir. Bu durumun, Haiti halkının BM’ye ve MINUSTAH’a yaklaşımını negatif yönde etkilediği değerlendirilmektedir.

Şiddetin sona erdirilebilmesi amacıyla Karayip Topluluğu (Caribbean Community-CARICOM) 31 Ocak 2004 tarihinde Öncelikli Aksiyon Planı (Prior Action Plan) adıyla bir anlaşma planı önermiştir. Planın uygulanması çalışmaları ise 6’lı Grup (Group of Six) olarak bilinen Kanada, Fransa, ABD, Avrupa Birliği, ADT ve Bahama’ya bırakılmıştır. Plana göre Devlet Başkanı Aristide, şiddetin önlenmesini teminen yeni Başbakan atayacak ve Devlet Başkanlığı seçimine gidilecektir. Ancak Aristide karşıtları, kendilerine sunulan bu planı reddederek Aristide’nin ülkeden ayrılmasını öncelikli olarak şart koşmuş, Aristide ise 2006 yılına kadar iktidarda kalmak şartıyla planı kabul etmiştir.²⁸²

Aristide’nin 2006 yılına kadar görevde kalma isteğine muhaliflerin karşı çıkması üzerine hükümet yanlısı HNP üyeleri ve silahlı gruplar muhalefet üzerindeki baskıyı

²⁸¹ Dorn A. Walter, “Intelligence-led Peacekeeping: The United Nations stabilization mission in Haiti (MINUSTAH), 2006-07”, *Intelligence and National Security*, 24 (6), (2009), ss. 805-835.

²⁸² Eirin Mobekk, a.g.e., s. 25.

artırmış ancak bu baskılar muhalefet cephesinin daha da genişlemesine yol açmıştır. Sonuçta Şubat 2004 başlarında Gonaives bölgesinde başlayan silahlı ayaklanmalar ve şiddet gösterileri önce ülkenin kuzeyine ve sonrasında tüm ülkeye yayılmış, tüm muhalif gruplar birleşerek başkente yürümeye başlamıştır. Daha önce darbe tecrübesi yaşamış olan Başkan Aristide yaklaşan tehlikeyi görerek 29 Şubat 2004 tarihinde ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır.²⁸³

Bu gelişme üzerine 2005 yılında yapılacak Devlet Başkanlığı seçimlerine kadar ülkeyi yönetecek geçici bir hükümetin kurulmasına karar verilmiştir. İşte 2005 seçimlerine kadar ülkeyi yönetmek üzere kurulan bu geçici hükümeti desteklemek, anayasal kurumların görevlerini rahatça yürütebileceği istikrar ortamını sağlamak üzere BMGK'nin 30 Nisan 2004 tarih ve 1542 Sayılı Kararı ile yeni bir barışı koruma misyonu olan MINUSTAH kurulmuştur. Yetki Belgesi'ne göre şiddetin durdurulması, çatışmanın taraflarının silahsızlandırılması ve topluma yeniden kazandırılması, insan haklarının korunması, serbest ve demokratik seçimlerin yapılması misyona verilen temel görevler olmuştur. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi amacıyla MINUSTAH'a 1.622 polis ve 6.700 asker tahsis edilmiştir.²⁸⁴

MINUSTAH, özellikle misyonun ilk döneminde suç grupları arasındaki silahlı çatışmaları sonlandıramadığı ve ülke geneline beklenen güven ortamını sağlayamadığı için sıklıkla eleştirilmiştir. Ancak yukarıda özetlenen sebeplerin yanı sıra ekonomik ve politik elitin de Aristide yandaşlarını dengelemek amacıyla silahlı gruplara destek olması çatışmaları körükleyici ayrı bir engel olarak ortaya çıkmıştır. BM henüz bu yıllarda ülke içindeki kriminal grupların kendi aralarında sürdürdüğü güç mücadelesine karşı hazırlıklı değildir ve bu tarz çatışmalar BKO'ların görev tanımlarının dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla Haiti'de 2000-2004 yılları arasında faaliyet yürüten değişik politik gruplara bağlı silahlı çeteler arasındaki çatışma BM'nin ilgi alanının dışında kaldığından yeterli ve etkili müdahale yapılamamıştır.

2006 yılında yapılan Başkanlık seçimleri sonrası, silahlı grupların ortadan kaldırılması konusunda engellerden birisi olan Geçici Hükümetin, seçilmiş başkana görevi devretmesi, Haiti'nin istikrarı konusunda dönüm noktalarından birisi olmuştur.

²⁸³ UN, *Secretary-General's Reports*, <http://www.un.org/en/sc/documents/sgreports/2004.shtml>, (07.12.2018).

²⁸⁴ UN, *Security Council Resolution 1542*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1542>, (20.05.2022).

Buna ek olarak 2006 yılında tüm BM BKO'larda Birleşik Misyon Analiz Merkezi (Joint Mission Analysis Centre-JMAC) kurulmasına karar verilmesi de silahlı gruplarla mücadelede ayrı bir dönüm noktası olmuştur.²⁸⁵ JMAC'ın de kurulmasıyla 2007 başında MINUSTAH, daha önce BKO'larda hiç uygulanmamış yeni bir stratejiye geçmiş ve istihbarat toplayıp analiz ederek silahlı çetelerle etkin mücadele sürecini başlatmıştır. Daha önceki BKO'larda istihbarat toplama ve analiz birimi bulunmadığından askeri operasyonlar, polis devriye faaliyetleri, ev ve yol aramaları misyonun askeri ve polis birimlerinin ayrı ayrı elde ettiği oldukça dağınık bilgiler üzerine planlanmaktaydı. Birbirinden bağımsız yürütülen bu faaliyetler gerçek tehdidin algılanması ve önlenmesine engel olarak misyonun etkinliğini azaltmaktaydı. Dolayısıyla JMAC'ın istihbaratı tek elde toplaması, bilgiyi işleyerek analiz etmesi ve ilgili birimlerle paylaşması BKO'ların operasyonel etkinliğini ve başarısını ciddi oranda artırmıştır.

JMAC'ın etkin olarak kullanılması ile MINUSTAH ve HNP silahlı suç örgütleriyle etkin mücadeleye başlamış, 2007 yılında ortak yapılan operasyonlarda yüzlerce çete üyesi yakalanmış, okullar ve marketler yeniden açılmaya başlamış, ülkede hayat normal akışına dönmüş ve belirli bir güven ortamı oluşmuştur. Silahlı çete faaliyetleri her ne kadar tamamen ortadan kaldırılamadıysa da MINUSTAH'ın yeni stratejisi hem uluslararası toplum hem de Haiti halkı nezdinde memnuniyete sebep olmuştur.²⁸⁶

Ancak 2008 yılında meydana gelen 4 büyük fırtına (Fay, Gustav, Hanna ve Ike) sonrası 1.000'e yakın kişinin hayatını kaybetmesi, milyonlarca dolarlık tarım ürününün yok olması ve yüzbinlerce insanın evsiz kalması yeniden açlık ve yoksulluk temelli sorunlara yol açmıştır. MINUSTAH ve uluslararası toplum, istikrar ve güvenlik konusundaki önceliklerini bırakmış insani yardım konusundaki çalışmalara odaklanmak zorunda kalmıştır. Askeri birliklerin afetzedelere gönderilen yardımların dağıtılmasına yardımcı olmak üzere görevlendirilmesi nedeniyle, silahlı çetelere yönelik operasyonlara ara verilmiş, fırtınalar sebebiyle IDP kamplarına yerleştirilmiş vatandaşlar silahlı çetelerin açık hedefi haline gelmiştir. Ayrıca temel mallardaki fiyat artışlarını protesto etmek için gösteriler başlamış ve hükümetin güvenoyu alamaması sonucunda beklenmedik yeni bir

²⁸⁵ A. Walter Dorn, s. 820.

²⁸⁶ Eirin Mobekk, a.g.e., s. 65.

politik kriz ortaya çıkmıştır.²⁸⁷ Haiti’de kalıcı istikrarın bir türlü tesis edilememesinin sebeplerinden birisi de belli dönemlerde yaşanan ve hükümetlerin çözüm üretmekte zorlandığı doğal afetlerin yıkıcı etkisidir.

2008 yılında meydana gelen afetlerin yaraları yeni yeni sarılmaya başlamışken bu kez ülke tarihini derinden etkileyen 7.0 büyüklüğündeki deprem güvenlik ve istikrar ortamını daha da kötüye götürmüştür. 12 Ocak 2010 yılında meydana gelen yüzbinlerce kişinin hayatını kaybettiği ve yaklaşık 1,5 milyon kişinin evsiz kaldığı deprem sonrası BMGK, MINUSTAH’ın Yetki Belgesi’ni güncelleyerek acil insani yardım ve kurtarma operasyonlarına destek görevi vermiştir.²⁸⁸ Dolayısıyla BM’nin önceliği kurumsal kapasitenin artırılması çabalarından insani yardımların dağıtılması faaliyetlerine dönüşmüştür.

2010 depremi birçok yönüyle ülkenin istikrar ortamına negatif etki yapmıştır. JMAC’in katkılarıyla yürütülen operasyonlarda yakalanan silahlı çete üyelerinin de aralarında olduğu 8.535 tutuklunun yarısına yakını cezaevlerinden firar etmiştir. Ayrıca deprem sebebiyle evlerinden olan yaklaşık 1.17 milyon kişi ülke genelindeki 460 IDP kampına yerleştirilmiştir. Depremzedelerin yaşadığı bu kamplarda ciddi güvenlik problemleri ortaya çıkmış, yerel polisin güvenliği sağlaması mümkün olamamış, tecavüz, taciz ve insan kaçırma gibi suçlarında büyük artış yaşanmıştır. 2010 Ekim ayında depremzedelerin kamplarında ortaya çıkan kolera vakaları durumu daha da kötüleştirmiş, 3 yıldan az bir zamanda kolera sebebiyle 8.000 kişi hayatını kaybetmiştir.²⁸⁹

Deprem aynı zamanda BM’ye de tarihinin en fazla can kaybını yaşatmış, MINUSTAH’ın tepe yöneticisi olan SRSG, SRSG Yardımcısı ve Misyonun en üst düzey polis şefinin de aralarında olduğu onlarca görevli hayatını kaybetmiştir.²⁹⁰ 2010 yılında meydana gelen bu deprem hem yoksulluk ve politik belirsizliklerle mücadele etmeye çalışan Haiti yönetimini hem de ülkeye bu zor dönemde destek olması beklenen ve stratejik kararlar alması beklenen BM yönetimini zor duruma sokmuş, 2010 yılında

²⁸⁷ Pace Marie ve Ketty Luzincort, a.g.e., s. 10.

²⁸⁸ UN, *Security Council Resolution 1908*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1908>, (07.12.2018).

²⁸⁹ Eirin Mobekk, a.g.e., s. 65.

²⁹⁰ UN, *200Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2010/200> (07.12.2018).

yapılması planlanan ve tüm hazırlıkların tamamlandığı genel seçimlerin de ertelenmesine yol açmıştır.

Mayıs 2011’de yapılabilen seçimler sonrası yeni Başkan Michel Joseph Martelly, önceki Başkan Rene Preval’den görevi devralmış, ancak bir türlü Başbakan’ı ataması mümkün olamamıştır. Seçimden ancak 4 ay sonra, üçüncü Başbakan adayının Senato’dan onay almasıyla hükümeti kurması mümkün olmuştur. Ancak Haiti’nin geleneksel uzlaşamama sorunu tekrar ortaya çıkmış, Başkan Martelly ile siyasi olarak anlaşamayan Başbakan Garry Conille, göreve gelmesinden sadece 4 ay sonra istifa etmek zorunda kalmıştır.²⁹¹ Görüleceği üzere Haiti’de istikrar ve güven ortamını sağlamak hem siyasi uzlaşma kültürünün olmayışından hem de ülkede sık sık yaşanan doğal afetler yüzünden sürekli kesintiye uğramıştır. Bu kesintiler MINUSTAH’ın ülkede kalıcı istikrarı tesis etme konusuna odaklanmasına engel olmuştur.

2011 yılında yaşanan hükümet krizi, 2012 yılında yapılması gereken yerel seçimler ile Senato için yapılacak seçimlerin de ertelenmesine sebep olmuş, bu durum kısmen sorunsuz geçilen 2013 yılının sonlarına doğru yerini gergin siyasi bir ortama ve ülke genelinde toplumsal gösterilere bırakmıştır.²⁹² Sonuçta, 26 Ekim 2014 tarihinde seçimlerin yenilenmesi kararı alınmıştır. Ülkede önceki döneme göre nispi olarak artan güven ortamı sonucunda MINUSTAH bütçesinin de sınırlı olması sebebiyle 2014 yılında askeri personelini azaltma kararı almıştır.²⁹³ Ancak yaşanan gelişmeler, 2015 yılında yapılacak seçimler öncesinde BM’nin asker azaltma planının stratejik seviyede yanlış bir karar olduğunu göstermiştir. MINUSTAH, azalan askeri personeli sebebiyle seçimler sırasında başlayan toplumsal gösterilere müdahalede büyük problem yaşamıştır.

2015 yılı Haiti için yeniden önemli bir sürecin başlamasına sebep olmuştur. Devlet Başkanlığı seçimleri istikrarın sağlanamaması ve çatışmaların yaşanması sebebiyle sürekli ertelenmiş ve sonuçta seçimlerin Aralık ayında yapılması planlanmıştır. Bu aşamada BM, seçimin güven içinde yapılmasını sağlamak için daha çok personele ihtiyaç olduğunu görerek üye ülkelerden personel katkısı talebinde bulunmuş ve seçimlerden önce birçok farklı devletten personel BM polisi olarak MINUSTAH’a katılmıştır. Yaklaşık 11 milyon nüfusu olan Haiti’de yerel seçimlere 98 farklı siyasal parti aday

²⁹¹ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2012/128>, (10.12.2018).

²⁹² UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2014/162>, (10.12.2018).

²⁹³ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2014/617>, (10.12.2018).

göstermiş, Başkanlık seçimi için de 58 aday kayıt yaptırmıştır.²⁹⁴ Görüleceği üzere Haiti'deki güç mücadelesi ve siyasi bölünmüşlük had safhaya ulaşmıştır. Yerel seçimlere yaklaşık 100 siyasi partinin katılmış olması ülkede istikrarın neden sağlanamadığının önemli bir göstergesi olmuştur.

2016 yılında da Devlet Başkanlığı, senato ve yerel seçimler sebebiyle politik belirsizlik devam etmiştir. 25 Ekimde yapılan ve olaysız geçen Başkanlık seçiminin ilk turundan sonra 27 Aralıkta yapılması planlanan ikinci tur iç çatışmalar ve yapılan itirazlar sebebiyle yapılamamış ve 24 Ocak 2016 tarihine ertelenmiştir. İlk turda adaylardan Jovenel Moise ve Jude Celestin en çok oy alan adaylar olarak ikinci turda yarışmaya hak kazanmıştır.²⁹⁵ Seçimlerin belirlenen tarihlerde yapılamaması, politik parti sayısının ve adayların fazlalığı, seçimi kaybedenlerin yenilgiyi kabullenmeyerek sahtecilik iddialarında bulunması ülkedeki gerginliği tırmandırmış ve bu dönemde siyasi gösterilerin sayısı zirveye ulaşmıştır.

7 Şubat 2016'da mevcut Devlet Başkanının yasal görev süresi dolmuş ve yeni Başkanın seçilmesi mümkün olamamıştır. Bu yeni durumda Senatör Jocelerme Privert, 120 gün içinde ülkeyi seçime götürecek Geçici Başkan olarak görevlendirilmiştir. Ne yazık ki 14 Haziranda Geçici Başkanın görev süresi tamamlandığında ertelenen Başkanlık seçimi için henüz bir adım atılamamıştır. Bu kez de ülkenin güneyini vuran ve 1.000 kişiye yakın vatandaşın hayatını kaybettiği Matthew Kasırgası sebebiyle Başkanlık seçimlerinin ikinci turu ertelenmiştir.²⁹⁶ Haiti'deki siyasi kriz derinleştikçe ekonomide çıkmaza girmiş, hayat pahalılığı ve politik belirsizlik suç sayılarında da önemli artışlara sebep olmuştur.

Nihai olarak 20 Kasım 2016'da yapılan seçimlerde Jovenel Moise, Devlet Başkanı seçilerek 7 Şubat 2017'de görevi devralmıştır. Yeni Başkanın zorlu ve uzun bir maratonun sonunda seçilmesinin ardından BMGK, MINUSTAH'ın geleceği ile ilgili değerlendirmeler yapmak üzere bir heyet görevlendirmiştir. Genel Sekreter, seçimlerin ardından 16 Mart 2017'de Haiti misyonunun son durumu ile ilgili BMGK'ye bilgi vermiştir. Rapora göre MINUSTAH, ülkede demokratik politik bir ortamın oluşturulması, güvenliğin tesis edilmesi, yerel polisin kapasitesinin artırılması, hukukun

²⁹⁴ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2015/667>, (10.12.2018).

²⁹⁵ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2016/225>, (10.12.2018).

²⁹⁶ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2017/840>, (10.12.2018).

üstünlüğünün temin edilmesi, insan haklarının iyileştirilmesi, anayasal kurumların desteklenmesi ve devlet otoritesinin güçlendirilmesi konularında yaptığı çalışmalarda başarılı olmuştur. Ayrıca Haiti, demokrasisini güçlendirme ve istikrarı sağlama konusunda ciddi ilerleme sağlamıştır. Son Başkanlık seçiminin herhangi ciddi bir olay olmadan tamamlanması, Haiti güvenlik güçlerinin düzeni sağlama konusunda sağladığı ilerlemenin sonucu olmuştur.²⁹⁷

Ancak elbette ki MINUSTAH konusunda yapılan bu değerlendirme, BM'nin kendi faaliyetlerinin kurum içinden değerlendirmesi olup çoğu akademisyence sıklıkla eleştirilmiştir. İstikrarın ve kalıcı barış ortamının tesis edildiği, hukukun üstünlüğünün tesis edildiği, güvenlik güçlerinin uluslararası destek olmaksızın bağımsız olarak hareket edebilme yetkinliğine ulaştığı varsayımına dayanan bu raporun yanlışlığı, 2017 yılında Devlet Başkanı koltuğu oturan Jovenel Moise'in, Temmuz 2021 tarihinde Başkanlık resmi konutunda silahlı saldırı sonucu öldürülmesi ile tescillenmiştir.

BMGK kendisine sunulan yukarıdaki rapor doğrultusunda 15 Ekim 2017 tarihine kadar MINUSTAH'ın görev süresini son bir kez daha uzatmış ve az sayıda teknik personelle görev yapacak yeni bir politik misyon (UN Mission for Justice Support-MINUJUSTH) yetkilendirmiştir. HNP'nin kazanımlarının kalıcı hale getirilmesi, adli birimlerin, yargı ve hapishane sisteminin güçlendirilmesi, insan haklarının iyileştirilmesi MINUJUSTH'a verilen görevlerin başlıcaları olmuştur.²⁹⁸ Bu yeni misyon, sadece önceki misyonların kazanımlarını kurumsallaştırmak ve kalıcı hale gelmesini sağlamakla görevli danışmanlık görevi yürüten uzmanlardan oluşmuştur.

Son olarak MINUSTAH'ın Haiti'de yürüttüğü çalışmaların daha net anlaşılabilmesi için Dr. Nicolas Lemay-Hebert'in Yetki Belgeleri üzerinden yaptığı değerlendirmeye yer vermekte yarar görülmüştür. Hebert 2004-2017 yılları arasında MINUSTAH'a Yetki Belgeleri ile verilen görevleri üç gruba ayırarak incelemiştir. İlk safhada (2004-2006 yılları arası) misyona verilen görev, Devlet Başkanı Aristide'nin görevden uzaklaştırılması sonrası başlayan çatışmaların durdurulması, istikrarın sağlanması ve 2006 yılında yapılacak seçimlerin güvenliğinin sağlanması olmuştur. İkinci safhada (2006-2010 yılları arası) başkent Port-au-Prince'in silahlı çetelerden

²⁹⁷ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2017/223>, (10.12.2018).

²⁹⁸ UN, *Security Council Resolution 2350*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2350>, (10.12.2018).

arındırılması, çatışan grupların silahsızlandırarak topluma geri kazandırılması, ordu ve yerel kolluğun modernizasyonuna yardım edilmesi misyona verilen yetkilerden olmuştur. Üçüncü safhada ise 2010'da yaşanan yıkıcı depremden etkilenen topluma insani yardımların ulaştırılması, sivillerin çatışmalardan korunması, güvenliğin ve istikrarın yeniden sağlanması en önemli görevler haline gelmiştir.²⁹⁹

3.4. HAİTİ ULUSAL POLİSİ

Bu bölümde Haiti'de polislik faaliyetlerinin ordu mensuplarınca ne şekilde yürütüldüğü, Haiti Ulusal Polisi (Haitian National Police-HNP)'nin tarihsel süreç içerisinde nasıl kurulup şekillendiği ve BM tarafından görevlendirilen BKO'lar yoluyla kapasitesinin nasıl artırıldığı detaylı olarak analiz edilecektir. HNP ile ilgili akademik çalışmaların ve güvenilir belge sayısının sınırlı olması sebebiyle özellikle SRSG tarafından BMGK'ya sunulan resmi raporlardan yararlanılmıştır.

3.4.1. HNP'nin Tarihçesi

1804 yılında bağımsızlığını ilan eden Haiti'nin tarih boyunca ayrı bir kolluk kuvveti olmamış, kolluk faaliyetleri ordu bünyesinde küçük bir birim tarafından yürütülmüştür. Bu sebeple, ülkede güven ve istikrar ortamının kalıcı olarak sağlanabilmesi için devamlılığı olan profesyonel anlamda kurumsallaşmış bağımsız bir polis teşkilatı oluşturmak BM misyonlarının önceliklerinden olmuştur. 1990'larda Haiti'ye yapılan ilk müdahaleler ülkenin demokrasiye geçişine, sivillerin korunmasına ve insan haklarının tesisine yönelik olup ilerleyen dönemlerde HNP'nin kurulmasının da aralarında bulunduğu daha geniş bir kapsama ulaşmıştır.³⁰⁰ Ancak misyonların görev kapsamının genişlemesi yerel polisin kurulması ve geliştirilmesi faaliyetlerini olumsuz etkilemiştir. Önceki bölümde hakkında ayrıntılı bilgi verilen uluslararası toplumla birlikte adaya yapılan ilk müdahale sonrası BM'nin Haiti'deki ilk BKO'su olan UNMIH, yeni bir polis teşkilatı kurulması konusunda Haiti hükümetine yardımcı olmak ile görevlendirilmiştir.³⁰¹ İlk misyonun devamı niteliğinde olan diğer barış operasyonlarının tamamına ise polisin profesyonelleşmesine destek olma görevi verilmiştir.

²⁹⁹ Lemay-Hebert Nicolas, "United Nations Stabilisation Mission in Haiti (MINUSTAH)", *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*, ed. J Koops, N MacQueen, T Tardy ve P Williams, Oxford University Press, (2015), s. 723.

³⁰⁰ Mendelson Forman, Johanna "Security sector reform in Haiti", *International Peacekeeping*, 13 (1), (2008), ss. 14-27.

³⁰¹ UN, *Security Council Resolution 940*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/940>, (15.12.2018).

Eylül 1994'te çok uluslu güç tarafından adaya başarılı şekilde yapılan çıkarmadan önce, Haiti Ordusu (Armed Forces of Haiti-FADH) ile aşırı sağ kanatta yer alan silahlı grup Haiti'nin İlerleme ve Gelişmesi için Devrimci Cephe (Revolutionary Front for Haitian Advancement and Progress-FRAPH) tarafından uygulanan devlet terörü ciddi boyutlara ulaşmıştır. MICIVIH tarafından 1994'ün ilk yarısına ilişkin düzenlenen raporda yargısız infazların, şüpheli ölümlerin, siyasi tecavüz, gasp, insan kaçırma ve kayıp vakalarının alarm verici boyuttu olduğu belirtilmiştir. MICIVIH'in adaya ilk müdahalesi sonrası FRAPH kısmen etkisiz hale getirilmiş, devlet şiddetinden kaçanların ve kayıp şahısların evlerine döndüğü ve olayların azalmaya başladığı görülmüştür.

Ancak FRAPH'ın ortadan kalkması sorunu ortadan kaldırmamış, bu kez farklı silahlı grupların halk üzerinde baskı kurduğu ve hemen her gün onlarca kişinin öldürüldüğü tespit edilmiştir. Haiti halkı, cinayetlerin FADH tarafından işlendiğine inanmış ve ordusuna güvenini yitirmiştir. Dolayısıyla bu dönemde ordunun politikadan etkilenecek kendi halkı üzerinde baskı kurması sebebiyle dağıtılması ya da sayısının azaltılması beklentisi ortaya çıkmıştır. Hükümetin orduyu tasfiye etme kararı alması üzerine bu kez FADH tarafından hükümet karşıtı protestolar başlamıştır.³⁰²

HNP'nin temelini oluşturan Geçici Halk Güvenlik Gücü (Interim Public Security Force-IPSF) işte bu güvensizlik ortamında 1994 senesinde kurulmuştur. Hükümet, FADH'ın dağıtılması sonucu ortaya çıkan boşluğu doldurabilmek amacıyla sadece 6 günlük insan hakları eğitiminin verildiği kurs sonrası 3.000 kişiden oluşturulan ilk güvenlik gücünü görevlendirmiştir. Profesyonel yeterliliklerinin olmaması bir yana ironik olarak IPSF görevlileri, halk tarafından güven duyulmayan ve dağıtılması istenen FADH üyelerinden seçilmiştir. IPSF'in faaliyetlerini izlemek ve rapor etmek için ise ilk etapta 800 kadar BM Polisi görevlendirilmiştir. IPSF'in kendisine verilen görevleri mesleki yetersizlik ve disiplinsizlik sebebiyle yerine getirememesi sürpriz olmamıştır. Ayrıca IPSF'in görevini yapabilmesi için en temel polis malzemeleri de kendilerine tahsis edilememiştir. Dolayısıyla askeri davranış kalıplarıyla hareket eden, malzemesi ve eğitimi eksik olan bu deneyimsiz kolluk gücünün suçla mücadele etmesi mümkün olamamış, bu aşamada kolluğun yerine getirmesi gereken yakalama, gözaltına alma, ifade alma gibi faaliyetler UNPOL tarafından yerine getirilmiştir. Bu gelişmeler ışığında

³⁰² UN, *Report of the Secretary General on Haiti*, <https://undocs.org/S/1995/46>, (13.12.2018).

bağımsız yerel bir polis teşkilatının kurulmasının zorunluluğu anlaşılmış ve Devlet Başkanı Aristide 23 Aralık 1994 tarihinde HNP'nin kurulması ile ilgili kararı onaylamıştır.³⁰³

Bu karar ile birlikte hemen 1995 Şubatında Polis Akademisi açılmış ve ilk aşamada 375 aday 4 aylık eğitime başlamış, Mart ayında ise yeni bir 375 kişiye eğitim verilmesi planlanmıştır. Ancak bu yeni teşkilatın eğitimini alıp göreve başlaması zaman alacağından ilk etapta 7.000 kişi olarak planlanan HNP sayısına ulaşana kadar 3.000 kişiden oluşan ve hemen hiç eğitimi olmayan IPSF'nin geçici olarak göreve devam etmesine karar verilmiştir.³⁰⁴ Akademide başlayan bu ilk eğitim çalışması ile HNP'nin çekirdek kadrosu oluşturulmaya başlanmıştır. Ancak bu kez de kolluk açısından yeni bir problem ortaya çıkmıştır. Yeni polis gücünün tam kapasite ile göreve başlamasıyla işsiz kalacağını öngören ve mevcut durumda maaşlarını da alamayan eğitimsiz IPSF mensuplarının görevi savsaklaması, rüşvet ve yolsuzluk olaylarına karışması kaçınılmaz olmuştur.

Polis Akademisi'nden ilk iki gurubun mezun olmasıyla HNP fiilen kolluk görevi yürütmeye başlamış ve HNP'nin sayısı arttıkça IPSF'in de kademeli olarak görevli sayısı azaltılmıştır. HNP'nin maksimum 7.000 olarak planlanan personel sayısına ulaşması Polis Akademisi'nin mevcut kapasitesi ile kısa sürede sağlanamayacağından ABD devreye girmiş ve HNP adaylarının Amerika'ya götürülerek eğitim alması sağlanmıştır. ABD'nin bu katkısı ile 1996 Şubatında HNP sayısının 6.000 civarında olması hedeflenmiştir.³⁰⁵

Ancak ülke ekonomisinin bulunduğu olumsuz koşullar ve polis maaşlarının ödenmesinde oluşacak güçlükler sebebiyle personel sayısı 5.000 olarak revize edilmiştir.³⁰⁶ Burada uluslararası toplumun planlama yaparken ülkenin reel koşullarının farkında olmasının zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Yerel imkanların yeterince dikkate alınmaması genelde uluslararası toplumun, özelde de BM BKO'ların planlama konusundaki yetersizliğini göstermiştir. 1995 Aralık ayına gelindiğinde Haiti'nin ilk kolluk gücü IPSF, görevini HNP'ye bırakarak tamamen dağıtılmıştır.

³⁰³ UN, *Report of the Secretary General on Haiti*, <https://undocs.org/S/1995/46>, (13.12.2018).

³⁰⁴ UN, *Report of the Secretary General on UNMIH*, <https://undocs.org/S/1995/305>, (13.12.2018).

³⁰⁵ UN, *Report of the Secretary General on UNMIH*, <https://undocs.org/S/1995/614>, (13.12.2018).

³⁰⁶ UN, *Report of the Secretary General on UNMIH*, <https://undocs.org/S/1995/922>, (13.12.2018).

Şubat 1996'da planlanan sayıya ulaşan HNP'ye ABD, Japonya, Kanada ve Fransa maddi destekte bulunmaya başlamış, telsiz, kelepçe ve jop gibi temel polis malzemeleri karşılanmaya başlamıştır. Belirli sayıya ulaşan HNP için bu aşamada asıl sorun, polis gücünün genç ve deneyimsiz polislerden oluşması, kıdemli ve rütbeli sayısının sınırlı kalması olmuştur. IPSF'in aksine halk desteğini de arkasına alan HNP, yetersiz eğitim ve deneyimsizlik yüzünden toplumsal olaylarda orantısız güç kullanmaya ve disiplinsiz davranışlar sergilemeye başlamıştır. Ülke genelinde şiddeti sona erdirmesi ve kalıcı istikrarı tesis etmesi beklenen HNP'nin Cite-Soleil bölgesinde silahlı gruplara karşı yürüttüğü operasyonlarda 8 sivilin hayatını kaybetmesi ülkede büyük protestolara sebep olmuştur.³⁰⁷ Bu durum yeni polis gücünün deneyimli liderlere ve operasyonel planlama kapasitesine olan ihtiyacı açık şekilde göstermiştir. Elbette yeni kurulan bir polis teşkilatının kuruluşundan sonraki iki sene içerisinde ülke genelinde asayişin sağlanması ve polislik faaliyetlerinin tamamını eksiksiz yerine getirebilmesi gerçekçi bir yaklaşım değildir.

Bu dönemde HNP, dağıtılan FADH mensuplarının hükümet karşıtı gösterilerine ve iki ayrı karakol binasına saldırısına da engel olamamıştır. Bunun yanı sıra ülkedeki ekonomik olumsuzluklar sebebiyle adi suç türlerinde de patlama yaşanmış, ülke tarihinde ilk kez insan kaçırma olayları ortaya çıkmıştır.³⁰⁸ Elbette genç, deneyimsiz ve donanımsız henüz iki yaşında olan bir polis gücünün, politik motivasyonlu silahlı çetelerle ve eski ordu mensupları ile etkin mücadele etmesi beklenmemiştir. Ancak yine de belli bir disiplin içerisinde hareket ederek kısmen de olsa olayları kontrol altında tutması hedeflenmiştir. Dolayısıyla HNP henüz ülkenin bilinen kronik sorunlarıyla başa çıkamazken yeni suç türleri ile de karşılaşmış ve kapasitesinin çok üzerinde sorunlar yumağının içinde kalmıştır.

Bu arada BM'nin Haiti'de kalıcı barış ve istikrarı tesis etme çalışmalarının, 1993'den beri faaliyet yürüten UNMIH'ten 1996 yılı Temmuz ayında kurulan yeni BKO UNSMIH'e geçtiğini belirtmekte fayda bulunmaktadır. Her ne kadar kurulan barış misyonlarının her birisi BM çatısı altında ve biri diğerinin devamı niteliğinde görünüyorsa da her misyonun Yetki Belgesi, yönetim yapısı, üst düzey görevlileri ve bütçesi birbirinden farklıdır. Dolayısıyla misyonun görev süresince elde edilen tecrübe,

³⁰⁷ UN, *Report of the Secretary General on UNMIH*, <https://undocs.org/S/1996/416>, (13.12.2018).

³⁰⁸ UN, *Report of the Secretary General on UNSMIH*, <https://undocs.org/S/1996/813>, (13.12.2018).

ev sahibi devlet yöneticileri ile kurulan ikili ilişkiler de kapanan misyonla beraber sona ermekte, yeni misyonla birlikte önceden elde edilen kazanımlar büyük oranda sıfırlanarak her şeye yeniden başlanmaktadır. Bu sebeple polisin eğitimi, profesyonelleşmesi ve kapasitesinin artırılması faaliyetleri de her kapanan misyonla birlikte kesintiye uğramakta, iyileştirme yapılacak alanlar yeni misyona katkı veren devletlerin kendi politik ajandalarına göre farklılaşmaktadır.

1997 Martına gelindiğinde HNP'nin sayısındaki artışa rağmen suç oranlarında beklenen azalma olmamış, aksine hemen her suç türünde artış izlenmiştir. HNP'nin ülke genelinde faaliyet yürütmesini teminen HNP'nin karakol sayısı artırılmış ve yaygınlaştırılmıştır. Bu dönemde birçok polisin görevi başında hayatını kaybetmesine karşın polis-halk ilişkileri konusunda ilerleme sağlanmış, hesap verebilirlik ilkesinin de etkin şekilde işletilmesi ile görevini kötüye kullanan 77 polis meslekten atılmıştır.³⁰⁹ Bu kazanımlar kolluk güçleri bakımından kesinlikle dikkate alınması gereken gelişmelerdir. Ancak tüm kazanımlar ve olumlu gelişmelere rağmen HNP henüz beklenen seviyede barış ve istikrar ortamını sağlayamamıştır.

Ülkede yaklaşan seçimler ve ekonomik yoksulluk sebebiyle toplumsal huzursuzluk en üst seviyedeysen BMGK, sadece 1 yıl görev yapan UNSMIH misyonu yerine bu kez BM'nin yeni misyonu olan UNTMIH'i sadece 4 ay süreyle görevlendirmiştir. Ağustos-Kasım 1997 arasındaki kısa süre için görevlendirilen yeni misyon, HNP'nin profesyonelleşmesi için çaba sarf etmiştir. Yaklaşan seçimler de dikkate alınarak toplumsal olaylara müdahale, özel harekât operasyonları ve Başkanlık Sarayı'nın korunması konularında yerel polise özelliikli eğitimler verilmiştir.³¹⁰ Aslında bu eğitimlerin amacının mevcut Devlet Başkanının statüsünü korumak olduğu anlaşılmaktadır. Yoksa hiçbir uluslararası barış misyonu sadece 4 ayda yerel polisin geliştirilmesine katkı veremeyecektir.

UNTMIH'in 4 aylık kısa görevinden sonra Kasım 1997'de bu kez BM'nin yeni misyonu MIPONUH Haiti'de görev almıştır. 1998 Ocak itibarıyla HNP'nin sayısının 6.726'ya ulaşması ve 1996 seçimlerinden sonra oluşan iyimser politik ortam nedeniyle toplumsal olay sayısının azalması, ülke genelinde görev alan polis gücünün UNPOL'e

³⁰⁹ UN, *Report of the Secretary General on UNSMIH*, <https://undocs.org/S/1997/244>, (13.12.2018).

³¹⁰ UN, *Report of the Secretary General on UNTMIH*, <https://undocs.org/S/1997/832>, (13.12.2018).

bağımlılığının azaldığı şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca HNP'nin önemli kazanımlarından birisi de örgütün disiplin işlemlerinin işlerliğinin artırılması olmuştur. HNP'nin kurulduğu 1995 yılından 1998 başına kadar Disiplin Kurulu'na 2.126 şikâyet ulaşmış, 215 polis görevden uzaklaştırılmış ve 500'ü hakkında da ciddi soruşturmalar yürütülmüştür. Ancak bu dönemde HNP'nin olumlu gelişiminin yanı sıra gözden kaçırılmaması gereken bazı ciddi problemler de ortaya çıkmıştır. Bunlardan en önemlisi HNP'nin eski dönemlerde olduğu gibi politik gruplara yakınlaşması ve kendi içinde gruplara ayrılmış olmasıdır. Ayrıca uyuşturucu trafiğine karışan polis sayısındaki artış HNP'ye ilişkin kaygıların ortaya çıkmasına yol açmıştır.³¹¹

Her ne kadar HNP'nin kısa sürede personel sayısı itibariyle kapasite artırımının ve eğitiminin iyileştiği görülse de orantısız güç kullanımı ve insan hakları ihlalleri konularında ciddi eleştiriler almaya devam etmiştir. Araç, ekipman ve kaynak sıkıntısı sebebiyle başkent dışındaki etkisi ve gücü de oldukça sınırlı kalmıştır. MIPONUH yönetiminin HNP'nin suçla mücadele konusunda ortaya koyduğu olumlu raporların aksine HNP mensuplarının da karıştığı uyuşturucu ve araç kaçaklığı suçlarında kaygı verici artışlar yaşanmıştır. Uluslararası uzmanlardan oluşan BM Kalkınma Programı (United Nations Development Programme-UNDP) heyetinin sunduğu rapor, belki de HNP hakkında yapılan en gerçekçi değerlendirme olmuştur. Rapora göre “HNP'nin kurulması ve geliştirilmesi için yapılan işler olağanüstüdür, ancak HNP kurumsal olarak kırılgan durumdadır ve kurumsallaşmanın sağlanamaması durumunda çökmesi muhtemeldir.” MIPONUH'un 1 yıllık görevi süresince HNP, ülke genelinde asayişin sağlanmasında önemli ilerleme göstermiştir. Yapılan anketlerde katılımcıların % 70'i yeni polis gücüne güvendiğini belirtmiş, polis sokakta daha görünür hale gelmiş ancak yine de etkili bir polis gücü oluşturulamamıştır.³¹²

19 Mart 2000 tarihinde yapılması planlanan seçimlere yaklaştıkça ülkede siyasi atmosfer gerginleşmeye başlamış, şiddet olayları ve protestolar döneme damga vurmuştur. Yaklaşık 21 aydır hükümsüz kalan ve politik ortamın oldukça gergin olduğu ülkede Başkan Preval, Parlamento üyelerinin banka hesaplarının dondurulması, maaşlarının askıya alınması ve diplomatik pasaportlarının iptal edilmesi kararıyla yeni bir krize sebep olmuştur. HNP geçmiş dönemlerin aksine olaylar sırasında tarafsızlığını

³¹¹ UN, *Report of the Secretary General on MIPONUH*, <https://undocs.org/S/1998/144>, (13.12.2018).

³¹² UN, *Report of the Secretary General on MIPONUH*, <https://undocs.org/S/1998/796>, (13.12.2018).

göstererek bir anlamda rüştünü ispat etmiştir.³¹³ Ayrıca ülkenin içinde bulunduğu gergin siyasi ortama karşın polis karşıtı şikâyetlerde azalma görülmesi 5 yıl içinde polisin organizasyon, etkinlik ve güvenilirlik açısından ciddi ilerleme sağladığını göstermiştir.³¹⁴

2000 Mart ayında bu dönemin son BKO'su MIPONUH'un yetki süresi dolmuş ve görevi, 15 Martta yeni sivil bir misyon olan MICAHA'ya devretmiştir. MICAHA da yaklaşık 1 yıl süren görev süresinin ardından ülkedeki politik belirsizliğin personeli için can güvenliği problemi oluşturduğunu değerlendirerek 2001 Şubatında ülkeden çekilmiş ve uluslararası toplum Haiti'yi gündeminden tamamen çıkarmıştır.³¹⁵ 2000 yılında yapılan Başkanlık seçimlerini sonuçları manipüle ederek kazandığı iddia edilen Başkan Aristide, BM'nin ülkeden ayrılmasını fırsat bilerek, HNP ve Hükümet yanlısı silahlı gruplar aracılığıyla muhalifleri baskı altına almıştır. Muhalifler 2003 yılının sonunda baskıların ve şiddet olaylarının artması sonucunda Başkanın istifasını istemiş, Aristide uluslararası toplum tarafından kendisine sunulan planı kabul etmemiştir.³¹⁶

Şubat 2004 tarihinde Gonaives bölgesinde ortaya çıkan ve ülkenin her yanına yayılan silahlı çatışmaların sonunda 29 Şubatta Başkan Aristide ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Geçici Başkan olarak görev alan Boniface Alexandre, aynı gece BM'den Haiti'ye askeri birlik gönderme talebinde bulunmuştur. BM tarafından acilen oluşturulan 3.000 kişilik askeri güç, Haiti'yi sevk edilerek kısa sürede kontrolü sağlamış ve tansiyonu düşürmüştür.³¹⁷

Böylece 1993 yılında BM-ADT ortak uluslararası misyonu ile başlayan ve 1994-2001 yılları arasında devam eden barışı koruma operasyonlarının tüm çabalarına rağmen güvenlik sektöründe kurumsallaşma sağlanamamış, HNP'nin gelişimi beklenenden yavaş ve etkisiz olmuştur. 2004'te BM'nin MINUSTAH ile Haiti'ye geri dönüşüne kadar HNP, uluslararası toplumun kontrolünden çıkmış, yaklaşık 4 yıl süren denetimsizlik döneminde

³¹³ UN, *Report of the Secretary General on MIPONUH*, <https://undocs.org/S/1999/181>, (13.12.2018).

³¹⁴ UN, *Report of the Secretary General on MIPONUH*, <https://undocs.org/S/2000/150>, (13.10.2018).

³¹⁵ Zanutti Laura, "Imagining democracy, building unsustainable institutions: the UN peacekeeping operation in Haiti", *Security Dialogue*, 39 (5), (2008), ss. 540-561.

³¹⁶ Schuberth Moritz, "Disarmament, demobilization and reintegration in unconventional settings: the case of MINUSTAH's community violence reduction", *International Peacekeeping*, 24 (3), (2017), ss. 410-433.

³¹⁷ Rivard Piché Gaëlle, "Security sector reform in Haiti since 2004: Limits and prospects for public order and stability", *Canadian Foreign Policy Journal*, 23(3), (2017), ss. 292-306.

yıllar süren gelişim ve kazanımlar gerilemiştir. HNP bu dönemde ülkedeki politik kamplaşmadan etkilenmiş ve hızla profesyonellikten uzaklaşmıştır.

HNP'nin 2004 olayları sırasındaki durumunu net olarak anlamak için BM Genel Sekreteri'nin 16 Nisan 2004 tarih ve S/2004/300 sayılı Haiti Raporu'nu incelemekte fayda görülmektedir. 1995 yılında Haiti ordusunun dağıtılmasından sonra, HNP güvenlikten sorumlu tek organ haline gelmiştir. 2004 olaylarından önce 8,5 milyon olan Haiti nüfusuna güvenlik hizmeti verecek HNP sayısı yaklaşık 5.000 kişiye ulaşmıştır. Sadece temel güvenlik görevlerine yerine getirebilmek için her 800 kişiye 1 polis düşecek şekilde planlama yapıldığında bile polis sayısının en az 10.000 olması gerektiği göz önüne alındığında, HNP'nin ülkedeki kargaşa ve çatışma ortamına etkin müdahalesinin mümkün olamayacağı açıkça görülmektedir. Ayrıca eldeki 5.000 personelin eğitimi yetersiz, komuta kademesi liyakatsiz ve lojistik kaynakları yetersiz durumdadır. Bütün bu ciddi sorunların yanı sıra HNP, farklı gruplara bölünerek politize olmuş durumdadır ve maaşlarını düzenli alamadıklarından yolsuzluk sorunu baş göstermiştir. Ayrıca bu dönemde polislerin karıştığı rüşvet, taciz, tecavüz ve uyuşturucu suçları HNP'nin imajını olumsuz etkilemiştir.³¹⁸

2004 olaylarının başlamasıyla birlikte polis teşkilatı yukarıdaki sebeplerle tamamen çökmüş, görevini terk eden personel yüzünden polis sayısı 2.500'e kadar düşmüştür. Zaten sayıca sınırlı olan karakollar ve hizmet binaları tahrip edilmiş, zorlukla temin edilen lojistik malzeme başta olmak üzere, suç kayıtları ve arşiv çalınmış ya da yok edilmiştir. Dolayısıyla polis teşkilatının eğitimine başlanması, yeniden yapılanması, malzeme temin edilmesi ve nitelikli personelin hızla artırılması yeni BKO'nun öncelikli hedefleri arasına alınmıştır. İlk değerlendirmelere göre polis sayısının çatışma öncesi durumuna yani 5.000'e ulaştırılması için en az 2 yıl, 10.000 sayısına ulaştırılması için ise en az 4 yıl sürecek kapsamlı bir çalışma gerekmektedir.³¹⁹

3.4.2. MINUSTAH-HNP İlişkisi

BMGK'nin 30 Nisan 2004 tarih ve 1542 Sayılı Kararı ile kurulan MINUSTAH işte bu zor şartlarda Haiti'de görevlendirilmiştir. MINUSTAH'ın Yetki Belgesi'ne göre BM polisinin öncelikli görevi, ülkede yaygın şekilde devam eden şiddet olaylarını

³¹⁸ UN, *Report of the Secretary General on Haiti*, <https://undocs.org/S/2004/300>, (13.10.2018).

³¹⁹ a.g.e., s. 7.

durdurmak ve güvenli bir ortam sağlamak konusunda Geçici Hükümete destek olmaktadır. Bunun yanı sıra demokratik kurallara ve insan haklarına saygılı bir yerel polis teşkilatının yeniden yapılanmasının sağlanması, bu yeni birimin personel seçimi ve işe alım süreçlerinin izlenip desteklenmesi verilen görevler arasındadır. Bu faaliyetler yerine getirilirken yerel polisin cinsiyet eşitliği konusu da dâhil olmak üzere eğitilmesi ve iş başında denetlenip yol gösterilmesi amaçlanmıştır. MINUSTAH'a verilen bir diğer önemli görev de uluslararası polis ve asker gücüyle, çatışan grupların silahlardan arındırılması sürecinde (*Disarmament-Demobilization-Reintegration-DDR*) ve sivillerin çatışmalardan korunması çabalarında hükümete yardımcı olunmasıdır.³²⁰

Daha önce görevlendirilen BKO'ların uluslararası polis sayısı sınırlı tutulurken MINUSTAH için UNPOL sayısı 1.622, asker sayısı ise 6.700 olarak belirlenmiştir.³²¹ Bu durum uluslararası toplumun Haiti'de güvenliğin ve istikrarın kesin ve kalıcı olarak sağlanması konusunda kararlı olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ancak unutmamak gerekir ki polis reform süreçlerinin başarılı ve sürdürülebilir olması, sadece uluslararası polis sayısı ve yürüteceği eğitim faaliyetleri ile sınırlı olmayıp, geniş kapsamlı politik kalkınma faaliyetlerine ve kilit konumdaki yerel aktörlerin süreci sahiplenmesine bağlıdır.

Daha geniş bir biçimde ifade edersek MINUSTAH'ın Yetki Belgesi dikkatlice analiz edildiğinde, Haiti'yi kısa süreli BKO'lar ile destekleyen ve ülkenin kalıcı barış ve istikrar ortamına kavuşmasını sağlamadan erkenden çekilen uluslararası toplumun geçmiş deneyimlerden ders aldığını, kalıcı istikrarın sağlanabilmesi için daha uzun süreli ve kapsamlı planlar yaptığı görülmektedir. Daha önce yürütülen BKO'larda yerel polis teşkilatının kurumsal yapısının oluşturulamaması ve polis teşkilatına yeterli eğitimin verilememesi ülkedeki çatışmaların durdurulamaması, suç sayılarının kontrol altına alınamaması ve dolayısıyla asayişin sağlanamaması sonucunu doğurmuştur.

Bu yeni misyonda ülkede güvenliği sağlamak yine HNP'nin temel görevi olarak görülmekle birlikte, UNPOL'ün devriye faaliyetleri ve toplumsal olaylarda yerel polise destek ve yardımcı olması planlanmıştır. UNPOL özellikle de kapsamlı eğitim programları ile HNP'yi uluslararası standartlara taşıyacak çalışmaları yapacak, HNP ile

³²⁰ UN, *Security Council Resolution 1542*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1542>, (07.12.2018).

³²¹ a.g.e., s. 2-3.

24 saat esasına göre koordineli şekilde görev yaparak, yerel polisin performansını takip ve rapor edecektir. UNPOL görevlileri de HNP'nin karar verici her biriminde görev alacaktır.³²² MINUSTAH'ın yoğun çalışmaları sonucunda Ağustos itibariyle HNP sayısı 3.567'yi bulmuş ancak ülkede genel güvenliği sağlayabilecek sayının oldukça gerisinde kalmıştır. UNPOL, bu açığı kapatmaya yönelik olarak HNP'nin seçme ve işe yerleştirme sürecine aktif katkı vermeye başlamıştır. Ancak UNPOL personeli içinde Fransızca bilenlerin sayıca azlığı iletişim konusunda sorunlara yol açmış ve Fransızca bilen UNPOL gönderilmesi konusunda üye ülkelere çağrıda bulunulmuştur.³²³

Aslında bu sorun günümüzde her misyonda yaşanmaya devam etmektedir. Devam eden ve sayıca kalabalık barışı koruma misyonlarının çoğunluğu Afrika kıtasında eski Fransız sömürgesi olan devletlerdir. Bir zamanlar diplomasinin dili sayılan Fransızcanın yıllar içinde önemini kaybetmesi sebebiyle Fransızca konuşan sayısı hızla azalmış ve üye devletlerden gelen personel katkısı sınırlı kalmıştır. Fransızca konuşan personel ise yine eski Fransız sömürgesi olan, yakın tarihinde kendi devletinde barışı koruma misyonu görevlendirilen Afrika kıtasındaki devletlerden gelmektedir. Bu durum, henüz kendi devletinde polisin yeterince kurumsal olarak gelişemediği Afrika devletlerinden gelen personelin BKO'ya yapacağı katkıyı önemli oranda kısıtlamakta ve misyonların görev süresini uzatmaktadır.

Çalışmamızda da belirttiğimiz üzere MINUSTAH'ın varlığı ve HNP sayısındaki iyileştirme çabaları tek başına olayları engellemeye ve bastırmaya yetmemiş, 2004 Eylül ayına gelindiğinde eski askerlerden oluşan gruplar, 3 HNP karakolunu saldırarak binaları ele geçirmiş, karakollar ancak MINUSTAH'ın askeri operasyonu ile geri alınabilmektedir. Bu olay, HNP'nin Haiti'nin genel güvenliğini sağlamak bir yana, aslında kendi güvenliğini bile sağlayamayacak kadar zayıf olduğunu göstermiştir. Eski Başkan Aristide yandaşlarının başlattığı gösterilerde ise Ekim ayında aralarında 13 HNP görevlisinin bulunduğu 60 kişi öldürülmüştür. Bu olaylar MINUSTAH'ın Haiti'de istikrarı sağlamasının hiç de kolay olmayacağını göstermiş ve yerel kuvvetlerle koordinasyonun artırılabilmesi amacıyla Başkent Port-au-Prince'te MINUSTAH-HNP ortak Operasyon Merkezi kurulmuştur.³²⁴ Ülkede MINUSTAH ve yerel polise yapılan silahlı saldırıların

³²² UN, *Security Council Resolution 1542*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1542>, (07.12.2018).

³²³ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2004/698>, (13.10.2018).

³²⁴ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2004/908>, (14.12.2018).

artması ve güvenlik tehdidinin yükselmesi karşısında MINUSTAH, kapasite artırımı ve eğitim konularını askıya almış ve HNP'ye sadece operasyon desteği sağlamaya başlamıştır.

Misyonun Yetki Belgesi'nin polislik faaliyetleri açısından zayıflığı sebebiyle MINUSTAH'ın görev aldığı ilk günden itibaren adadaki varlığı bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. Her ne kadar asıl vurgu insan haklarına yapılsa da 1542 sayılı BMGK kararı ile MINUSTAH'a sadece HNP ile birlikte polislik faaliyetleri yürütme yetkisini vermiştir. Bu nedenle mevcut HNP'nin kayda geçirilmesi ve yenilerinin seçilmesi gibi alanlarda inisiyatif kullanabilmekle birlikte hiçbir zaman bağımsız polis faaliyetleri icra edebilme otoritesi olmamıştır.³²⁵ Oysa Kosova ve Doğu Timur misyonlarında UNPOL, ülkedeki tüm polislik faaliyetlerini tek başına yürütebilme konusunda yetkilendirilmiştir. Yakalama, arama, ifade alma, devriye, ev arama operasyonu, kontrol noktaları kurma vb. tüm polislik yetkilerini yerel polisten bağımsız olarak kullanma yetkisine sahip olmuştur. Yetki Belgelerinde verilen bu geniş uygulama alanı BKO'ların başarısını etkileyen temel ölçütlerden birisi durumundadır.

Geleneksel olarak BM polisi, görev aldığı misyonlarda SMART model olarak adlandırılan (*Supporting, Monitoring, Advising, Reporting and Training*) Destekleme, İzleme, Danışmanlık Yapma, Raporlama ve Eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Dolayısıyla BM polisinden kendisini yerel polis yerine koyarak kolluk faaliyetleri yürütmesi değil daha ziyade yerel kolluğu desteklemesi beklenmektedir.³²⁶ Dolayısıyla BM polisinin yürüttüğü faaliyetler ancak yerel kolluğun benimsediği ölçüde başarıya ulaşmıştır. HNP'nin UNPOL'ün ülkedeki varlığına ve kendisine kurumsal kimlik kazandıracak reformları yapmasına gösterdiği direnç, MINUSTAH'ın HNP'ye verdiği katkıyı önemli ölçüde sınırlandırmıştır.

2005 yılına gelindiğinde UNPOL sayısı, üye devletlerin personel sayısına yaptığı katkının yeterli olmaması sebebiyle Yetki Belgesi'nde belirlenen sınır olan 1.622 sayısına ulaşamamıştır. Buna rağmen UNPOL desteğini alan HNP, silahlı grupların kontrolünde olan ve daha önceleri giremediği Cite-Soleil bölgesine operasyonlar düzenleyerek yüze

³²⁵ Heine Jorge ve Andrew S. Thompson, *Fixing Haiti: MINUSTAH and beyond*, New York: United Nations University Press, 2011, s. 5.

³²⁶ Hartz Halvor, "CIVPOL: The UN Instrument for Police Reform", *International Peacekeeping*, 6 (4), (1999), ss. 27-42.

yakın şüpheliyi yakalamaya başarmış, sınırlı da olsa başkent Port-au-Prince'te görelî bir güvenlik alanı oluşturulmuştur. Ancak başkent dışındaki polis karakollarına eski askerlerin saldırıları devam etmiş, bu grupların silahlarını bırakmayı reddetmesi HNP ve MINUSTAH için önemli bir sorun haline gelmiştir.³²⁷

HNP'nin gelişimi açısından dönüm noktalarından birisi olan co-location (*ortak yerleşim*) programı 2005 yılında hayata geçirilmiştir. Programın amacı HNP'yi görev esnasında izlemek, eksikliklerin giderilmesi amacıyla tavsiyelerde bulunmak ve yardım etmektir.³²⁸ Bu program sayesinde HNP'nin gerçek anlamda kapasitesinin ne olduğu izlenebilmiş ve gerektiğinde görülen eksikliklere anında müdahale şansı elde edilmiştir. Aslında bu faaliyet, sadece BM barışı koruma misyonlarında sıklıkla yürütölen İzleme-Danışmanlık Yapma-Tavsiyede Bulunma (*Monitoring-Mentoring-Advising-MMA*) programı olarak bilinen çalışmanın Haiti'deki uygulanma şeklidir. Bu program sayesinde HNP'nin iş başında izlenmesi, her birinden sorumlu olan bir UNPOL polisinin kişisel olarak yol gösterip eksik yönlerinde tavsiyelerde bulunması sağlanmıştır.

Co-location faaliyetleri ile birlikte HNP'nin temel polislik becerileri geliştirilmeye çalışılırken 2005 sonunda yapılması planlanan seçimlerle ilgili siyasi gerginlik, HNP'nin güvenliği sağlamasının önündeki en büyük engel olmuştur. Sayı ve nicelik olarak istenen seviyede bulunmayan ve bir kısmı hala silahlı gruplarla ilişkide bulunan HNP, başkentte hızla yükselen politik olaylarla mücadele edememiştir. 2005 Şubatında ülkenin başkentinde silahlı grupların cezaevini basıp beş yüze yakın tutukluyu kaçıırabilmesi bu dönem için oldukça açık bir sinyal olmuştur.³²⁹ Bu olay, HNP ve MINUSTAH'ın son yıllarda yaptığı tüm başarılı operasyonları boşa çıkarmış, uluslararası topluma da Haiti'de kalıcı istikrarı sağlamanın kolay olmayacağını açıkça göstermiştir.

HNP, cezaevinden kaçanları ele geçirmek amacıyla başta Cite-Soleil bölgesinde olmak üzere silahlı gruplara yönelik operasyon ve uygulamaları artırmış, 4 BM askerinin hayatını kaybettiği operasyonlarda HNP'nin arananlar listesinde bulunan 9 çete lideri de öldürölmüştür. Son bir yılda hayatını kaybeden HNP sayısını kırk beşe ulaşması ve polise karşı şiddetin artması, HNP'nin de aynı şekilde şiddetle karşılık vermesine sebep olmuş

³²⁷ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2005/313>, (14.12.2018).

³²⁸ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2005/124>, (14.12.2018).

³²⁹ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2005/313>, (14.12.2018).

seçimlerle ilgili gösterilerde HNP en az 5 sivil ldrmstr.³³⁰ ülkedeki ŗiddet sarmalını göstermesi açısından bu sayılar oldukça önemlidir. Zira HNP ilk kurulduğu yıllarda polis olmak için başvuranların sayısı, çetelerin polise karşı silahlı faaliyetlerini artırması ve ülke genelinde ŗiddet olaylarının artmasıyla hızla düşmeye başlamıştır.

Mart 2005'te kabul edilen "Haiti Ulusal Polis Stratejik Gelişim Planı 2004-2008" (Haitian National Police Strategic Development Plan) HNP için bir diğer dönüm noktası olmuştur. Tarihinde ilk defa HNP'nin organizasyon yapısı tanımlanmış ve rütbeler için eğitim ve deneyim kıstasları belirlenmiştir. Buna bağlı olarak co-location programı genişletilmiş, HNP'yi görev başında takip eden UNPOL sayısı 415'e çıkarılmış, HNP adaylarının seçim sürecinde UNPOL de aktif olarak yer almaya başlamıştır.³³¹ Ancak HNP ve MINUSTAH'ın tüm çabalarına karşın başkentte özellikle insan kaçırma başta olmak üzere adi suçlarda artış trendi devam etmiştir. MINUSTAH'ın Cite-Soleil'de yürüttüğü operasyonlar sonucunda tanınmış çete lideri yanında birçok sivil de hayatını kaybetmiştir. Bu dönemde mezun olanlarla birlikte 2004 Martından itibaren HNP'ye 1.546 görevli daha katılmıştır. Ayrıca kapasite geliştirilmesine yönelik olarak çocukların ŗiddetten korunması amacıyla ilk kez 778 HNP ocuk koruma eğitimi almıştır.³³² 2005, genel itibariyle HNP'nin emeklemeye başladığı, sayıca ve eğitim çeşitliliği bakımından ilerleme kaydettiği bir yıl olarak görülmektedir.

2006 yılına gelindiğinde ülkede istikrarsızlığın bir türlü son bulmaması ve silahlı çatışmaların devam etmesi zerine MINUSTAH, Haiti'ye verdiği desteği artırarak UNPOL sayısını 1.777'ye çıkarmıştır. BKO faaliyetleri için oldukça yüksek olan bu artış sayesinde co-location faaliyetleri 22 polis karakoluna yayılmış, HNP faaliyetleri UNPOL tarafından daha yakından takip edilmeye başlanmıştır. Ayrıca HNP'nin istihbarat toplama konusundaki eksikliğini gidermeye yönelik çalışmalara da başlanmıştır.³³³ UNPOL sayısının artırılmasıyla HNP açısından kritik olan bir konuya da eğilme fırsatı bulunmuştur. İlk defa fiilen kaç HNP'nin çalıştığı ile ilgili çalışma başlatılmış, 4.492 HNP ve silah numaraları kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan polislere 1 yıllık çalışma izni verilmiş ve her yıl performansa göre sertifika süresi uzatılmıştır.³³⁴

³³⁰ a.g.e.

³³¹ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2005/313>, (14.12.2018).

³³² a.g.e.

³³³ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2006/60>, (14.12.2018).

³³⁴ a.g.e.

Aslında Ocak 2006 tarihine kadar HNP sayısının ne olduğunu gösterir herhangi bir kayıt tutulmamış ve gerçek sayıyı Haiti hükümeti bile hesaplayamamıştır. Bu döneme kadar Hükümetin elinde özellikle başkent dışında kimin hangi karakolda görev yaptığını gösterir sağlıklı veriler olmamış, HNP olarak çalıştığını iddia eden birçok kişi aybaşında maaş almak için ilgili birimlere müracaat etmiştir. MINUSTAH işte bu zor şartlar altında yerel bir polis gücü oluşturup kapasitesini artırmaya çalışmıştır.

Şubat 2006'da yapılan seçimlerin başarıyla tamamlanması ile siyasi gösteriler ve toplumsal olaylar azalmış ise de başta insan kaçırma olmak üzere diğer adı suçlarda artış devam etmiş, silahlı çeteler arasında yaşanan çatışmalarda onlarca kişi öldürülmüştür. Suçla mücadelede ve şiddetin önlenmesinde HNP'nin etkisiz kaldığı görülmüştür. Ancak tüm olumsuzluklara rağmen devlet tarafından kayıt altına alınan HNP sayısı 5.783'e, UNPOL ile birlikte co-location yapılan karakol sayısı 28'e ulaşmıştır.³³⁵ Dolayısıyla MINUSTAH'ın 2 yıl süresince ortaya koyduğu tüm çabaya rağmen HNP sayısı 2004 yılında yaşanan olaylardan önceki sayısına ulaşabilmiştir. Elbette bu rakam sadece nitelik açısından polis sayısının artmasını ifade etmekte ve gerçekte polisin iş üretme kapasitesinin kalitesini yansıtmamaktadır. Tüm çabalara karşın insan kaçırma olaylarının önüne geçilememesi, silahlı çete çatışmalarının ve uyuşturucu kaçakçılığının önlenememesi, 2004 yılında yaşanan krize sebep olan faktörlerin ortadan kalkmadığını ve HNP'nin güvenliği sağlamak için hala yetersiz olduğunu göstermiştir.

2006 yılında Haiti hükümetince oluşturulan ve MINUSTAH tarafından desteklenen HNP Reform Planı, ülkede sadece temel polislik faaliyetlerinin yürütülmesi için en az 12.000 polise ihtiyaç olduğunu, 5 yıl içinde ise polis sayısının en az 15.000 olması gerektiğini ortaya koymuştur.³³⁶ Görüleceği üzere bu dönemde HNP'nin 6.000'e yaklaşan sayısı, Reform Planı'nda öngörülen sayının yarısına dahi ulaşamamıştır. Dolayısıyla bu kısıtlı personel sayısı ile ülkedeki silahlı çatışmaların sona erdirilmesi ve kalıcı bir istikrarın oluşturulması çok uzak bir ihtimal olarak kalmıştır.

2006 sonuna gelindiğinde, HNP ve MINUSTAH'a karşı şiddet olaylarının arttığı görülmüştür. Silahlı çetelerin HNP karakollarına saldırıları devam etmiş, olaylarda onlarca sivil vatandaş hayatını kaybetmiş ve yaralanmıştır. HNP, 3 yıl aradan sonra silahlı

³³⁵ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2006/592>, (14.12.2018).

³³⁶ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2006/726>, 14.12.2018).

çetelerin kontrolündeki Cite-Soleil bölgesine MINUSTAH desteği olmadan ilk kez operasyon düzenleyerek silahlı çetelere karşılık vermiştir. Ancak birkaç gün sonra, bölgede polisle işbirliği yaptığı iddiasıyla birçok sivilin öldürülmesi HNP'nin bölgede kontrolü sağlamasının kolay olmayacağını ortaya koymuştur. Kasım ayında görevden dönen 2 MINUSTAH askerinin ve 7 HNP'nin silahlı çetelerce öldürülmesi HNP'nin vatandaş üzerindeki baskısını ve şiddetini artırmış, devam eden karşılıklı şiddet olayları MINUSTAH'ın asker ve polis sayısında artırıma gitmesine sebep olmuştur. 2006 sonunda kayıt altına alınan HNP personeli sayısı 8.070'e ulaşmıştır. HNP Reform Planı güncellenerek polis sayısının senede 1.500 artırılarak 2011 sonuna kadar 14.000 olması hedeflenmiştir. Planda ayrıca HNP'nin personel seçme, eğitim ve kurumsal kapasiteyi iyileştirme konularında desteğe ihtiyacı bulunduğu açıkça vurgulanmıştır.³³⁷ Sistemde kaç HNP olduğunu ve nerede görev yaptığını gösteren bu kayıtlar HNP'nin reform faaliyetleri açısından kritik öneme sahip olmuştur. Zira gerçek sayıların bilinmesi reform ve eğitim planlamalarının daha sağlıklı şekilde yürütülmesine de izin vermiştir.

Sonuç olarak Haiti'deki siyasal atmosfer, 2006 seçimleri öncesi ve sonrası olarak iki grup halinde incelendiğinde; seçim öncesi ülkede tam bir kaos ortamı olduğu, Aristide yandaşları ve karşıtları arasında politik çatışmalar olduğu, Aristide taraftarlarına yapılan saldırılara BM'nin gerekli şekilde yanıt veremediği, HNP'nin olaylara müdahalede etkisiz kaldığı ve MINUSTAH'ın işgalci bir kuvvet olarak algılandığı anlaşılmaktadır.³³⁸ Bu şartlar altında kalıcı ve kapsamlı bir polis reformu uygulayabilmek neredeyse imkânsız olduğundan MINUSTAH hukukun üstünlüğünü tesis etmek ve kolluğun reformu konularını bir yana bırakarak sadece seçim hazırlıklarına odaklanabilmiştir. Dolayısıyla yerel polisin kapasite artırılmış ve polis reformu açısından bakıldığında MINUSTAH'ın ilk iki senesi kayıp yıllar olarak görülmektedir.³³⁹

2006'da Rene Preval'in Başkan olmasıyla HNP Genel Müdürü olarak atanan Mario Andresol, HNP reformu için ciddi çaba sarf etmiştir. Yeni personel işe alımlarıyla

³³⁷ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2006/1003>, (14.12.2018).

³³⁸ Griffin Thomas M., *Haiti Human Rights Investigation: November 11–21, 2004*, Coral Gables, FL: Center for the Study of Human Rights, University of Miami School of Law. <http://www.lakounewyork.com/rap%F2%20Miami%20law%20school%20human%20rights%20stotzky-griffin.pdf>, (15.05.2020).

³³⁹ Mobekk Eirin, "MINUSTAH and the Need for a Context-Specific Strategy: The Case of Haiti", *Security Sector Reform and UN Integrated Missions: Experience from Burundi, the Democratic Republic of Congo, Haiti and Kosovo*, ed. Heiner Hanggi ve Vincenza Scherrer Geneva: LIT Verlag and the Centre for Democratic Control of Armed Forces, (2008), ss. 113–168.

HNP sayısı 2009 Martında 9.250'ye yükselmiş, yolsuzluğa bulaşan 577 HNP işten atılmış ve mevcut personelin güvenlik soruşturmasından geçirilmesine başlanmış, vatandaşların HNP'ye güvenlerinin arttığı gözlenmiştir.³⁴⁰ HNP Genel Müdürü'nün bu dönemde yaptığı çalışmaların HNP'nin hesap verebilirlik ilkesine uygun hareket etmesine ve kurumsallaşmasına katkı sağladığı söylenebilir. Zira az gelişmiş devletlerde genellikle kamu görevlilerinin soruşturulmaları ve görevden uzaklaştırılmaları nadiren görülen uygulamalardır.

Yeni Emniyet Genel Müdürü'nün katkılarıyla 2007 yılının HNP'nin kurumsal gelişimi için daha başarılı bir yıl olduğu değerlendirilebilir. İlk kez Cite-Soleil bölgesinde konuşlanan silahlı gruplara yönelik etkili müdahaleler yapılmış ve MINUSTAH-HNP ortak operasyonlarında 850 çete üyesi yakalanmıştır ki bu ülke tarihinde gerçekleşen en başarılı operasyon olmuştur. Ancak bu operasyon bile çetelerin kendi aralarında çatışmasına ve halk üzerindeki baskının azalmasına yol açmamıştır. Yapılan değerlendirmeye göre ülkenin sosyo-ekonomik bölünmüşlüğü ve yüksek işsizlik, yeniden ortaya çıkan silahlı şiddet olayları, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı kalıcı istikrarın sağlamasına engel olan ciddi sorunlar olarak kalmıştır. Önemli bir gelişme olarak kayıtlı HNP sayısı Ağustos 2007 itibariyle bir önceki yıla göre gerileyerek 7.728 olarak gerçekleşmiştir.³⁴¹

Personel sayısındaki gerilemenin ana sebebi suça karışan HNP mensuplarının meslekten uzaklaştırılması ve bir kısmının da polise yapılan saldırılar sebebiyle kendi isteği ile işten ayrılması olmuştur. Polislerin suça karışması sebebiyle işten atılması uygulaması HNP'nin kurumsallaşma çabalarının sonuç verdiğini göstermiştir. Bu elbette ki kolluk güçlerinin güvenilirliği açısından oldukça dikkate değer bir gelişmedir ancak daha önce de vurgulandığı gibi HNP'nin yetersiz olan sayısı, işten uzaklaştırılan personel yüzünden temel polislik faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli olan sayının çok gerisinde kalmıştır.

2008 yılında Başkan Preval'in uzun dönem Başbakan atayamaması yüzünden başlayan siyasi kriz, temel gıda ürünlerindeki hızlı yükselişten kaynaklanan ekonomik kriz ile birleşince yeni bir protesto gösterileri dizisi başlamış ve ülke kültürünün bir

³⁴⁰ Crane Keith vd., *Building a more resilient Haitian State*, Santa Monica: Rand Corporation, 2010, s. 62.

³⁴¹ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2007/503>, (14.12.2018).

parçası olan linç olayları ciddi artış göstermiştir.³⁴² 2008 yılında meydana gelen 4 büyük fırtına sonrası milyonlarca dolarlık ürünün yok olması ve yüzbinlerce insanın evsiz kalması ülkeyi yeniden istikrarsızlık sarmalına sürüklemiştir. Nisan ayında temel mallardaki fiyat artışları için toplumsal gösteriler başlamış ve hükümetin güvenoyu alamaması sebebiyle yeni bir politik kriz ortaya çıkmıştır.³⁴³

Barışçıl olarak başlayan gösteriler, başkentte hükümet karşıtı şiddet olaylarına dönüşmüştür. Ölü sayısının tespit edilemediği olaylar sonunda halk, Başkanlık sarayına girmeye çalışmış, HNP ve MINUSTAH'ın ortak çabasıyla olaylar kontrol altına alınabilmiştir. İnsan kaçırma olaylarının artışı sebebiyle sırf bu suç ile mücadele amacıyla HNP bünyesinde İnsan Kaçırma Suçları Birimi kurulmuştur. Ayrıca çocukların korunması amacıyla başlatılan eğitimlere ek olarak bu dönemde kadına karşı şiddet konusunda da eğitimler başlatılmıştır. Ancak tüm çabalara rağmen HNP'nin uluslararası toplumun desteğine ihtiyacı azalmamıştır.³⁴⁴

İnsan Kaçırma Suçları Birimi'nin faaliyete geçmesi ile 2008 yılında neredeyse ayda ortalama 30 sayısına ulaşan İnsan Kaçırma suçları 2009'un başlarından itibaren ayda 7'ye kadar gerilemiş, bu sayı HNP'nin başarılı operasyonları ile MINUSTAH asker ve polislerinin devriye sayısını artırmasına bağlanmıştır. HNP sayısının 9.247'ye ulaşması da elbette ki polisin görünürlüğü ve etkinliğini artırarak suçlular üzerinde caydırıcı olmuştur. Ancak ekonomik zorluklar, kasırgaların sebep olduğu kayıplar ve devam eden seçim programı yüzünden istikrar konusunda kaygılar giderilememiştir.³⁴⁵

HNP açısından 2009 yılının özelliği, kendi içinde disiplin ve denetim mekanizmasını etkin şekilde çalıştırmaya başlamasıdır. Mart 2009 itibariyle 5.378 soruşturma dosyası açılmış, 1.009 adedi karar için Teftiş Kurulu'na gönderilmiştir. Ayrıca bu dönemde HNP'ye toplumsal olaylara müdahale konusunda eğitimler verilmeye başlanmıştır.³⁴⁶ HNP sayısının 9.000 civarında olduğu göz önünde tutulduğunda suça karışan personel sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir. Neredeyse her iki polisten birisi hakkında disiplin soruşturması açılmıştır. Soruşturma açılan personel sayısı olumsuz

³⁴² UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2008/202>, (14.12.2008).

³⁴³ Pace Marie ve Ketty Luzincort, *A Brief Background to Conflict in Haiti*, Cambridge MA: CDA Collaborative Learning Projects, 2010, s. 15.

³⁴⁴ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2009/439>, (14.12.2018).

³⁴⁵ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2009/129>, (14.12.2018).

³⁴⁶ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2009/439>, (14.12.2018).

olarak görülse de aslında bu durum HNP'nin profesyonelleşme ve hesap verebilirlik anlayışını geliştirmeye başladığına işaret etmiştir.

Ocak 2010 yılında meydana gelen yıkıcı deprem, 222.750 kişinin hayatını kaybetmesine ve 1,5 milyon insanın evsiz kalmasına sebep olmuştur. 2010 Şubat ayında yapılması planlanan seçimler ertelenmek zorunda kalmış, ülke yeniden hem siyasi hem de ekonomik olarak belirsizlik ortamına sürüklenmiştir. Zaten kapasite olarak sınırlı olan HNP 77 kayıp vermiş, çoğu karakol ve hizmet binası yıkılmıştır. MINUSTAH'ın ana yönetim binası da yıkılmış, SRSB de dahil 101 görevli hayatını kaybetmiştir. Ülkede deprem öncesi güvenliği tehdit eden faktörlere, deprem sonrası evlerini kaybedip kamplara sığınan 1 milyondan fazla kişinin güvenliğinin sağlanması da eklenmiştir. Kamplarda taciz ve tecavüz olayları patlamış, HNP'nin çok zor şartlar altında yakaladığı çete liderlerinin de aralarında bulunduğu 5.409 tutuklu cezaevinden firar etmiştir.³⁴⁷ Bu olağanüstü şartlarda güvenliği sağlamak için HNP ve UNPOL 24 saat devriye görevine başlamış ve binin üzerindeki IDP kampından en büyük ikisinde görev almıştır. HNP'ye yukarıda sayılan zorlu görevlerde destek olması için misyondaki toplam UNPOL sayısı ilk etapta 2.177'ye yükseltilmiştir.³⁴⁸

Deprem sonrası başta kamplarda olmak üzere ülke genelinde suç türlerinin hemen hepsinde artış görülmüştür. 2010 sonu itibariyle ülke genelindeki deprem kampı sayısı 1.300 civarındadır ve HNP'nin mevcut sayısı ile kamplarda suçları denetleme ve önleme olanağı bulunmamıştır. Bu açığı kapatmak için MINUSTAH, polis sayısını 4.000'inin üzerine yükselterek HNP'ye destek olmaya çalışmıştır. HNP, bu zor koşullar altında kendisinden beklenenin çok ötesinde bir çabayla deprem sırasında cezaevinden kaçan 629 kişiyi yakalamayı başarmıştır. UNPOL, deprem kamplarında meydana gelen taciz ve tecavüz suçları ile mücadele amacıyla başlangıç için 6 HNP'ye eğitim vermiştir.³⁴⁹ Bunlar, BKO'ların son dönemde Yetki Belgeleri'nin temel görevlerinden olan ve özel uzmanlık gerektiren Kadın ve Çocuklara Karşı İşlenen Suçlar'ın soruşturulmalarıyla ilgili özel eğitimlerdir.

2011 yılında yapılan başarılı Başkanlık seçimleri sonucunda ülkede siyasi gerginlik ve politik gösteriler sona ermiştir. Ancak diğer tüm suç türlerinde artış trendi

³⁴⁷ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2010/200>, (14.12.2018).

³⁴⁸ a.g.e.

³⁴⁹ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2010/446>, (14.12.2018).

devam etmiştir. 2011 itibariyle sayıları 10.000 polise ulaşan HNP, kamplarda sıklıkla yaşanan tecavüz olaylarını takip veri bankası oluşturmuş ve 3 yıllık bir plan geliştirmiştir.³⁵⁰ Burada üzerinde durulması gereken önemli detay, HNP'nin daha fazla devriye yapması ve halkla iç içe olması sonucunda polise intikal eden suç ihbarının artmış olabileceğidir. Bu gelişmeler üzerine HNP'nin ülkede güvenliği tek başına sağlayabileceği varsayımı ile hareket eden MINUSTAH ilk defa personel sayısını azaltmayı ve ülkeden ayrılmayı planlamaya başlamıştır.

Burada şu hususun altını çizmekte fayda görülmektedir. 2004'den beri MINUSTAH'ın ve uluslararası toplumun en önemli hedeflerinden birisi toplum tarafından saygı duyulan ve güvenilir bir HNP'nin kurulması olmuştur. Haiti nüfusuna göre HNP'nin 2011 yılı sonunda en az 14.000 sayısına ulaşması gerektiği planlanmış ancak 10.000 personel ile hedeflerinin çok gerisinde kalmıştır. MINUSTAH ve HNP'nin etkili koordinasyonunu gerektiren personel seçim sürecinin istenilen seviyede yürütülememesi, yeni personelin eğitimi için ihtiyaç duyulan zamanın iyi planlanamaması ve deprem sonrası verilen kayıplar sonucu ortaya çıkan işgücü kaybı bu personel açığına sebep olmuştur.

2012 yılı HNP'nin daha çok devriye ve yol kontrolü yapabildiği, görünürlüğüne ve etkinliğinin arttığı bir dönem olmuştur. HNP, suçların yoğunluk gösterdiği yüksek riskli yedi kampta 24 saat esasına göre görev yapmaya başlamıştı. Bu sayede IDP kamplarda işlenen suç oranlarının artış eğiliminin kontrol altına alınabildiği görülmüştür. Bu dönemde HNP'nin yapısal reformu ve güçlendirilmesi için yeni bir yol haritası anlamına gelecek 2012-2016 Ulusal Polis Kalkınma Planı hazırlanmıştır. Plana göre mevcut durumda 10.000'in üzerinde olan HNP sayısı 2016 yılı sonu itibariyle 15.000'e ulaşacaktır.³⁵¹ Bu plan uluslararası toplum kontrolünde HNP'nin ikinci 4 yıllık kalkınma planı olup, genel hatları itibariyle yerel polis için strateji belirleyen başarılı bir çalışma olarak değerlendirilmiştir. Ancak planın ne kadarının uygulanabildiği ileriki yıllarda yoğun tartışmaların konusu olmuştur.

2013 yılı şiddet olayları ile başlamış, eski askerlerin orduya dönmek için yaptığı gösteriler, silahlı grupların işlediği cinayetler, insan kaçırma ve soygunlar güvenliği

³⁵⁰ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2011/540>, (14.12.2018).

³⁵¹ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2012/128>, (14.12.2018).

bozucu faktörler olmaya devam etmiştir.³⁵² Bunun yanında hayat pahalılığı, yiyecek kıtlığı ve temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla yapılan toplumsal gösteri sayıları önceki yıla göre 3 kat artmıştır. Her ne kadar HNP, 55 insan kaçırma şüphelisini ve en az 58 uyuşturucu kaçakçısını yakalamış olsa da ülke genelinde tek başına güvenliği sağlayacak kapasiteye ulaşamamıştır.³⁵³ 2013 ikinci yarısında suçlarda azalma görülmeye başlamış, HNP insan kaçırma ile ilgili 42 kişiyi daha yakalayıp suçla mücadeledeki başarısını perçinlemiştir. Bu gelişmeler MINUSTAH'ın polis sayısını azaltma yönündeki çalışmalarını hızlandırmıştır.³⁵⁴ MINUSTAH'ın personel sayısını azaltmayı planlaması, HNP'nin uluslararası destek almadan asayiş sağlama yetisinin gelişmeye başladığı varsayımına dayanmıştır ancak HNP'nin kurumsal yapısının çok kırılgan olduğu ve en küçük çatışma ortamında başlangıç noktasına dönebileceği analizi yapılamamıştır.

2014 yılı yerel seçimlerin yapılamaması yüzünden artan protesto gösterileriyle başlamış, ancak kayıt altına alınan diğer suç türlerindeki düşüş trendi devam etmiştir. Özellikle cinayet suçlarındaki 5 yıllık artış trendinin tersine dönmesi büyük bir başarı göstergesi olmuştur. Daha önce sadece 6 personelin aldığı kadına karşı şiddet ve cinsel saldırı suçları ile ilgili uzmanlık eğitimi 283 HNP'ye daha verilmiştir.³⁵⁵ Bu dönemde suç sayılarındaki azalma, 2010 yılında yaşanan büyük depremden beri IDP kamplarda kalan nüfus oranının gerilemesine bağlanabilir. Zira binlerce kişinin sıkışık şekilde yaşadığı kamplarda özellikle gece saatlerinde güvenliğin sağlanması mümkün olmamış, özellikle de fiziksel olarak korunmasız olan kadın ve çocuklara karşı gerçekleşen taciz ve tecavüz suçlarında ciddi artışlar olmuştur. Bu suç türünün önüne geçmek ve polise intikal etmeyen olayların kayda geçmesini sağlamak için HNP'ye eğitimler verildiği ve bu suç türünde kapasitesinin artırıldığı görülmektedir.

Bu olumlu gelişmeler ışığında ilk defa MINUSTAH'ın kapatılması ya da başka bir isimle politik misyon olarak görev yapması konusunda BMGK'de görüşmeler başlamıştır. Bu gelişme, MINUSTAH'ın yakın gelecekte HNP'nin ülkede güvenliği tek başına sağlayabileceği konusunda ilk kez olumlu düşünmeye başladığını göstermektedir. 2014'ün ikinci yarısında cinayet suçlarında başlayan artış trendi MINUSTAH'ın kararında aceleci davranıldığını göstermiştir. Buna rağmen toplumsal olaylara müdahalede

³⁵² UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2012/678>, (14.12.2018).

³⁵³ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2013/139>, (14.12.2018).

³⁵⁴ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2013/493>, (14.12.2018).

³⁵⁵ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2014/162>, (14.12.2018).

MINUSTAH'ın desteği ile hareket eden HNP'nin performansında gelişme izlenmiştir. HNP her ne kadar suçla mücadele ve toplumsal olaylarda başarı göstermiş olsa da polisin hala 2/3'ü başkentte görevli olup ülkenin geri kalanında etkisi oldukça sınırlı kalmıştır. 2014 sonu itibariyle 100.000 kişiye düşen polis sayısı 115 olup, bu dönem için planlanan 222 seviyesinin çok altında kalmıştır. 2011-2014 yılları arasında UNPOL sayısı % 42 oranında azalmış ve HNP sayısı %18.7 artmıştır.³⁵⁶ Bu sayılar analiz edildiğinde temel polislik faaliyetlerinin UNPOL tarafından HNP'ye devredilmeye başlandığı anlaşılmaktadır. Ancak azalan UNPOL oranında HNP sayısında artış olmadığından suçla mücadelede ciddi bir kapasite sorunu ortaya çıkmıştır.

2015'de yapılan Başkanlık seçimleri yeni bir politik çatışma dalgası ve gerginlik ortamına yol açmıştır. Her seçim öncesi olduğu gibi toplumsal olay sayısında önemli artış yaşanmış ancak önceki seçim dönemlerine göre şiddet olaylarının azaldığı gözlemlenmiştir. MINUSTAH barış misyonunun bu seçimde daha tecrübeli olduğu ve yerel kolluk kuvvetlerine operasyon desteği vermesinin şiddet olaylarını azalttığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu dönem, 2012-2016 HNP Kalkınma Planı'nın sonuçlarının tartışıldığı bir dönem olmuştur. Planın uygulama safhasında sona yaklaşılırken tamamlanması öngörülen 70 aktiviteden sadece 8'i tamamlanabilmiştir. Bunlar;

- HNP Genel Müdürlüğü'nde Kriz İzleme ve Değerlendirme Ofisi kurulması,
- 6 HNP karakolunun geliştirilmesi için UNPOL destekli ekipler kurulması,
- HNP personel seçim ölçütlerinin belirlenmesi ve seçim ofisi kurulması,
- Delmas-2 polis karakolunun inşa edilip donatılması,
- HNP'ye ilk yardım eğitimlerinin verilmesi,
- HNP araç bakım ve mekanik atölyesinin güçlendirilmesi,
- İnsan Kaçırma Suçu ile Mücadele Birimi'nin güçlendirilmesi
- Croix-des-buket Hapishanesi'nin inşa edilip donatılması.

2012-2016 HNP Kalkınma Planı'nda yer alan projelerin 40 tanesi büyük oranda tamamlanabilmiş, geri kalan 22 tanesi ise henüz başlangıç aşamasında kalmıştır. 2012-2016 Kalkınma Planı'nın toplamda gerçekleştirme oranı % 58 ile sınırlı kalmıştır.³⁵⁷

³⁵⁶ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2014/617>, (14.12.2018).

³⁵⁷ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2015/667>, (15.12.2018).

Tamamlanabilen 8 projeden 7'sinin HNP'nin asıl ihtiyacı olan kapasite artırımı, eğitim ve kurumsal yapının iyileştirilmesi alanlarında değil, fiziksel ortamın ve donanımın iyileştirilmesi alanında olduğu görülmektedir. Sadece 1 proje HNP'nin doğrudan ihtiyaç duyduğu bir alanda kapasitesinin geliştirilmesi ile ilgilidir. Dolayısıyla HNP'nin geliştirilmesi için ortada bir planın olması kurumsallaşma açısından önemlidir ancak plan istenilen seviyede tamamlanamamıştır.

Görüldüğü üzere HNP Kalkınma Planı, öngörülen ölçüde uygulanamamış ve başlangıç hedeflerinin oldukça uzağında kalmıştır. Ancak buna rağmen yeni Devlet Başkanının seçilmesiyle ülkedeki politik gerginlik azalmış ve MINUSTAH'ın görevinin sona erdirilmesi konusu gündeme gelmiştir. MINUSTAH'ın ülkeden çekilip güvenliği tamamen yerel polise bırakmasının planlandığı bu dönemde HNP'nin genel durumuna bakıldığında;

- HNP'nin toplam gücü 11.900 polise çıkmıştır. 20 yıllık tecrübeye sahip olan Polis Akademisi her dönemde 1.500 personele eğitim verecek kapasiteye ulaşmıştır.
- Önceden 2/3'ü başkent Port-au-Prince'te görev yapan HNP'nin 2015 itibariyle % 40'ı başkent dışında konuşlandırılmıştır. Bu durum güvenlik ve istikrarın ülke genelinde sağlanabilmesi açısından önemli bir gelişme olmuştur.
- HNP kadına karşı şiddet, lojistik, araç, silah, cephane ve iletişim yönetimi konularında eğitim almıştır.
- Toplumsal olay yönetimi (çevik kuvvet) konusunda 640 personele özel eğitim verilmiştir.
- Daha önceleri kapasite sorunu nedeniyle güvenlik soruşturması yapılamadan işe alınan HNP gücünün 7.418'i güvenlik soruşturmasından geçirilmiştir. Geri kalanın ise 2015 sonuna kadar tamamlanması planlanmıştır.
- HNP 2015 yılında, daha önceden tam anlamıyla işletilemeyen iç denetim mekanizmasını etkinleştirmiş, polis hakkındaki şikâyetleri işleme koyarak 33 polisi insan hakları ihlalleri sebebiyle işten atmıştır.³⁵⁸

2016 yılı da sona eren Başkanlık seçimlerinin gergin atmosferinde başlamıştır. Seçim sonuçlarını protesto etmek amacıyla 600'ün üzerinde toplumsal olay düzenlenmiş, HNP'nin toplumsal olaylara müdahalede orantısız şiddet uyguladığı ve insan hakları

³⁵⁸ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2015/667>, (15.12.2018).

ihlalleri yaptığı gözlenmiştir. Bu tespite rağmen HNP'nin MINUSTAH polis ve askerinin sınırlı katkısı ile başarılı bir performans sergilediği görülmüştür. HNP'nin 20 yıl içindeki kazanımlarının daha da ileriye taşınabilmesi amacıyla bu kez 2017-2021 Planı hazırlıkları başlamıştır. Buna göre uluslararası toplum, kapasite artırımı ile olay yeri inceleme, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, cinsel saldırı suçları, istihbarat toplama, toplumsal olaylara müdahale ve toplum destekli polislik gibi ileri ve özel eğitimler konusuna odaklanacaktır.³⁵⁹

2017 Şubatına gelindiğinde HNP sayısı 14.000'e ulaşmıştır. Ancak hala ülkedeki 570 idari yerleşim biriminin sadece 261'inde yerleşim sağlayabilmiştir.³⁶⁰ Bu da ülkenin yarısından fazlasında polisin ulaşılabilir olmadığına işaret etmektedir. HNP'nin ulaştığı sayı vatandaş/polis oranını 100.000'de 127'ye taşımıştır. Uluslararası oranın 220, AB ortalamasının 2016 yılı için 318 olduğu düşünüldüğünde HNP'nin hala güvenliği tek başına sağlamak için ihtiyaç olan sayının çok gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır.³⁶¹ Ancak MINUSTAH'ın göreve başladığı 2004 yılında vatandaş/polis oranının 100.000'de 70, 2012'de 90 olduğu göz önüne alındığında HNP'nin 13 yıl içindeki kapasite artırım hızının kayda değer olduğu görülmektedir.

2017 Şubatında tekrar yapılan seçimlerde Başkan Moise'in iş başına gelmesi ile birlikte ülkede politik belirsizlik ortadan kalkmıştır. HNP 14.000'e ulaşan sayısı ile suçun önlenmesi, sorunsuz bir seçim ortamının oluşturulması ve kamu düzeninin sağlanmasında iyi bir performans sergilemiştir. Ancak 2004 yılından bu yana sağladığı önemli ilerlemeye rağmen HNP, ülkede güvenlikten sorumlu tek kurum olarak, uluslararası polisin desteği olmadan ve insan haklarına bağlı kalarak, istikrarı tehdit eden faktörlerle yeterli derecede mücadele edecek kapasiteyi ulaşamamıştır.³⁶² Bu sebeple MINUSTAH sonrası kurulacak yeni Misyon (MINIJUSTH) iki sene içerisinde sadece teknik konularda uzman olan 295 UNPOL ile polis kapasitesinin güçlendirilmesi konusunda çalışmaya devam etmiş ve önceki programların devamı niteliğinde 2017-2021 HNP Kalkınma Programı hazırlanmıştır.³⁶³

³⁵⁹ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2016/225>, (15.12.2018).

³⁶⁰ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2016/753>, (15.12.2018).

³⁶¹ European Commission, *eurostat, Your key to European statistics*, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190104-1>, (21.12.2018).

³⁶² UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2017/223>, (15.12.2018).

³⁶³ UN, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2017/604>, (15.12.2018).

BMGK, BM'nin birçok barışı koruma operasyonunda olduğu gibi MINUSTAH için de oldukça güçlü ve HNP'yi destekleyici bir Yetki Belgesi çıkarmıştır. Ancak BM polisinin kalıcı istikrar ve barışın sağlanması yönünde yürütülecek faaliyetlerinin yerel unsurlarca birlikte yapılması kararlaştırılmıştır. Kosova ve Doğu Timor'da yürütülen BKO'larda olduğu gibi tüm polislik yetkilerini bağımsız kullanabilme imkânı verilmemiştir. Dolayısıyla uluslararası toplumun ilk önceliği sıfırdan yerel bir polis teşkilatı kurmak ve birlikte faaliyet yürütmek olmuştur. Bu sebeple de ülkede çatışmaların durdurulması ve istikrarın sağlanması yıllar süren müşterek ve kapsamlı bir çaba gerektirmiştir.

Ancak tüm misyonlarda bulunan ortak sorunlardan birisi de devletlerin BM BKO'ya gönderdiği polislerin mesleki yeterliliğidir. Önceden iyi bir planlama yapılmaması, misyona gelmeden önce ya da misyondaki görev sırasında verilen eğitimlerin yetersizliği, sık sık yer değiştirme sebebiyle kurumsal hafızanın oluşturulamaması, personelin bilgi ve birikimine uygun birimlerde istihdam edilmemesi ve UNPOL seçimlerindeki beceri eksikliği bilinen akut problemlerdir.

Bunun yanı sıra MINUSTAH'ın 13 yıl süren uzun görevlendirme sebebiyle HNP'nin kendilerine sunulan eğitim ve teknik yardım desteğine ilgi ve istek göstermediği izlenmiştir. Co-location sırasında MMA faaliyetleri yürüten IPO'lara mesafeli davrandıkları ve genel olarak direnç gösterdikleri anlaşılmıştır. Bu direnç sebebiyle MINUSTAH'ın beklenenden daha uzun dönem sahada kaldığı değerlendirilmektedir. Maalesef BKO'ların genel itibarıyla yerel polisin kurumsal yapılandırılmasına gösterdiği direnci kırarak herhangi bir yaptırımını bulunmamaktadır. Dolayısıyla IPO'ların misyona verdiği katkı HNP'nin bu katkıyı gönüllü olarak kabul etmesi ile sınırlı kalmıştır.

Yukarıda açıkça yer verildiği üzere belirli dönemlerde HNP personeline yapılan silahlı saldırıların artması ve birçok HNP'nin hayatını kaybetmesi, personelin motivasyonunu düşürmüş ve uluslararası eğitim ve desteğe olan ilgilerini azaltmıştır. HNP'nin uluslararası desteğe olan ilgisizliği MINUSTAH personeli olarak görev yaptığım 2015-2017 yılları arasında tarafımdan bizzat gözlemlenmiştir. Silahlı çatışmaların en yoğun yaşandığı ve BM'nin girmekte bile zorlandığı Cite-Soleil bölgesindeki karakolda yürüttüğümüz MMA faaliyetleri sırasında yerel polisin uluslararası polise saygı göstermediği, kendilerine tavsiye edilen konularda adım

atmadıkları, işbirliğine ve bilgi paylaşımına gönüllü olmadıkları yine tarafımdan tespit edilmiştir. Dünyanın farklı bölgelerinden gelen IPO'ların ise birçok farklı sebepten mevcut durumu raporlarına aktarmadıkları ve MMA faaliyetlerinin yürütüldüğünü rapor ettikleri görülmüştür. Benim de aralarında bulunduğum IPO'ların MMA faaliyetlerinin olması gerektiği gibi ele alınmadığına yer verdikleri raporlar ise misyonda ve HNP üzerinde herhangi bir değişikliğe yol açmamıştır.

Haiti özelinde ise halk ile ve HNP ile arzulanan düzeyde iletişim kuracak derecede Fransızca bilen yeterli sayıda UNPOL bulunamaması, Fransızca konuşan UNPOL'lerin ise çoğunlukla Afrika'daki eski Fransız sömürge devletlerinden gelen ancak misyonun ihtiyacı olan spesifik suçları soruşturacak özel niteliklere sahip olmayan personel olması BKO'nun başarısını sınırlamıştır.

3.5. MINUSTAH'IN SAYISAL ANALİZİ

Haiti'de barış ve istikrarın sağlanması amacıyla BMGK tarafından görev verilen en uzun süreli BKO olan MINUSTAH'ın 2004-2017 yılları arasındaki performansını değerlendirebilmek için bu dönemde işlenen suç sayıları, HNP ve UNPOL sayıları, suç sayıları ile polis sayıları arasındaki ilişki, vatandaş başına düşen HNP sayısı incelenecektir. 2017 yılına gelindiğinde HNP'nin suç ve suçlularla mücadelesi ile kapasite artırımının suç üzerindeki etkisinin anlaşılabilmesi için suç istatistiklerinin analiz edilmesi faydalı olacaktır.

BM'nin Haiti'de görevlendirdiği en uzun süreli BKO olmasına karşın yaklaşık 13 yıl süren MINUSTAH misyonu dönemi ile ilgili HNP sayısı ile suç istatistiklerinin temin edilebileceği güvenilir bir kaynak bulunamamıştır. Önceki bölümde bahsedildiği gibi Haiti genelinde polisin sayıca yetersiz, eğitimsiz ve donanımsız olması, sağlıklı veri toplama imkânının bulunmaması, polisin ülke genelinde dağılımının yetersiz olması, vatandaşın polise güven duymaması vb. sebeplerle suç sayılarının tam olarak istatistiklere yansımadağı bilinmektedir.

Dolayısıyla aşağıdaki şekillerde yer alan sayısal veriler ve en fazla işlenen 5 adet suç türü, 2012-2017 yılları arasında MINUSTAH ve son kurulan MINUJUSTH misyonlarından BMGK'ya gönderilen Yarıyıl Raporları (Bi-annual Reports) üzerinde detaylı incelemeler yapılarak tarafımızca oluşturulmuştur. Burada tüm suç türleri yerine misyon için önem arz eden ve sıklıkla işlenen 5 büyük suç türü üzerinden değerlendirme

yapılmıştır. Suç türlerinin bazılarında daha eski yıllara ait verilere ulaşmak mümkün olurken bazı suç türlerinde ancak son yılların verilerine ulaşılabilmiştir. Bu sebeple bazı suç türlerindeki grafikler 2005 yılına kadar olan suç sayılarını içerirken bazılarında ise ancak 2012-2017 yılları arasındaki suç sayılarını içermektedir. Suç türlerinin toplamı üzerinde yapılan değerlendirmenin daha sağlıklı olması açısından her bir suç türünde ulaşılabilen misyonun son 6 yılına ait suç sayıları dikkate alınmıştır.

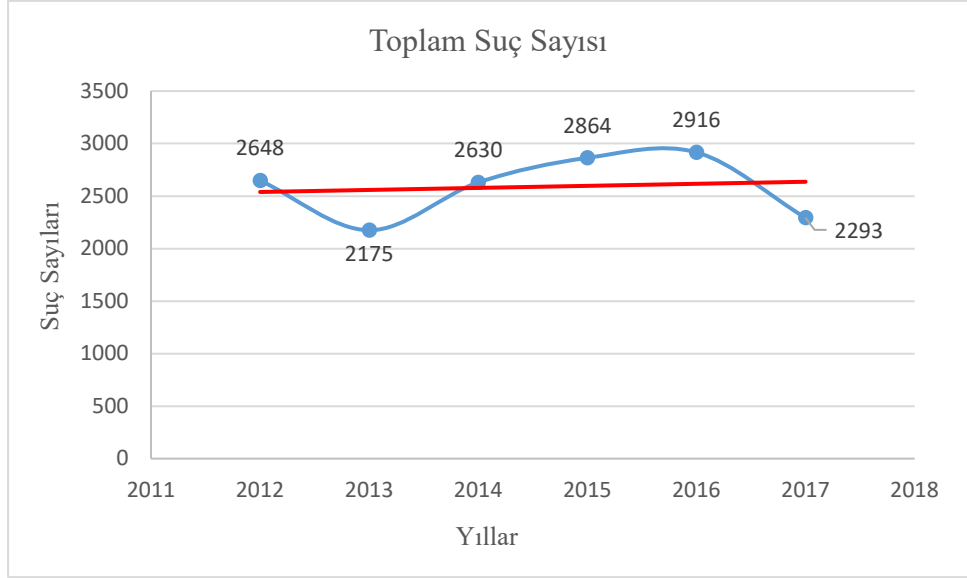
3.5.1. Haiti’de İşlenen Suçların Yıllar Bazında Değişimi

Aşağıda Haiti’de işlenen suçlarla ilgili verilen şekiller 2012-2017 yılları arasında SRSG tarafından BMGK’ya sunulan raporlar ile MINUSTAH misyonundan BM Merkezi’ne gönderilen Yarıyıl Raporları (Bi-annual Reports) incelenerek tarafımızca oluşturulmuştur.³⁶⁴ MINUSTAH misyonun son 6 yılında ülke genelinde kayıt altına alınan 5 büyük suç türü incelendiğinde, toplam suç sayısı trendinde kayda değer bir değişiklik olmamakla birlikte çok küçük bir artış görülmektedir.

3.5.1.1. Toplam Suç Sayısı

Haiti genelinde işlenen toplam suç sayısı yıllık değişimi analiz edildiğinde 2012-2017 yılları arasında çok önemsiz bir oranda artış olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle Haiti’de MINUSTAH’ın yıllarca süren yerel polisin kapasitesinin artırılması çabalarına rağmen 5 suç türünde kayıt altına giren son 6 yılın toplam suç sayısında önemli oranda bir azalma olmadığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında HNP sayısının yıllar içinde önemli oranda artmasının, suçların azalmasına katkıda bulunmadığı değerlendirilmektedir.

³⁶⁴ Bkz. MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2013-June 2013; MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, July 2013-December 2013; MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2014-June 2014; MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, July 2014-December 2014; MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2015-June 2015; MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, July 2015-December 2015; MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2016-June 2016; MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, July 2016-December 2016; MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2017-June 2017; MINUSTAH, Bi-Annual Report, July 2017-December 2017.

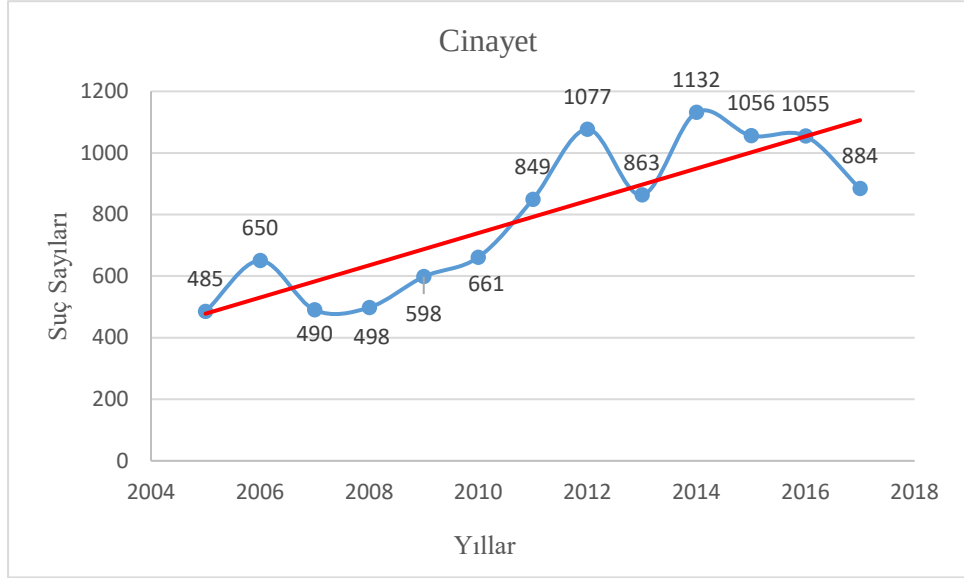
Grafik 1. Haiti’de 2012-2017 Yılları Arasında 5 Büyük Suç Türünde Kayda Geçen Toplam Suç Sayısı

Misyonun son 6 senesinde Cinayet, İnsan Kaçırma, Tecavüz, Toplumsal Olay ve Linç suçlarının sayıları incelenerek oluşturulan Grafik 1 analiz edildiğinde 2012 yılında 2.648 olan toplam suç sayısının 2013 yılında 2.175’e gerilediği, takip eden 3 yılda artarak 2016 yılında 2.916’a ulaştığı ve misyonun son senesi olan 2017 yılında tekrar düşüşe geçerek 2.293 ile tamamlandığı anlaşılmaktadır. Önceki bölümlerde de yer verildiği üzere 2013’te planlanan seçimlerin yapılamaması sebebiyle toplam suçlarda 2016’ya kadar artış olmuş, Başkanlık seçimlerin tamamlanması ile ortadan kalkan politik belirsizlik ortamı ve kısmen ekonomik problemlerin üstesinden gelinmesiyle suç oranları 2017’de gerilemiştir.

3.5.1.2. Cinayet

Gelişmişlik seviyesinden bağımsız olarak tüm toplumlarda cinayet en ciddi suç olarak kabul edilmekte, ülkelerin güvenlik ve asayiş ortamı değerlendirilmesinde temel veri olarak kullanılmaktadır. Özellikle on binlerce insanın hayatını kaybettiği çatışma sonrası toplumlarda sivillerin korunması amacıyla BKO’lar görevlendirilmekte ve özellikle cinayet suçunun önüne geçilebilmesi için çalışılmaktadır. Grafik 2’de 2005-2017 yılları arasında Haiti’de kayda geçen cinayet suçunun sayıları verilmektedir. Cinayet suçu verileri incelendiğinde 2005 yılında 485 olan cinayet sayısının 2006 yılında önemli oranda artarak 650’ye ulaştığı, 2007 yılında geriledikten sonra yıllar bazında artmaya devam ederek 2010 yılında tekrar 650’nin üzerine çıktığı, özellikle 2012 yılında

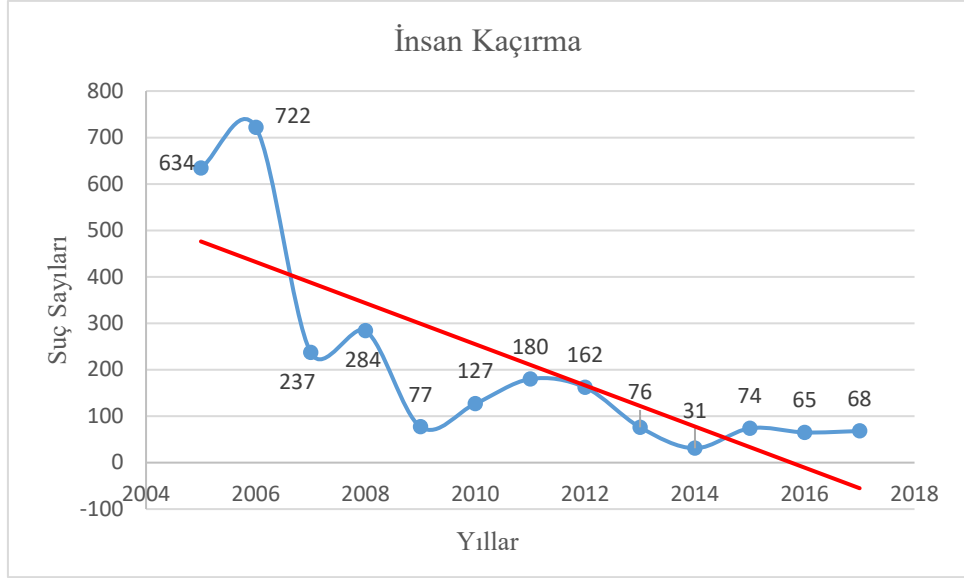
kayda değer şekilde arttığı, 2013 yılında yapılan seçimlerin sonrasında azalarak 2011 yılı seviyesine düştüğü, 2014 yılında kayda geçen en yüksek seviyeye ulaştığı, misyonun son 3 senesinde de azalma eğilimine girdiği görülmektedir. 2005-2017 yılları arasında cinayet suçunun önemli derecede artış trendi olduğu izlenmektedir. HNP Sayısının 2005 yılında 2.500, 2017 yılında 14.000'e ulaştığı göz önüne alındığında yerel polis sayısında yaşanan artışın cinayet suçunun işlenmesine engel olamadığı anlaşılmaktadır.

Grafik 2. Haiti’de 2005-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen Cinayet Sayısı

3.5.1.3. İnsan Kaçırma

Haiti genelinde 2005-2017 yılları arasında kayda geçen insan kaçırma olayları incelendiğinde MINUSTAH’ın göreve başlamasından sonraki iki yılda insan kaçırma suçlarında çok önemli artış olduğu görülmektedir. Grafik 3’de görüleceği üzere 2006 yılında 700’ün üzerinde ile zirve yapan insan kaçırma suçları sonraki yıllarda önemli oranda azalmış ve misyonun son 6 yılında 100’ün altında gerçekleşmiştir. Toplam trende bakıldığında ise kayda değer bir azalma izlenmektedir. Genellikle ekonomik olarak zorluklar ve buhranlar yaşandığı dönemlerde zengin insanların kaçırılması ve fidye istenmesi şeklinde ortaya çıkan bu suç türünün geriletilmesinde yerel polisin başarısı dikkat çekmektedir. Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında polis sayısındaki artışın insan kaçırma suçunun azaltılmasında anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

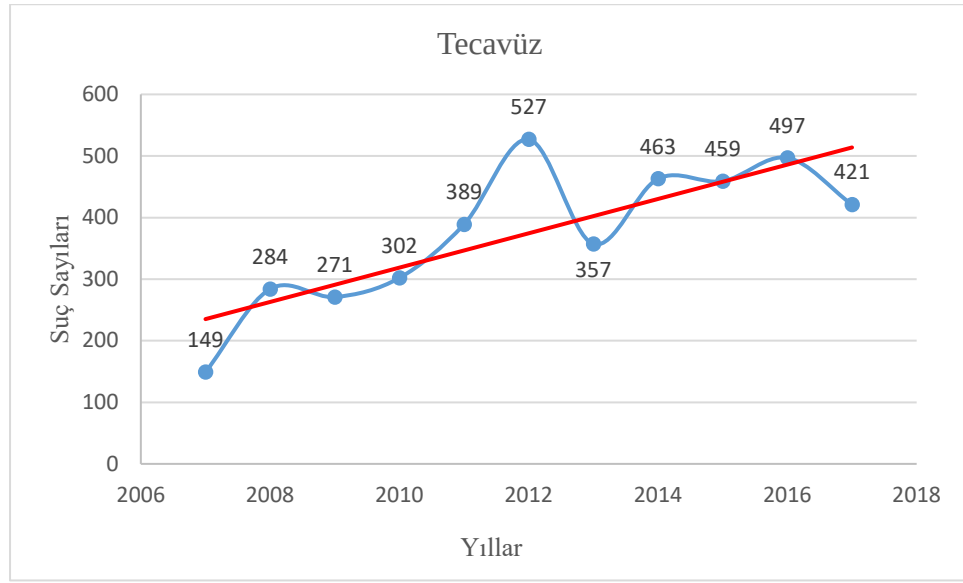
Grafik 3. Haiti’de 2005-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen İnsan Kaçırma Sayısı

Ancak insan kaçırma suçunun Haiti tarihinde sıklıkla görülen bir suç türü olmadığı, ekonomik kriz ve güvenlik ortamının bozulduğu dönemlerde fırsat suçu olarak ortaya çıktığı ve ilk kez ülke gündemine 1996 yılında girdiği unutulmamalıdır. Özellikle deprem ve ekonomik kriz etkisiyle gıda fiyatlarının fahiş şekilde dalgalandığı zamanlarda zirve yapmış, kolay yoldan varlıklı insanların kaçırılıp karşılığında maddi kazanç sağlanması şeklinde devam etmiştir. 2004 yılında iç çatışmaların zirve yaptığı dönemde yoksulluk ve kanunsuzluk sebebiyle büyük artış yaşanan insan kaçırma suçu MINUSTAH’ın etkinliğinin artmasıyla yıllar içinde gerilemeye devam etmiştir. 2008’de ülkeyi vuran 4 farklı ve büyük çaptaki fırtına sonrası gıda fiyatlarının artması, hükümetin açıklıkla mücadele edememesi sebebiyle artış gözlenmiştir. 2010’daki büyük deprem sonrası ise özellikle başkentte insan kaçırma suçlarının artması sürpriz olmamıştır. 2011 sonrası döneme bakıldığında ülkedeki politik belirsizlik ve güvensizlik ortamının görece olarak sağlanabilmesi ve 2010 depremi sonrası uluslararası yardımların artması sebebiyle bu suç türünde azalma trendi devam etmiştir.

Dolayısıyla 2015 Şubatında Başkanlık seçiminin başarıyla sonuçlanması üzerine polis tüm enerjisini UNPOL desteği ile adi suçlarla mücadeleye vermiş, polisin görünürlüğünün artması ile 2015 ve sonrasında bu suç türü ile mücadelede ciddi oranda yol alınmıştır.

3.5.1.4. Tecavüz

Gerek devletler arası gerekse aynı ülke içindeki gruplar arasındaki çatışmalar sırasında ortaya çıkan yaygın şiddet olaylarına karşı en savunmasız gruplar kadın ve çocuklar olmaktadır. Çatışmalar sebebiyle evlerini terk etmek zorunda kalan ve çoğunlukla kalabalık kamplarda ikamete mecbur kalan bu savunmasız gruplara karşı en sık işlenen suç türü tecavüz olarak kayda geçmektedir. Bu suç türünün tespiti ve kayda geçirilmesinde de diğer suç türlerine göre zorluklar yaşanmaktadır.

Grafik 4. Haiti’de 2007-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen Tecavüz Sayısı

Kadınların birçok farklı sebeple tecavüz suçunu rapor etmedikleri bilinmektedir. Özellikle az gelişmiş kapalı toplumlarda tecavüzün bildirilmemesi yerel kültürün bir parçası olabileceği gibi yerel güvenlik güçlerine olan güvensizliğin de sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir. Etkin bir soruşturmanın yapılamayacağına ve suçluların yakalanıp cezalandırılacağına inanılmayan durumlarda kadın ve çocuklar polise gitmemektedir.

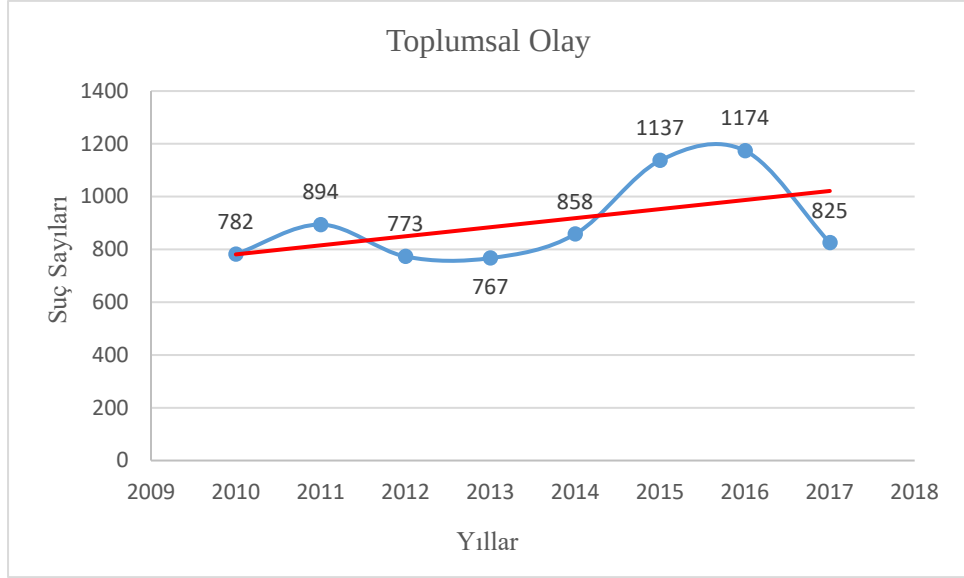
Haiti tarihinde tecavüz olayları sıklıkla görülen ve çok önemsiz bir suç türü olarak görülmüş, kimi bölgelerde kültürün bir parçası olarak suç olarak değerlendirilmemiştir. Hatta ilginç bir biçimde 2004’te MINUSTAH kurulduğunda HNP’nin bile birçok kez tecavüz olaylarına karıştığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla kendisi tecavüz olaylarına karışan bir kolluk kuvvetinin tecavüz olaylarını kayda geçirip etkin şekilde mücadele etmesi beklenmemektedir.

Grafik 4 incelendiğinde 2007-2017 yılları arasında toplamda tecavüz suçunun önemli oranda arttığı göze çarpmaktadır. Kayıtları tespit edilemeyen 2007 yılı öncesinde ise tecavüz suçunun çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. 2007 yılında kayda geçen 149 tecavüz olayı sayısı sonraki yıllarda artarak devam etmiş, 2012 yılında 527 sayısı ile zirve yapmış ve sonraki yıllarda 400-500 arasında dalgalanmıştır. Özellikle 2010 yılında yaşanan Haiti büyük depreminden sonra çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan yaklaşık 1 milyon insanın deprem kamplarında konaklamaya mecbur kaldığı IDP Kamplarda yerel polisin güvenliği sağlamakta zorlandığı ve tecavüz olaylarının sıklıkla yaşandığı bilinmektedir. Ancak 2011’de HNP bünyesinde tecavüz olaylarıyla ilgili veri bankası oluşturularak 3 yıllık plan yapılması ve 2014’te aralarında kadınların da olduğu 283 HNP’ye 5 günlük eğitim verilmesi ile birlikte bu suç türünün kayda alınmasında önemli mesafe alınmıştır.

Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında polis sayısındaki artışın tecavüz suçunun azaltılmasında etkisinin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak polis sayısındaki artış, polisin bu tür suçunda eğitiminin ve farkındalığının artırılması, kadın polislerin suç mağdurları ile doğrudan temas kurması, polisin başkent dışındaki kırsal bölgelerde de etkin şekilde görev alması ile birlikte tecavüz suçunun eskisinden daha düzenli kayıt altına alındığını değerlendirmek gerekmektedir.

3.5.1.5. Toplumsal Olay

Toplumsal Olaylar çatışma sonrası toplumlarda sıklıkla görülen ve ülkedeki asayiş durumunu doğrudan etkilediği için BM tarafından özel önem verilen suç türüdür. Her toplumda kitleleri harekete geçiren değişik motivasyonlar olmakla birlikte genelde politik amaçlı gösteriler ve ekonomik temelli protestolar sıklıkla görülmektedir.

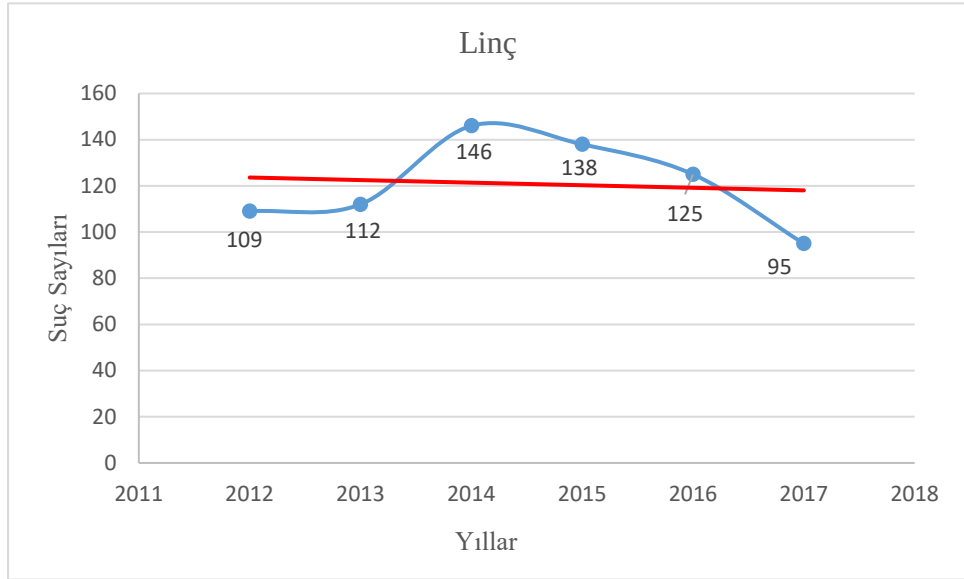
Grafik 5. Haiti’de 2010-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen Toplumsal Olay Sayısı

Haiti genelinde meydana gelen toplumsal olayların yıllık değişimi analiz edildiğinde 2010-2017 yılları arasında toplumsal olayların sayısında artış trendi görülmektedir. Grafik 5 analiz edildiğinde 2010 yılında 782 olan toplumsal olay sayısının Haiti’de yaşanan büyük deprem sonrası 2011 yılında yükseldiği, 2012 ve 2013 yıllarında azalmaya başladığı, ancak Başkanlık seçimlerinin yapılamaması sebebiyle 2014 yılında tekrar yükselmeye başladığı ve 2015 yılında ilk turu yapılan seçim öncesinde önemli oranda arttığı anlaşılmaktadır. Başkanlık sonrası bu kez muhalif grupların seçimlerde yolsuzluk yapıldığını öne sürerek halkı kışkırtması ve devam eden ekonomik sorunlar sebebiyle 2016 yılında zirve yapan toplumsal olaylar, MINUSTAH’ın son senesinde istikrar ortamının sağlanabilmesiyle tekrar önemli oranda gerilemiştir. Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında polis sayısındaki artışın toplumsal olayların azaltılmasında önemli bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak toplumsal olayların ülkedeki politik belirsizlik, ekonomik kriz ve doğal afetler sonrasında artış gösterdiği gözden kaçırılmamalıdır.

3.5.1.6. Linç

Linç, aslında uzun zamandır görülmeyen ve birçok ülkenin suç kategorisinden çıkarılmış bir suç türüdür. Özellikle az gelişmiş toplumlarda ve genellikle Afrika kıtasında toplumsal olaylar sırasında sıklıkla yaşanan linç olayları aslında cinayet

suçunun bir başka türüdür. Maalesef özellikle politik belirsizlik ortamının yaşandığı dönemlerde linç suçunun da sayısal olarak arttığı gözlemlenmiştir.

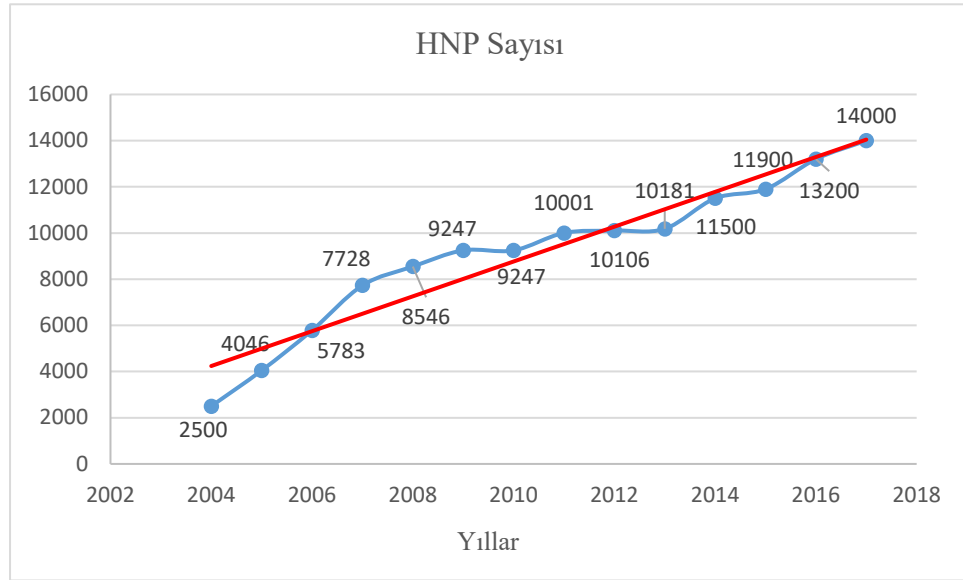
Grafik 6. Haiti’de 2012-2017 Yılları Arasında Kayda Geçen Linç Sayısı

Her ne kadar suç istatistikleri konusunda elde çok net veriler olmasa da SRSG’nin BMGK’ne sunduğu raporlarından derlenen sayılardan oluşan Grafik 6 incelendiğinde 2012-2017 yılları arasında linç suçunun çok az bir oranda azaldığı görülmektedir. Linç suçunun toplumsal olayların sayısı ile büyük benzerlik gösterdiği, toplumsal olayların arttığı yıllarda linç edilen insan sayısının da arttığı anlaşılmaktadır.

Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında bu sayıdaki artışın linç suçunun azaltılmasında anlamlı düzeyde etkili olamadığı izlenmektedir. Ancak bu suç türünün toplumsal olaylar esnasında görüldüğü, politik çatışmaların engellendiği dönemlerde düşüşe geçmesinin normal olduğu ve artan polis sayısı ile doğrudan ilişkisinin olmayabileceği de değerlendirilmelidir. Haiti genelinde işlenen linç suçu en yüksek 2014 yılında en düşük ise 2017 yılında kaydedilmiştir. Yukarıda bahsedildiği gibi linç olayları çoğunlukla politik gösteriler ve toplumsal olaylarda işlenen bir suç olarak ortaya çıkmıştır. 2014’de yapılması planlanan seçimlerin bir türlü yapılamayarak sürekli ertelenmesi sebebiyle toplumsal gösterilerin sayısı ve şiddeti artmış, buna bağlı olarak linç olaylarında da artış gözlenmiştir. 2015 Şubatında Başkanlık seçiminin başarıyla sonuçlanması üzerine ülkedeki politik gerginlik azalmaya başlamış ve 2017 itibarıyla en düşük seviyeye gerilemiştir.

3.5.2. HNP Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

BM BKO'ların ilk ve en önemli amacı çatışmalardan zarar gören sivillerin, özellikle kadın ve çocukların hayatını kaybetmesini ya da fiziksel şiddet görmesine engel olmaktır. Bu birincil ve hayati görevin yanı sıra Yetki Belgeleri'nde yer alan görevlerden birisi de demokratik polislik standartlarına sahip yerel polis teşkilatlarının kurulması/yeniden yapılandırılması ve görev başında izlenerek eğitimlerle desteklenmesidir. BMGK tarafından MINUSTAH için düzenlenen Yetki Belgesinde de çatışmalar sonrasında tamamen dağılan ve kurumsal kimliğini kaybeden HNP'nin yeniden yapılandırılması, eğitilmesi, personel seçim ve işe alım sürecinin planlanması, eğitilen polisin iş başında izlenmesi ve gerektiğinde teknik destek sağlanması görevleri yer almıştır.

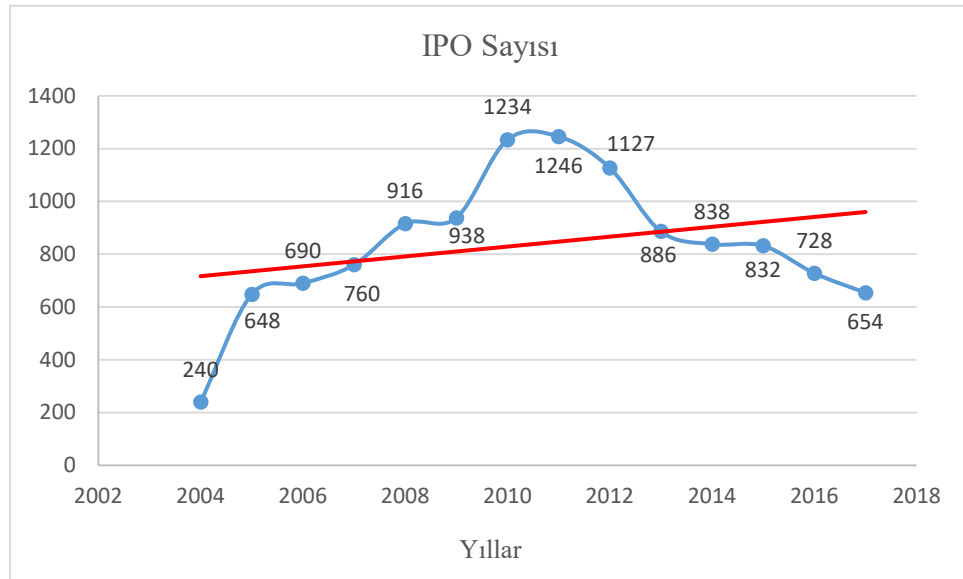
Grafik 7. HNP'nin 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

Grafik 7 incelendiğinde, MINUSTAH'ın kurulduğu 2004 yılında tamamen dağılmış ve sayısı 2.500'e kadar gerilemiş olan HNP Teşkilatı'nın 2005 yılında ilk etapta 4.046, takip eden iki yılda yaklaşık 3 kat artarak 7.728 sayısına ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu dönemde HNP'nin ve kullandıkları silahların kayıt altına alınma işlemlerinin de gerçekleştirildiği bilinmektedir. HNP'nin kapasitesinin 3 katına çıkarılması önemli bir başarı olmasına rağmen aynı artış trendi ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve politik sorunlar sebebiyle kalıcı olamamıştır. 2009-2013 yılları arasında polis sayısı yatay bir seyir izlemiş ve yaklaşık 10.000 sayısında kalmıştır. Önceki bölümlerde belirtildiği üzere temel polislik faaliyetleri için planlanan en az sayının 12.000 olduğu düşünüldüğünde

HNP sayısının artırılmaması Haiti'deki güvenlik ve istikrar ortamını doğrudan etkilemiştir. 2015 yılında yapılacak Başkanlık seçimleri ile ilgili kaygılar sebebiyle tekrar artış trendine giren HNP sayısı 2017 yılında MINUSTAH ayrıldığında yaklaşık 14.000'e ulaşmıştır. Şekilden de görüleceği üzere misyonun ilk ve son 3 yılında HNP'nin nicelik olarak kapasitesi önemli oranda artırılmıştır.

3.5.3. IPO Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

MINUSTAH 2004 yılında Haiti'de çatışmaları durdurmak ve ülkede barış ve istikrarı sağlamak üzere görevlendirildiğinde BM'nin geçmiş deneyimlerden ders aldığını ve daha kalıcı çözüm için yola çıktığı anlaşılmaktadır. Daha önceki BKO'larda görevlendirilen polis sayısının oldukça üstünde 1.622 polis personel görevlendirilmesi planlanmıştır. Ancak Grafik 8 incelendiğinde görüleceği üzere planlanan bu personel sayısına 13 yıl süren görev süresince hiçbir zaman ulaşılamamış, Yetki Belgesi ile ulaşılması hedeflenen sayı sadece kâğıt üzerinde kalmıştır.

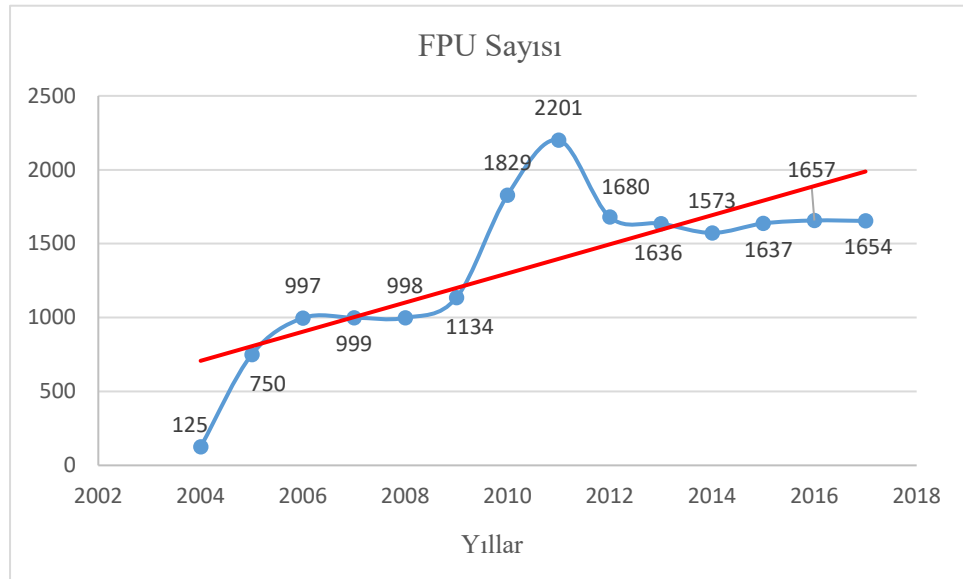
Grafik 8. IPO'nun 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

Gerek BM üyesi devletlerin yeterli sayıda Fransızca bilen personel görevlendirememesi, gerekse BM sisteminin bürokratik işlemleri yüzünden görev alacak personelin seçimlerinin uzaması sebebiyle misyonun ilk 3 yılında hedeflenen personel sayısının yarısına bile ulaşılması mümkün olmamıştır. Takip eden 2008 ve 2009 yıllarında sayının bir miktar daha artıp 900'leri bulduğu görülmekte ise de asıl sıçrama 2010 yılında meydana gelen Haiti büyük depremi sonrası yaşanmıştır. Haiti bölümünde

ayrıntılı olarak açıklandığı gibi bu deprem sonrası BM binasının yıkılması ve aralarında SRSG'nin de bulunduğu üst düzey BM görevlilerinin hayatını kaybetmesi sonucunda ülkeye acilen müdahale edilmiştir. Fransızca konuşan personelin yanı sıra İngilizce konuşan personelin de görevlendirilmesi sayesinde IPO sayısında da artışa gidilmiş ve personel sayısı 1200'ün üzerine çıkarılmıştır. Depremden sonra 2013 yılında tekrar 800'lü sayılara gerileyen IPO sayısı misyonun kapandığı 2017 senesinde 654 olarak gerçekleşmiştir.

3.5.4. FPU Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

Önceki bölümlerde belirtildiği üzere misyonlarda toplumsal olaylara müdahale etmek, BM'ye ait bina ve personeli koruma görevi, Çevik Kuvvet olarak bilinen ve sayıları 140-160 arasında değişen FPU'lara verilmiştir. Grafik 9 incelendiğinde 2004 yılında sadece 1 birim ve 125 personel ile görev alan FPU kapasitesinin 2005 yılında 5 birim ve 750 personele çıkarıldığı görülmektedir.

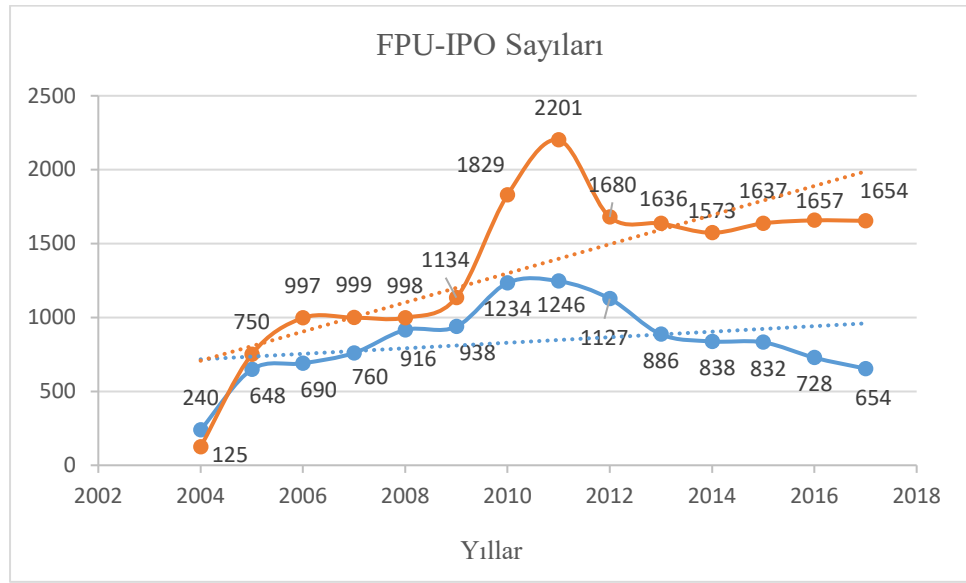

Grafik 9. FPU'nun 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

2006 yılında birim sayısı 7 ve personel sayısı yaklaşık 1.000'e çıkarılan FPU kapasitesi sonraki senelerde yatay bir seyir izlemiş, 2010 yılında meydana gelen büyük deprem ile yaşanan yıkım sonrası kamusal düzeni tekrar sağlayabilmek için birim sayısı artırılmış ve toplam personel sayısı 2.200'ün üzerine çıkarılmıştır. Depremin ardından tekrar 10 birim ve ortalama 1.500 personel sayısına gerileyen FPU, misyonun kapandığı 2017 yılına kadar bu kapasiteyi muhafaza etmiştir.

3.5.5. FPU-IPO Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

Grafik 10'da yer alan FPU ve IPO sayılarının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde her iki görevli türünün misyon içindeki sayılarının aynı dönemlerde artırıldığı ve azaltıldığı açıkça görülmektedir. Misyonun görev almasını takip eden ilk 2 senede önemli oranda artırılan personel sayısı, 2009 yılına kadar yatay seyir göstermiş, 2010 yılındaki deprem sonrası ise büyük bir sıçrama gerçekleşmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken IPO sayısının deprem sonrası 1/3 oranında, FPU sayısının ise 1,5 katından fazla artmış olmasıdır.

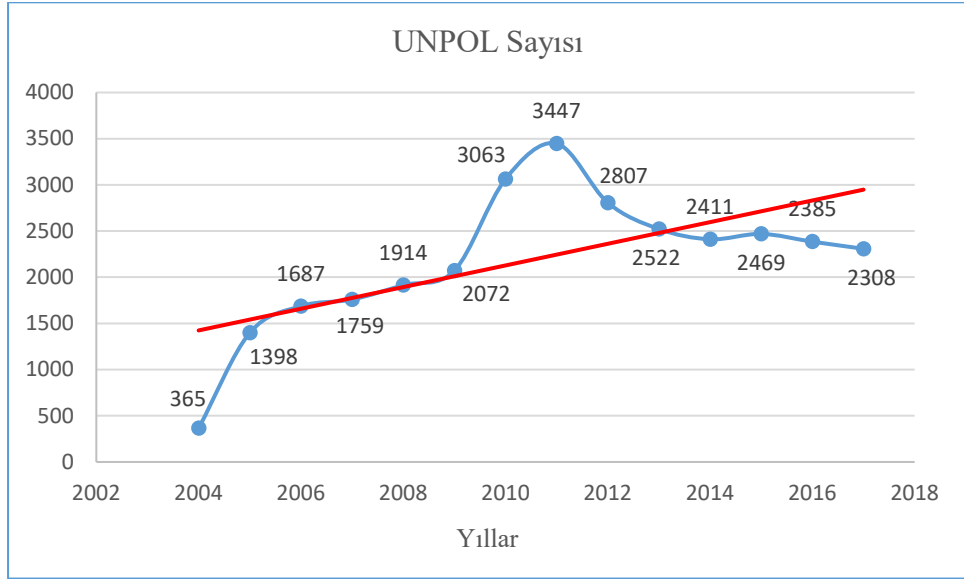
Grafik 10. FPU-IPO'nun 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

Elbette deprem sonrası kitle halinde düzensiz hareketlerin ve toplumsal olayların sayıca artması bu kalabalıklara müdahale için eğitilen FPU sayısının da artmasını zorunlu kılmıştır. FPU sayısı 2012 yılından sonra düşürülse de ülkede yapılacak Başkanlık seçimleri göz önünde tutularak misyon sonuna kadar 1.600 civarında tutulmuştur. Buna karşın 2012 yılında 1.127 olan IPO sayısı her yıl azalarak misyon sonunda yaklaşık 650 olarak gerçekleşmiştir.

3.5.6. UNPOL Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

Çalışmamızın İkinci Bölümü'nde açıklandığı üzere BM BKO'larda, yerel polisin kapasitesini artırmak ve danışmanlık faaliyetleri yürütmek üzere IPO, toplumsal olaylara müdahale etmek, BM personeli ve binalarını korumak için FPU görev almaktadır. Bu iki birimin hepsine birlikte UNPOL adı verilmektedir. Yukarıdaki şekillerde Haiti MINUSTAH misyonunda görevlendirilen IPO ve FPU sayıları ayrı ayrı gösterilmiş,

ayrıca aynı dönemde hem IPO hem de FPU sayılarının aynı zaman dilimi içindeki görevlendirmeleri aynı şekil içinde verilmiştir.

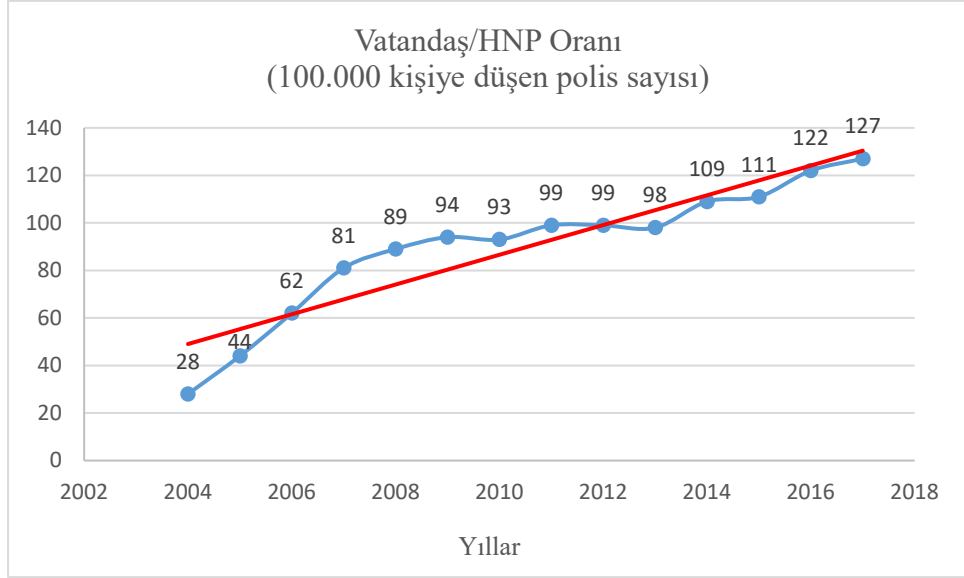

Grafik 11. UNPOL’ün 2004-2017 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

Grafik 11’de ise IPO ve FPU sayıları toplanarak misyon süresi boyunca görevlendirilen UNPOL sayısına yer verilmiştir. UNPOL sayısının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde misyonun görev almasını takip eden ilk 2 senede önemli oranda artırılan personel sayısı, 2009 yılına kadar yatay seyir göstermiş, 2010 yılındaki deprem sonrası ise büyük bir sıçrama gerçekleşmiştir. Deprem sonrasında Haiti’de kurulan kamplarda güvenliğin sağlanabilmesi, ekonomik koşulların daha kötüye gitmesi ve insani yardımların dağıtılmasını desteklemek için 2011 yılında da artışın devam ettiği görülmektedir. 2012 yılından sonra toplam UNPOL sayısı düşürülse de ülkede yapılacak Başkanlık seçimleri göz önünde tutularak misyon sonuna kadar 2.300 sayısının üzerinde tutulmuştur.

3.5.7. Vatandaş/HNP Oranının Yıllar İçinde Değişimi

Polisin başarısını etkileyen birçok farklı değişken bulunmaktadır. Ancak başarıyı etkileyen temel faktörlerden birisi de hizmet ürettiği nüfusa yetecek oranda polis sayısına ulaşılmış olmasıdır. Önceki bölümlerde her 100.000 vatandaş için görevlendirilen uluslararası polis sayısı ortalamasının 220, Avrupa Birliği ortalamasının ise 318 olduğuna yer verilmişti. Bu açıdan bakıldığında uluslararası toplumun tüm çabasına rağmen Haiti’de kurulan ve kapasitesi yıllar içinde artırılan HNP’nin arzu edilen polis sayısına ulaşamadığı görülmektedir.

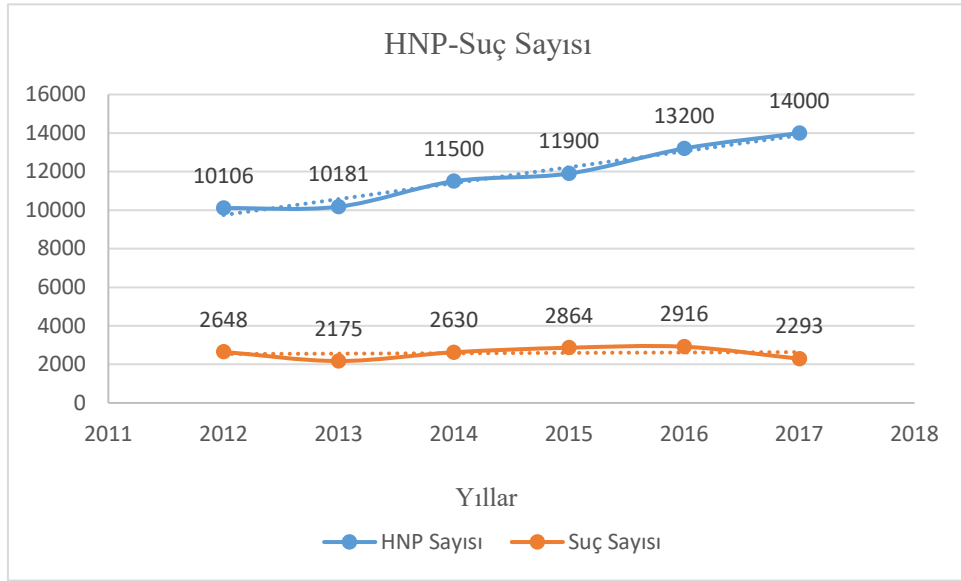
Grafik 12. 2004-2017 Yılları Arasında Vatandaş/HNP Oranı değişimi

Grafik 12 incelendiğinde MINUSTAH'ın ilk dört senesini kapsayan 2004-2007 yılları arasında vatandaş/polis oranının 3 kattan fazla artarak 28'den 81'e yükseldiği görülmektedir. Polis kapasitesinin artırılması açısından oldukça önemli bir başarı olmasına rağmen uluslararası standartlara bakıldığında bu artışın ülkede asayiş ve güvenlik ortamı oluşturulmasına katkısının sınırlı olacağı açıktır. 2008-2013 yılları arasında ise vatandaş/polis oranı yatay bir seyir izleyerek 89-98 bandında kalmıştır. 2014 yılında ilk defa 100'ün üstüne çıkan vatandaş/polis oranı MINUSTAH'ın kapandığı 2017 yılında ancak 127 olarak gerçekleşebilmiştir. Uluslararası oranın 220 polis olduğu dikkate alındığından MINUSTAH'ın 13 yıllık görev süresi sonunda HNP'nin kapasite artırımı çabalarının oldukça sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır.

3.5.8. HNP Suç Sayısı İlişkisi

Polis suç sayısı arasındaki ilişki, akademik anlamda uzun zamandır tartışılan bir konu olmuştur. Araştırmaların bir bölümü polis-suç sayısı arasında ilişki olduğunu ortaya koyarken, diğer bazı araştırmalar bağımsız bu iki değişken arasındaki ilişkinin ya hiç bulunmadığını ya da oldukça sınırlı olduğunu göstermiştir. 1990'ların ortasına kadar polis sayısının artırılmasının suç sayısını azalttığı ya da polis sayısının azaltılmasının suç sayısının artmasına yol açtığı teorisini destekleyecek önemli bir bulgu bulunmamaktaydı. Bununla birlikte son zamanlarda yapılan ve metodolojisi daha güçlü bir takım

araştırmalar suç sayısı ile polis sayısı arasında ters orantı olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle de mala karşı işlenen suçlarda bu ilişkinin daha güçlü olduğu anlaşılmaktadır.³⁶⁵

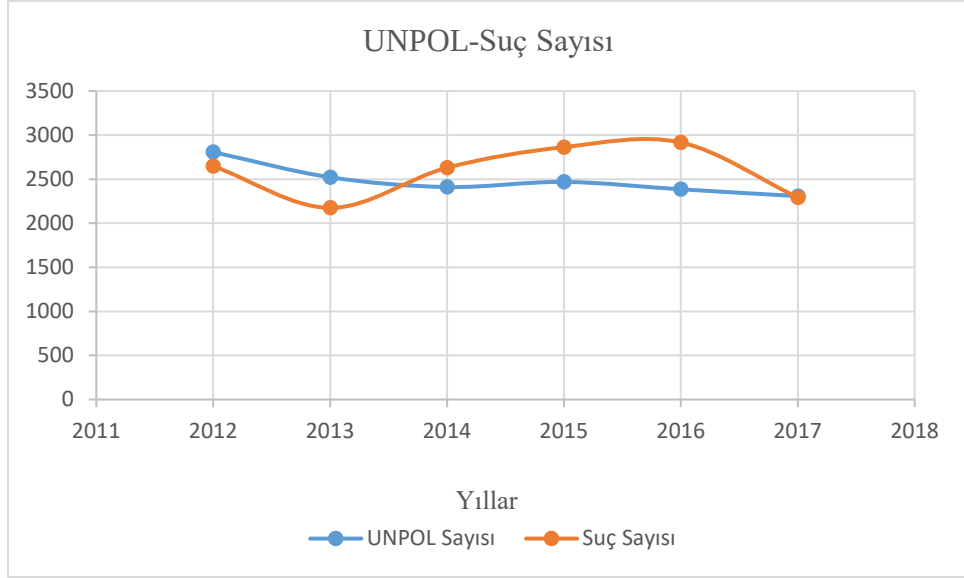
Grafik 13. 2012-2017 Yılları Arasında HNP-Suç Sayısı ilişkisi

Grafik 13’de MINUSTAH’ın son 6 senesinde kayda geçen 5 büyük suç türü toplamı ile HNP sayısının değişimi arasındaki ilişki görülmektedir. HNP sayısında son 6 yıl içerisinde yaklaşık % 40 artış olmasına karşın suç sayısında kayda değer bir değişiklik olmamıştır. Haiti’de yerel polis sayısının artırılmasının suç sayısının azaltılmasında herhangi bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

3.5.9. UNPOL Suç Sayısı İlişkisi

BKO’larda görevlendirilen UNPOL sayısının, görev bölgesinde işlenen suçlar üzerinde etkisinin analiz edildiği herhangi bir akademik çalışma bulunmamaktadır. Bu durum, UNPOL’ün suçla mücadelede doğrudan bir sorumluluğunun olmadığı, görevin yerel polisin eğitilmesi ve kapasitesinin artırılması ile sınırlı olduğu varsayımından kaynaklanmaktadır. Hâlbuki BMGK tarafından kabul edilen Yetki Belgeleri her BKO için ayrı görev ve sorumluluklar düzenlemektedir. Özellikle Kosova ve Doğu Timur gibi devletlerde görevlendirilen misyonların Yetki Belgeleri, uluslararası polis gücüne ülkedeki tüm polisiye faaliyetleri yürütme yetkisini vermiştir. Dolayısıyla bu misyonlar o ülkede işlenen suçlarla mücadele konusunda doğrudan sorumluluk yüklenmiştir.

³⁶⁵ Bradford Ben, “Police numbers and crime rates-a rapid evidence review.” *HM Isprectorate of Constabulary*, (2011), ss. 1-10.

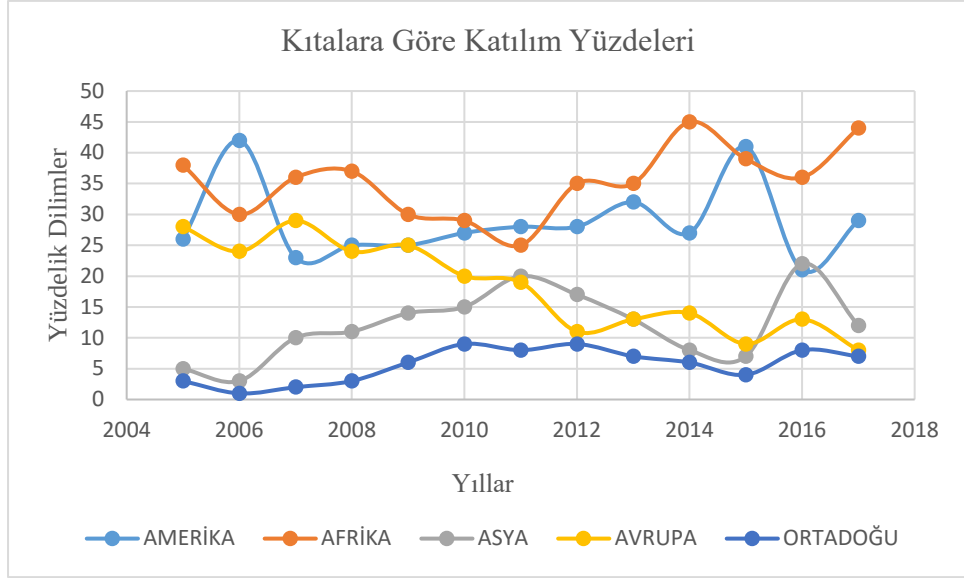

Grafik 14. 2012-2017 Yılları Arasında UNPOL-Suç Sayısı ilişkisi

Grafik 14 bu açıdan incelendiğinde MINUSTAH'ın son 6 senesinde kayda geçen 5 büyük suç türü toplamı ile UNPOL sayısının değişimi arasındaki ilişki görülmektedir. Hem UNPOL sayısının hem de suç sayısının son 6 yıl içerisinde yatay bir seyir gösterdiğinden UNPOL sayısı ile suç sayısı arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır.

3.5.10. MINUSTAH Misyonuna Katılan IPO'lara Kıtalar Göre Katılım Yüzdeleri

Misyonlarda yerel polislerin eğitilmesi ve kapasitesinin artırılması için yürütülen MMA faaliyetleri IPO'lar tarafından yürütülmektedir. BM'nin BKO'larda görev alacak IPO'ların faaliyetlerini standart hale getirmek için ortaya koyduğu tüm çabaya rağmen bu konuda çok fazla yol alınamadığı bilinmektedir. Dolayısıyla IPO'ların kendilerinden beklenen MMA faaliyetlerini yürütürken uluslararası standartlardan daha çok devletlerinin polislik standartlarını BM'ye taşımaktadırlar. Bu sebeple misyona katkı veren IPO'ların kendi ulusal polis teşkilatlarının gelişmişlik oranı, misyonda yürüttükleri faaliyetlerin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Genel olarak insani gelişmişlik listesinde üst sıralarda yer alan devletlerin polis teşkilatlarının alt sıralarda bulunan devletlere göre daha gelişmiş oldukları değerlendirilmektedir.

Grafik 15. MINUSTAH Misyonuna Katılan IPO'ların Kıtalara Göre Katılım Yüzdeleri

Grafik 15 incelendiğinde MINUSTAH'a IPO katkısı veren devletlerin büyük oranda Afrika kıtasından, ikinci olarak Haiti'deki çatışmaların doğrudan etki ettiği ABD başta olmak üzere Amerika kıtasından, üçüncü sırada ise Avrupa kıtasından geldikleri görülmektedir. Ancak Afrika ve Amerika kıtasının Haiti'ye yıllar bazında katılım yüzdelерinin çok değişmediği, Avrupa kıtasının ise ilk 5 yıl yatay katkı vermesine rağmen 2009 sonrası Haiti'ye olan ilgisinin yıllar geçtikçe azaldığı görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOSOVA GEÇİCİ YÖNETİM MİSYONU

Bu bölümde Kosova Cumhuriyeti'nin tarihi kısaca ele alınacak, ülke içinde meydana gelen ve yıllarca devam eden çatışmalar ile istikrarsızlığın kaynağı açıklanacaktır. Kosova Krizi'nin çözümüne yönelik olarak uluslararası toplumun yürüttüğü yoğun diplomatik çabalar incelenecek ve bu çabaların sonuçsuz kalması üzerine BM tarafından görevlendirilen tek BKO olan UNMIK'in yetkilendirilme süreci gözden geçirilecektir. Ayrıca KPS'in kuruluşu, tarihçesi, BM yardımı ile kapasitesinin yıllar içindeki gelişimi ile UNMIK-KPS ilişkisi analiz edilecektir.

4.1. KOSOVA CUMHURİYETİ'NİN TARİHİ

Balkan Yarımadası'nın merkezinde yer alan Kosova, jeopolitik açıdan oldukça önemli bir konuma sahiptir. Toplam 10.980 km²'lik alana sahip olan devletin başkenti Priştina olup Arnavutluk, Makedonya, Karadağ ve Sırbistan devletlerinin arasında yer almakta ve denize çıkışı bulunmamaktadır. Avrupa'da yer almasına karşın Kosova, sosyo-ekonomik yapısı, yüksek işsizlik ve yeni doğan ölüm oranlarıyla ancak Afrika'nın en yoksul devletleri ile karşılaştırılabilmektedir. Yaklaşık 1,8 milyon nüfusa sahip olan Kosova farklı etnik gruplara ev sahipliği yapmaktadır. Arnavutlar toplam nüfusun yaklaşık % 93'ünü oluştururken Sırp, Türkler, Hırvatlar, Makedonlar, Boşnaklar, Goralılar, Romanlar, Çerkezler, Mısırlılar ve Aşkaliler diğer etnik unsurlardır.³⁶⁶ Kosova, tarih boyunca bu farklı etnik gruplardan Sırp ve Arnavutların bölge üzerindeki egemenlik mücadelesine sahne olmuştur.

Kosova, Balkanlar tarihinin en uzun dönemli ve en köklü sorunu olup binlerce yıldır birlikte yaşayan Sırp ve Arnavutlar, bölgeye tarihte ilk olarak kendilerinin geldiğini ve Kosova'nın gerçek sahibinin kendileri olduğunu iddia etmektedir. Sırp, 4yy.'da Avrupa'da yaşanan büyük göç dalgası sonucunda Slav ırkının Balkanlara yerleştiğini ileri sürmektedirler.³⁶⁷ Arnavutlar ise Kosova'da en uzun tarihli geçmişe kendilerinin sahip olduğunu ve İliyalılar'ın tarihi mirasçısı olduklarını iddia

³⁶⁶ Kosova, *State Portal of the Republic of Kosova*, <https://www.rks-gov.net/EN/f39/republic-of-kosovo/kosovo>, (01.11.2020).

³⁶⁷ Jovan Ilić, "The Balkan Geopolitical Knot and the Serbian Question: Characteristics and Importance of the Geographical Position of the Balkan Peninsula", Belgrade: University of Belgrade, (1995), http://balkania.tripod.com/resources/history/ilic_balkan_knot.html, (01.11.2020).

etmektedir.³⁶⁸ Bu mücadelenin sonucu olarak tarih boyunca bölgede üstünlüğü ele geçirmek için Arnavutlar ve Sırlar arasında gerginlik ve çatışmalar hiç eksik olmamıştır.

Kosova, 1389 yılında Sırp Prensi Lazar ve Osmanlı Padişahı Sultan Murat arasında yapılan Kosova Meydan Savaşı sonucu Osmanlı Devleti kontrolüne girmiştir. Sırbistan İmparatorluğu, Osmanlı ordusu karşısında aldığı ağır yenilgiden sonra yıkılmıştır. Bu savaş, bölgenin demografik yapısını kökten değiştirerek Balkanlar'ın kaderini derinden etkilemiştir.³⁶⁹ Savaş sonrası nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan Sırlar Kosova'yı terk ederken Osmanlı'nın ele geçirdiği bölgelere yerleşim politikasına uygun olarak Türkler, Romanlar ve Çerkezler Kosova'ya göç etmiştir. Böylece Kosova etnik açıdan kozmopolit bir yapıya bürünmüştür.³⁷⁰ Aslında Osmanlı yönetimi Sırların bölgeden ayrılmasına yönelik bir politika benimsememiştir.³⁷¹ Balkanlarda sadece Boşnaklar ve Arnavutlar İslamiyet'i kabul etmiş olup diğer etnik kökenler kendi dinlerini özgürce yaşamaya devam etmiştir. 1610 yılına gelindiğinde Kosova'da Hristiyan nüfusun Müslüman nüfusun 10 katı olduğu bilinmektedir.³⁷²

Bölgede nüfus hareketliliği bakımından asıl kırılma 1690 yılında yaşanan büyük Sırp Göçü sonrası olmuştur. II. Viyana kuşatması sonrası harekete geçen Kutsal İttifak'a destek olan Sırlar, Kutsal İttifak'ın Osmanlı'ya karşı savaşı kaybetmesi üzerine bölgeyi terk ederek Habsburg İmparatorluğu topraklarına göç etmiştir.³⁷³ 16.yy.dan 19.yy sonlarına kadar Osmanlı yönetim sistemi sayesinde milli-yerel toplumlar ve onların geleneksel yönetim yapılarının sürekliliği konusunda bir sorun yaşanmamış, inançları farklı olmasına karşın bölge halkları arasında milli-etnik düzeyde ezeli bir düşmanlık yaşanmamıştır.³⁷⁴

19. yüzyılın başlarında Balkanlar'da yaşanan gelişmeler, aynı yüzyıl içerisinde bölgede kapsamlı değişiklikler olacağının işaretini vermiş, özellikle 1789 Büyük Fransız

³⁶⁸ Tim Judah, *Kosovo: War and Revenge*, New Haven: Yale University Press, 2002, s. 4.

³⁶⁹ Kühle Lene, C. B. Laustsen, "The Kosovo myth: Nationalism and revenge", *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*, New York: Routledge, 2006, s. 21.

³⁷⁰ Batakovic D.T., Dragana Vulicevic, *The Kosovo Chronicles*, Belgrade: Plato, 1992, s. 44.

³⁷¹ Sacit Kutlu, *Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007, s. 3.

³⁷² Vickers Miranda, *Between Serb and Albanian, A History of Kosovo*, New York: Columbia University Press, 1998, s. 22.

³⁷³ Malcolm N., *The 'Great Migration' of the Serbs from Kosovo (1690): History, Myth and Ideology*, Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 130.

³⁷⁴ Bora Tanıl, *Bölgeler-Sorunlar Yugoslavya; Milliyetçiliğin Provokasyonu*, İstanbul: Birikim Yayınları, 1995, s. 22.

Devrimi ve Koalisyon Savaşları'nın sonuçlarından biri olan milliyetçiliğin Balkanlar'da güçlenmesi, çok uluslu yapıya sahip olan Osmanlı Devleti üzerinde yıkıcı etkiler yaratmıştır.³⁷⁵ Fransız devrimi sonrası Rusya tarafından desteklenen Pan-Slavizm akımının eklenmesiyle Balkanlarda yeni bir dönemin kapısı aralanmıştır. Sırp 1804 ve 1813 yıllarında Osmanlı'ya karşı iki kez ciddi şekilde ayaklanma başlatmış ise de ayaklanmalar Osmanlı tarafından bastırılmıştır. Ancak bölgeyi derinden etkileyecek asıl ayaklanma 1875'te Bosna-Hersek'te başlamış, bunu fırsat bilen Sırbistan ve Karadağ da Pan-Slavizmi körükleyerek kendi bölgelerinde isyan çıkarmıştır. Bu ayaklanmalar üzerine Bosna-Hersek Müslümanları da silahlanarak Sırp çetecilere karşılık vermiş ve çatışmaların seyri Müslüman-Hristiyan çatışmasına dönüşmüştür.³⁷⁶ Müslüman Arnavutlar, 1877-78 Osmanlı-Rus savaşını fırsat bilerek Kosova'yı işgal etmek için harekete geçen Sırp ordusuna direnişe geçmiştir. Böylece Ortodoks Slav unsurlar ile Müslüman Arnavutlar ilk defa ciddi şekilde çatışmanın tarafı haline gelmiştir.³⁷⁷

Kosova'yı işgal eden Sırp 10 binlerce Arnavut Kosova'yı terk etmeye zorlamıştır. Ayestefanos Antlaşması'nın sonucu olarak Arnavutların yaşadıkları bölgelerin Sırbistan, Karadağ ve Bosna-Hersek gibi devletlere bırakılacak olması üzerine vatansever Arnavutlar 1878 Temmuz ayında "Prizren Birliği" adı altında milliyetçi bir örgütlenmeye gitmiştir. Ayestefanos Antlaşması'nın devamı niteliğinde olan Berlin Konferansı sırasında Kosovalı Arnavutlar, Osmanlı'dan ayrılma gibi bir talepte bulunmayarak mevcut statülerinin devamını talep etmiştir.³⁷⁸ Aynı zamanda Müslüman Arnavutlar arasında milliyetçilik akımı güçlenmiş, Hristiyan nüfusa ve Slav milliyetçilerine karşı faaliyetler başlamıştır.³⁷⁹

Sırp 10 Balkan Savaşları öncesindeki amacı, I. Kosova Savaşı öncesi varlığını sürdüren Sırbistan Krallığı'nı tekrar kurmaktır. Bunu gerçekleştirmek için "Eski Sırbistan" olarak ifade edilen Kosova vilayeti ve Makedonya'da faaliyet yürütmek için örgütler kurmuştur. 1911'de bu örgütler "Kara El" olarak da bilinen "Birlik veya Ölüm"

³⁷⁵ Barış Özdal, R. Kutay Karaca, *Diplomasi Tarihi I*, 4.b., Bursa: Dora Yayınları, 2020, s. 527.

³⁷⁶ a.g.e., s. 26.

³⁷⁷ Vickers Miranda, a.g.e., s. 22.

³⁷⁸ Çelik Bilgin, *İttihatçılar ve Arnavutlar; II. Meşrutiyet Döneminde Arnavut Ulusçuluğu ve Arnavutluk Sorunu*, İstanbul: BÜKE Yayınları, 2004, s. 72.

³⁷⁹ Rocca Roberto M.D., "A Short History of the Kosovar Albanians' Struggle for Independence, 1878–1998", *Civic and uncivic values in Kosovo : History, politics, and value transformation*, ed. Sabrina P. Ramet, Budapest and New York: Central European University Press, 2015, s. 31.

adı altında tek örgüt çatısı altında birleşmiştir. Bu örgütün amacı tüm Sırları tek bir devlet altında birleştirmek olmuştur.³⁸⁰ 1912 yılında patlak veren Balkan Savaşları'nda Kosova, Osmanlı Devleti tarafından Belgrad yönetimine terk edilmek zorunda kalmıştır. Bu durum, nesiller boyunca Kosova'nın kendilerine ait olduğunu düşünen Kosovalı Arnavutlar için büyük yıkım olmuştur. 1912 sonrası Sırlar, Osmanlı yönetimi boyunca aleyhlerine gelişen etnik yapıyı değiştirmek için Kosova'da Arnavutlara karşı etnik temizlik harekâtını hayata geçirmiştir.³⁸¹

Osmanlı Devleti'nin bölgeyi Sırlara terk ederek çekilmesi Arnavutlar açısından hayal kırıklığına sebep olmuştur, öyle ki aradan yüzyıldan fazla geçmesine karşın bugün bile Kosova'da yaşayan Arnavutlar kendilerini Sırların inisiyatifine terk ettiği için kırılganlıklarını dile getirmektedir. Görüleceği üzere Osmanlı yönetiminde yüzlerce yıl birlikte yaşayan Sırp ve Arnavut nüfus, Batılı devletlerin ve Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin zayıflığından yararlanarak bölgeye müdahalesi sonrası birbirlerine düşman olmuş ve günümüze kadar devam eden çatışma ortamının temelleri atılmıştır.

I. Dünya Savaşı sonrası kurulan Yugoslavya Devleti'nin ana unsurunu Sırlar oluşturmuştur. Sırlar nüfusun % 43'ünü oluştururken Arnavutlar sadece % 3.6'sını oluşturmuştur.³⁸² Kosova'yı kendisine ait bir bölge olarak kabul eden Belgrad hükümeti, savaş sırasında Avusturya ve Bulgaristan tarafından işgal edilen Kosova'da sayıca Sırlardan fazla olan Arnavutlar üzerinde baskı kurmaya başlamıştır.³⁸³ Belgrad Hükümeti, ilk olarak Kosova Arnavutlarının ana dilini konuşmasını ve okullarda Arnavutça derslerin okutulmasını yasaklamıştır. Bunun üzerine Arnavutlar da tepki olarak çocuklarını Sırp okullarına göndermeyi reddetmiştir. Bu kültürel ayrılığın yanı sıra bölgenin demografik yapısını değiştirmek için de Kosova'ya on binlerce Sırp yerleştirilmiştir.

1930'ların sonlarına gelindiğinde bölgede Sırp yerleşimci sayısı 60.000'i bulmuş ancak yine de bu çabalar demografik yapıyı çok etkileyememiştir. Belgrad yönetimi bu kez de Arnavutların aslında Slav kökenli olduğunu ve İslam ile bağlarının koparılması halinde asıllarına döneceği iddiasını öne sürmüşlerdir. 1937 yılında Belgrad

³⁸⁰ Özdal, Karaca, *Diplomasi Tarihi I*, a.g.e., s. 578.

³⁸¹ a.g.e., s. 32.

³⁸² Bora Tanıl, a.g.e., s. 39.

³⁸³ Christos Mylonas, *Serbian Orthodox Fundamentals: The Quest for an Eternal Identity*, Budapest and New York: Central European University Press, 2003, s. 27.

Üniversitesi'nde görevli profesör Vasa Cubrilovic yaptığı bir konuşmada, Arnavutların zorla sınırdaşı edilmesini ve yerlerine Sırların yerleştirilmesi fikrini ortaya atmış ve Arnavutların kitleler halinde Anadolu'ya ve Arnavutluk'a göç etmesi için planlamalar başlatılmıştır.³⁸⁴

II. Dünya Savaşı sırasında İtalya tarafından dile getirilen Kosova'yı da içine alan "Büyük Arnavutluk" vaadi ile harekete geçen Arnavutlar, kendilerine uygulanan etnik göçün benzerini Sırlara uygulamış ve mümkün olduğunca fazla sayıda Sırp'ın Kosova'dan ayrılmasını sağlamıştır.³⁸⁵ Ancak Kosova'nın kuzeyinde yer alan ve bugün hala Kosova'da çatışmaların ve istikrarsızlığın sebeplerinden birisi olan Mitrovica bölgesi, maden sahalarının zenginliği sebebiyle Alman korumasında olduğundan bu bölgedeki Sırlar göç dalgasından etkilenmemiştir.³⁸⁶

1941-1945 arası dönemde Kosovalı Arnavutlar, Büyük Arnavutluk projesini ortaya çıkaran İtalyan ve Almanlara destek vermiş, Pan-Slav örgütü olarak algıladıkları Yugoslav Komünist Partisi'ne uzak durmuş ve Sırların aksine Tito'nun partizanlarına katılmamıştır. Ancak II. Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla Nazi Almanyası ve Faşist İtalya'nın Yugoslavya'yı işgal etmesine destek veren Kosovalı Arnavutlar korunmasız kalmış ve Yugoslav ordusunun baskısı ve sürgününe uğramıştır.³⁸⁷

Savaş sonrası yeni kurulan komünist rejimin lideri olan Tito, Sırları Yugoslavya'nın ana unsuru olarak görmekle birlikte çok uluslu bir devlet inşa etmeyi amaçlamıştır. Böylece ülkenin Sırp ve Hırvat çoğunluğuna karşı dengeyi sağlamak amacıyla diğer azınlıkların güçlendirilmesine ağırlık verilmiştir. Ancak 1950'lerin ortalarında Belgrad ve Tiran yönetiminin birbirini düşman olarak görmeleri, Kosovalı Arnavutlar üzerinde baskının ve tehditlerin artmasına yol açmıştır.³⁸⁸

1960'lı yıllarda üzerlerindeki ağır baskılar sebebiyle Yugoslav kimliğine en az sahip çıkan azınlığın Arnavutlar olduğu görülmektedir. Bu dönemde kendi kendini yöneten federal unsurların yetkilerini genişleten 1963 Anayasası yürürlüğe girmiştir.

³⁸⁴ Arne Johan Vetlesen, "The logic of genocide and the prospects of reconciliation", ed. T. B. Knudsen, & C. B. Laustsen, *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*, Oxon: Routledge, 2006, s. 45.

³⁸⁵ Vickers Miranda, a.g.e., s. 122.

³⁸⁶ Rocca Roberto M.D., a.g.e., s. 36.

³⁸⁷ age., s. 38.

³⁸⁸ Vickers Miranda, age., s. 157.

Buna göre Kosova'nın "özerk bölge" statüsü kazandığı izlenimi yaratılmış, ancak 1963 Anayasası aynı zamanda Yugoslavya Sosyalist Federasyonu'na bağlı federe devletlere "özerk bölge" oluşturma yetkisini de devrettiğinden Kosova'nın belirtilen statüsü tamamen ortadan kaldırılmış ve bölgenin hukuki statüsünün geleceğinin tayini bütünüyle Sırbistan'a bırakılmıştır.³⁸⁹

1968 yılına gelindiğinde artık Arnavutlar kendi parlamentosu, yönetim birimleri, polis ve adli birimleri, televizyon ve kültürel medyası olan Belgrad'tan bağımsız bir yönetime sahip olmuştur. Federal bayrağın yanında kendilerine ait bayrağı kullanmalarına, kendi okul ve üniversite sistemini kurmalarına izin verilmiştir. Federal yönetim birimlerinde doğrudan temsil edilme ve merkezi hükümetin kararlarını veto etme yetkisine kavuşmuşlardır. Dolayısıyla Arnavutlarda kendilerini Yugoslavya'nın yedinci cumhuriyeti olarak görme eğilimi başlamıştır.³⁹⁰ Ancak kendilerine verilen tüm tavizlere rağmen Kosovalı Arnavutların bağımsız devlet olma talebi geri çevrilmiştir.

1960'lı yılların sonunda iç politikada idari anlamda özyönetim adı altında özerklik sisteminin uygulandığı Yugoslavya, 1974 Anayasası ile idari yapıda yeni bir düzenlemeye gitmiştir. Buna göre devlet 6 kurucu cumhuriyete (Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Bosna-Hersek, Makedonya ve Karadağ) ve 2 otonom bölgeye (Kosova ve Voyvodina) ayrılmıştır ve her iki otonom bölge de Sırbistan çatısı altında kalmıştır. Ancak 1974 Anayasası otonom bölgelerin statüsünü kuvvetlendirmiş ve kurucu cumhuriyetlerle eşdeğer bazı haklar verilmiştir.³⁹¹ Kosova bu dönemde federal kurumlarda yer almış, ama daha önemlisi Federal Parlamento'da ve Federal Anayasa Mahkemesi'nde doğrudan temsil edilmiştir. Dahası kendi anayasası, meclisi ve adli sisteminin kurulmasına da izin verilmiş, ancak diğer Cumhuriyetlerin aksine birlikten ayrılma yetkisine sahip olamamıştır.³⁹²

Yugoslavya'yı tüm etnik unsurları birbirine dengeleyerek başarıyla ayakta tutmayı başaran Josip Broz Tito'nun 1980 Mayıs'ında ölümünün ardından ülkede etnik temelli iç sorunlar baş göstermiş ve Sırp milliyetçiliği hem Kosova Arnavutları hem de

³⁸⁹ Zeynep Manavoğlu, "NATO'nun Kosova'ya Müdahalesinin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği" *Review of International Law and Politics*, 4 (14), 2008, ss. 27–51.

³⁹⁰ Rocca Roberto M.D., a.g.e., s. 41.

³⁹¹ Kader Özlem, "1962-1979: Detente Dönemi'nde Diplomasi; Balkanlar'daki Gelişmeler", ed. Barış Özdal, R. Kutay Karaca, *Diplomasi Tarihi II*, 2. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2020, s. 505.

³⁹² Stahn Carsten, "Constitution without a state? Kosovo under the United Nations constitutional framework for self-government", *Leiden Journal of International Law*, 14, (3), (2001), s. 532.

kurucu Cumhuriyetlerle olan ilişkilerde önemli bir baskı aracı olmuştur.³⁹³ Sırp'ların bu politikalarına ilk tepki 1981 Martında Kosovalı Arnavutların Cumhuriyet statüsü elde etmek amacıyla ayaklanması olmuştur. 1981 olayları Sırp milliyetçiliğini de tetiklemiş, Kosova'da yaşayan Sırlara uygulanan yıldırma politikaları gündeme gelmiştir.³⁹⁴

Tito'nun ölümü ile ortaya çıkan belirsizlik ortamına 1980'lerin başında yaşanan dünya ekonomik bunalımının eklenmesi, hükümeti zor duruma düşürmüş ve devleti oluşturan cumhuriyetler arasında ekonomik gelişmişlik farkı ortaya çıkarmıştır. İşte 1981 yılında Priştina Üniversitesi'nde ortaya çıkan gösterilerin temelini, Belgrad yönetiminin ekonomik politikasından duyulan memnuniyetsizlik oluşturmuştur.³⁹⁵ Arnavutlar diğer cumhuriyetlerde bulunan ekonomik değerlerin ve sanayi kaynaklarının Kosova'da olmamasını eleştirmeye ve protesto etmeye başlamıştır.

Bu protestolara cevap olarak Sırp milliyetçiliği tırmanmaya başlamış ve 1986 yılında, Sırbistan Bilim ve Sanat Akademisi tarafından büyük Sırbistan fikri ile ortaya koyulan bir "Bildiri" yayımlanmıştır. Bildiri temelde, 1974 Anayasası ile Kosova'ya verilen hakların geri alınması gerektiğini deklare etmiştir.³⁹⁶ Hemen peşinden 1987 yılında Milošević'in iktidara gelmesi Kosova tarihinde dönüm noktalarından birisi olmuş, Cubrilovic'in 50 yıl önce önerdiği Arnavutları zorunlu göçe tabi tutma fikri tekrar gündeme gelmiştir.³⁹⁷

Milliyetçi söylemler ile ön plana çıkan Milošević Kosova'da yaşayan Sırp'ların soykırıma uğradığı iddiası ile sivrilmiş ve Sırp'ların yeniden Kosova'ya yerleşmesi kampanyası başlatmıştır.³⁹⁸ Miloseviç 1985 Nisan ayında Kosova'yı yaptığı ziyarette bu milliyetçi söylemlerini daha da yukarıya taşımıştır. "Yugoslavya'nın Kosova'sız olamayacağı, Sırbistan'ın Kosova'dan asla vazgeçmeyeceği ve Sırp'ları bir daha kimsenin dövmeye cesaret edemeyeceği" söylemleri Sırp milliyetçiliğini körüklemiştir.³⁹⁹ Özellikle 28 Haziran 1989 yılında, Osmanlı karşısında kaybedilen Kosova Savaşı'nın

³⁹³ Barış Özdal, *Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı?*, 2.Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2020, s. 199.

³⁹⁴ Rocca Roberto M.D., a.g.e., s. 44.

³⁹⁵ Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994*, İstanbul: İmge Kitabevi, 21. Baskı, 2012, s. 577.

³⁹⁶ Stahn Carsten, a.g.e., s. 532.

³⁹⁷ Arne Johan Vetlesen, a.g.e., s. 39.

³⁹⁸ Rusu S., "Independent International Commission on Kosovo, The Kosovo Report. Conflict, International Response, Lessons Learned", *International Journal of Refugee Law*, 12 (4), (2000), s. 697.

³⁹⁹ Tim Judah, a.g.e., s. 7.

600. Yıldönümünde yapılan anma törenlerinde, en az 500.000 Sırp'ın toplandığı alanda Kosova'nın Sırbistan'ın kalbi olarak kalacağını ve Sırp toplumunun kötü kaderini yenme zamanının geldiğini söylemesi Yugoslav Cumhuriyetlerine ve özellikle Kosova'ya karşı başlatılacak savaşların işaret fişeği olmuştur.⁴⁰⁰

Belgrad yönetiminin bu tutumuna karşı Kosova Parlamentosu'nun Arnavut temsilcileri, 1989 yılında Kosova'yı ayrı bir Cumhuriyet olarak kabul eden bir karar almış ve buna tepki olarak Sırbistan yasadışı şekilde, Kosova'nın 1974 Anayasası ile verilen özerklik statüsünü 23 Mart 1989'da ortadan kaldırmıştır.⁴⁰¹ Bunun üzerine 23 Aralık 1989'da İbrahim Rugova başkanlığında Kosova Demokratik Birliği'ni (KDP) kurarak faaliyetlerini yürüten Kosova Parlamentosu, 2 Temmuz 1990'da Kosova Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. Bu gelişmeler üzerine baskılarını iyice artıran Belgrad yönetimi, Arnavut, Türk ve diğer tüm azınlıkları baskıyla kamu görevlerinden istifa ettirerek yerlerine Sırp'ların yerleştirilmesi politikasını uygulamaya başlamıştır.⁴⁰² Arnavutlar bu baskıcı uygulamalara cevap olarak Eylül 1991'de ezici çoğunluğun kabul oyu kullandığı gizli bir bağımsızlık referandumu yapmıştır. Mayıs 1992'de ise Kosova Cumhuriyeti'nin başkanını belirleyen seçimler yapılmış ve İbrahim Rugova, Kosovalı Arnavutların ilk Başkanı olmuştur.⁴⁰³

Ancak Rugova'nın başkanlığını yürüttüğü yönetim uluslararası alanda tanınmamış ve Kosova'da kurulmak istenen "Kurucu Meclis" Sırp polisi tarafından engellenmiştir. Dağılma sürecine giren YSFC'de önce 25 Haziran 1992'de Slovenya ve Hırvatistan'ın daha sonra ise Bosna-Hersek ve Makedonya'nın peş peşe bağımsızlıklarını ilan etmesi üzerine Sırp lider Milošević önderliğindeki Yugoslav Ulusal Ordusu, önce Slovenya ve Hırvatistan'a, peşinden de Bosna-Hersek'e savaş açmıştır.⁴⁰⁴ Bu saldırılara kadar Yugoslavya'nın iç meselesi olarak algılanan ve Batılı devletler tarafından müdahil olunmayan Yugoslavya'daki çatışmalar, savaşın Balkanlar ve Avrupa'da istikrarı tehdit etmesi üzerine uluslararası boyut kazanmıştır.

⁴⁰⁰ Stefan Troebst, *Conflict in Kosovo: Failure of Prevention? An Analytical Documentation, 1992–1998* Flensburg: European Centre for Minority Issues, 1998, s. 18, https://www.ecmi.de/fileadmin/redakteure/publications/pdf/working_paper_1.pdf, (15.11.2020).

⁴⁰¹ Manavoğlu, a.g.e., s. 37.

⁴⁰² Kader Özlem, *Türkiye'nin Balkan Türkleri Politikası (1991-2014)*, Bursa: Dora Yayınları, 2016, s. 290.

⁴⁰³ Stahn Carsten, a.g.e., s. 534.

⁴⁰⁴ Özdal, a.g.e., s. 193.

Kosova’da gücü ele geçiren Sırp lar kamu kurumlarına yerleşmiş ve tüm ekonomik kaynakları kontrol altına almıştır. Arnavutlar ise kendi paralel yapılarını kurarak Belgrad yönetimi ile ilişkileri askıya almış, seçimleri boykot etmiş ve askere gitmeyi reddetmiştir. Böylece Sırp ve Arnavut toplumu arasındaki kutuplaşma giderek derinleşmeye başlamıştır.⁴⁰⁵ 24 Mayıs 1992 tarihinde yapılan seçimlerde LDK partisi lideri İbrahim Rugova, Kosovalı Arnavutlarının Başkanı olmuştur. Rugova, krizin şiddet kullanılarak çözüleceğine inanan diğer Arnavut liderlerin aksine, Sırp ların askeri anlamda Arnavutlardan daha kuvvetli olduğunu bilerek halkını kitlesel ölümlerden korumaya çalışmış, Sırp ların Batılı devletlerin baskısı ile politika değişikliğine gideceğine inanmış ve bu görüşleri sebebiyle şiddeti benimseyen Kosova Kurtuluş Ordusu (Ushtria Çlirimtare e Kosoves-UÇK) liderleri tarafından dışlanmıştır.⁴⁰⁶

Rugova, temsilcilerinin yurtdışında bulunduğu gölge bir hükümet öncülüğünde istihdam, eğitim, sağlık, adalet, vergi vb. alanlarda paralel bir yapı oluşturmuştur. Avrupa’nın çeşitli devletlere sığınarak çalışan Arnavutların gönderdikleri paralarla Rugova yönetimindeki Kosova, siyasi mücadele için gereken mali güce de ulaşmıştır. Ancak Sırp lara yönelik mücadelede izlenecek yöntem konusunda derin ayrılıklar ortaya çıkmıştır. Bağımsızlık mücadelesinde silahsız yöntem benimseyen Rugova yönetimi Arnavut toplumunca kendisinden beklenenleri veremeyince zamanla çekiciliğini kaybetmiştir.

Genel olarak bakıldığında 1989-1992 arasında Sırp ların baskıcı politikaları sonucu Arnavutlar kamu kurumlarından uzaklaştırılmış, polis ve adli sistem Sırbistan kontrolüne girmiş, Arnavutlara göç etmekten başka çare bırakılmamıştır. Arnavutların baskı altına alınarak göç ettirilmesi, Sırp azınlığa imtiyazlar sağlanması ve kamu kurumlarında çalışan Arnavut ve Türklerin istifa ettirilerek yerine Sırp ların yerleştirilmesi Kosova’da yaşanacak iç çatışmanın yaklaşmakta olduğunu gösteren işaretlerdir.⁴⁰⁷

Bu gelişmelerin yanı sıra yaklaşık 3,5 yıl süren ve çoğunluğu Boşnak olmak üzere 300 bin kişinin hayatını kaybettiği, 1 milyonun üzerinde kişinin ise mülteci durumuna düştüğü iç çatışmalar sonrası düzenlenen ve YSFC’yi tamamen ortadan kaldıran Dayton

⁴⁰⁵ Rocca Roberto M.D.,a.g.e., s. 48.

⁴⁰⁶ a.g.e., s. 50.

⁴⁰⁷ Özlem, a.g.e., s. 290.

Barış Antlaşması'na Kosova temsilcileri çağrılmamış ve Kosova'nın gelecekteki statüsü tartışılmamıştır.⁴⁰⁸ Oysa Arnavutlar, Bosna meselesiyle uluslararası nitelik kazanan Yugoslavya içindeki krizin ele alındığı Dayton'da kendi durumlarının da bir sonuca ulaşacağını beklemiş ve silahlı mücadele yerine pasif direnişi benimsemiştir.

Bu beklentinin karşılanmaması üzerine silahlı mücadele ile tam bağımsızlığa gitmeyi hedefleyen UÇK 1996 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Sırplar, UÇK'nın merkezi olarak gördükleri Drenica'ya saldırı düzenlemiş, Sırp asker ve polisinin ağır silahlarla yaptığı saldırıda çocuk ve kadınların da aralarında bulunduğu onlarca sivil hayatını kaybetmiştir.⁴⁰⁹ Bu katliam, Yugoslavya'ya NATO askeri müdahalesini başlatan ve Kosova'da yönetimin Sırlardan Arnavutlara geçmesini sağlayan önemli bir dönüm noktası olmuştur.

NATO krize müdahale ettiğinde 1,7 milyonluk Kosova nüfusunun 800.000 kadarı Arnavutluk, Makedonya ve Karadağ'da mülteci, yaklaşık 500.000 kadarı ise ülke içinde yerinden edilmiş kişi statüsüne düşmüştür.⁴¹⁰ Bosna Hersek iç savaşında yaşanan insanlık dramı Kosova krizinde uluslararası topluma önemli bir örnek teşkil etmiştir. Bosna Hersek olaylarında BM kararlarının vetolar nedeniyle işletilememesi ve binlerce sivilin hayatını kaybetmesi, Kosova krizinde BMGK kararlarının beklenmemesine ve insani gerekçelerle erken müdahale edilmesine yol açmıştır. Dolayısıyla Bosna iç savaşından çıkarılan ders neticesinde Kosova'da krizin derinleşmesinin ve binlerce sivilin hayatını kaybetmesinin önüne geçilebilmiştir. BMGK içinde vetolar nedeniyle kararlar alınamazken, ABD öncülüğünde Kosova'nın bağımsızlığı ile sonuçlanacak NATO müdahalesi gerçekleştirilmiştir.

4.2. KOSOVA KRİZİ VE YÜRÜTÜLEN DİPLOMATİK ÇABALAR

Kosova sorunu, YSFC'nin dağılma sürecinde Dayton Barış Antlaşması kapsamı dışında bırakılmış ve dondurulmuştur. Batılı devletlerce Batinder Tahkim Komitesi kararları gereğince bağımsız bir devlet olarak tanınmaması, Kosova'nın önce Rugova önderliğinde 1995-1997 döneminde pasif direnişe geçmesine sebep olmuş ise de bu mücadele biçiminden sonuç alınamamıştır. Kosovalı Arnavutların 1997 sonrası UÇK

⁴⁰⁸ Özdal, a.g.e., s. 206.

⁴⁰⁹ James Pettifer, "British Policy towards the Kosova Liberation Army, 1996-2000", ed. Sabrina P. Ramet, Albert Simkus, *Civic and uncivic values in Kosovo: History, politics, and value transformation*, Budapest: Central European University Press, 2015, ss. 75-92.

⁴¹⁰ UN, *Secretary General's Report on Kosovo*, <http://undocs.org/S/1999/779>, (15.05.2019).

altında örgütlenerek Sırlara karşı silahlı direnişe geçmesi iç çatışmanın fitilini ateşlemiştir. İç savaş esnasında Miloşević'in başında bulunduğu Belgrad yönetimi çatışmaların şiddetini artırarak Arnavutlara yönelik soykırım derecesinde insan hakları ihlallerine başlamıştır.⁴¹¹ Bosna-Hersek iç savaşında olaylara zamanında müdahale edemeyerek çoğu Boşnak yaklaşık 300.000 kişinin hayatını kaybetmesine sebep olan uluslararası toplum, aynı yanlışını tekrar etmek istemediğinden Kosova'da nispeten daha hızlı harekete geçmiştir.

Krizin diplomatik yollarla çözümü amacıyla ilk olarak, Bosna-Hersek krizi sırasında ABD, RF, Fransa, İtalya, İngiltere ve Almanya tarafından oluşturulan uluslararası Temas Grubu (Contact Group) bir araya gelerek Sırbistan'ı sert bir dille uyarmıştır.⁴¹² Ancak Temas Grubu mültecilerin geri dönmesi, çatışma ve şiddetin sona erdirilmesi ve özerkliğin müzakere edilmesi konularında taraflara çağrıda bulunmanın dışında diplomatik çözüm üretememiştir. Temas Grubu, krizle ilgili raporunda AGİT'in Kosova'da uzun süreli bir misyon görevlendirmesini, taraflar arasında güce dayanmayan önkoşulsuz görüşmelere başlanmasını ve Sırp güçlerinin bölgeden çekilmesini tavsiye etmiştir.⁴¹³

Temas Grubu'nun çabalarının ve taraflar arasında sürdürülen görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright, Rus mevkidaşını YSFC'ye silah ambargosu uygulanması yönünde ikna etmiş aynı zamanda İspanya Başbakanı Felipe Gonzalez'i krizin çözümü amacıyla AB Özel Temsilcisi olarak görevlendirmiştir. Albright ayrıca BM Genel Sekreteri Kofi Annan ve AB üyesi devletlerin dış işleri bakanları ile Beyaz Saray'da toplantılar düzenlemiştir.⁴¹⁴

Temas Grubu tarafından etkili bir çözüm üretilmemesi üzerine konu İngiltere ve ABD öncülüğünde BM'ye taşınmıştır. BMGK, 31 Mart 1998 tarih ve 1160 sayılı kararıyla Temas Grubu ve AGİT'in diplomatik çabalarını desteklemiş ve kriz ile ilgili bilgi toplayacak geçici bir komisyon kurulmasına karar vermiştir. Kararda Yugoslavya'nın toprak bütünlüğüne saygı duyulmakla birlikte Belgrad yönetiminin

⁴¹¹ Özdal, a.g.e., s. 212.

⁴¹² a.g.e., s. 213.

⁴¹³ Zachary T. Irwin, "The Uprising and NATO's Intervention, 1998-99", ed. Sabrina P. Ramet, *Civic and uncivic values in Kosovo: History, politics, and value transformation*, Budapest: Central European University Press, 2015, s. 98.

⁴¹⁴ a.g.e., s. 99.

Kosova'nın siyasi statüsünü bir an evvel belirlemesi gerekliliği vurgulanmıştır. Ancak BMGK kararının uygulanmaması ve çatışmaların şiddetinin artması üzerine 1998 Nisan ayında Temas Grubu, Priştina ile Belgrad yönetimleri arasında güven tesis etmek ve görüşmelere aracılık etmek için yeni bir girişimde bulunmuştur.⁴¹⁵

Milošević ve Rugova'nın nihai çözüm üzerinde anlaşamaması üzerine Dayton Antlaşması'nın mimarı olarak bilinen, Mart 1998'de Clinton yönetiminin Kosova Özel Temsilcisi olarak atanan Richard Holbrooke, Milošević'in uzlaşmaz tutumunu eleştirerek mekik diplomasisine son verdiğini ve NATO'nun elinde alternatif harekât planları olduğunu açıklamıştır.⁴¹⁶ Kosovalı Arnavutların lideri Rugova ise Kosova-Arnavutluk sınırında Sırlardan kaçan 80.000 Arnavut mültecinin durumunu öne sürerek Haziran'da Sırp heyeti ile yapılan görüşmeleri askıya aldığını ve Sırp polisi bölgeden çekilinceye kadar masaya oturmayacağını kamuoyu ile paylaşmıştır.⁴¹⁷

Nisan sonunda bu kez NATO, Kosova krizi üzerine genel bir değerlendirme yaparak çatışmaların bölge devletlerine sıçramasına engel olacak tedbirleri ve caydırıcı önlemleri ele almıştır. Haziran ayında yapılan NATO Savunma Bakanları toplantısında Kosova'da sistematik hale gelen baskı ve sınır dışı uygulamalarını sona erdirmek için Arnavutluk ve Makedonya'da konuşlu NATO unsurlarının kullanılmasına ve hava tatbikatı yapılmasına karar verilmiştir.⁴¹⁸ Bu kararla NATO, Kosova krizinde öncelikle önleyici diplomasiyi benimsediğini göstermiş ve gerekirse güç kullanacağını ilan etmekten çekinmemiştir.

Eylül ayına gelindiğinde UÇK ile Sırp güçleri arasındaki çatışmaların şiddetinin artması üzerine BMGK, 23 Eylül tarih ve 1199 Sayılı Kararı alarak Sırp tarafına siviller üzerindeki kuvvet kullanımına son verilmesi, Arnavut tarafına da siyasi amaca ulaşmak için terörist hareketlerden vazgeçme çağrısı yapmıştır. Kararda ayrıca BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin denetiminde mültecilerin ve göçe zorlananların evlerine dönmesi, uluslararası gözlemcilerin serbest dolaşımına izin verilmesi ve güvenlik güçlerinin sivilleri etkileyen tüm aktivitelerine koşulsuz son verilmesi yer almıştır.⁴¹⁹

⁴¹⁵ UN, *Security Council Resolution 1160*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1160>, (13.12.2018).

⁴¹⁶ Zachary T. Irwin, a.g.e., s. 100.

⁴¹⁷ Özdal, a.g.e., s. 214.

⁴¹⁸ NATO, *Statement on Kosovo*, 1999, <https://www.nato.int/docu/speech/1998/s980611a.htm>, (01.12.2020).

⁴¹⁹ UN, *Security Council Resolution 1199*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1199>, (13.12.2018).

Son olarak 1160 sayılı BMGK kararına atıfta bulunularak, bu kararda talep edilen somut tedbirlerin alınmaması durumunda kalıcı barış ve istikrarın sağlanabilmesi amacıyla alternatif tedbirlere başvurulacağı açıklanmıştır. NATO da aynı gün hava gücünün kullanılmasına yönelik bir karar alarak, hava operasyonu için bir uyarı (Activation Warning) yayınlamıştır.⁴²⁰ 1199 sayılı karar üzerine Miloşeviç yönetimi BM ve NATO'nun kararlılığını anlayarak tekrar görüşme masasına dönmüştür. ABD'nin Makedonya Büyükelçisi Cristopher Hill, 1 Ekimde Temas Grubunu temsilen Kosova'nın nihai statüsünü açıklamaktan kaçınarak "Kosova İçin Taslak Yerleşim Planı" açıklamış ancak bu plan taraflarca kabul edilmemiştir.⁴²¹

Nihayet Ekim ayında krizin başından bu yana ilk kez diplomatik çabalar sonuç vermiş ve 12 Ekim 1998'de Sırbistan Başbakanı Miloşeviç ile BM Temsilcisi Hoolbroke arasında bir anlaşmaya varılmıştır. 24 Ekim'de ise BMGK, 1203 Sayılı Kararı kabul etmiştir. Karara göre AGİT ile Sırp hükümeti arasında yapılan anlaşmaya atıfta bulunulmuş ve Yugoslav güçlerinin Kosova'dan çekilerek yerine AGİT tarafından görevlendirilecek Kosova Doğrulama Misyonu (Kosovo Verification Mission-KVM)'nun konuşlanması desteklenmiştir. Karar uyarınca Sırp birliklerinin sayısı 18.500'den 12.500'e çekilmiş ve özel polis sayısı 6.500 ile sınırlandırılmış⁴²² ve bölgeye 2.000 kişilik AGİT personeli konuşlanmıştır.⁴²³ Aynı gün BMGK, 1207 Sayılı Kararı kabul ederek Yugoslav hükümetini, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin sivillerin tutuklanması ile ilgili verdiği kararlara uyması konusunda uyarmıştır. Bu kararlarla Yugoslavya'nın öne sürdüğü egemenlik argümanı reddedilerek Ceza Mahkemesi'nin soruşturma yetkisi kabul edilmiştir.⁴²⁴ Görüleceği üzere BMGK, askeri müdahale öncesi krizi diplomatik yollarla çözecek ve etnik çatışmayı sonlandıracak her tür çabayı göstermiştir.

KVM, 1998 Ekim ayından itibaren Belgrad yönetiminin 1160 ve 1199 sayılı BMGK kararlarına uyup uymadığını, askeri sevkıyatları ve insan hakları ihlallerini izleyerek raporlamaya başlamıştır. AGİT Misyonu'nun çabaları kısa vadede sonuç vermiş olsa da UÇK'nın Sırlardan boşalan mevzilere yerleşmesi ve Sırp güçlerinin boşalttıkları

⁴²⁰ Özdal, a.g.e., s. 214.

⁴²¹ Marc Weller, "The Rambouillet Conference on Kosovo," *International Affairs*, 75 (2), 1999, s. 219.

⁴²² UN, *Security Council Resolution 1203*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1203>, (13.12.2018).

⁴²³ Özdal, a.g.e., s. 215.

⁴²⁴ UN, *Security Council Resolution 1207*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1207>, (13.12.2018).

bölgelere geri dönmesi üzerine Aralık ayında şiddet yeniden tırmanmaya başlamıştır. Mart 1999'da bölgedeki çatışmaların zirveye ulaşması ve personelin can güvenliğinin sağlanamaması üzerine KVM Kosova'daki faaliyetlerine son vererek bölgeden çekilmiştir.⁴²⁵

Aralık ayında tırmanmaya başlayan şiddet olaylarının en önemlisi 15 Ocak 1999'da Racak köyünde Sırplar tarafından 45 Arnavut'un katledilmesi olmuştur. Ertesi gün AGİT gözlemcileri tekrar bölgeye dönerek katliam alanında incelemeler yapmış ve sivillere yönelik keyfi gözaltı ve yargısız infaz olaylarını rapor etmiştir.⁴²⁶ Bu katliam üzerine İngiltere ve Almanya, Sırp şiddetini sona erdirmek üzere açıkça askeri güç kullanma tarafında yer alırken Benelüks devletleri, Fransa, İtalya ve Yunanistan NATO kapsamında yapılacak bir operasyona karşı çıkmışlardır.⁴²⁷

Nihai çözüme ulaşacak yöntem üzerinde devletler arasında ortak bir tutum geliştirilememesi üzerine Temas Grubu üyelerinin girişimi ile uluslararası toplumun Kosova'nın özerkliği için attığı ilk adım Rambouillet Görüşmeleri olmuş, Racak olaylarından sonra Fransa, ABD ve İngiltere'nin görüşlerini destekleyerek 6-14 Şubat tarihleri arasında Sırp ve Arnavut temsilcilerini Rambouillet'teki görüşmelere davet etmiştir.⁴²⁸ UÇK'nin silahsızlandırılması ve NATO tarafından görevlendirilen 30.000 askerin denetiminde Sırp güçlerinin bölgeden çekilmesi, planın ana unsurları olmuştur. Bunun yanında Kosova'nın özerkliğinin ve bağımsız kurumlarının iyileştirilmesinin yer verildiği planda, Kosova'nın bağımsızlık talebinin 3 yıl sonra değerlendirileceği belirtilmiştir. Her iki tarafın da kabul etmediği planın ikinci tur görüşmeleri 15-19 Mart tarihleri arasında Paris'te yapılmış, Arnavut tarafı planı imzalarken Sırp tarafı uzlaşmayarak barış görüşmelerini sonuçsuz bırakmıştır.⁴²⁹

Rambouillet Görüşmeleri sırasında çatışma sonrası izlenecek yol da tartışılmıştır. Başta ABD olmak üzere, İngiltere ve Fransa Kosova'ya yapılacak müdahalede AGİT'in aktif olarak görev almasını desteklemiş, AGİT Makedonya ve Viyana ofisinde bulunan görevliler polis ve adli sistem reformu için planlama çalışmalarına başlamıştır. Ancak Mayıs ve Haziran aylarında yapılan G8 zirvelerinde RF, AGİT'in savaş sırasında

⁴²⁵ The Independent International Commission on Kosovo, a.g.e., s. 34.

⁴²⁶ a.g.e., s. 81.

⁴²⁷ Özdal, a.g.e., s. 215.

⁴²⁸ a.g.e., s. 216.

⁴²⁹ The Independent International Commission on Kosovo, a.g.e., s. 82.

üstlendiği rolden ve Sırpı zor durumda bırakan raporlarından hoşnutsuzluğu sebebiyle AGİT'in lider olarak görev almasına karşı çıkmış ve ortak bir BMGK Kararı konusunda ısrarcı olmuştur.⁴³⁰

Richard Holbrooke son bir defa Sırp lideri Miloşević'i anlaşımayı onaylaması konusunda ikna etmeye çalışmış ise de bu son dakika çabası sonuç vermemiştir. 23 Mart'ta BM Genel Sekreteri Kofi Annan, son kez Yugoslav kuvvetlerinin Kosova'ya yaptığı saldırıları derhal sonlandırma çağrısı yapmış, Belgrad yönetiminin askeri saldırılara devam etmesi üzerine 24 Mart 1999 tarihinde, BMGK tarafından herhangi bir askeri müdahale kararı alınmamasına rağmen NATO güçleri Yugoslavya ordusuna yönelik hava saldırısını başlatmıştır.⁴³¹ NATO müdahalesi öncesi Kosova'nın toplam nüfusu yaklaşık 1.6 milyon olup bunun % 90'ı Arnavut % 6'sı ise Sırp kökenlidir. Miloşević'in etnik temizlik çabaları sonunda 800.000 Arnavut'un bölge devletlerine sığındığı 500.000'in ise bölge içinde evlerini terk ettiği bilinmektedir. Hava saldırısı sonrası ise Arnavutların karşı saldırısından korkan yaklaşık 100.000 Sırp, Sırbistan'ın kuzeyine kaçmıştır.⁴³² BMGK kararı olmadan ve kendi kurucu antlaşmasının uygulama alanı dışında Kosova'ya hava harekâtı düzenleyen NATO'nun bu müdahalesi sonraki dönemlerde uluslararası hukuk açısından meşruiyet tartışmalarına yol açmıştır.

4.3. KOSOVA CUMHURİYETİ'NDE GÖREV ALAN BM BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI

Daha önceki bölümlerde de açıklandığı üzere BM uluslararası barış ve güvenliğin tehlikeye düştüğü durumlarda öncelikli olarak krizlere ve bölgesel çatışmalara müdahale ederek şiddeti sonlandırmak ve sivillerin zarar görmesini engellemekle görevlidir. Devamında ise çatışma sonrası demokrasi ve insan haklarını yeniden tesis etmek amacıyla ilgili devletin kurumlarını destekleyerek adil seçimlerin yürütülmesini sağlayacak politik ortam oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Soğuk Savaşın sona ermesi ile Balkanlarda büyük bir güç boşluğu oluşmuş, Tito'nun önderliğinde etnik gruplar arasında dengeli bir siyaset yürüten Yugoslavya'nın

⁴³⁰ Steffen Eckhard, *International Assistance to Police Reform*, London: Macmillan Publishers, 2016, s. 59.

⁴³¹ The Independent International Commission on Kosovo, a.g.e., s. 85.

⁴³² Morgan Green, Jonathan Friedman ve Richard Bennet, "Building the Police Force in a Security Vacuum: International Efforts in Kosovo, 1999-2001", *Innovations for Successful Societies*, Princeton University, <https://successfulsocieties.princeton.edu/sites/successfulsocieties/files/Kosovo%20Police%20ToU.pdf>, 2012, s. 2., (13.12.2020).

dağılma süreci hızlanmıştır. Sırp lider Milošević'in bağımsızlık isteyen Slovenya, Hırvatistan ve Bosna-Hersek'e saldırması ile başlayan bölgesel kriz, Bosna-Hersek'te yaşanan etnik soykırım neticesinde uluslararası nitelik kazanmıştır. Krizin çözümü ile atılan uluslararası adımlar Dayton Antlaşması ile sonuçlanmış ve Balkanlar'da yeni Cumhuriyetler ortaya çıkmıştır. Ancak Kosova'nın statüsü ile ilgili sorun, Dayton Antlaşması'nın kapsamı dışında bırakılarak çözümsüz bırakılmıştır.⁴³³

Kosovalı Arnavutların 1990'ların sonlarına kadar yürüttüğü barışçıl çabalarla bağımsızlığın kazanılamayacağını anlaşılmaması üzerine UÇK tarafından başlatılan silahlı mücadele Sırp tarafı tarafından orantısız şiddet ile baskılanmaya çalışılmış ve neticesinde binlerce insanın ölümü ve yüz binlercesinin ise topraklarından göç etmek zorunda kalmasıyla sonuçlanmıştır. Kosova krizinin Balkanlarda sağlanmaya çalışılan istikrar ortamını tehlikeye sokacağını gören uluslararası toplum, Bosna'da yaşanan olayların benzerinin yaşanmaması için inisiyatif olarak erken davranmıştır.

Kosova'da yaşanan çatışmalar YSFC topraklarında gerçekleşmesine rağmen, uluslararası barış ve güvenliği tehdit edecek boyuta ulaşması sebebiyle BMGK gündemine taşınmış ve uluslararası nitelik kazanmıştır. NATO müdahalesi öncesi Kosova sorunu ile ilgili BMGK tarafından alınan farklı kararlar bulunmaktadır. BMGK, BMKA'nın VII. Bölümü uyarınca silahlı kuvvet kullanımını gerektirmeyen önlemlerin alınmasına karar vermiş ancak NATO'da dâhil hiçbir kuruluşu kuvvet kullanımı yetkisi vermemiştir. Ancak buna rağmen bölgesel faaliyetlerde bulunan NATO, yasal dayanak teşkil edecek BMGK kararı olmaksızın Kosova'da meydana gelen insan hakları ihlallerini önlemek amacıyla bölgeye 78 gün sürecek hava saldırısı düzenlemiştir.⁴³⁴ Müdahale sonrası 3 Haziran'da taraflar arasında barış sağlanmış ve BMGK tarafından 10 Haziran 1999 tarih ve 1244 sayılı kararla UNMIK BKO görevlendirilmiştir.

UNMIK'i kendisinden önceki barışı koruma operasyonlarından ayıran iki önemli temel özellik bulunmaktadır. Birincisi UNMIK'in ilk aşamadan itibaren güçlü bir bölgesel örgüt olan AGİT ile koordinasyonlu ve eş zamanlı olarak görev yapmış olmasıdır. Hatta henüz UNMIK, BMGK tarafından yetkilendirilmeden önce Bosna ve Makedonya'da bulunan AGİT uzmanları ön hazırlıkları yapmak üzere Kosova'ya

⁴³³ Özdal, a.g.e., s. 194.

⁴³⁴ Zeynep Manavoğlu, "NATO'nun Kosova'ya Müdahalesinin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği" *Review of International Law and Politics*, 4 (14), 2008, s. 35.

geçerek çalışmaya başlamıştır. Kosova'nın bağımsızlığını ilan ettiği 2008 yılı sonrası ise yine başka bir bölgesel güç olan EULEX ile birlikte önemli faaliyetler yürütmüştür. BMGK, 1999 yılında görevlendirdiği UNMIK'in 2008 yılına kadar görevine devam etmesine izin vermiş, değişik isimlerle başka bir barış operasyonuna yetki verilmemiştir. Dolayısıyla UNMIK, diğer bölgelerde görev alan operasyonların aksine uzun görev süresine rağmen başlangıçtan itibaren BM tarafından görevlendirilen Kosova'daki ilk ve tek barışı koruma misyonudur. Devamlılığın başarıda önemli olduğu göz önünde tutularak Haiti örneğinde olduğu gibi değişik isimlerle kısa süreli BKO'lar şeklinde yönetilmemiştir. UNMIK'in 1999 yılında NATO tarafından düzenlenen hava saldırı sonrası başlayan görevi 2008 yılında Kosova'nın bağımsızlığını kazanmasıyla EULEX misyonuna devredilmiştir. Ancak UNMIK'in görevi fiilen sona ermiş olsa da az sayıda uzman irtibat görevlisiyle halen görevine sürdürmektedir. Dolayısıyla resmi olarak BM'nin devam eden misyonları arasındadır.

İkinci önemli özelliği ise ismi “*Vesayet Rejimi*” olmasa da Kosova'nın tüm yönetim birimlerinin sorumluluğunu üstlenerek hukuki alt yapısı olmamasına rağmen BM'nin üstü kapalı bir vesayet rejimi kurmuş olmasıdır. Bu yönetim tarzı BM Vesayet Konseyi'nin 1994 yılında faaliyetlerini askıya almasından sonra BM'nin ilk defa uyguladığı bir model olma özelliğini taşımaktadır. Böylece önceki BKO'lardan farklı olarak yakın tarihte ilk kez BM, bir bölgenin tamamını ve ortaya çıkan zorlukları toptan yönetme rolünü üstlenmiştir. UNMIK bu haliyle, yasama, yürütme ve yargı organlarının işleyişini, belediyelerin altyapı faaliyetlerini ve hatta merkezi vergi toplama rollerini de kapsayan geniş bir alanda çalışmaya başlamıştır.

Aslında bu yönetim modeline ihtiyaç duyulması BM Genel Sekreteri Boutros Ghali'nin, 3 Mart 1993 yılında BMGK'ye sunduğu raporda Somali'de yürütülen insani yardım operasyonunun başarısız olduğunu kabul etmesinin sonucunda ortaya çıkmıştır.⁴³⁵ Bu rapor üzerine BM, daha etkin müdahalenin önünü açacak ve *de facto* uluslararası vesayet uygulayacağı barışı koruma operasyonlarına ağırlık vermiştir. Balkan savaşları sonrası Bosna ve Doğu Slovenya'da görevlendirilen UNMIBH ve UNTAES BKO'ları ile Doğu Timur'da görevlendirilen UNMISSET misyonu bu yaklaşımın önemli örnekleridir. BM Bosna Yüksek Temsilcisi, sadece Bosna hükümetine yol göstermekle

⁴³⁵ UN, *The United Nations and Somalia 1992-1996*, The United Nations Blue Book Series, Volume VIII, New York: United Nations, 1996, s.7.

kalmamış Dayton Antlaşması sonrası ülke yönetiminde daha çok söz sahibi olmuştur. Ancak Doğu Timur ve Kosova, BM'nin yönetime doğrudan el koyduğu uygulamalar olması bakımından vesayet yönetimine benzer açık örnekler teşkil etmektedir.⁴³⁶

4.3.1 BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu

Önceki bölümde açıklandığı gibi Kosovalı Arnavutlar 90'lı yılların başından itibaren İbrahim Rugova başkanlığında barışçıl yollarla bağımsızlık mücadelesi yürütmüştür. Ancak bu çabaların sonuçsuz kalması üzerine silahlı mücadele taraftarı olan UÇK mensupları Kosova'da siviller üzerindeki baskısını artıran Sırp güçlerini hedef almaya başlamıştır. Her ne kadar çatışmalar UÇK mensuplarının Sırp polislerini öldürmesiyle başlamış ise de Sırp hükümetinin Arnavutlara orantısız güç kullanması ile devam etmiş ve “*At Nali Operasyonu*” (Operation Horseshoe) ile doruk noktasına ulaşmıştır. Bu operasyon sonucunda Arnavut nüfusun % 90'ı zorla ülkeden çıkarılmış ya da ülke içinde yer değiştirmek zorunda kalmış, tahmini olarak 10.500'ü ise hayatını kaybetmiş ve birçok tecavüz olayı kayda geçmiştir.⁴³⁷

Ayrıca çatışmalar sona erdiğinde Kosova'da oturulabilecek evlerin yaklaşık yarısı yıkılmış ve on binlerce vatandaş evsiz kalmıştır. Kendilerine yaşayabilecek bir ev arayan kişiler hukuksuz olarak boşta buldukları evleri işgal etmeye başlamış ve ülkede hukukun ortadan kalktığı bir kargaşa ortamı oluşmuştur. Kosova'da yaşanan bu kargaşa ortamı bölgedeki diğer ülkeler için de güvenliği tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır.⁴³⁸ Kosova krizinin Balkanlarda sağlanmaya çalışılan istikrar ortamını tehlikeye sokacağını gören uluslararası toplum, Bosna'da yaşanan olayların benzerinin yaşanmaması için inisiyatif olarak erken davranmış ve daimi üyeler arasında çıkan anlaşmazlıklar yüzünden ortak bir karar alınamadığı için BMGK kararı olmadan 78 gün sürecek NATO hava müdahalesi yapılmıştır. Müdahale sonrası uluslararası toplumun kararlılığına gören ve askeri yöntemlerle sonuç alamayacağına ikna olan Sırp hükümeti masaya oturmak zorunda kalmış ve taraflar arasında barış sağlanmıştır.

⁴³⁶ Knudsen, T. B., Laustsen, C. B., “The future of international trusteeship: conclusive reflections”, ed. *Kosovo between war and peace: nationalism, peacebuilding and international trusteeship*, New York: Routledge, 2006, s. 187.

⁴³⁷ The Independent International Commission in Kosovo, a.g.e., s. 35.

⁴³⁸ Von Carlowitz, Leopold. “Crossing the Boundary from the International to the Domestic Legal Realm: UNMIK Lawmaking and Property Rights in Kosovo”, *Global Governance*, 10 (3), (2004), ss. 307-332.

BM tarihinin o güne kadarki en kapsamlı Yetki Belgesi'ni hazırlayan Barışı Koruma Operasyonları Dairesi, planın iki haftadan daha az bir zaman içerisinde uygulamaya geçirilmesini öngörmüştür. Hemen birkaç gün süre sonra da BMGK, Kosova bölgesinde tüm yönetim yetkilerini UNMIK'e veren 10 Haziran 1999 tarih ve 1244 Sayılı Kararı almıştır. Bu karar ile BMGK, YSFC'ye bağlı tüm asker, polis ve paramiliter yapıların Kosova'dan derhal çekilmesini, NATO'nun askeri gücü KFOR (Kosovo Force) ve UNMIK personelinin eş zamanlı olarak bölgeye yerleşmesini onaylamıştır.⁴³⁹

Uluslararası yönetim, Kosova'da gücün paylaşımı konusunda bir ayırım yapmayarak yasama, yürütme ve yargı erklerinin tamamını, yani klasik devletin tüm yetkilerini geçici yönetimin başındaki BM Genel Sekreteri'nin Özel Temsilcisi'ne vermiştir. Bu olağanüstü yetkilerle yola çıkan UNMIK, Kosova'dan çekilmek zorunda kalan Belgrad yönetiminin yerine geçerek tüm yönetim birimlerinin sorumluluğunu üzerine almıştır. BM'nin kısa sürede bu kapsamlı görevleri üstlenemeyeceği açık olduğundan daha önce Rusya'nın vetosuyla devreden çıkarılması planlanan AGİT'e de tekrar sorumluluk verilmiştir.

UNMIK Yetki Belgesi dikkatlice incelendiğinde daha önceki hiçbir BKO'da rastlanılmayan bir görev kapsamına sahip olduğu görülmektedir. UNMIK'e verilen görev sadece güvenliğin sağlanması, hukukun tesis edilerek sivil yönetime geçiş gibi klasik yetkiler olmayıp aynı zamanda demokratik toplumun ihtiyaç duyduğu tüm kurumların inşa edilmesi gibi çok geniş sorumlulukları da kapsamaktadır.⁴⁴⁰ Demokratik kurumların kurulması ve geliştirilmesi, yerel yönetimlerin idaresi, altyapının yeniden inşa edilmesi, insan haklarının güvence altına alınması ve mültecilerin güvenli geri dönüşünün sağlanması sorumlulukların bazılarıdır.⁴⁴¹ Bu sorumluluğu yerine getirirken hukukun üstünlüğünü sağlayacak sivil bir geçici yönetim oluşturmak, seçimlerin yapılmasını da kapsayan güçlü bir özerklik yapısı sağlamak ve Kosova'nın nihai statüsünü belirleyecek politik bir süreç yürütmek temel görevler olmuştur. Bu görevler yerine getirilirken

⁴³⁹ UN, *Security Council Resolution 1244*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1244>, (20.11.2020).

⁴⁴⁰ Knudsen, T. B., Laustsen, C. B., "The future of international trusteeship: conclusive reflections", ed. *Kosovo between war and peace: nationalism, peacebuilding and international trusteeship*, New York: Routledge, 2006, s. 189.

⁴⁴¹ UN, *Security Council Resolution 1244*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1244>, (20.11.2020).

UNMIK'in rahat çalışmasını teminen NATO'nun askeri gücü KFOR'a da ülkede güvenliğin sağlanması görevi verilmiştir.

Yetki Belgesi'nde açıkça yargı yetkisi de dahil tüm yetkilerin SRSG eliyle yürütülmesine yer verilmesine karşın sayılan bu kapsamlı görevlerin ve özellikle de bölgenin tüm kurumlarının yönetiminin uluslararası yönetim tarafından yerine getirilmesi birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Bunların en önemlisi Kosova nüfusunun % 90'ından fazlasının Arnavut olmasına rağmen 1244 sayılı BMGK kararının Kosova'yı bağımsız bir devlet olarak tanımaması ve YSFC'nin toprak bütünlüğüne ve Kosova üzerindeki egemenliğine vurgu yapmasıdır.⁴⁴² BM, UNMIK yönetimine Kosova'nın tüm yürütme ve yargılama yetkisini devretmiş ancak Kosova'nın nihai statüsü hakkında bağlayıcı karar almayarak sorunu dondurmuş ve ilerleyen dönemde konunun çok daha karmaşık hale gelmesinin yolunu açmıştır.

UNMIK Haziran 1999-Ekim 2000 tarihleri arasında ilk SRSG Bernard Koucher başkanlığında yönetilmiş ve bu dönemde; sivil yönetim kurulması, yerel yöneticilerin etnik kökenine bakılmaksızın oluşturulan geçici yönetim yapılarında yer almasının sağlanması, Kosova'da yaşayan Sırpların can ve mal güvenliğinin korunması ve yerel seçimlerin yapılması amaçlanmıştır. Bu çalışmalar Kasım 2000-Kasım 2001 tarihleri arasında görev alan ikinci SRSG Hans Haekerup döneminde de devam ettirilmiş ve Kosova açısından önemli bir dönüm noktası olan 2001 genel seçimleri yapılmıştır. 2002 Şubat ayında yapılan Başkanlık seçimi ve Kosova'nın demokratik olarak seçilen ilk hükümetinin oluşturulması ise üçüncü SRSG Michael Steiner yönetiminde olmuştur.⁴⁴³

Çatışma sonrası toplumlarda demokratik seçimlerin yapılması oldukça problemli olmakta ve uzun zaman almaktadır. Seçimlerin yapılabilmesi için birden çok uluslararası kuruluşun koordineli bir şekilde çalışması gerekliliğinin yanı sıra, çatışan tarafların üzerinde uzlaşabildiği yönetim organlarında adil temsili sağlayan bir plan ve seçim takvimi gerekmektedir. Ayrıca seçimlerin lojistik ve maliyetinin karşılanması da diğer bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bunların yanı sıra elbette en önemlisi de ülkede demokratik seçimlerin yapılabilmesi için barış ve istikrarın asgari seviyede sağlanmış olması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında UNMIK'in Kosova'da görev aldığı ilk iki

⁴⁴² UN, *Security Council Resolution 1244*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1244>, (20.11.2020).

⁴⁴³ Yannis Alexandros, "The UN as Government in Kosovo", *Global Governance*, 10 (1), 2004, s. 77.

senede genel ve Başkanlık seçimleri yapabilmiş olması BKO'larda sıklıkla rastlanmayan bir başarı olarak yorumlanmaktadır.

UNMIK'in en büyük avantajlarından bir diğeri de BKO'larda çok rastlanmayan farklı uluslararası kuruluşların desteğinin alınmış olmasıdır. Elbette gerek küresel gerekse bölgesel kriz ve çatışmalarda arabuluculuk faaliyeti yürüten AB, AGİT, ADT, Bağımsız Devletler Topluluğu, Afrika Birliği, NATO vb. birçok uluslararası kuruluş bulunmaktadır. BKO'ların bir kısmında çatışmaların bölge güvenliğini tehdit etmemesi için inisiyatif alıp arabuluculuk yaptıkları bilinmektedir. Ancak hiçbir BM misyonunda Kosova örneğinde olduğu gibi üstlenilen sorumluluk bu türden uluslararası kuruluşlarca doğrudan paylaşılmamıştır.

UNMIK Yetki Belgesi'ne göre devletin tüm yönetim sorumluluğu SRSG'ye verilirken UNMIK faaliyetlerinin dört farklı sütuna ayrılarak yönetilmesi planlanmıştır. Birinci sütunda yer alan insani yardım faaliyetleri (humanitarian) yine BM'nin bir organı olan BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees-UNHCR) sorumluluğuna verilmiştir. İkinci sütunda yer alan sivil yönetim (civilian administration) BM tarafından UNMIK eliyle yürütülmüştür. Üçüncü sütunda yer alan kurumların inşası (institution-building) bölgesel bir örgüt olan AGİT sorumluluğuna bırakılırken, dördüncü sütunda yer alan yeniden yapılanma (reconstruction) ve ekonomik gelişim faaliyetleri ise yine bölgesel bir örgüt olan AB'ye bırakılmıştır.⁴⁴⁴

Tüm yönetsel avantajlarına rağmen operasyonel açıdan bakıldığında UNMIK'in en büyük sorununun YSFC kuvvetlerinin bölgeden çekilmesi ile eş zamanlı olarak görev alamaması olmuştur.⁴⁴⁵ Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi BM'nin kendisine ait hazır kuvvet şeklinde bekleyen askeri ve polis gücü bulunmamakta ve ihtiyaç halinde üye devletlerden personel talebinde bulunmaktadır. Dolayısıyla yeni bir BKO misyonuna hazırlıksız yakalanan BMGK'nin UNMIK için ihtiyaç duyulan personeli istihdam etmesi zaman almış ve özellikle ilk aylarda farklı devletlerden gelen polis ve asker gücünün komutasında ciddi sorunlar yaşanmıştır.

⁴⁴⁴ Özdal, a.g.e., s. 217.

⁴⁴⁵ Alexandros Yannis, "Kosovo Under International Administration," *Survival*, 43 (2), (2001), s. 34.

Misyonun göreve başlamasından yaklaşık 6 ay sonra Aralık 1999'da misyon için belirlenen 4.700 uluslararası polisin (1.100 Çevik Kuvvet dahil) sadece 1.800'ü bölgeye ulaşabilmiştir. Mart 2000'de UNMIK'in ilk yılı tamamlandığında ise öngörülen 3.618 polisin sadece 2.361'i görev alabilmiştir.⁴⁴⁶ Misyon için en başta yetkilendirilen toplam polis sayısına ise ancak 2002 Eylül ayında 49 devletten katılan 4.468 personel ile yaklaşılabilmiştir. Dolayısıyla başlangıç aşamasında yeterli sayıda polis olmadığından birçok bölgede polislik faaliyetleri bu tarz bir eğitime sahip olmayan misyonun askeri birliği KFOR tarafından yürütülmüştür.

Misyonun dördüncü senesine gelindiğinde SRSG Michael Steiner, Kosova'nın UNMIK sonrası kendi kendini yöneteceği "Kosova için Standartlar" (Standards for Kosovo) ya da "Nihai Statü Öncesi Standartlar" (Standarts before Status) adıyla yol haritasını açıklamıştır.⁴⁴⁷ Buna göre Kosova'nın nihai statüsü tartışılmaya başlamadan önce kurumların belirli standartlara ulaşması hedeflenmiştir. Yani savaştan sadece 5 yıl sonra 2004 yılına gelindiğinde, Kosova'da tüm alanlarda başarılı çalışmalar yürütülmüş ve uluslararası toplumun Kosova'daki personel sayısının azaltılması planlanmaya başlanmıştır. Ancak 2004 Martında yaşanan çatışmalar bu planların rafa kaldırılmasına sebep olmuştur.

Aslında 2004 Mart olaylarından önce meydana gelen bazı gelişmeler yaklaşmakta olan kriz ortamının göstergesi olmuştur. Şubat ayında önce kabinede görevli bir bakana yapılan bombalı saldırı, Başkan Rugova'nın evinin önüne atılan el bombası ve başkentte UNMIK binası yakınında patlatılan bomba UNMIK'in güvenlikle ilgili öngörülerini boşa çıkarmıştır. Kosova'nın bağımsızlık mücadelesinde önemli rol oynayan UÇK üyesi dört askerin savaş suçlusu oldukları gerekçesiyle UNPOL tarafından gözaltına alınması yaklaşık 18.000 kişinin katıldığı gösterilerle protesto edilmiştir. Priştina civarında bir Sırp gencinin öldürülmesi üzerine Sırp'lar tarafından Priştina-Üsküp karayolunun kesilmesi ve Mitrovica bölgesinde Arnavut iki çocuğun İbar nehrinde boğulması bardağı taşıran damlalar olmuş ve Kosova'daki barışçıl ortam tamamen tersine dönmüştür. Mart ayında yaşanan çatışmalar, 1999 yılından sonraki en geniş kapsamlı şiddet olayları olarak kayda geçmiştir. UNMIK görevlileri Kosova'da kalıcı istikrarı ve barışı sağladıklarını ve

⁴⁴⁶ Miller, Anthony J., "UNMIK: Lessons from the early institution-building phase." *New England Law Review*, 39 (1), (2004), s. 19.

⁴⁴⁷ Steffen Eckhard, *a.g.e.*, s. 63.

kurumların bağımsız hareket etme kapasitesine ulaştığını düşünürken ortaya çıkan bu çatışmalar politik rahatsızlığın ulaştığı boyutları da göstermiştir.⁴⁴⁸

Organize ve ülke geneline yayılan olaylarda başta Sırp olmak üzere azınlıklar hedef alınmış, 1999 sonrası Kosova’da kalan ve savaş sonrası ayrılmak zorunda kalıp bölgeye dönen gruplara saldırılar yapılmıştır. En az 50.000 kişinin katıldığı protesto gösterilerinde UNMIK ve KFOR kontrolü kaybetmiş, Sırlara ait okullar, sağlık tesisleri, posta istasyonları ve evler yakılmıştır. 730 evin ve 36 Ortodoks kilisesinin yakıldığı gösteriler sonucunda yaklaşık 4.000 Sırp evsiz kalmış ve 19 kişi hayatını kaybetmiştir. Saldırılarda 65 UNPOL, 61 KFOR askeri ve 58 KPS olmak üzere 954 kişi de yaralanmıştır.⁴⁴⁹

Olaylar sırasında KFOR askerinin, FPU görevlilerinin, BM ve AGİT tarafından eğitilen KPS’in koordinasyonunda yaşanan eksiklikler ve müdahalede yetersiz kalınması, olağanüstü yetkilerle donatılmış UNMIK’in meşruiyetinin de sorgulanmasına sebep olmuştur. Yapılan bağımsız anketlerde 2002 sonlarında Kosova halkı tarafından UNMIK’e olan güven % 63.8 civarındayken 2004 Mart olayları sonrasında bu güven % 20.7’ ye kadar gerilemiştir.⁴⁵⁰

2004 olaylarının aynı zamanda Kosova’nın bağımsızlığına giden yolu açtığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kosova’yı 6 yıl 4 ay boyunca olağanüstü yetkilerle yöneten UNMIK gerçekte çok az yol alınmış olduğunu görmüş ve Kosova’nın nihai statüsünün bir an evvel kararlaştırılması yönünde adımlar atmaya başlamıştır. Çatışmalar sırasında SRSG olan Harri Holkeri Kosova’da uluslararası toplumun ısrarla uygulamak istediği çok uluslu yapının mümkün olamayacağını anlaşıldığını deklare etmiştir.⁴⁵¹ Hemen peşinden görev alan SRSG Jessen Petersen ise UNMIK personel sayısını azaltarak Kosova’nın siyasi geleceğini belirleyecek adımların bir an evvel atılması konusunda çalışmaya başlamıştır.⁴⁵²

⁴⁴⁸ Lemay-Hébert Nicolas, “State-building from the Outside-In: UNMIK and its Paradox”, *Journal of Public and International Affairs*, 20, (2009), s. 71.

⁴⁴⁹ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2004/348>, (15.05.2019).

⁴⁵⁰ Lemay-Hébert Nicolas, a.g.e., s. 75.

⁴⁵¹ Hehir Aidan, “Autonomous province building: identification theory and the failure of UNMIK”, *International Peacekeeping*, 13(2), 2006, ss. 200-213.

⁴⁵² King Iain ve Whit Mason, *Peace at Any Price: How the World Failed Kosovo*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 2006, s. 191.

Kosova'nın yaşadığı bu yeni kriz sonrasında 2004 Ekim ayında yapılan seçimler olaysız sonuçlanmış ve yeni koalisyon hükümeti, Başbakan Ramush Haradinaj tarafından kurulmuştur. Başbakan, ülke genelinde gerçekleştirdiği ziyaretlerde azınlıkların hakları ile ilgili önemli mesajlar vermiştir.⁴⁵³ Ancak bu kez de Haradinaj'ın savaş suçlusu olarak yargılanmak üzere Uluslararası Adalet Divanı'na çağırılması yeni bir krize yol açmış, Başbakan Haradinaj istifa ederek Lahey'e gitmiş ve olayların büyümesine engel olmuştur.⁴⁵⁴

Kosova'nın UNMIK yönetiminde geçen 6 yılının ardından 2005 yılında BM Genel Sekreteri, uluslararası toplumun arabuluculuğu görevini Finlandiya eski Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari'yi vermiştir. Ahtisaari, Belgrad ve Priştina yönetimlerinin bir araya getirilerek doğrudan karşılıklı görüşmelere başlanması konusuna odaklanmıştır.⁴⁵⁵

2006 yılı başında Kosova Devlet Başkanı İbrahim Rugova'nın hayatını kaybetmesi üzerine Fatmir Sejdiu yeni Başkan seçilmiştir. Başbakanlığa Silahlı Kuvvetler Komutanı Agim Çeku atanmıştır. Meclis Başkanı'nın da değişmesiyle oluşan yeni yönetim, artık zaman kaybedilmeyeceğini ve Kosova'nın bağımsızlığı için gereken çalışmalara derhal başlanacağını deklare etmiştir.⁴⁵⁶ Yeni hükümet özellikle Sırpların bulunduğu azınlık bölgelerini sıklıkla ziyaret ederek halkta bir güven oluşturmaya ve böylece bağımsızlığa giden yoldaki en büyük engeli ikna yoluyla ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Ancak bağımsızlıkla ilgili görüşmelerin Ahtisaari tarafından Sırbistan'da yapılacak seçimlerden sonraya bırakılması Arnavut tarafını kızdırmış, yaklaşık 4.000 kişinin katıldığı 28 Kasımdaki Arnavut Bayrak Günü'nde UNMIK merkezine saldırı düzenlenerek karar protesto edilmiştir.⁴⁵⁷ Bu gösteriler bağımsızlık ile ilgili taleplerin karşılanmaması durumunda şiddetin boyutunun artacağı endişesini artırmıştır.

Sırp ve Arnavut toplumları arasında Kasım 2005-Mart 2007 yılları arasında 14 ay boyunca yürütülen kesintisiz görüşmeler sonuçsuz kalınca Ahtisaari'den Kosova'nın nihai statüsü ile ilgili adil ve kalıcı barışı sağlayacak bir plan hazırlaması talep edilmiştir.

⁴⁵³ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2005/88>, (15.05.2019).

⁴⁵⁴ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2005/335>, (15.05.2019).

⁴⁵⁵ Labinot Greiçevci, "EU Actorness in International Affairs: The Case of EULEX Mission in Kosovo", *Perspectives on European Politics and Society*, 12 (2), s. 287

⁴⁵⁶ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2006/361>, (15.05.2019).

⁴⁵⁷ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2007/134>, (15.05.2019).

Ahtisaari, diplomasi yolunun tıkanıldığını, bölgede kalıcı barış ve istikrarın sağlanmasının Kosova'nın birden çok etnik gruptan oluşan bağımsız bir devlet olarak tanınması ile mümkün olabileceği konusunda görüş bildirmiştir. Belgrad yönetiminin planı reddetmesi ve Kosova'nın Sırbistan'a bağlı bir bölge olduğunu açıklaması üzerine Kosova Meclisi 17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Uluslararası toplum ise Ahtisaari planına uygun olarak UNMIK'in görevlerini AB tarafından kurulan EULEX misyonuna devretmiştir.⁴⁵⁸

4.4. KOSOVA POLİS SERVİSİ

Bu bölümde Kosova' da polislik faaliyetlerinin YSFC döneminde ne şekilde yürütüldüğü, Kosova Polis Servisi (Kosova Police Service-KPS)' nin tarihsel süreç içerisinde nasıl kurulup şekillendiği ve BM tarafından görevlendirilen BKO ile AGİT tarafından görevlendirilen eğitim uzmanları yoluyla kapasitesinin nasıl artırıldığı detaylı olarak analiz edilecektir. KPS ile ilgili akademik çalışmaların ve güvenilir belge sayısının sınırlı olması sebebiyle SRSB tarafından BMGK'ya sunulan resmi raporlardan yararlanılmıştır.

4.4.1. KPS'in Tarihçesi

Josip Broz Tito'nun 1980 yılında ölümüne kadar YSFC bünyesinde özerk bir bölge olarak yönetilen Kosova'nın kendisine ait ayrı bir polis teşkilatı olmamış, bölgedeki polisiye faaliyetler nüfus olarak Kosova'da azınlıkta olmalarına rağmen ağırlıklı olarak Sırpların kontrolünde ve Belgrad'a bağlı bir polis birimi tarafından yürütülmüştür. Bu sebeple, ülkede güven ve istikrar ortamının kalıcı olarak sağlanabilmesi için devamlılığı olan profesyonel anlamda kurumsallaşmış bağımsız bir polis teşkilatı oluşturmak BM yönetiminin ve UNMIK'in önceliklerinden birisi olmuştur.

Yukarıda detayları ile açıklandığı gibi 1999 yılında NATO'nun Kosova'ya yaptığı hava müdahalesiyle UÇK ile Sırp güçleri arasındaki uzun ve kanlı çatışmalar sona ermiştir. 78 günlük hava harekâtı sonrasında Sırp güçleri Kosova'dan çekilmek zorunda kalmış, onlarca yıldır devam eden derin etnik çatışmaların bulunduğu Kosova'da, asayiş olaylarına müdahale edecek mevcut bir polis gücünün olmaması önemli sorunlara yol açmıştır.⁴⁵⁹ Kosovalı Arnavutlar savaş sırasında daha önce kendilerine yapılan etnik

⁴⁵⁸ Labinot Greiçevci, a.g.e., s. 287.

⁴⁵⁹ Morgan Green, a.g.e., s. 1.

ayrımcılığın ve şiddetin karşılığı olarak Sırlara saldırmaya başlamış, otorite yokluğunu fırsat bilen silahlı suç örgütleri bölgede hâkimiyet kurmuştur. Prizren ve Pec şehirlerindeki Sırlar tamamen evlerini terk etmek durumunda kalmış, Mitrovica ve Rahovec şehirleri ise etnik kökenlerine göre ikiye bölünmüştür.⁴⁶⁰

Dolayısıyla bölgeyi suç örgütlerinden arındırmak, otorite boşluğunu hızlıca dolduracak bir polis teşkilatı kurmak zorunlu hale gelmiştir. Ancak Belgrad yönetimi 1989 yılında Kosova'nın otonomisini kaldırırken tüm Arnavutları da Yugoslav Polis Teşkilatı'ndan uzaklaştırdığından, Sırların bölgeden çekilmesi ile birlikte Kosova'da mahkemeler, hapishaneler, polis karakolları terkedilmiş ve polis gücü yapısal olarak çökmüştür. Bu boşluğu doldurmak için UÇK mensupları, 1989 öncesi yıllarda YSFC'ye bağlı polis teşkilatında görev yapan Kosovalı Arnavutlardan oluşan paralel bir polis örgütü kurarak çalışmaya başlamıştır. Bu yeni yapı, bölgede tüm polisiye faaliyetleri devralan ve yeni bir yerel polis teşkilatı kurmak için kolları sıvayan UNMIK'in otoritesine engel bir durum oluşturmuştur.⁴⁶¹ Kosova için yeni bir polis gücü oluşturmak amacıyla derhal çalışmaya başlayan UNMIK, henüz hava saldırısı başlamadan bölgedeki uzmanlarını Kosova'ya göndermiş olan AGİT ile birlikte hareket etmiştir.

Misyonun ilk SRSG'si Kouchner, ülkede istikrarın tekrar tesisi için iki temel amaç belirlemiştir. Asayişin geçici olarak sağlanması için uluslararası kolluk kuvvetlerinin acilen ülkeye getirilmesi ilk amaç olurken güvenilir, tarafsız ve profesyonel bir polis gücünün hızla geliştirilmesi ikinci amaç olarak ortaya konmuştur. Bu amaçlara ulaşabilmek için 3 aşamalı bir yol izlenmiştir. Birinci aşamada BM, üye devletlerden gelecek ve UNMIK'te görev yapacak polisler için hazırlıklarını yaparken güvenlik hizmetleri NATO askerleri tarafından yürütülecektir. İkinci aşamada UNMIK, tüm polislik sorumluluklarını alırken aynı zamanda yerel polis için seçim, işe alım, eğitim ve görevlendirme işlemlerini yapacaktır. Son aşamada ise UNMIK güvenlikle ilgili tüm sorumluluğu KPS'e devrederek etkin bir izleme mekanizması oluşturacaktır.⁴⁶²

Kouchner, yukarıdaki çalışma planının ilk aşamasını uygulamak üzere BMGK'den 1.800 IPO, 1.150 özel harekât ve çevik kuvvet, 205 sınır polisi olmak üzere toplam 3.155 UNPOL talebinde bulunmuş, daha sonra bu sayının yeterli gelmeyeceğini

⁴⁶⁰ UN, UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/1999/779>, (15.05.2019).

⁴⁶¹ Steffen Eckhard, *a.g.e.*, s. 67.

⁴⁶² Morgan Green, *a.g.e.*, s. 4

görerek 4.718 şeklinde revize etmiştir. Ancak Eylül ayına gelindiğinde misyonda görev alması planlanan UNPOL sayısının sadece % 60'ı olan 1.100 polise ulaşılabilmiştir. UNPOL sayısının 1.800'e ulaşması durumunda bile uluslararası standartların çok gerisinde kalınacağından üye devletlerden bir an önce UNMIK bünyesine personel katkısı talebinde bulunulmuştur.⁴⁶³

UNMIK, yerel polisin işe alım, mezuniyet sonrası görevlendirme ve iş başı eğitim süreçlerini yönetirken, AGİT ise personel seçimini ve Polis Akademisi'ndeki tüm eğitim faaliyetlerini üstlenmiştir.⁴⁶⁴ UNMIK için uluslararası toplumdan talep edilen polis sayısı diğer BKO'larda görevlendirilen polis sayısına göre oldukça fazladır, hatta tüm misyonlar içinde görevlendirilen en fazla personel sayısıdır ancak Yetki Belgesi ile polise verilen kapsamlı görevler dikkate alındığında bunun bir gereklilik olduğu anlaşılmaktadır. UNMIK'in BKO tarihindeki en fazla polis sayısı ile yetkilendirilmesinin yanı sıra AGİT'e de UNMIK sorumluluğunda sorumlu ve hesap veren bir yerel polisin kurumsal inşası görevi verilmiştir.

Sorumlu, hesap verebilen ve tarafsızlığı konusunda şüphe duyulmayan kolluk güçleri toplumdaki çatışma riskini azaltmakta, vatandaşların güven içinde hareket etmesini sağlayacak demokratik bir politik atmosfer oluşturmakta, kalıcı ve sürdürülebilir bir barış ve kalkınma için uygun ortamı yaratmaktadır. Bu amaca yönelik olarak UNMIK tarafından Kosova'da uygulanan Güvenlik Sektörü Reformu'nun ilk halkası UÇK mensuplarının silah bırakarak sivil hayata dönmesi ya da kendilerinden sonra bölgenin korunması için görev alacak Kosova Silahlı Kuvvetleri'ne katılması olmuştur.

Reformun ikinci halkası ise Polis Akademisi'nde eğitime başlayan ve ilk etapta 4.000 personel sayısının hedeflendiği KPS'in kurulması olmuştur. KPS'in kurulması ve geliştirilmesi çalışmaları BM ve AGİT'in ortak çabasıyla yürütülmüştür.⁴⁶⁵ İlk etapta KPS olarak çalışacak adayların seçimi için UNMIK özel bir ekip görevlendirmiştir. Bu ekip, minimum gereksinimler, tercih edilen özellikler, kapsamlı sınavlar ile psikolojik ve fiziksel sağlık standartları şeklinde 4 başlık altında ölçütler belirlemiştir.⁴⁶⁶

⁴⁶³ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/1999/779>, (15.05.2019).

⁴⁶⁴ UN, a.g.e., s. 12.

⁴⁶⁵ Baliqi Bekim, "Security Sector Reform in Kosovo: From Institutional Transitions to the Democratic Consolidation", *Iliria International Review*, 2, (2012), ss. 24-31.

⁴⁶⁶ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2000/177>, (15.05.2019).

Adayların seçiminde yazılı ve sözlü sınavlar, fiziki testler, tıbbi ve psikolojik muayeneler yapılmıştır. Bunun dışında adayların daha önce bölgede yaşanan çatışmalara aktif olarak katılıp katılmadığının ve insan hakları ihlallerine karışıp karışmadığının tespit edilmesi amacıyla araştırmalar yürütülmüştür. Belirlenen bu standartlar 2003 yılında Kosova polisinin eğitimi ve işe alım süreci UNMIK tarafından KPS'e devredilirken bile çok az değişmiş ve süreç kurumsallaşmıştır. Buna göre 21 gün askıda kalan aday duyuruları Arnavutça, Sırpça ve İngilizce yapılmakta ve etnik kökenlere ayrılan kotalar bulunmaktadır. Matematik, sözel beceri ve genel bilgiden oluşan 100 soruluk yazılı sınavın yanında diğer testler uygulanmaya devam etmektedir.⁴⁶⁷ Bu açıdan bakıldığında UNMIK, diğer BKO'larda sınırlı kapsamda uygulanan, gelişmiş devletlerin polis alım süreçlerinde kullandığı yöntemleri kullanarak güvenilir bir yerel polis teşkilatı oluşturmak için gereken ilk adımları atmıştır. Dolayısıyla UNMIK'in gömleğin ilk düğmesini doğru iliklediği için uzun vadede diğer düğmeleri de doğru iliklemeyi başardığını söylemek mümkündür.

UNMIK, 6 Eylül 1999'da 19.500 aday arasından seçtiği 200 kişilik ilk grupla eğitime başlayarak KPS'in temelini atmıştır. Eğitim müfredatı AGİT ve ABD Adalet Bakanlığı'na bağlı Uluslararası Adalet Soruşturma Eğitim Yardım Programı (The International Criminal Investigative Training Assistance Program-ICITAP) uzmanları tarafından henüz NATO hava saldırısı sona ermeden hazırlanmıştır.⁴⁶⁸ AGİT ve ICITAP uzmanları Kosova dışındaki mülteci kamplarını ziyaret etmiş, Sırpların çekilmesi sonrası görev alabilecek olan Yugoslavya döneminde polis, savcı ya da hakim olarak çalışan uzmanları tespit etmiştir.⁴⁶⁹

KPS'in ilk çekirdek kadrosunda yer almak için müracaat eden yukarıda sayılan ölçütleri karşılayabilecek nitelikli vatandaş sayısının fazla olması UNMIK yöneticilerinin işini oldukça kolaylaştıran bir durum olmuştur. Ayrıca diğer misyonların aksine, verilecek eğitimin müfredatı birçok farklı eğitim seviye ve uygulamasından gelen BM polisine bırakılmamış bizzat AGİT'in eğitim konusundaki profesyonel personeline tasarlanmıştır. Ayrıca sıfırdan bir teşkilat oluşturma ve otorite boşluğunu doldurma

⁴⁶⁷ Morgan Green, a.g.e., s. 5.

⁴⁶⁸ a.g.e., s. 6.

⁴⁶⁹ Steffen Eckhard, a.g.e., s. 69.

zaman alacağını doğru değerlendirdikleri için daha önceden kolluk ve adli sistemde görev yapmış personeli tespit ederek uzmanlıklarından yararlanma yolunu seçmişlerdir.

Bu sayede 6 hafta içinde ilk grupta yer alan 200 adayın 173'ü mezun olarak göreve başlamıştır. UNMIK, polis adaylarının seçimi ve işe alım sürecini iyi planlamış ve etkili şekilde yürütmüştür. Polis maaşlarının oldukça düşük tutulmasına rağmen çatışma sonrası nüfusun % 65'inin işsiz olması, eğitilmiş adayların kolayca bulunmasına yardımcı olmuştur. Yeni polis teşkilatı için azınlıkların temsil edilme oranı %15 olarak belirlenmiş, Sırp ve diğer azınlıkların da sistemin içinde kalmasına dayanak oluşturulmuştur.⁴⁷⁰ Ayrıca UNMIK, KPS'in % 25'ini kadın adaylar için ayırmış ve bu yönüyle de cinsiyet eşitliği bakımından birçok Avrupalı devletten daha dengeli bir teşkilat oluşturmayı planlamıştır.⁴⁷¹

Her ne kadar yukarıda UNMIK'in işe alım sürecini iyi planladığına yer verilse de adayların tespitinde ciddi sorunlar yaşanmıştır. AGİT, işe alınacakların soruşturmasında polisin birçok devlette uyguladığı geleneksel yöntem olan komşulardan ve tanıdıklardan bilgi alma yöntemini kullanmıştır. Ayrıca adayların isimlerini listeler halinde kamuoyuna duyurarak savaş sırasında ciddi suç işleyenlerin yeni polis teşkilatına sızmalarının önüne geçmeye çalışılmıştır. Ancak hem komşuların doğru bilgi vermemesi hem de savaş sırasında resmi kayıtların tahrip edilmesi yüzünden özellikle eski UÇK mensuplarından ciddi suçlara karışanları tespit etmekte sorunlar yaşanmıştır. Bunun yanı sıra adayların bir kısmının sahte evraklar üreterek işe başladığı tespit edilmiştir. Elbette AGİT ve UNMIK işe alımdan sonra da personelin geçmiş kayıtlarını kontrol etmeyi sürdürmüş ve sahte evrak ürettiği anlaşılan 126 polis 2002-2003 arası görevden alınmıştır.⁴⁷²

Personelin seçim ve işe alım süreci yeni kurulacak bir polis teşkilatı için oldukça önemlidir ancak yeni teşkilatın kapasitesinin artırılması için en az işe alım süreci kadar önemli olan bir başka unsur ise eğitim faaliyetleridir. KPS bu anlamda, BM misyonları tarafından kurulan diğer yeni polis teşkilatlarına oranla önemli bir avantaja sahip olmuştur. Polis eğitimi alanında uluslararası alanda kabul görmüş, AGİT'in Polis Eğitimi ve Kalkınması Başkanı Steve Bennett, KPS için özel bir eğitim müfredatı tasarlamış ve

⁴⁷⁰ UNDP, *Assessment of Administrative Capacity in Kosovo*, 2005, s. 53,

https://www.un.org/ruleoflaw/files/Assessment%20Admin%20Capacity_Kosovo.pdf

⁴⁷¹ *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2000/177>, (15.05.2019).

⁴⁷² Morgan Green, a.g.e., s. 6.

eğitimin takibini bizzat üstlenmiştir. Bu sayede KPS, en baştan itibaren Avrupalı meslektaşları ile aynı standartlarda nitelikli eğitim almaya başlamıştır. İlk etapta tercümanlar vasıtasıyla yürütülen eğitim, eğiticilerin eğitilmesiyle savaştan sadece iki yıl sonra 2001 yılında Kosova polislerinin sorumluluğuna geçmiştir. 2008 yılına gelindiğinde KPS'nin eğitimi, AGİT gözetiminde görev yapan 107 KPS eğiticisi ile devam etmiştir.⁴⁷³

KPS'in sonraki eğitim çalışmalarında görev alacak eğiticilerinin AGİT tarafından yetiştirilmesi ve iki yıl içerisinde kendi yerel polisine verilecek eğitim programlarının sorumluluğunu üstlenmesi yerel polisin kapasitesinin oluşturulması yönünde önemli bir başarı olmuştur. Bu sayede KPS kendi ayakları üzerinde durabilecek, ihtiyaç duyulan alanlarda personelini takviye edecek önemli bir araca ulaşmış bulunmaktadır. Elbette bu başarı AGİT ile koordineli şekilde görev yapan UNMIK'in de hanesine yazılmıştır.

İlk sınıfların mezun olup başkent sokaklarında görev almaya başlamasından sonra Bennett, ilk 9 haftası sınıfta, 19 haftası ise iş başında olmak üzere eğitim süresini uzatmıştır. Yeterli sayıda personele ulaşıldıktan sonra ise 20 haftası teorik 20 haftası ise iş başında olmak üzere eğitim süresi 40 haftaya çıkarılmıştır.⁴⁷⁴ Temel eğitimin belli bir sisteme oturmasından sonra KPS, UNMIK ve AGİT görevlileri ile yapılan görüşmeler sonucunda ne tür uzmanlık eğitimlerine ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Devriye hizmetleri, güç ve ateşli silah kullanımı, suç soruşturması, olay yerinin incelenmesi ve delil toplama, trafik yönetimi, savunma taktikleri, ilk yardım, ifade alma teknikleri ve toplumsal olaylara müdahale vb. eğitimler KPS için planlamaya alınmıştır.

Ayrıca adaylar 3 ay teorik eğitimden sonra 2 ay sahada görev almış, daha sonra her iki haftada bir okul ile sahada yer değiştirmiş ve eğitim tamamlanana kadar bu rotasyon devam etmiştir. Bu sayede adaylar teoride öğrendiklerini pratiğe dökme ve problemleri yerinde tespit etme imkanı bulmuşlardır. Mezunlar her yıl Polis Akademisi'ne dönerek hem yeterlilikleri konusunda yeniden sertifikasyona tabi tutulmuş hem de yönetim becerileri ve diğer uzmanlık alanlarında eğitime devam etmiştir.⁴⁷⁵

⁴⁷³ a.g.e., s. 6

⁴⁷⁴ a.g.e., s. 6.

⁴⁷⁵ a.g.e., s. 7.

Sahada ise UNMIK merkezinin adaylar için belirlediği iş başı eğitim programı takip edilerek her bir adayın günlük, haftalık ve aylık performansı BM polisi tarafından değerlendirilmiştir.⁴⁷⁶ Yine burada diğer BKO'larda uygulanmayan fakat yerel polisin iş başında eğitilmesiyle ilgili yeni bir sistem uygulanmıştır. Bu yeni sisteme göre iş başında eğitim sürecinde her KPS için bir izleme ve değerlendirme dosyası oluşturulmuştur. Hangi birim olursa olsun KPS ile birlikte görev yapan UNPOL personeli görev süresince KPS'i izlemekte ve performansını bu dosyaya kaydetmektedir. Beklenen standartlara ulaşamayan ve gelişmesine ihtiyaç olduğu görülen KPS, eğitim için tekrar polis okuluna gönderilmektedir. Performansı tamamen düşük olan, insan hakları ihlalleri yapan ve polis olarak görevlendirilmesi uygun görülmeyen personel ise UNPOL'ün raporu ile görevden uzaklaştırılmaktadır. Dolayısıyla kendisinin iş başında izlendiğini, performansının rapor edildiğini ve belli standartlara ulaşamaması durumunda görevinden olacağını bilen KPS personelinin verilen eğitimlere harfiyen uyduğu ve kendisine teknik destek sağlayan uluslararası polise saygı duyduğu görülmektedir.

AGİT ve BM polisinin farklı eğitim programlarını uygulaması pratikte bazı sorunlara yol açmıştır. BM polis gücü 55 farklı devletten gelen ve kendi ulusal sisteminden birçok değişik polis tekniği ve uygulamasını BM sistemine taşıyan polis ve danışmanlardan oluşturulmuştur. KPS adayları zaman zaman Polis Akademisi'nde aldıkları eğitim ile iş başı eğitiminde kendilerinden sorumlu BM polisinin öğrettikleri arasında kalmıştır.

Özetlemek gerekirse YSFC içerisinde otonomi şeklinde yönetilen Kosova'nın tarihi boyunca kendisine ait bir yerel polis teşkilatı olmamış, polisiye faaliyetler Yugoslavya merkezi yönetimi tarafından ağırlığı Sırlardan oluşmak üzere belirlenen görevlilerden oluşmuştur. 1989 yılında YSFC'nin Kosova'nın özerk yapısını sonlandırması üzerine Arnavutlar başta olmak üzere azınlıklar polislik mesleğinden atılmış ve kontrol tamamen Sırp nüfusa geçmiştir.

1999 yılında savaşı sona erdirecek NATO müdahalesi sonrasında Sırpların acilen Belgrad'a çekilmesi üzerine polis altyapısı tamamen çökmüş, bölgede asayiş sağlayabilecek herhangi bir örgütlü yapı kalmamıştır. Otorite boşluğundan yararlanan bir takım silahlı suç örgütleri güvenlik ve asayiş açısından büyük tehdit oluşturmuş, olayların

⁴⁷⁶ a.g.e., s. 9.

daha ileri boyuta taşınmasına engel olmak amacıyla Kosovalı Arnavutların milis gücü olan UÇK tarafından güvenlik hizmeti sağlanmaya çalışılmıştır. UÇK'nın polisiye faaliyetler açısından tamamen eğitimsiz ve deneyimsiz olduğu, ayrıca azınlıklar açısından da ayrı bir tehdit oluşturduğu dikkate alındığında UNMIK'in öncelikli görevinin yerel polis teşkilatı olan KPS'i kurup eğitmek olduğu anlaşılmaktadır.

4.4.2. UNMIK-KPS İlişkisi

1999 yılındaki hava harekâtı sonrası Kosova'da istikrarı sağlamak üzere BMGK tarafından olağanüstü yetkilerle donatılan UNMIK'in başlıca sorumluluklarından birisi de yerel polis teşkilatının kurulup kurumsal kapasitesinin artırılması olmuştur. AGİT desteğiyle yola çıkan UNMIK'in KPS personelinin seçimi, işe alım ve eğitim sürecini nasıl yönettiği önceki bölümde detaylarıyla anlatılmıştı. UNMIK'in göreve başlamasıyla güvenlikle ilgili kaygıların bir bölümü giderilse de yeterli UNPOL sayısına ulaşamaması ve polisiye faaliyetlerin UNMIK'in askeri kanadı olan KFOR tarafından yürütülmesi sebebiyle istenen seviyede asayiş ortamı oluşturulamamıştır.

Başta Sırp olmak üzere Azınlıklara karşı artan şiddet olayları büyük kaygı uyandırırken, Mitrovica ve bizzat benim de görev yaptığım Rahovec'te bulunan Sırp nüfus UNMIK kontrolünde Arnavutların girişine kapatılan dikenli tellerle çevrili güvenli bir alanda tutulmaktadır. Kayıt altına alınan 770.000 Arnavut mültecinin ülkeye döndüğü, 44.000 kadarının hala çevre devletlerde mülteci olduğu ve yaklaşık 500.000 kişinin ise ülke içinde evlerinden olduğu bilinmektedir. Sayıları 150.000 olarak tahmin edilen Sırp ve Roman nüfusun ise Sırbistan ve Karadağ'a kaçtıkları kayda geçmiştir.⁴⁷⁷

Bu gelişmeler ışığında UNMIK tarafından görevlendirilen ilk UNPOL grubunun suçların 1/3'ünün işlendiği başkent Priştina'nın tüm sorumluluğunu alarak devriye faaliyetlerine başladığı görülmektedir. Ayrıca ilk aşamada sayısı 1.100 olan UNPOL'ün desteklenmesi amacıyla Bosna Hersek'te konuşlu UNMIBH misyonundan da 169 silahsız UNPOL Kosova'ya kaydırılmıştır. Önceki bölümde ayrıntılı olarak açıklanan seçim ve işe alım sürecinin işletilmesiyle ilk mezun olan 200 KPS Priştina sokaklarında UNPOL eşliğinde devriyeye başlamıştır.⁴⁷⁸

⁴⁷⁷ *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/1999/987>, (15.05.2019).

⁴⁷⁸ a.g.e., s. 7.

2000 yılı Şubatında genel güvenliği tehlikeye sokacak ciddi olaylar yaşanmıştır. UNHCR'a ait Sırpı taşıyan bir otobüse yapılan roket saldırısı neticesinde 2 Sırp, Mitrovica'da çıkan çatışmalarda 8 Arnavut hayatını kaybetmiş ve şehir ikiye bölünmüştür. Kosovalı 5.000 Sırp şehrin güneyinde, 2.000 Arnavut'ta kuzeyinde mahsur kalmıştır. UNMIK personeli bölgeden tahliye edilmiş, uluslararası kuruluşlara ait 9 araç yakılmış ve binaları tahrip edilmiştir. Devam eden olaylarda keskin nişancıların açtığı ateş sonucu 2 KFOR askeri de yaralanmıştır. Mart ayı itibariyle UNPOL sayısının Yetki Belgesi'nde belirlenen sayının % 65'ine ulaşarak ile 3.618, KPS sayısının ise 347'ye ulaştığı görülmektedir. Suçların üçte birinin işlendiği başkent Priştina ile Prizren'de tüm polislik faaliyetleri UNPOL-KPS ikilisi sayesinde yürütülmekteyken diğer bölgelerde sınırlı sayıda personel bulunmaktadır.⁴⁷⁹

UNMIK'in Mitrovica'daki olayları bastırmak için 310 UNPOL ve lojistik desteği bu bölgeye kaydırıldığı görülmektedir. Misyona henüz FPU ulaşmadığından toplumsal olaylara müdahale görevi, bu tarz bir eğitime sahip olmayan KFOR'da kalmıştır. Mitrovica olayları misyonda yeterli sayıda IPO olmadığını ve Çevik Kuvvet birimine olan acil ihtiyacı açığa çıkarmıştır. UNMIK polisinin başarılarından birisi de KPS'e alanda izleyip eğitim verecek kendi bünyesinde çalışan 998 uluslararası polise eğitim vermiş olmasıdır.⁴⁸⁰ Böylece görev yapacağı alanda nelere dikkat edilmesi gerektiğini, hangi konularda eğitim ve danışmanlık vereceğini, misyon içinde oynayacağı rolü görevin hemen başında öğrenmiş olan personele sahip olunmuştur. Bu çok önemli bir aşamadır, zira BKO'ların çoğunda görev süresinin sonunda dahi UNPOL'ün sürdürdüğü görev ve yerel polisin kapasitesinin artırılması ile ilgili rolünü bilmediği anlaşılmaktadır.

Her ne kadar Sırp azınlığı üzerindeki baskı ve şiddet devam ediyor olsa da 2000'in ilk çeyreğinde hala tüm polislik görevlerini yerine getiren UNMIK, 411'i cinayet, insan kaçırma, ağır yaralama ve kundaklama gibi ciddi suçlardan oluşan 9.281 suçu kayda geçirmeyi başarmıştır. Suç istatistiklerine göre ciddi suçların 2/3'ü etnik kökenli olup Kosovalı Sırpı karşı işlenmiştir. Kundaklama olaylarının % 80'inden fazlasının etnik temelli olduğu anlaşılmaktadır.⁴⁸¹

⁴⁷⁹ *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2000/177>, (15.05.2019).

⁴⁸⁰ a.g.e. s. 4.

⁴⁸¹ *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2000/538>, (15.05.2019).

UNMIK, 2000 yılının Mayıs ayına gelindiğinde 4.718 olarak planlanan uluslararası polis sayısının % 77'si olan 3.636 personele ulaşabilmiş ve başkent Priştina, Prizren şehirleri ile havaalanının idaresini tamamen kontrol altına almıştır. Ancak KPS'in planlanan sayıya ulaşamaması üzerine eski Yugoslav polis teşkilatında görevli personeli işe almama prensibi terkedilmiştir. Bu dönemde eğitimini tamamlayıp göreve başlayan polislerle birlikte toplam KPS sayısı 1.692'ye ulaşmış, 2001 Ocak ayına kadar bu sayının 3.500 KPS'ye çıkarılması planlanmıştır. Bu dönemde ayrıca KPS'e iş başında izleyip danışmanlık yapacak UNPOL'e de eğitim verilmeye devam edilmiş ve toplam sayı 1.600'e ulaşmıştır.⁴⁸²

2000 yılının UNMIK açısından en önemli başarısı, Ekim ayında belediye seçimlerinin yapılmış olmasıdır.⁴⁸³ Her ne kadar Sırp nüfusu seçimleri protesto etmiş olsa da oy kullanabilecek nüfusun % 79'u oy kullanarak UNMIK açısından büyük bir başarıya imza atmıştır. 2000 yılının sonunda ülke genelinde görev yapan UNPOL sayısı, % 85 ile 4.000 personele ulaşmıştır. Bunların 330'u KPS Kalkınma projesinde, 50'si ise doğrudan Polis Akademisi'nde görev almıştır. UNMIK polisi 2000 yılının başından itibaren 200'den fazla cinayet, 314 kundaklama, 82 tecavüz ve taciz, 7.000 üzerinde hırsızlık ve soygun olayına bakmıştır.⁴⁸⁴

BKO'ların görev yaptığı devletlerde istikrar ve güven ortamını oluşturarak seçimlerin yapılmasını sağlamak oldukça zor olmakta, çatışmanın taraflarının takvim üzerinde anlaşamaması yüzünden seçimler sürekli ertelenmektedir. Dolayısıyla UNMIK'in bu kadar kısa sürede seçimleri organize ederek sorunsuz tamamlaması uluslararası toplumun UNMIK'e olan güven ve desteğini de artırmıştır. Elbette bu başarıda UNPOL'ün yanı sıra Polis Akademisindeki eğitimleri sonrasında göreve başlayan KPS'in de önemli katkısı olmuştur.

2001 yılı başında Sırp azınlığına karşı saldırılar artmış, Prizren ve Gilan şehirlerinde Sırlara ait evler ve Ortodoks kiliseleri yakılmıştır. KFOR tarafından korunan ve Sırları taşıyan konvoylara yapılan saldırılar nedeniyle ülke genelinde gösteriler yapılmıştır. Kasım ayında Kosova Meclisi seçiminin başarıyla tamamlanması genelde UNMIK'in bir başka büyük başarısı olarak değerlendirilmiştir. KPS açısından

⁴⁸² UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2000/878>, (15.05.2019).

⁴⁸³ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2000/1196>, (15.05.2019).

⁴⁸⁴ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2001/218>, (15.05.2019).

bakıldığında ise savaş suçlarının faillerinin ortaya çıkarılabilmesi amacıyla KPS bünyesinde Tanık Koruma Birimi, suç örgütleri ve kadın ticareti ile mücadele amacıyla Organize Suçlar Bürosu kurulması önemli aşamalar olmuştur.⁴⁸⁵ Ayrıca 2001 Şubatında UNMIK sayısı 4.446 ile zirveye ulaşmış, 19 haftalık eğitimi tamamlayarak mezun olan KPS sayısı ise 3.138'e çıkmıştır.⁴⁸⁶

UNPOL ve KPS sayısının artmasına rağmen 2001 yılında aynı zamanda özellikle de UNMIK personeline karşı da şiddet olaylarının arttığı gözlenmiştir. Gözaltına alınan 3 Sırp'ın serbest bırakılmasını isteyen göstericiler 21 UNMIK polisini yaralamış ve 7 aracı kullanamaz hale getirmiştir. KPS personel sayısı ikiye katlanarak 4.000'e ulaşmış, eğitim süresi de 12 haftaya uzatılmıştır.⁴⁸⁷ Bu dönemde Polis Akademisi, KPS'e temel eğitim vermekten ziyade KPS rütbelilerine yönetim becerileri kazandırmaya odaklanmış, düzenlenen kurslarda 32 üst ve 265 orta kademe yöneticiye eğitim verilmiştir.⁴⁸⁸ UNMIK'in henüz ikinci senesinde Kosova'nın güvenlik sorumluluğunun KPS'e devredilmesi ile ilgili çalışmalara başlanılmış olması başlı başına bir başarı göstergesi olmuştur. Ayrıca üst ve orta kademe rütbelilerin seçim ve eğitimi Kosova hükümetine bırakılmamış, önce teşkilat şeması oluşturularak bu rütbelerdeki ihtiyaç iyi analiz edilmiş ve sonra da kurumsal kapasite artırımının güzel bir uygulaması olarak planlı eğitim çalışması yapılmıştır.

2001 yılı Kasımında olaysız tamamlanan Meclis seçimleri UNMIK açısından büyük bir başarı olarak görülmüştür. 2 yılına başında, Polis Akademisinin 17.dönem mezunları ile KPS sayısı 4.392'ye ulaşmış, yıl içinde 1.400 KPS'in daha eğitilmesi planlanmıştır. Alt ve orta seviye rütbeliler kendi sorumluluk alanlarında tüm sorumluluğu üstlenerek görev yürütürken üst rütbeli KPS müdürleri, yetkilerini halen UNMIK görevlilerinin gözetimi altında kullanmaya devam etmiştir. Seçimlerin güvenlik içerisinde geçirilmesi amacıyla çalışan KPS, aynı zamanda Sırp parlamento görevlilerine yakın koruma hizmeti veren UNMIK'e de destek olmuştur. Bu kapasitenin artırılması için UNMIK tarafından 180 yerel polise yakın koruma eğitimi verilmiştir.⁴⁸⁹

⁴⁸⁵ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2001/926>, (15.05.2019).

⁴⁸⁶ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2001/218>, (15.05.2019).

⁴⁸⁷ Stodieck Thorsten, "The OSCE and the creation of multi-ethnic police forces in the Balkans", *Core Working Paper 14*, Hamburg: Centre for OSCE Research, 2006, s. 20.

⁴⁸⁸ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2001/565>, (15.05.2019).

⁴⁸⁹ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2002/62>, (15.05.2019).

Yine 2002 yılında KPS'in kendi başına devriye hizmetlerine ve bazı alanlarda suç soruşturmalarına başladığı görülmüştür. Polis Akademisi'nde bu dönemde suç soruşturması, olay yerinin incelenmesi ve narkotik suçların araştırılması gibi uzmanlık gerektiren alanlarda eğitime başlanmıştır. Ayrıca balistik, el yazısı ve sahte evrak inceleme, istihbarat toplama, cinayet soruşturması, insan kaçakçılığı ve fuhuşla mücadele konularında KPS'in kapasitesinin artırıldığı anlaşılmaktadır.⁴⁹⁰ Bu dönemde cinayet, insan kaçırma, kundaklama ve yağma gibi ciddi suç türlerinde dikkat çekici oranda azalma eğilimi görülmüştür.⁴⁹¹ Dolayısıyla 2002 yılı KPS'in kapasitesinin artırılması, farklı uzmanlık alanlarında eğitilmesi ve suçla etkin mücadelesi için köşe taşlarından birisi durumundadır.

Polis Akademisi'nin kuruluşunun 3.yıl dönümünde artık sadece yerel polis eğitimcilerinin ders verdiği kurslardan mezun olan öğrencilerin katılmasıyla KPS sayısı 5.240'a yükselmiş, buna bağlı olarak cinayet, insan kaçırma, tecavüz ve soygun gibi ciddi suçlarda önemli oranda azalma izlenmiştir. Sayının artmasıyla KPS, Sırpların yaşadığı ve UNPOL'ün görev yaptığı Mitrovica haricindeki tüm bölgelerde konuşlanmayı tamamlamıştır. Kosova'nın diğer bölgelerinde yaşayan ve KPS olarak görev yapan Sırpların aksine yerel polise katılım konusunda isteksiz davranan Mitrovica Sırplarının bu dönemde protestosu ortadan kalkmış ve ilk defa bölgedeki Sırp KPS'e katılarak görev yapmaya başlamıştır.⁴⁹² Sırpların gönüllü olarak KPS'e katılmaya başlaması, yeni kurulan yerel polis teşkilatının ülke genelinde tüm etnik gruplar tarafından kabul görmesi anlamına geldiğinden oldukça önemli bir adımdır. Ayrıca ilk defa Kosova'da görev yapan KPS sayısının UNPOL sayısını geçtiği ve kapasite artışının sonuçlarının alınmaya başladığı görülmektedir.

2003 yılı politik motifli cinayetlerle başlamış, 3 ayrı olayda araca koyulan bombaların patlatılması sonucu UÇK'nın eski yöneticisi 4 politikacı hayatını kaybetmiştir. Ancak bu olaylar yerel polisin azmini kırmamış, KPS eldeki imkânlarla daha önce KFOR tarafından yürütülen polisiye faaliyetleri devralmaya başlamıştır. KPS ilk defa Sırp azınlığın yoğun olarak yaşadığı ve çatışmaların merkezi durumundaki Mitrovica'da önleyici devriye yapmış, yine ilk kez Priştina ve Gilan şehirlerindeki iki

⁴⁹⁰ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2002/436>, (15.05.2019).

⁴⁹¹ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/1999/779>, (15.05.2019).

⁴⁹² UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2003/113>, (15.05.2019).

polis karakolunun tüm kontrolünü üstlenmiştir.⁴⁹³ Ayrıca bu dönemde azınlıklar için sağlanan konvoy güvenliği % 85 oranında azaltılmış ve KPS, UNMIK'in teknik desteği ile istihbarat toplama çalışmalarına başlamıştır.⁴⁹⁴ Yerel polis teşkilatının çatışmaların merkezi durumunda olan Mitrovica'da tek başına devriyeye başlaması, teknik olarak istihbarat toplama ve analiz etme becerisine ulaşması sıradan bir kapasite artışı olmayıp BKO'nun başarısını göstermektedir.

KPS'in 2003 yılında önleyici faaliyetlerdeki etkinliğini artırması, adi suç sayılarındaki azalma trendine katkı sağlamıştır. Ancak Priştina bölgesinde 3 Sırp vatandaşın öldürülmesi, Klokot kasabasında eski Sırp Belediye Başkan Yardımcısı'nın silahla vurulması ve Kosova genelinde Sırlara karşı saldırıların artması kaygı oluşturmaya başlamıştır. Özellikle Sırbistan ile Mitrovica'nın bağını kesmek için demiryoluna konulan bombanın patlaması sonucu Kosova Ordusu'nda görev yapan bir Arnavut askerinin ölmesi ve radikal milliyetçi grubun olayı üstlenmesi gözleri UNMIK ve KPS'e çevirmiştir. Maalesef olaylar bunlarla sınırlı kalmamış, savaş suçları açısından savcılığın UÇK aleyhine kilit tanıklardan birisi olan Arnavut vatandaşı yol kenarında ölü bulunmuştur. Ayrıca Pec yakınlarında üç, Gilan bölgesinde ise başka bir Sırp hayatını kaybetmiştir.⁴⁹⁵ Görüldüğü gibi 2003 yılında yaşanan tüm bu şiddet olayları 2004 Martında ortaya çıkacak toplumsal olayların işaret fişegi niteliğindedir.

2003 yılı aynı zamanda UNMIK ve KPS personelinin hedef alındığı bir dönem olmuştur. Ağustos ayında Kosova'nın kuzeyinde bir UNPOL öldürülürken Eylül ayında Pec yakınlarında bir ve Priştina'da da başka bir KPS hayatını kaybetmiştir. UNMIK'in kontrolündeki bir karakol, UNMIK araçları ve Priştina mahkemesine saldırılar yapılmıştır. Eylül ayında Kosova'nın en büyük hapisanesinde başlayan protestolar sonucu hapisane ateşe verilmiş ve beş hükümlü hayatını kaybetmiştir. KPS bu dönemde de büyüyerek 5.769 personel sayısına ulaşmıştır.⁴⁹⁶

Ancak tüm olumsuzluklara rağmen 2003 yılında KPS etkinliğini önemli oranda artırmıştır. Özellikle Mitrovica'da demiryoluna yapılan saldırının faillerinin yakalanması, organize suçlar konusunda yürütülen çalışmalar sonucunda 36 kg eroinin ele geçirilmesi,

⁴⁹³ a.g.e., s. 5.

⁴⁹⁴ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2003/421>, (15.05.2019).

⁴⁹⁵ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2003/675>.

⁴⁹⁶ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2003/996>, (15.05.2019).

savaş suçlarına karışanların adalet önüne çıkarılması, teknik kapasitenin artırılması sonucu sahtecilik suçlarının takip edilmeye başlanması KPS'in kurumsal kapasite inşasında aldığı yolu göstermiştir.⁴⁹⁷

Bu dönemde Kosova'nın adım adım istikrarsızlık ve kargaşa ortamına sürüklendiği görülmektedir. Kosova'nın nihai statüsünün belirlenmesi konusunda uluslararası toplumun çekingen davranması ve Sırp mültecilerin geri dönüşü ile ilgili hazırlıkların yapılmasının bu duruma sebep olduğu değerlendirilebilir. Ancak UNMIK'in bu yaklaşan şiddet ortamını yeterince analiz edemediği SRSG'nin BMGK'ye sunduğu 26 Ocak 2004 tarihli raporundan anlaşılmaktadır. SRSG, yaşanan tüm olaylara rağmen Kosova'da suç oranlarının sabit olduğunu, güvenlik konusunda istikrarın sağlandığını, etnik temelli saldırıların azaldığını ifade etmiştir.

Yine 2003 yılı son 3 ay içerisinde toplumsal olayların sayısındaki önemli düşüş yanlış yorumlanmış, KPS'e yapılan saldırılar organize suç örgütlerine ya da Arnavutlar arasındaki görüş ayrılıklarına bağlanmıştır. Aslında toplam suç sayısındaki azalışa rağmen Mitrovica'da iki ciddi tehlikeli olay meydana gelmiştir. İlk olayda Belediye Binası'nda asılı bulunan Arnavutluk bayrağı indirilmek istenmiş, diğer olayda da Dünya Bankası heyetine eşlik eden Kosova Başbakanı'na saldırı yapılmıştır. Olaylar esnasında polis araçları ve BM otobüsü ateşe verilmiştir.⁴⁹⁸ Görüleceği üzere UNMIK, Kosova'da yıllardır çatışmaların merkezi durumunda olan ve Sırp azınlığın kalesi olarak görülen Mitrovica ve etrafında yaşanan şiddet olaylarını çok yanlış değerlendirmiş, genel güvenlik durumunun normal olduğu varsayımıyla UNPOL sayısında azaltmaya gidilmiştir.

Hâlbuki Kosova halkı SRSG Harri Holkeri'nin açıkladığı ve 2005 yılına kadar görüşülmesi planlanan “*Kosova için Standartlar*” belgesini bağımsızlığa giden yolda kendilerini engellemek ve oyalamak için ortaya atılmış bir proje olarak görmüş ve harekete geçmiştir. Belgrad yönetiminin etkisinden çıkamayan Kosovalı Sırlar da, Kosova'yı Sırbistan egemenliğinden ayıracak süreci başlatacağını düşündükleri belgeye baştan beri karşı çıkmıştır. Dolayısıyla çatışmanın fitilini ateşleyen olaylar zinciri SRSG'nin öngörüsünün aksine etnik farklılıkların sonucu olarak alevlenmiştir.

⁴⁹⁷ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2004/71>, (15.05.2019).

⁴⁹⁸ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2004/71>, (15.05.2019).

2004 yılı Mart olayları Kosova'nın istikrara kavuşması çalışmalarında büyük bir hayal kırıklığına sebep olmuştur. Arnavut milliyetçiler tarafından organize edilen ve Sırp'lar başta olmak üzere azınlıkları hedef alan olaylar sırasında evler, okullar ve sağlık birimleri yıkılmış, azınlıklar tehdit edilerek evlerini terk etmeye zorlanmıştır. 11 Arnavut ve 8 Sırp'ın hayatını kaybettiği olaylar sırasında 65 UNPOL ve 58 KPS yaralanmıştır.⁴⁹⁹ Elbette bu olaylardan önce sayısız farklı şiddet olayı gerçekleşmiş ancak UNMIK tüm teknik ve lojistik imkânlarına rağmen halkta oluşan beklentiye yeterince okuyamamış, meydana gelen yaygın şiddet olaylarına KPS de UNMIK gibi hazırlıksız yakalanmıştır. Öncelikle KPS toplumsal olaylar konusunda tek başına hareket edecek yeterli eğitim ve donanıma sahip değildir. Her ne kadar BM polisi ile birlikte can ve mal güvenliğini sağlamaya çalışmış olsa da olayların tüm Kosova'ya yayılması sebebiyle yetersiz kalmıştır. Hatta bazı raporlara göre olaylara müdahale etmek istemediği, kimi yerlerde de göstericilere katıldığı iddia edilmiştir.⁵⁰⁰

Mart olaylarına cevap olarak UNMIK, soruşturmanın etkin yürütülebilmesi amacıyla mevcut personeline ek olarak soruşturma konusunda uzman yüz UNPOL talebinde bulunmuştur. KPS de hemen harekete geçerek olaylara karışan ya da mücadelede yetersiz kalan yüze yakın personelini tespit etmiş ve haklarında soruşturma başlatmıştır. Ancak bütün olumsuzluklara rağmen KPS'in olaylar sırasındaki genel duruşu profesyonel kapasite artışındaki başarı olarak görülmüştür.⁵⁰¹

2004 olayları sırasında şiddetin azaltılması yönünde KPS'in üstlendiği önemli rol sonrası AGİT ve UNPOL, Kosova Polisinin kurumsal çerçevesini oluşturmak üzere teşkilat yapısını, norm kadro ve rütbe esaslarını düzenleyen yasal belgeleri hazırlamıştır. Bu sayede KPS, bağımsızlık sonrası rolüne kurumsal olarak hazır hale getirilmiş ve geçiş süreci başarıyla yönetilmiştir. Bunun sonucunda KPS, 2005 yılında yapılan değerlendirmelerde Kosova kurumları içinde etnik çeşitliliğin en iyi temsil edildiği kurum haline gelmiştir.⁵⁰² Aynı dönemde AGİT tarafından seçilen, işe alınıp eğitilen personel sayısı 6.000'in üzerine çıkmıştır.⁵⁰³

⁴⁹⁹ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2004/348>, (15.05.2019).

⁵⁰⁰ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2004/348>, (15.05.2019).

⁵⁰¹ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2004/613>, (15.05.2019).

⁵⁰² Stefan Troebst, a.g.e., s. 36.

⁵⁰³ Katy A. Crossley-Frolick, Oya Dursun-Ozkanca, "Security Sector Reform and Transitional Justice in Kosovo: Comparing the Kosovo Security Force and Police Reform Processes", *Journal of Intervention and Statebuilding*, 6 (2), (2012), ss. 121-143.

Elbette olaylardan sonra KPS'in kurumsal yapısı tekrar değerlendirilmeye alınmış, KPS'in planlanan çevik kuvvet sayısının beşe çıkarılması, toplumsal olaylarla ilgili her KPS görevlisinin temel eğitim alması ve polis karakollarına toplumsal olaylarda kullanılacak malzemenin temin edilmesi kararlaştırılmıştır.⁵⁰⁴ Mart olayları sebebiyle askıya alınan sorumlulukların KPS'e geçişi tekrar planlanmış, KPS'e devredilen yeni 5 karakol ile birlikte toplam karakol sayısı 15'e çıkmış, Polis Akademisi'nde verilen eğitimlerin sorumluluğu tamamen KPS'e bırakılmış, Çevik Kuvvet kurulması çalışmaları hızlandırılmıştır.⁵⁰⁵ İlk etapta 240 polisin görevlendirdiği yeni Çevik Kuvvet birimi, aralarında Sırbistan Başbakanı Boris Tadiç'in Kosova'ya yaptığı ziyaretin de olduğu birçok hassas toplumsal olayı başarı ile yürütmüştür.⁵⁰⁶

2005 yılı ülke genelinde ciddi olayların arttığı bir yıl olmuş, KPS içindeki en kıdemli Sırp görevli bombalı saldırıda yaralanmış, Prizren yakınlarında seyir halindeki bir otobüse roket atılmış ve UNMIK merkez binasına yakın bir bölgede KPS aracının altına bırakılan el bombası patlatılmıştır.⁵⁰⁷ Ancak tüm olumsuzluklara rağmen 2005 yılı başında artık ülke genelindeki 33 polis karakolu, Mitrovica haricindeki şehirlerin İl Emniyet Müdürlükleri, KPS Başmüfettişliği, Silah Ruhsat, Toplum Destekli Polis, Olay Yeri İnceleme ve Kadına Karşı Şiddet birimleri tamamen KPS'in sorumluluğuna bırakılmıştır. Aynı zamanda toplumsal olaylara müdahale için kurulan çevik kuvvet biriminde görev yapacak KPS sayısı 1.700'e çıkarılmıştır.⁵⁰⁸ 2004 Mart ayında meydana gelen olaylar sonrasında hazırlıksız yakalanan ve sıklıkla eleştirilen UNMIK ve KPS'in 2005 yılında önemli çalışmalar yaptığı, özellikle KPS'in kurumsal kapasitesinin artırılması yönünde ciddi yol alındığı ve ülke genelinde güvenliğin sağlanması konusundaki sorumluluğun büyük oranda KPS'e geçtiği görülmektedir.

2006 yılının sonunda KPS sayısı hedeflenen 7.335'e ulaştığından KPS eğitim çalışmaları askıya alınmıştır. Yeni polis alımı askıya alınmasına rağmen Polis Akademisi orta ve ileri kademe rütbelere için yönetim becerileri eğitimleri geliştirmiştir. Polis Akademisi'nin sorumluluğunu üstlenen eğitim konusunda deneyimli Carsten Twelmeier,

⁵⁰⁴ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2004/613>, (15.05.2019).

⁵⁰⁵ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2004/907>, (15.05.2019).

⁵⁰⁶ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2005/335>, (15.05.2019).

⁵⁰⁷ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2006/45>, (15.05.2019).

⁵⁰⁸ a.g.e., s. 6.

AB standartlarında eğitim vermek için Akademiye Bologna sürecine dahil etmiştir.⁵⁰⁹ 2006 yılında tüm suç türlerinde bir önceki yıla göre düşüş kaydedilmiş, ayrıca etnik kökenli suçlarda da % 70 oranında gerileme olduğu tespit edilmiştir.⁵¹⁰ 1999 savaşı sonrası sıfır noktasından alınarak kapasitesi geliştirilen yerel polis teşkilatının AB standartlarında eğitilmiş 7.335 personel sayısına ulaşması önemli bir başarı kabul edilmiştir.

UNMIK ve AGİT KPS'e nitelikli eğitim verilmesi çalışmalarının yanı sıra 1999 yılından 2008'de bağımsızlığın kazanılmasına kadar geçen sürede polisin performansının izlenmesi konusunda da önemli rol üstlenmiştir. 1999-2005 yılları arasında 317 polis disiplinsizlik ve suça karışmış olma sebebiyle işten uzaklaştırılmış, 2006 yılında ise Polis Teftiş Kurulu oluşturulmuştur.⁵¹¹ KPS'in kendi iç denetim mekanizmasının etkin şekilde faaliyete geçirmesi, UNMIK'in yerel polisin hesap verebilirliği ve kapasitesinin inşa edilmesindeki önemli bir başarısı olarak görülmüştür.

UNMIK'in sekiz senelik geçici yönetiminin ardından 2007 yılına gelindiğinde Kosova halkı gelecekleri konusunda nihai bir karar verilmesi beklentisine girmiştir. Uluslararası kamuoyunu bağımsızlık kararına zorlamak amacıyla çok sayıda toplumsal gösteri düzenlenmiştir. Yerel seçimlerin de başarıyla tamamlanması ile UNMIK yönetiminde organize edilen seçim sayısı beşe çıkmış ve artık UNMIK'in Kosova'dan çıkması gerektiği tartışmaları başlamıştır. Kosova'nın nihai statüsü ile ilgili Ahtisaari'nin hazırladığı raporun BMGK'ye sunulmasına rağmen Troyka olarak bilinen AB, ABD ve Rusya'dan oluşan grubun anlaşmaya varamaması üzerine 17 Şubat tarihinde Kosova Meclisi toplanarak bağımsızlığını ilan etmiş, bu karar 4 ay içerisinde 42 devlet tarafından tanınmıştır. Kosova'nın bağımsızlığı ile birlikte KPS'in eğitimi, kapasite inşası ve diğer tüm görevler EULEX'e devredilmiştir.⁵¹²

UNMIK'in yetkilerini KPS'e devretmesi 4 aşamada tamamlanmıştır. İlk olarak uluslararası BM polisi ile birlikte devriye gezerek deneyim kazanan ve devriye yöntemlerini öğrenen KPS, 2001 yılında tüm devriye görevlerini devralmıştır. İkinci aşamada Kosova genelinde tüm polis karakollarının yönetimi kademeli olarak KPS

⁵⁰⁹ Steffen Eckhard, a.g.e., s. 70.

⁵¹⁰ UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2007/134>, (15.05.2019).

⁵¹¹ Morgan Green, a.g.e., s. 11.

⁵¹² UN, *Report of the Secretary General on UNMIK*, <http://undocs.org/S/2008/354>, (15.05.2019).

yöneticilerine bırakılmıştır. Üçüncü aşamada orta kademe yönetim birimleri ve son aşamada ise üst seviyedeki her tür yönetim kademesi KPS tarafından üstlenilmiştir. İlk iki aşama 6 polis bölgesinin tamamındaki 32 polis karakolunda, diğer iki aşama ise UNMIK ve KPS Genel Müdürlüğü'nde gerçekleşmiştir.⁵¹³ Genel olarak bakıldığında UNMIK, 1999 yılında Kosova'daki tüm polislik faaliyetlerinin sorumluluğunu üstlenmesinden sadece 3 yıl sonra, KPS Kosova'nın tamamında otoritesini tesis etmeyi başarmıştır.

Kosova kurumlarında vatandaşın güvenini ölçen anketlere göre KPS'in kurumsal olarak gelişim sürecinin başarılı olduğu görülmüştür. 2007 yılında AGİT tarafından yapılan anketlere göre KPS, NATO'dan sonra ülkede en güvenilen ikinci kurum olmuştur. 2009 ve 2010 yıllarında yapılan anketlerde de Kosova kurumlarının en güvenilirli olmayı başarmıştır.⁵¹⁴ KPS'in düşük maaşına rağmen rüşvet olaylarının sınırlı olması belki de yeni polis gücünün en önemli başarısı olmuştur. 2007 yılında Kosovalı bir sivil toplum örgütü olan "Sivil Girişim Forumu" tarafından yapılan ankette 1.200 katılımcının sadece 39 tanesi polise rüşvet verdiğini beyan etmiştir.⁵¹⁵ Dolayısıyla bu sonuç, KPS'in kurumsal kimliğe kavuştuğunu ve profesyonelleştiğini göstergelerinden birisi olmuştur.

Suç istatistikleri incelendiğinde de KPS'in önemli bir başarı elde ettiği görülmüştür. Cinayet, insan kaçırma ve kundakçılık gibi ciddi suçlar çatışma sonrası hızla düşmüş ve sonra yatay seyir izlemiştir. 2000-2001 yılları arasında cinayet 245'ten 136'ya, insan kaçırma 190'dan 165'e ve kundaklama 523'ten 218'e gerilemiştir. Ancak bu dönemde BM polisi aktif olarak iş başında olduğundan bu başarının ne kadarının KPS'e ait olduğunu tahmin etmek kolay değildir. Kosova'da her 100.000 kişi için işlenen cinayet suçlarının oranı yüksek gibi görünse de bölge devletleri ile karşılaştırıldığında kabul edilebilir seviyede kalmıştır. 2005-2011 yılları arasında cinayet oranı 2.6 ile 3.2 arasında değişirken, bu oran komşu Makedonya için 2.25, Sırbistan için ise 1.70 olarak ölçülmüştür.⁵¹⁶

⁵¹³ Morgan Green, a.g.e., s. 12.

⁵¹⁴ a.g.e., s. 15.

⁵¹⁵ a.g.e., s. 16.

⁵¹⁶ a.g.e., s. 17.

Sonuç olarak AGİT ve BM polisinin Kosova’da başarılı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak bu başarıya katkı sağlayan bazı önemli faktörler de bulunmaktadır. Öncelikle Kosova halkı genel olarak UNMIK’i işgalci olarak görmemiş ve kendilerine destek vermiştir. İkincisi polisler binlerce aday arasında seçilmiştir, yani aday dolayısıyla seçenek fazladır.⁵¹⁷ Ayrıca Doyle ve Sambanis’in çalışmasında belirttiği gibi eğitim ve kalkınma durumu, uluslararası toplumun hızlı müdahalesi de başarının diğer göstergeleridir.

Savaş sonrası uluslararası kurumlar liyakata dayalı meritokrasi sistemini tesis ettiğinden Kosova’da etkili bir polis gücünün kurulduğu görülmüştür. UNMIK kendisinde topladığı tüm idari yetkileri kullanarak polis gücü oluştururken ülkedeki siyasi ve bürokratik etkiden uzak kalmayı başarmıştır. Uluslararası kurumların 2008 yılına kadar polis bürokrasisi üzerinde resmi etkili bir denetim mekanizması kurması, polisin politik sosyal etkiden bağımsız kalmasını sağlamıştır.⁵¹⁸

Her türlü zorluğa rağmen uluslararası toplum, % 15’i etnik azınlıklardan %14’ü ise kadınlardan oluşan, farklı etnik kökenleri barındıran ve cinsiyet eşitliği dengesini gözetken başarılı bir polis teşkilatı ortaya çıkarmıştır. Başta çok sınırlı kapasiteye sahip bulunurken 2008 yılına gelindiğine yaklaşık 7.500 polis ile Kosovalılara hizmet veren KPS, bugün birçok alanda Avrupalı meslektaşları ile aynı kalitede görev yürütmektedir.

Unutulmamalıdır ki uluslararası toplum 1999-2008 yılları arasında Kosova’ya önemli yatırımlar yapmıştır. AGİT, IMF, AB, Dünya Bankası ve Batılı devletler ile sivil toplum kuruluşları kalıcı barış ve istikrarın temini ve kurumların inşası ve kapasite gelişimi için 3,5 milyar Euro para aktarmıştır. Bunun yanı sıra ciddi teknik ve insan kaynağı da ayırmıştır. UNMIK’in ilk iki yılında kişi başına 557 \$ ile Bosna’ya yapılan yatırımın iki katı ve Afganistan’a yapılan yatırımın yaklaşık 10 katı harcama yapılmıştır.⁵¹⁹

UNDP’nin ilk olarak 2002 yılında yaptığı anketlere göre 2001 yılında göreve başlayan Kosova Polisi’nin performansı, bağımsızlığın kazanıldığı 2008 yılına kadar vatandaş tarafından olumlu karşılanmış, merkezi hükümet ve mahkemelerden daha fazla

⁵¹⁷ Stefan Troebst, a.g.e., s. 39.

⁵¹⁸ Skendaj Elton, "International Insulation from Politics and the Challenge of State Building: Learning from Kosovo", *Global Governance*, 20 (3), (2014), s. 460.

⁵¹⁹ a.g.e., s. 479.

toplum desteği almıştır. KPS'in ciddi olmayan sıradan adi suçlara müdahalesi, vatandaşa saygılı ve kibar davranışı, yardım taleplerine hızlı şekilde karşılık vermesi memnuniyetle karşılanmıştır. Ancak 2008 yılında Kosova kurumlarına devredilen KPS'e olan güven diğer kurumlardan hala çok yüksek olmasına karşın önceki yıllara göre ciddi düşüş göstermiştir.⁵²⁰ Yine BM Kalkınma Programı'nın yaptığı anketlerde polisin diğer kurumlarda çalışanlardan çok daha az rüşvet olayına karıştığı anlaşılmıştır.⁵²¹ Ancak 2008 yılı sonrası hızla siyasetin etki alanına giren KPS'in KPS performansından memnuniyet 2005 yılında % 86.9 seviyesindeyken bu oran 2012 yılında % 70.52 ye gerilemiştir.⁵²²

4.5. UNMIK'İN SAYISAL ANALİZİ

Kosova'da barış ve istikrarın sağlanması amacıyla BMGK tarafından görevlendirilen ilk ve tek BKO olan UNMIK'in 1999-2008 yılları arasındaki performansını değerlendirebilmek için bu dönemde işlenen suç sayıları, KPS ve UNPOL sayıları, suç sayıları ile polis sayıları arasındaki ilişki, vatandaş başına düşen KPS sayısı incelenecektir. 2008 yılına gelindiğinde KPS'in suç ve suçlularla mücadelesi ile kapasite artırımının suç üzerindeki etkisinin anlaşılabilmesi için suç istatistiklerinin analiz edilmesi faydalı olacaktır.

BM'nin Kosova'da görevlendirdiği tek BKO olmasına karşın yaklaşık 9 yıl süren UNMIK misyonu dönemi ile ilgili resmi verilerin ve suç istatistiklerinin temin edilmesi oldukça zaman almıştır. BM New York Ofisi suç istatistiklerinin AB EULEX misyonuna devredildiğinden kendilerinde bulunmadığını, AB EULEX misyonu ise kendilerinde 2008 yılında Kosova'nın bağımsızlığı sonrası verilerin bulunduğunu bildirmiştir. Kosova Polisi ise çok uzun zaman ellerindeki istatistiki bilgileri paylaşmamış ve 2008 öncesi sorumluluğun UNMIK'te olduğunu iddia etmiştir. UNPOL ve KPS sayıları SRSG'nin BM Genel Kurulu'na sunduğu raporlardan, suç verileri ise uzun yazışmalar sonrası Kosova Polis Servisi'nden elde edilebilmiştir.

BM Genel Sekreteri tarafından düzenli aralıklarla BMGK'ya UNMIK ile ilgili yapılan bilgilendirme raporlarından suç istatistiklerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak misyonun ilk iki yılında sunulan raporlarda bu bilgilere yer verildiği, sonraki yıllarda ise

⁵²⁰ UNDP, *Public Pulse Report 5*, Pristina: UNDP Kosovo, 2013, s. 20.

⁵²¹ UNDP, *Early Warning Report 25*, Pristina: UNDP Kosovo, 2009, s. 31.

⁵²² UNDP, *Public Pulse Report 4*, Prishtina: UNDP Kosovo, 2012, s. 3.

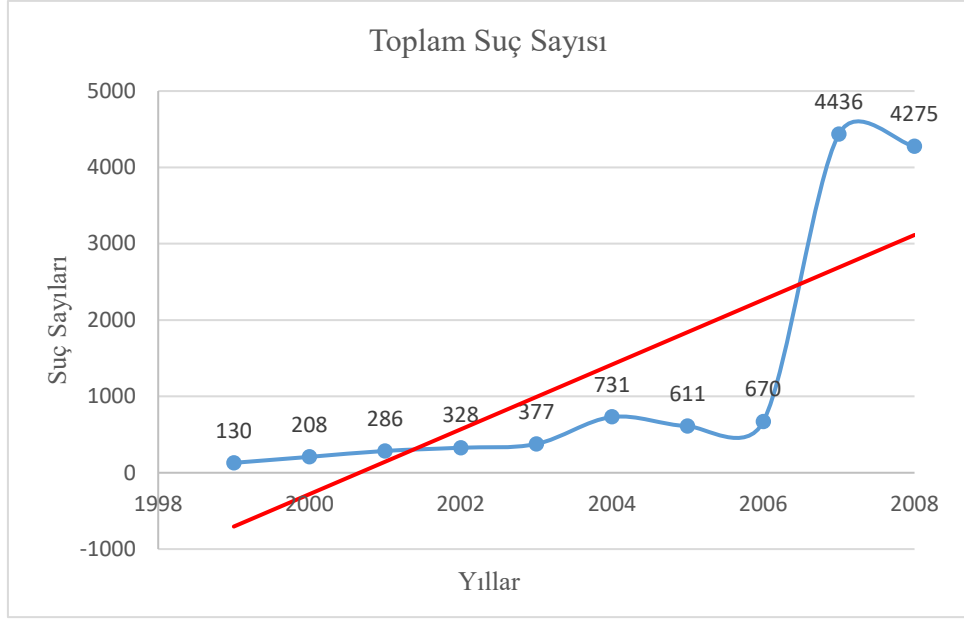
herhangi bir paylaşım yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple UNMIK tarafından paylaşılan sayılar yerine yeknesaklık ve tutarlılık açısından KPS tarafından gönderilen suç istatistikleri baz alınmıştır. Her ne kadar UNMIK ve KPS'in ilk iki yıla ait verileri arasında büyük fark tespit edilmişse de eldeki veriler suçların artış/azalış trendi açısından büyük oranda benzerlik içerdiği görülmektedir. Elbette Sırp ordusunun Kosova'ya girmesi sonrası özellikle UNMIK'in kuruluşunun ilk iki senesinde polisin sayıca yetersiz, eğitimsiz ve donanımsız olması, sağlıklı veri toplama imkânının bulunmaması, polisin ülke genelinde dağılımının yetersiz olması, suçların tasnifinde farklılıklar olması vb. sebeplerle suç sayılarının tam olarak istatistiklere yansımamış olabileceği de bilinmektedir.

4.5.1. Kosova'da İşlenen Suçların Yıllar Bazında Değişimi

Aşağıda Kosova'da KPS, UNPOL, IPO ve FPU sayıları ile ilgili verilen şekiller 1999-2008 yılları arasında SRSG tarafından BMGK'ya sunulan raporlar incelenerek tarafımızca oluşturulmuştur. Suç istatistiklerinin değerlendirilmesinde kullanılan 6 suç türü ise doğrudan Kosova Polis Servisi tarafından temin edilmiştir. Burada tüm suç türleri yerine misyon için önem arz eden ve sıklıkla işlenen 6 büyük suç türü üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

4.5.1.1. Toplam Suç Sayısı

UNMIK misyonu süresince kayıt altına alınan 6 büyük suç türü incelendiğinde, toplam suç sayısı trendinde kayda değer bir değişiklik olmamakla birlikte çok küçük bir artış görülmektedir. Kosova genelinde işlenen toplam suç sayısı yıllık değişimi analiz edildiğinde 1999-2003 yılları arasında yatay bir seyir izlediği görülmektedir. Bir başka ifadeyle Kosova'da UNMIK'in yıllarca süren yerel polisin kapasitesinin artırılması çabalarına rağmen 6 suç türünde kayıt altına alınan toplam suç sayısında önemli oranda değişim olmadığı anlaşılmaktadır.

Grafik 16. Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında 6 Büyük Suç Türünde Kayda Geçen Toplam Suç Sayısı

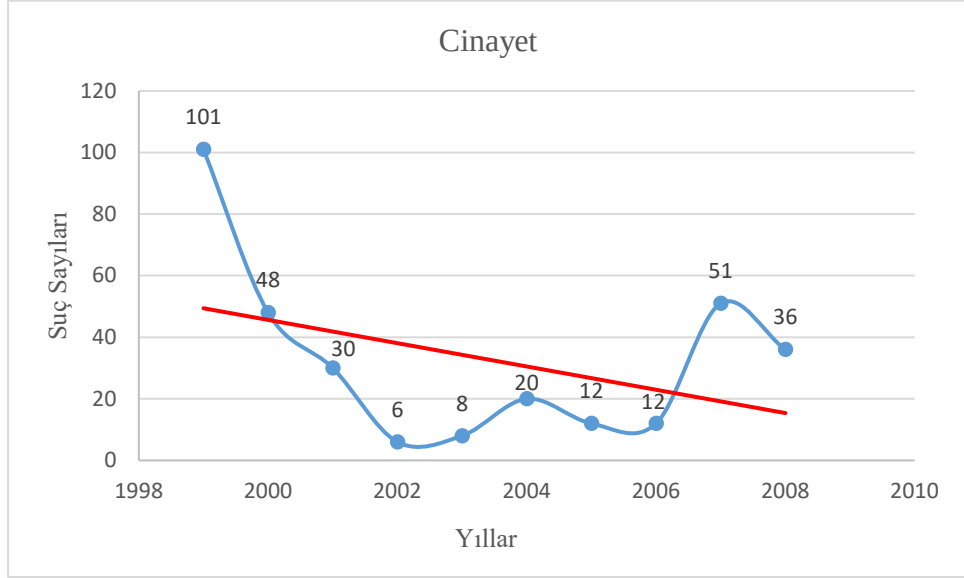
Ancak Grafik 16’da görüleceği üzere 2004 yılında Kosova’da işlenen toplam suç sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. Önceki bölümlerde Kosova’da 2004 yılında yaşanan olaylara yer verilmişti. Ülkede yaşanan kargaşa ve asayiş ortamının suç sayılarına yansıdığı açıkça görülmektedir. 2006 yılına kadar yatay olarak seyir eden suç sayıları 2007 yılında zirveye çıkmış ve bağımsızlığın ilan edildiği 2008 yılına kadar aynı oranda devam etmiştir.

4.5.1.2. Cinayet

Gelişmişlik seviyesinden bağımsız olarak tüm toplumlarda cinayet suçunun en ciddi suç olarak kabul edildiğine, devletlerin güvenlik ve asayiş ortamı değerlendirilmesinde temel veri olarak kullanıldığına önceki bölümlerde yer verilmişti. Özellikle on binlerce insanın hayatını kaybettiği çatışma sonrası toplumlarda sivillerin korunması amacıyla BKO’lar görevlendirilmekte ve özellikle hayat hakkının korunmasına çalışılmaktadır.

Grafik 17’de 1999-2008 yılları arasında Kosova’da kayda geçen cinayet suçunun sayıları verilmektedir. Cinayet suçu verileri incelendiğinde 1999 yılındaki savaş ortamında 101 olan cinayet sayısının 2000 yılında yarıdan fazla düşerek 48’e, 2001 yılında 30 ve 2002 yılında 6’ya kadar gerilediği görülmektedir. Dolayısıyla UNMIK’in ilk 3 yılında cinayet suçunun neredeyse sıfırlandığı ve büyük bir başarı elde edildiği

anlaşılmaktadır. Devam eden yıllarda kayda değer değişiklik olmazken 2007 yılında meydana gelen bağımsızlık yanlısı olaylar sırasında cinayet sayısı önemli oranda artarak 50'nin üzerine çıkmış ve bağımsızlığın ilan edildiği 2008 yılında 36 olarak gerçekleşmiştir.

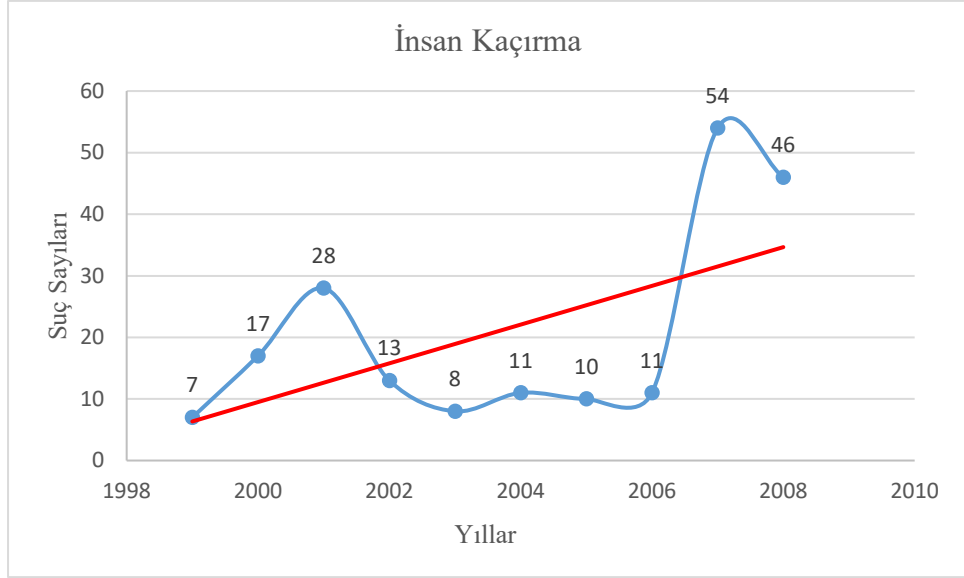

Grafik 17. Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Cinayet Sayısı

1999-2008 yılları arasında cinayet suçunun önemli derecede azalma trendi olduğu izlenmektedir. KPS sayısının 1999 yılında misyon kurulduğunda sadece 200 kadar olduğu ve 2008 yılında 7.000’in üzerine ulaştığı göz önüne alındığında yerel polis sayısında yaşanan artışın cinayet suçunun işlenmesine önemli oranda engel olduğu anlaşılmaktadır.

4.5.1.3. İnsan Kaçırma

Kosova genelinde 1999-2008 yılları arasında kayda geçen insan kaçırma olayları incelendiğinde UNMIK’in göreve başlamasından sonraki iki yılda insan kaçırma suçlarında artış olduğu görülmektedir. 1999 yılında sadece 7 olan sayı, 2001 yılında 28’e yükselmiştir. Ancak savaşın yaşandığı 1999 yılında insan kaçırma suçunun çok daha fazla olduğu ancak kayıt altına alınamadığı tahmin edilmektedir. Grafik 18’de görüleceği üzere 2002 yılında 13’e düşen insan kaçırma suç sayısı devam eden yıllarda yatay seyir etmiş ve 2006 yılında 11 olarak gerçekleşmiştir.

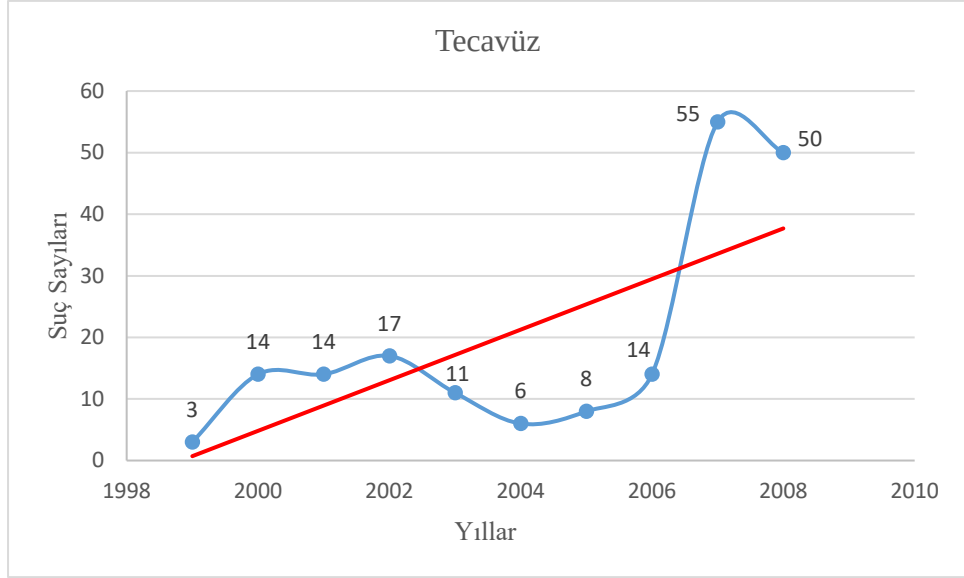

Grafik 18. Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen İnsan Kaçırma Sayısı

2007 yılında bağımsızlık ile ilgili başlatılan gösterilerin tüm ülke geneline yayılması ve etnik kökenli çatışmaların yoğunlaşması sebebiyle 54’e yükselerek zirve yapmış ve 2008 yılında gerileyerek 46’ya düşmüştür. Kosova’da ortaya çıkan insan kaçırma suçları Haiti’de yaşanan afet ve ekonomik kriz etkisiyle varlıklı insanların kaçırılıp karşılığında maddi kazanç sağlanması şeklinde ortaya çıkmamış, bağımsızlık olayları sırasında etnik grupların karşılıklı olarak birbirlerine gözdağı vermek amacıyla yürütülen faaliyetler olarak kayda geçmiştir. Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında polis sayısındaki artışın 2007 yılına kadar insan kaçırma suçunun azaltılmasında anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

4.5.1.4. Tecavüz

Çatışma yaşanan bölgelerde ortaya çıkan yaygın şiddet olaylarına karşı en savunmasız grupların kadın ve çocuklar olduğuna daha önce yer verilmişti. Çatışmalar sırasında güvenli evlerini terk etmek zorunda kalan ve savunmasız durumda kalan savunmasız gruplara karşı en sık işlenen suç türü tecavüz olarak kayda geçmektedir. Ayrıca tecavüz suçunun tespit ve kayda geçirilmesinde diğer suç türlerine göre zorluklar yaşanmaktadır.

Grafik 19. Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Tecavüz Sayısı

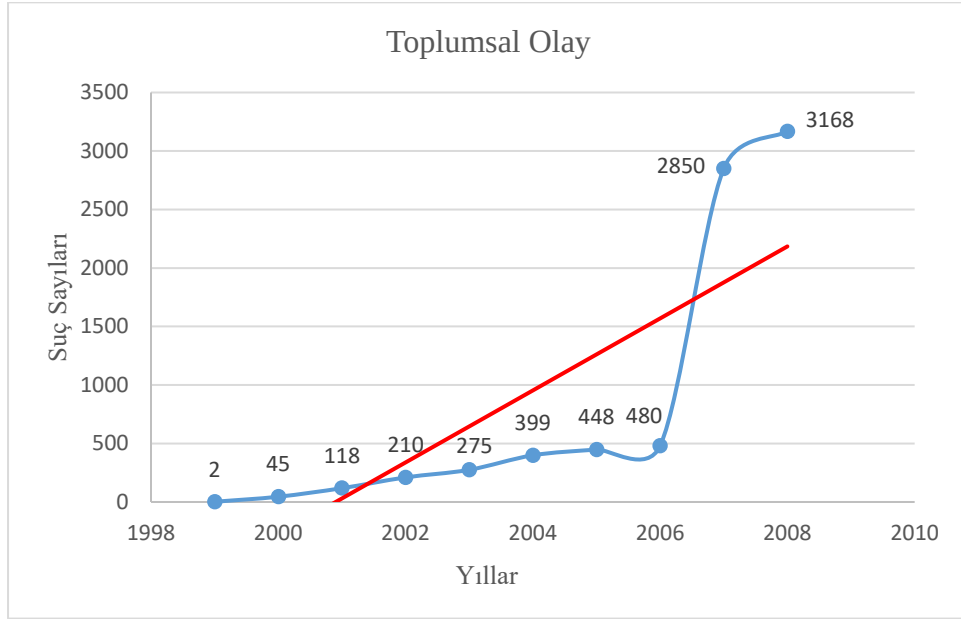
Grafik 19 incelendiğinde 1999-2008 yılları arasında toplamda tecavüz suçunun arttığı göze çarpmaktadır. Savaş ortamının yaşandığı 1999 yılında tecavüz olaylarının sayısının çok fazla olmasına karşın kayda geçirilemediği değerlendirilmektedir. 2000-2006 yılları arasında oldukça yatay seyreden ve 17’yi geçmeyen tecavüz suçu sayısı, diğer suçlarda olduğu gibi 2007 yılında önemli oranda artarak 55’e ulaşmış ve 2008 yılında da 50 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında yaşanan gösteriler sonrasında etnik grupların birbirinden öç alma duygusu ile karşılıklı olarak harekete geçtiği bilinmektedir.

Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında polis sayısındaki artışın tecavüz suçunun yatay seyrinde önemli oranda etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak polis sayısındaki artış, polisin bu tür suçunda eğitiminin ve farkındalığının artırılması, kadın polislerin suç mağdurları ile doğrudan temas kurması ile birlikte tecavüz suçunun eskisinden daha düzenli kayıt altına alındığını değerlendirmek gerekmektedir. Ayrıca Kosova hem toplum gelenekleri hem de dini inançların etkisi sebebiyle tarihsel olarak tecavüz suçuna sık rastlanan bir bölge olmamıştır.

4.5.1.5. Toplumsal Olay

Toplumsal Olayların çatışma sonrası toplumlarda sıklıkla görülen ve ülkedeki asayiş durumunu doğrudan etkilediği için BM tarafından özel önem verilen suçlar olduğu bilinmektedir. Kitleleri harekete geçiren motivasyonların her toplumda farklılık

göstermesine rağmen genelde politik amaçlı gösteriler ve ekonomik temelli protestolar sebebiyle görülmektedir.

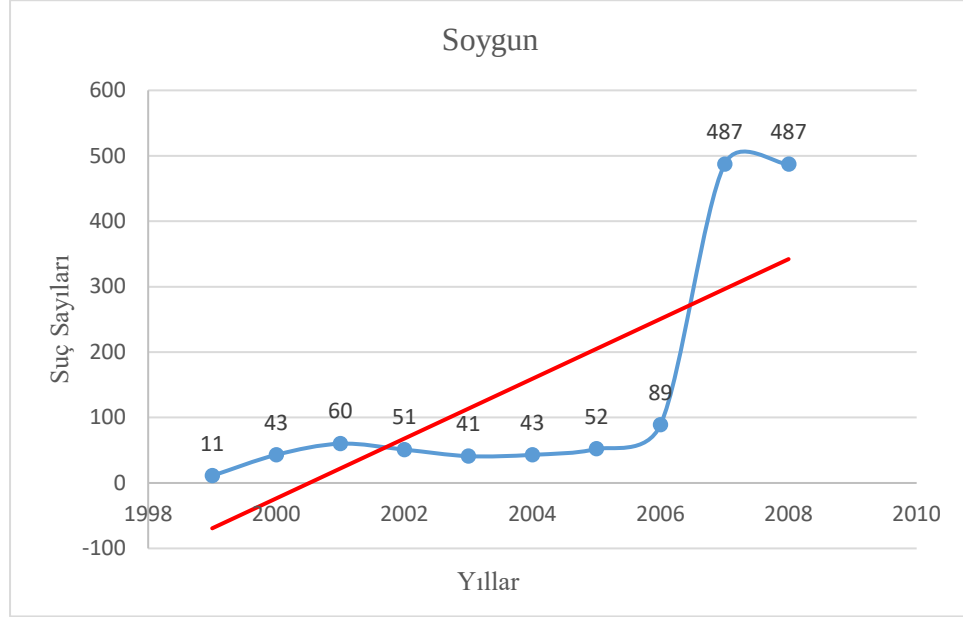

Grafik 20. Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Toplumsal Olay Sayısı

Kosova genelinde meydana gelen toplumsal olayların yıllık değişimi analiz edildiğinde 1999-2008 yılları arasında toplumsal olayların sayısında artış trendi görülmektedir. Grafik 20 analiz edildiğinde 1999 yılında sadece 2 olan toplumsal olay sayısı yıllar bazında artarak devam etmiş ve 2004 yılında yaşanan etnik çatışma sonrası 399’e ulaşmıştır. Ancak diğer suç türlerinde olduğu gibi bağımsızlık mücadelesine girilen 2007 yılında toplumsal olay sayısında adeta bir patlama yaşanmış ve olay sayısı 2.850 olarak kayda geçmiştir. 2008 yılında bağımsızlık ilan edildiğinde ise toplumsal olay sayısı 3.168 olarak gerçekleşmiştir. UNMIK’in ülkedeki varlığından rahatsızlıklarını önce 2004 yılında meydana gelen şiddet olaylarında açıkça gösteren ve bağımsızlık için zaman kaybedilmemesi gerektiğine inanan Kosovalı Arnavutlar 2007 yılında toplumsal olayları tırmandırarak Kosova’nın bağımsızlığına giden yolu açmışlardır. Başka bir deyişle toplumsal olayları kullanarak uluslararası toplumu bağımsızlık kararı için zorlamışlardır. Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında polis sayısındaki artışın toplumsal olayların azaltılmasında önemli bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

4.5.1.6. Soygun

Soygun suçu hırsızlıktan farklı olarak başkasına ait olan bir malın, mal sahibinin bulunduğu ortamda zorla kendisinden alınması şeklinde tanımlanmakta, çoğunlukla da eylem esnasında cebir, tehdit ya da şiddet uygulanmaktadır. Bu yönüyle soygun suçu, diğer basit suçlardan ayrılmakta, toplumda asayişin bozulduğu hissine ve paniğe sebep olmaktadır.

Grafik 21. Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Soygun Sayısı

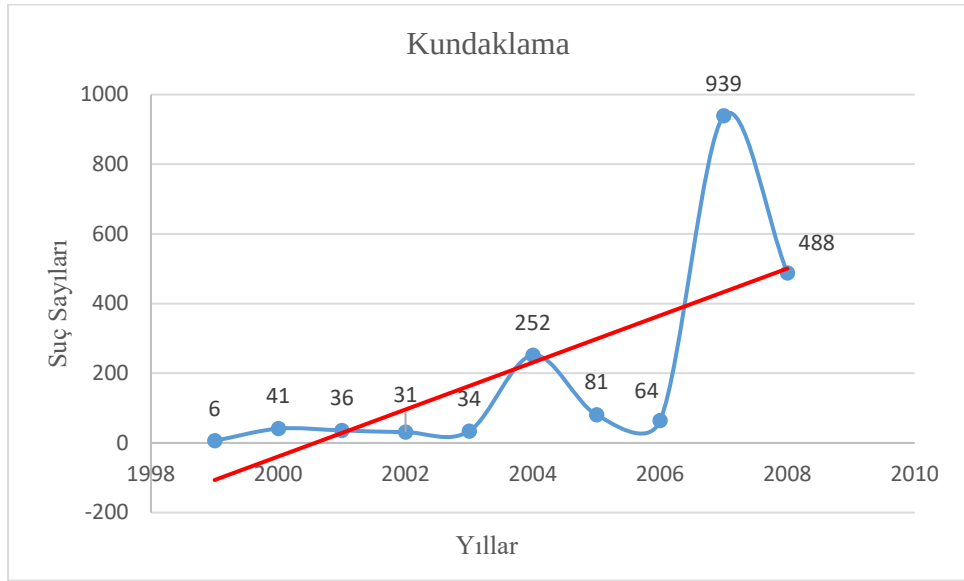
Kosova genelinde meydana gelen Soygun olaylarının yıllık değişimi analiz edildiğinde 1999-2008 yılları arasında genel artış trendi görülmektedir. Ancak Grafik 21 incelendiğinde Kosova’nın 1999-2006 yılları arasında soygun suçu açısından yatay bir seyir izlediği ve önemli bir değişiklik görülmediği anlaşılmaktadır. 2000-2005 yılları arasında Soygun sayısı sadece 40-60 arasında dalgalanmıştır. Ancak diğer suç türlerinde olduğu gibi bağımsızlık mücadelesine girilen 2007 yılında etnik grupların birbirinden öç alma duygusu ile harekete geçtiği, toplumsal olaylar nedeniyle ortaya çıkan düzensizlik ortamını fırsat olarak kullandığı görülmektedir. 2007 ve 2008 yıllarında soygun sayısı 487 olarak gerçekleşmiştir.

4.5.1.7. Kundaklama

Kundaklama suçu her toplumda görülmesi mümkün olan yaygın bir suç türü değildir. Kundaklama suçlarının işlenmesinde vandalizm, öç alma, işlenen bir başka suçu

gizleme ve ırkçılık gibi sebepler ön plana çıkmaktadır. Özellikle etnik çatışmaların yaşandığı bölgelerde genellikle diğer etnik gruptan öç alma ve karşı grubu göç etmeye zorlama amacıyla ev ve araçların yakılması şeklinde görülmektedir.

Genellikle çok ciddi toplumsal olayların ardından başlayan kundaklama suçu, evlerini terk edenlerin eşyalarının yağmalanması, terk edilen ev ve araçlara el konulması ile sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla kundaklama sırasında karşı tarafı korkutacak ve bulunduğu bölgeyi terk etmesini sağlayacak şekilde aşırı şiddete başvurulmaktadır.

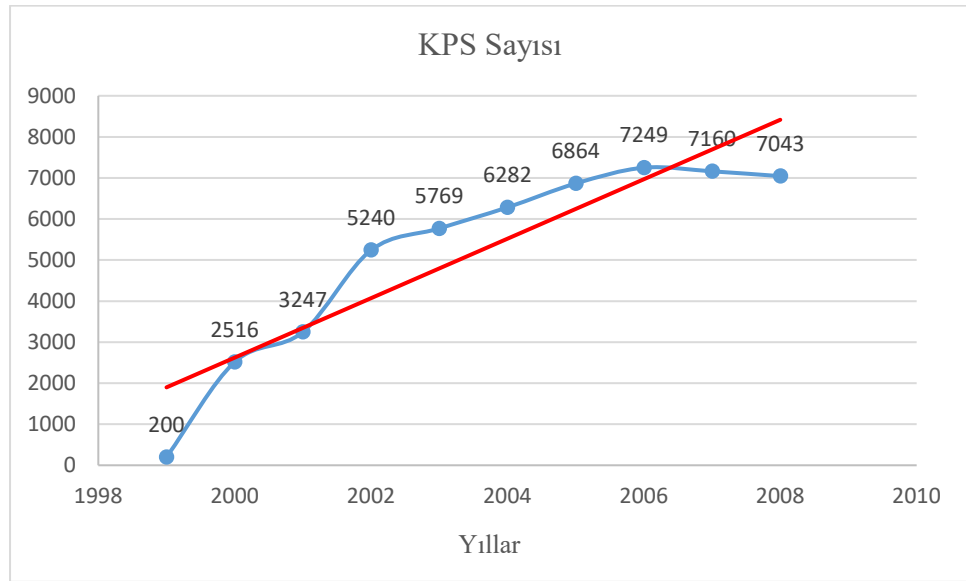

Grafik 22. Kosova’da 1999-2008 Yılları Arasında Kayda Geçen Kundaklama Sayısı

1999-2008 yılları arasında Kosova’da işlenen kundaklama suçları Grafik 22’de gösterilmiştir. Grafik analiz edildiğinde 1999 yılından 2003 yılına kadar kundaklama suçunun çok yaygın olmadığı, Sırp ve Arnavut nüfusunun yaşadığı bazı bölgelerde Sırpı korkutmak ve öç almak amacıyla zaman zaman başvurulmuş bir yöntem olduğu görülmüştür. Ancak 2004 yılına gelindiğinde önceki bölümde yer verilen Sırp Arnavut çatışmaları sebebiyle Sırp evleri, sağlık birimleri ve kiliseleri kundaklanmış ve savaş öncesi yakılan Arnavut evleri ve camilerinin öcü alınmak istenmiştir. Olayların yatışması ve normal hayata dönülmesiyle kundaklama olaylarında yaşanan gerileme 2007 yılında yaşanan çok daha büyük çaplı toplumsal olaylar sonrası hızla yükselerek 939’a ulaşmıştır. 2008 yılında bağımsızlığın kazanılmasına kadar geçen sürede ise 488 olay meydana gelmiştir.

4.5.2. KPS Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

Önceki bölümde BKO'ların en önemli amacının çatışmalardan zarar gören sivillerin korunması olduğuna yer verilmişti. Bu önemli görevin yanı sıra Yetki Belgeleri'nde yer alan görevlerden bir diğeri de demokratik polislik standartlarına sahip yerel polis teşkilatlarının kurulması ya da yeniden yapılandırılmasıdır. BMGK tarafından UNMIK için düzenlenen Yetki Belgesinde KPS'in kurulması, eğitilmesi, personel seçim ve işe alım sürecinin planlanması, eğitilen polisin iş başında izlenmesi ve gerektiğinde teknik destek sağlanması görevleri yer almıştır.

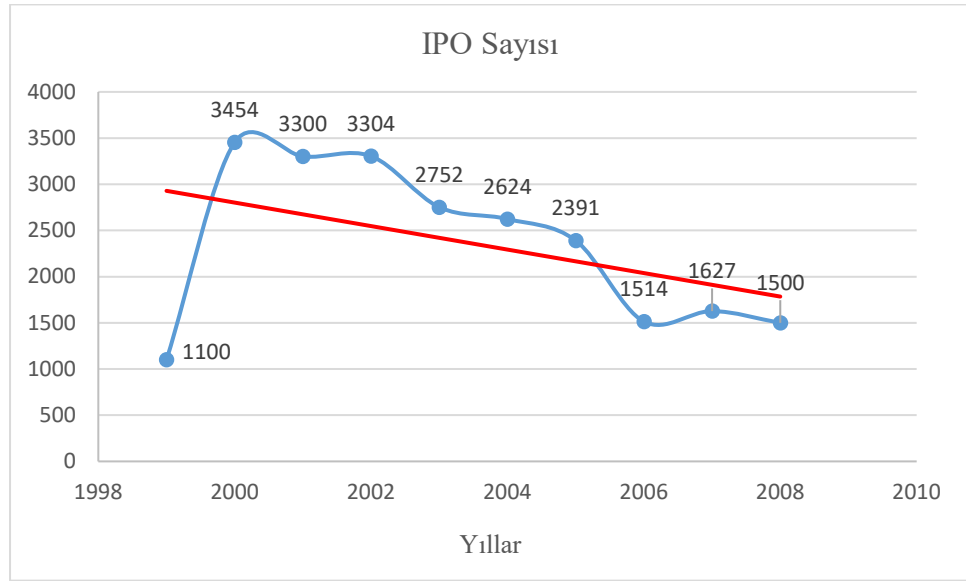

Grafik 23. KPS'in 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

Grafik 23 incelendiğinde, UNMIK'in kurulduğu 1999 yılında sadece 200 olan polis sayısının, sadece bir yıl sonra yaklaşık 12.5 kat hızla yükselerek 2.516 sayısına çıktığı, sonraki iki senede tekrar 2 kat artarak 2002 yılında 5.240 sayısına ulaştığı görülmektedir. Dolayısıyla misyonun ilk 3 senesinde polis kapasitesinin artırılması konusunda UNMIK'in çok önemli bir başarı sağladığı anlaşılmaktadır. Elbette polis sayısının hızla artırılması suçlarla etkin mücadele ve kalıcı barışın sağlanması konusunda UNMIK'e ciddi oranda katkı vermiştir. Kapasite artırımını 2006 yılında 7.000'den fazla polis sayısına ulaşılana kadar devam etmiş ve misyon kapanana kadar yatay seyirde devam etmiştir. Buna göre Kosova'nın ihtiyacı olan KPS sayısına 6 yıl içerisinde hızlı şekilde ulaşılmıştır.

4.5.3. IPO Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

UNMIK 1999 yılında Kosova’da çatışmaları durdurmak ve ülkede barış ve istikrarı sağlamak üzere görevlendirildiğinde BM’nin geçmiş deneyimlerden ders aldığını ve daha kalıcı çözüm için yola çıktığı anlaşılmaktadır. Daha önceki BKO’larda görevlendirilen polis sayısından oldukça farklı şekilde misyonun hemen başlangıcında 1.100 IPO görevlendirilmesi sağlanmış, misyonun ilk yılında ise IPO sayısı yaklaşık 3 kat artırılarak 3.454’e çıkarılmıştır.

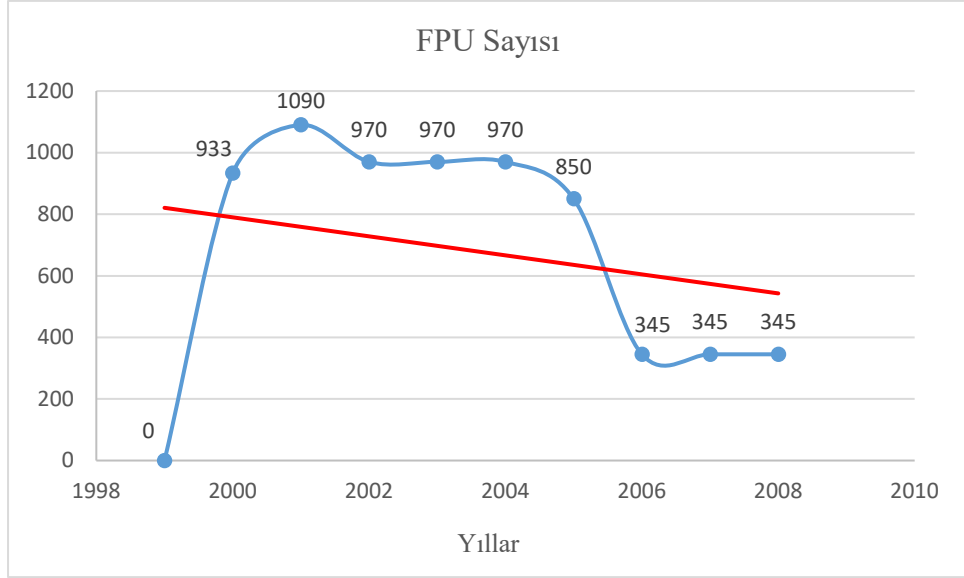

Grafik 24. IPO’nun 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

Grafik 24 incelendiğinde IPO sayısının takip eden iki senede yatay seyrettiği ve sonraki yıllarda kademeli olarak azalmaya başladığı ancak misyonun kapandığı 2008 yılında dahi 1.500 personel ile MINUSTAH’ın maksimum IPO sayısına yakın personele sahip olduğu görülmektedir.

4.5.4. FPU Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

Önceki bölümlerde belirtildiği üzere misyonlarda toplumsal olaylara müdahale etmek, BM’ye ait bina ve personeli korumak Çevik Kuvvet olarak bilinen ve sayıları 140-160 arasında değişen FPU’lara verilmiştir. Grafik 25 incelendiğinde ilk defa 2000 yılında 7 birimden 933 FPU görevlendirilmiş, bu sayı takip eden yıllarda da yatay seyrederak 2004 yılına kadar aynı kapasitede kalmıştır. 2004 yılında yaşanan toplumsal olayların yatışmasından sonra UNMIK Kosova’dan çıkma hazırlıklarına başlamış, FPU sayısı 2005 yılında önce 6 birimden 850 personele, 2006 yılında ise 3 birimden 345 sayısına gerilemiştir.

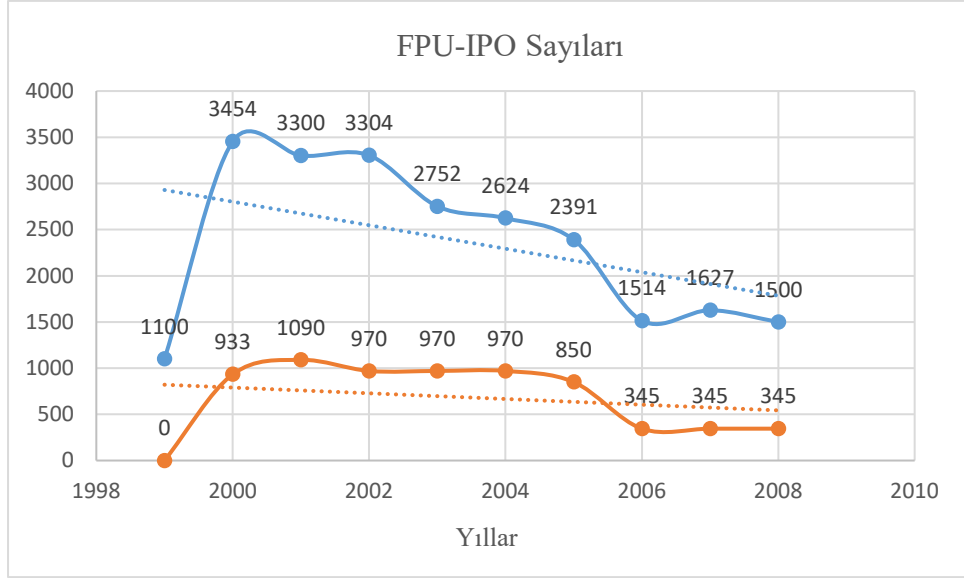

Grafik 25. FPU’nun 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

2006 yılından misyonun kapanmasına geçen sürede FPU sayısı sabit tutulmuştur. FPU sayısının yıllar içindeki değişimi analiz edildiğinde BM’nin maksimum kapasite ile görevlendirmeye başladığı ve ülkede kalıcı barış ve istikrar ortamına yaklaşıldıkça personel sayısını kademeli olarak azalttığı görülmektedir. Bu durum, BMGK’nin Kosova’da mutlak başarı parolasıyla yola çıktığını ve kısa süre içerisinde sonuca ulaşmak istediğini ortaya koymaktadır.

4.5.5. FPU-IPO Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

Grafik 26’da yer alan FPU ve IPO sayılarının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde her iki görevli türünün misyon içindeki sayılarının misyonun ilk iki senesinde zirve yaptığı ve aynı dönemlerde azaltıldığı açıkça görülmektedir. Misyonun görev almasını takip eden ilk 2 senede önemli oranda artırılan personel sayısı, 2006 yılından sonra azaltılmaya başlanmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta IPO sayısının ikinci seneden sonra düşürüldüğü, FPU sayısının ise 2006 yılına kadar sabit tutulmuş olmasıdır.

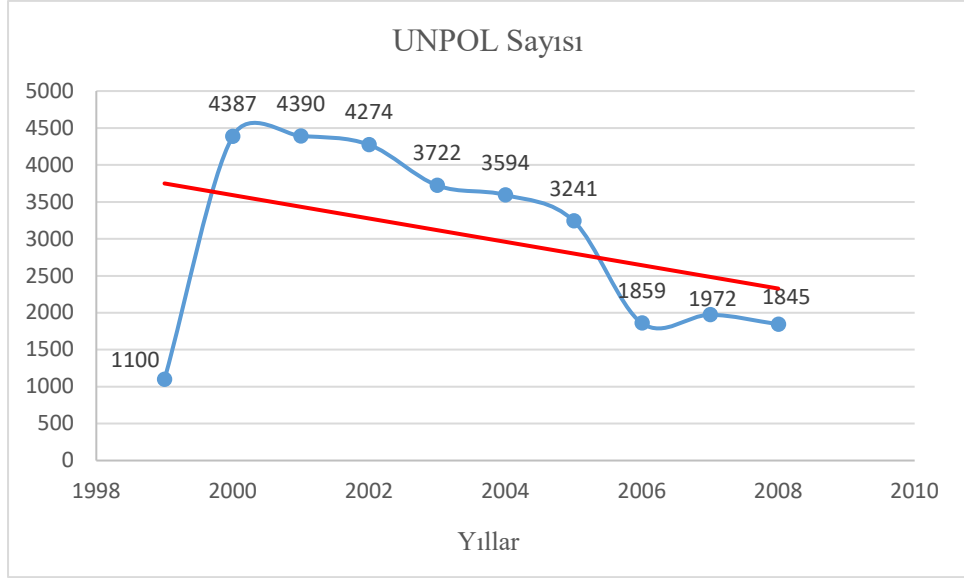

Grafik 26. FPU-IPO'nun 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

Aslında 2004 yılında yaşanan büyük çaptaki kargaşa ortamı, Kosova için tüm kazanımların gözden geçirildiği yeniden başlangıç noktasına dönme niteliğindedir. UNMIK'in Kosova'dan ayrılma planları yaptığı bu dönemde düzensiz hareketlerin ve toplumsal olayların sayıca artması bu kalabalıklara müdahale için eğitilen FPU sayısının da artmasını gerektirmektedir. Ancak tahminlerin aksine UNMIK yönetimi 2004 olaylarını bir yol kazası olarak algılamış ve 2006 yılında FPU sayısını minimize ederek 345 ile sınırlamıştır.

4.5.6. UNPOL Sayısının Yıllar İçinde Değişimi

Çalışmamızın önceki bölümlerinde BM BKO'larda, yerel polisin kapasitesini artırmak ve danışmanlık faaliyetleri yürütmek üzere IPO, toplumsal olaylara müdahale etmek, BM personeli ve binalarını korumak için FPU görevlendirildiği açıklanmıştı. Bu iki birimin hepsine birlikte UNMIK adı verilmektedir. Yukarıdaki şekillerde Kosova UNMIK misyonunda görevlendirilen IPO ve FPU sayıları ayrı ayrı gösterilmiş, ayrıca aynı dönemde hem IPO hem de FPU sayılarının aynı zaman dilimi içindeki görevlendirmeleri aynı şekil içinde verilmiştir.

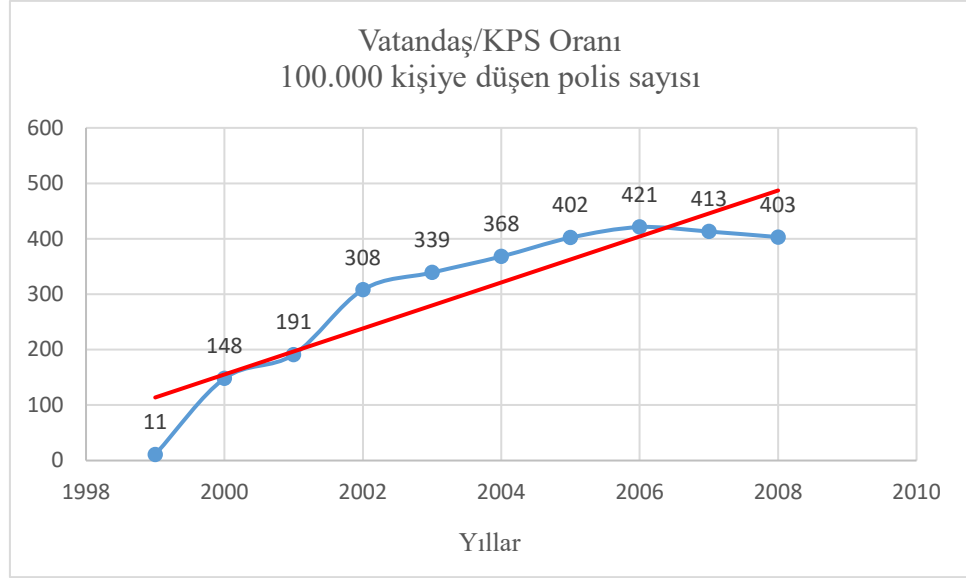

Grafik 27. UNPOL’ün 1999-2008 Yılları Arasındaki Sayısal Değişimi

Grafik 27’de ise IPO ve FPU sayıları toplanarak misyon süresi boyunca görevlendirilen UNPOL sayısına yer verilmiştir. UNPOL sayısının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde misyonun görev almasını takip eden ilk 2 senede önemli oranda artırılan personel sayısı 2001 yılında tepe noktaya ulaşmış, 2005 yılına kadar kademeli olarak azaltılmıştır. 2006 yılından sonra ise 1.850 personel seviyesine düşürülerek misyon sonuna kadar bu personel sayısı muhafaza edilmiştir.

4.5.7. Vatandaş/KPS Oranının Yıllar İçinde Değişimi

Polisin başarısını etkileyen birçok farklı değişken bulunmaktadır. Ancak başarıyı etkileyen temel faktörlerden birisi de güvenlik hizmeti verdiği vatandaşa yetecek oranda polis sayısına ulaşılmış olmasıdır. Önceki bölümlerde her 100.000 vatandaş için görevlendirilen uluslararası polis sayısı ortalamasının 220, AB ortalamasının ise 318 olduğuna yer verilmişti. Bu açıdan bakıldığında uluslararası toplumun KPS’in kurulması ve kapasitesinin artırılması konusunda çok ciddi başarı sağladığı görülmektedir.

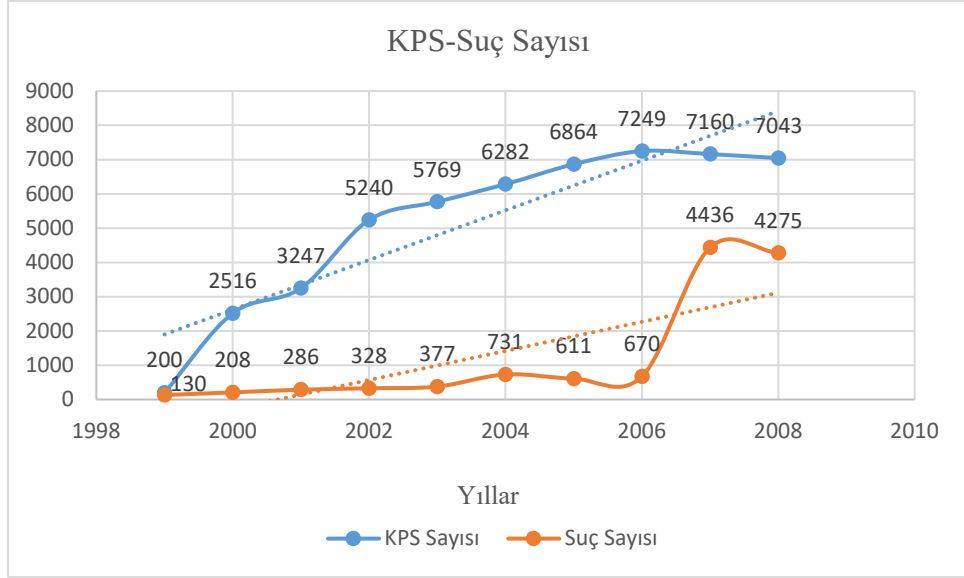

Grafik 28. 1999-2008 yılları arasında Vatandaş/KPS Oranı değişimi

Grafik 28 incelendiğinde UNMIK'in görevlendirildiği 1999 yılındaki vatandaş/polis oranının sadece 11 olduğu, ancak ilk senenin ardından 13 kattan fazla artarak oranın 148'e ulaştığı görülmektedir. Misyonun kuruluşundan sonraki 3 yıl içinde ise vatandaş/polis oranı mucizevi bir şekilde uluslararası oran olan 220'yi geçerek 308'e ulaşmıştır. Sonraki yıllarda AB ortalaması olan 318 de geçilerek 2006 yılında 421 ile zirveye ulaşmış ve misyonun kapandığı 2008 yılında 403 olarak gerçekleşmiştir. Uluslararası ve AB standartları baz alındığında UNMIK'in yerel polis kapasitesinin artırılması açısından oldukça önemli bir başarıya imza attığı görülmektedir.

4.5.8. KPS Suç Sayısı İlişkisi

Polis suç sayısı arasında bilimsel açıdan anlamlı bir ilişki kurulup kurulamayacağı akademisyenlerin uzun zamandır tartıştığı bir konu olmuştur. Bazı çalışmalar sadece belirli suç türlerine özgü ilişkinin varlığını kabul ederken, diğer çalışmalar ise polis sayısının artışı ile suç sayısının azaltılması arasında doğrudan bir ilişki kuramamıştır. Bu tartışmalara rağmen polisin görünür olmasının suçlular üzerinde caydırıcı etkisinin olduğu genel kabul görmektedir.

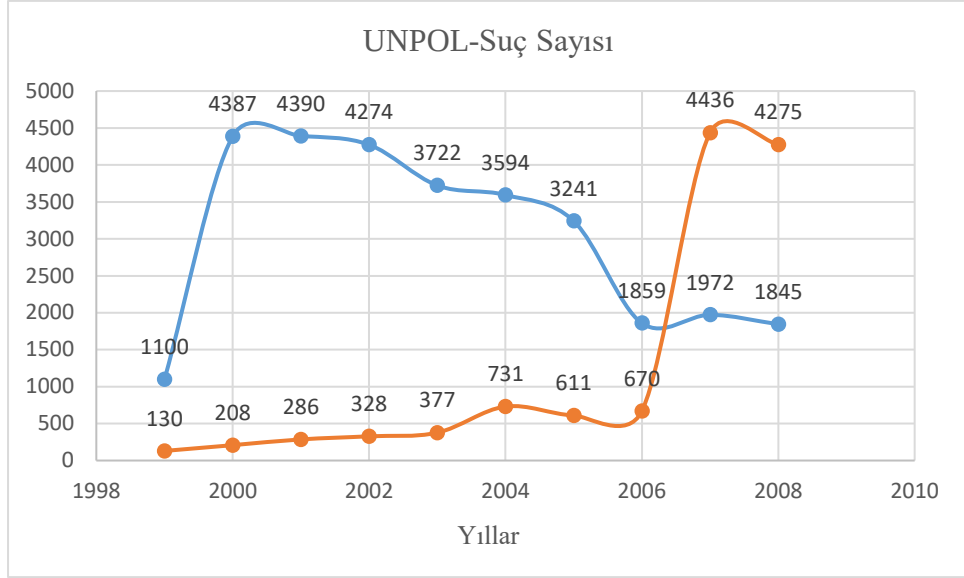

Grafik 29. 1999-2008 yılları arasında KPS-Suç Sayısı ilişkisi

Grafik 29’da UNMIK misyonunun görevlendirildiği 1999-2008 yılları arasında kayda geçen 6 büyük suç türü toplamı ile KPS sayısının değişimi arasındaki ilişki görülmektedir. KPS sayısının 9 yıllık süre içerisinde önemli derecede artmış olmasına rağmen 2006 yılına kadar suç sayılarında önemli bir değişiklik olmamıştır. Dolayısıyla Kosova’da KPS’in hızlı kapasite artışının suç sayılarının artmasına olanak tanımadığı anlaşılmaktadır. 2007-2008 yılları arasındaki suç sayısı artışı polisin kapasite artırımı ile doğrudan ilişkili olmayıp bağımsızlık için başlatılan kitle hareketleri, toplumsal olaylar ve devamında yaşanan suçlardan kaynaklanmaktadır.

4.5.9. UNPOL Suç Sayısı İlişkisi

Bugüne kadar BM misyonlarında görevlendirilen UNPOL sayısının, görev bölgesinde işlenen suçlar üzerinde etkisinin analiz edildiği herhangi bir akademik çalışma konusu olmamıştır. Araştırmacılar, UNPOL’ün suçla mücadelede doğrudan bir sorumluluğunun olmadığı, görevinin yerel polisin eğitilmesi ve kapasitesinin artırılması ile sınırlı olduğunu varsaymışlardır. Hâlbuki Kosova’da yetkilendirilen UNMIK misyonunun Yetki Belgesi, uluslararası polis gücüne KPS’in kurulup kapasitesinin artırılması görevinin yanı sıra ülkedeki tüm polisiye faaliyetleri yürütme yetkisini de vermiştir. Dolayısıyla UNMIK Kosova’da özellikle misyonun ilk yıllarında işlenen suçlarla mücadele konusunda doğrudan sorumluluk yüklemiştir.

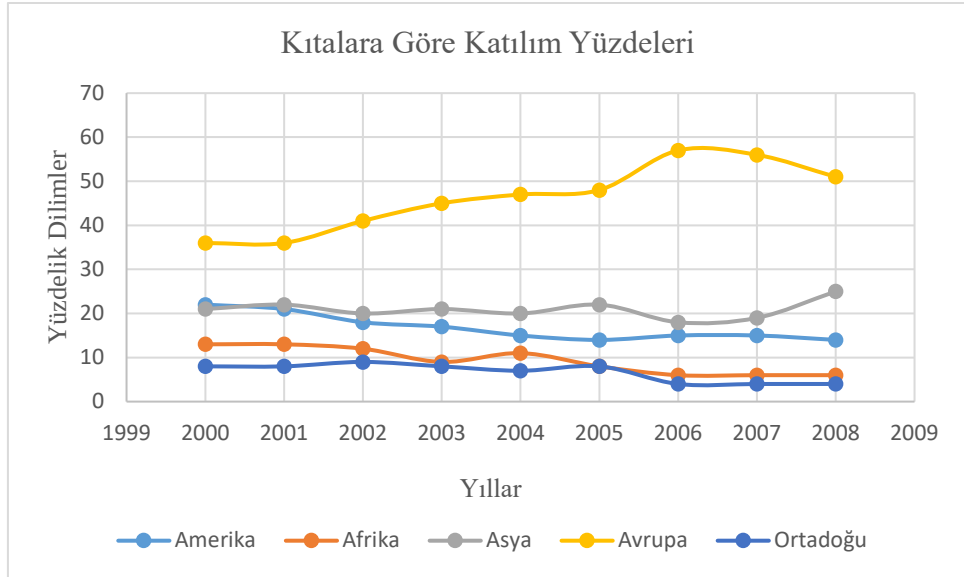
Grafik 30. 1999-2008 yılları arasında UNPOL-Suç Sayısı ilişkisi

Grafik 30’da UNMIK’in 9 senelik görev süresi boyunca kayda geçen 6 büyük suç türü toplamı ile UNPOL sayısının değişimi arasındaki ilişki görülmektedir. UNPOL sayısının misyonun hemen başında zirvede olduğu ve yıllar içinde kademeli olarak azaltıldığı, UNPOL sayısındaki bu düşüşe rağmen Kosova’da işlenen suçların artmadığı ve yatay bir seyir izlediği anlaşılmaktadır. UNMIK’in misyonun başında personel sayısını maksimuma çıkarması ve KPS kapasitesini ilk 3 yılda ciddi oranda artırması suçu önleme konusunda önemli bir avantaja neden olmuş ve suç aktivitesi baskı altına alınmıştır. Bu sebeple misyonda görevlendirilen UNPOL sayısının Kosova’da işlenen suçlar üzerinde engelleyici etkisinin olduğu değerlendirilmektedir. Misyonun son iki senesinde yaşanan toplumsal olaylar ve beraberinde yaşanan suçlar sebebiyle 2007-2008 yıllarında suç sayısının artmış olması, normal suç aktivitesinin döngüsünden ayrı olarak ele alınmalıdır.

4.5.10. UNMIK Misyonuna Katılan IPO’ların Kıtalaraya Göre Katılım Yüzdeleri

Misyonlarda yerel polislerin eğitilmesi ve kapasitesinin artırılması için yürütülen İzleme- Danışmanlık Yapma- Tavsiyede Bulunma faaliyetlerinin IPO’lar tarafından yerine getirildiği önceki bölümlerde açıklanmıştı. BM’nin BKO’larda görev alacak IPO’ların faaliyetlerini standart hale getirmek için birçok değişik eğitim programı yürüttüğü ancak tüm çabaya rağmen IPO’ların eğitilmesi konusunda çok fazla yol alınamadığı bilinmektedir. Dolayısıyla IPO’ların faaliyetlerini sürdürürken kendilerinden beklenen uluslararası standartlardan daha çok devletlerinin polislik standartlarını BM’ye

taşıdıkları bilinmektedir. Bu sebeple misyona katkı veren IPO'ların kendi ulusal polis teşkilatlarının gelişmişlik oranı, misyonda yürüttükleri faaliyetlerin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Genel olarak insani gelişmişlik listesinde üst sıralarda yer alan devletlerin polis teşkilatlarının alt sıralarda bulunan devletlere göre daha gelişmiş oldukları değerlendirilmektedir.

Grafik 31. UNMIK Misyonuna Katılan IPO'ların Kıtalara Göre Katılım Yüzdeleri

Grafik 31 incelendiğinde UNMIK'e IPO katkısı veren devletlerin önemli oranda Kosova'daki çatışmalardan doğrudan etkilenen Avrupa kıtasında, ikinci olarak Asya kıtasında ve üçüncü sırada ise Amerika kıtasında yer aldıkları görülmektedir. Ancak Avrupa kıtasının sadece en fazla katkı yapan kıta olmadığı aynı zamanda katkı oranının yıllar bazında artarak devam ettiği anlaşılmaktadır. Avrupa kıtası UNMIK'in ilk yılında misyona katılan IPO'ların tek başına %35'sini karşılarken 2006 yılına gelindiğinde bu oran % 60'a yaklaşmıştır. Avrupa haricinde diğer kıtaların katkısı ise hiçbir zaman %30'a yaklaşamamıştır. Dolayısıyla Avrupa devletlerinden gelen bu önemli katkı, KPS'in Avrupa standartlarında bir polis teşkilatı olarak eğitilmesi ve yapılandırılması konusunda en önemli faktör olmuştur.

SONUÇ

BM, milyonlarca insanın hayatını kaybettiği II. Dünya Savaşı sonrasında kalıcı ve sürdürülebilir barışın sağlanması amacıyla kurulmuştur. Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehdit edebilecek nitelikteki uyuşmazlıkların barış yolu ile çözülmesi hedeflenmiş olup barışçıl yöntemler ile sonuç alınamaması durumunda örgüte etkin kolektif tedbirlere başvurma yetkisi tanınmaktadır.

Bu yetkinin bir sonucu olarak, BM'nin uluslararası barışı tehdit eden kriz durumlarında çatışmaların sona erdirilmesi ve kalıcı barışın tesis edilmesini sağlamak amacıyla özellikle 1990'lı yıllardan sonra sıklıkla BKO'lara başvurduğu görülmektedir. İlk dönem BKO'ların görevi, çatışan taraflar arasında askeri birlikler konuşlandırma ve imzalanan ateşkes antlaşmalarının uygulanmasını izleme ile sınırlandırılmıştır. Ancak 1990'lı yıllara gelindiğinde ilk dönem BKO'ların yetersiz kaldığı görülerek genişletilmiş yapılara geçilmiş, görev alınan devletlerde adeta vesayet rejimini andıran çok daha karmaşık ve kapsamlı operasyonlar yürütülmüştür.

Bilindiği üzere BM, çatışma bölgelerine görevlendirme yaparken genellikle birbirinin aynısı sayılabilecek Yetki Belgeleri düzenlemekte ve görevlendirme yapılan bölgelerin coğrafi yapısı, çatışmaların kaynağı ve sosyo-ekonomik farklılıklar göz ardı edilmektedir. BM'nin son dönemde sosyal bilimlerde ve kamu diploması alanında sıklıkla kullanılan “*one-size-fits-all*” yaklaşımı nedeniyle birbirinden tamamen farklı özellikler taşıyan sorun bölgelerine aynı görev tanımı ve şablonunu uygulaması, söz konusu ülkede yürütülen misyonların başarısını olumsuz etkilemektedir. Elbette farklı coğrafyalarda, farklı motivasyonlarla başlayan çatışmalara aynı şablon uygulandığı durumlarda alınacak sonuçların da birbirinde farklı olması sürpriz olmayacaktır. Ancak çalışmamızın konusunu oluşturan MINUSTAH ve UNMIK misyonlarında gerek Yetki Belgeleri ile misyona verilen yetki ve sorumluluklar gerekse misyonlara kullandırılan kaynaklar açısından ciddi farklılıklar bulunduğu ve bu farklılıkların misyonların başarısına da doğrudan etkileyerek farklı sonuçlara sebep olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda çalışmamızda BM'nin genişletilmiş BKO'larından olan Haiti ve Kosova örnekleri seçilerek her iki devletin tarihi ve yaşanan çatışmaların kaynağına yer verilmiş, BMGK tarafından yetkilendirilen MINUSTAH ve UNMIK misyonlarının polise verilen yetkiler kapsamındaki başarısı karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Özellikle BKO'ların Yetki Belgeleri ile kendilerine verilen görevlerden, yerel polisin kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesi konusuna odaklanılmış ve görev bölgesindeki uluslararası polis kapasiteleri, personel sayıları ile yerel polis teşkilatlarının kapasite artırımına yaptıkları katkıları, suç sayıları üzerindeki etkileri, yapılan işbirlikleri ve sonuçları irdelenmiştir.

BKO'ların başarısını etkileyen birçok faktör olduğu kabul edilmekle birlikte çalışmamız, birbirinden coğrafi olarak çok uzak ve çatışmaların kaynağı açısından farklı MINUSTAH ve UNMIK misyonlarının Yetki Belgeleri'nde kendilerine yüklenen görevlerin karşılaştırılarak polislik faaliyetleri açısından başarılarının tespit edilmesi ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla birbirinden tamamen farklı iki çatışma türüne müdahale ve yerel polis kapasitelerin inşası konularında BM'nin verdiği desteğin polis özelinde başarısının tespiti, çalışmanın hedefini oluşturmuştur. Çalışmada BM'nin görev aldığı devlette kalıcı barış ve istikrar ortamını sağlama, hukukun üstünlüğünü tesis etme, yerel polis gücü kurma ve kapasitesini artırma konularında yaptığı çalışmalar incelenmiş Haiti'de kurulan MINUSTAH misyonunun başarısız, Kosova'da kurulan UNMIK misyonunun ise başarılı olduğu hipotezi test edilmiştir.

Birbirinden farklı birçok faktörün etkisiyle şekillenen bölgesel çatışmaların sadece BKO'lar aracılığıyla sona erdirilmesi beklentisi hiç şüphesiz gerçekçi değildir. Aynı şekilde Yetki Belgesi'nde yer verilen birbirinden çok farklı ve kapsamlı görevlerin BKO tarafından tamamen gerçekleştirilmesinin de mümkün olmayacağı kabul edilmelidir. Ancak misyonun başarısındaki ilk şartın, uluslararası polis güçlerinin demokratik kurumların işlemlerini sağlayacak politik atmosferi oluşturma görevinin olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla toplamda 13 yıl süren MINUSTAH ve 9 yıl süren UNMIK misyonlarının, yerel polis kapasitesinin gelişimi ve suç sayıları üzerindeki etkileri detaylı analiz edilerek hipotezimiz doğrulanmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmasında Haiti ve Kosova'da yürütülen BKO'ların detaylı incelenmesi yapılırken aynı zamanda gelecekte görev alacak yeni operasyonlara ışık tutabilecek bazı sonuç ve değerlendirmelerin yapılması da amaçlanmıştır. Ayrıca her iki misyonun Yetki Belgeleri kapsamında kendilerine verilen görevlerin daha farklı nasıl yapılabileceği ve bu yolla belirlenen hedeflere daha önce ulaşılmasının mümkün olup olmayacağı da tartışılmıştır.

BKO'ların başarısını tartışmaya yer bırakmayacak kesinlikte ortaya koymak maalesef mümkün olamamaktadır. Araştırmacıların farklı başarı ölçütleri kullanması sebebiyle aynı BKO'nun başarısı hakkında bazen taban tabana zıt değerlendirmeler yapılabilmektedir. Misyonların başarı değerlendirmesi, çalışmayı yapan akademisyenin kendi oluşturduğu bir takım sübjektif ölçütler üzerinden yapılabilmektedir. Dolayısıyla çalışmamızda ortaya konan başarı ölçütleri de üç değişik kıtada yetkilendirilen üç farklı BM BKO'da BM polisi olarak görev yapmam, uygulamaları ve sorunları bizzat yerinde görmem sebebiyle tarafımdan tasarlanmış, tez danışmanımın tavsiyeleri ve onayıyla son haline ulaşmıştır.

Çalışmamızda başarının ölçülmesi ile ilgili kullanılan ilk başarı ölçütü ***“misyonların Yetki Belgeleri”*** olarak belirlenmiştir.

BKO'ların, BMGK tarafından alınan kararlar doğrultusunda görev süresi, personel sayısı, misyonun hedefleri, tahsis edilen lojistik ve mali destek miktarının yer aldığı Yetki Belgesi ile kurulduğu bilinmektedir. Birbirinden farklı özelliklere sahip olan misyonlar için düzenlenen Yetki Belgeleri'nde temelde benzer görevler bulunmaktadır. Çatışmaların durdurulması, sivillerin korunması, hukukun yeniden hakim kılınması, insan haklarının korunması, serbest ve demokratik seçimlerin yapılması, yerel polis teşkilatlarının kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesi her misyonun Yetki Belgesi'nde yer almaktadır.

Bu açıdan bakıldığında BMGK'nin, benzer hedeflere ulaşmak amacıyla bazı misyonlar için personel sayısı ve lojistik destek miktarını yüksek tuttuğu, diğer misyonlarda ise bu kaynakların sınırlı şekilde tahsis edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla benzer hedeflere ulaşılması için görevlendirilen misyonun kullandığı yetkiler ile bu görevleri yürütecek personel sayısı ve sağlanan lojistik destek miktarı misyonun başarıya ulaşmasına doğrudan etki etmektedir.

MINUSTAH kendisinden önceki tüm geleneksel barışı koruma operasyonlarından farklı bir özellik taşımaktadır. Zira Haiti Misyonu, BKO'nın tarihsel zaman içinde değişen ve gelişen genişletilmiş barışı koruma operasyonlarında belirtilen görev tanımının ilk uygulaması niteliğindedir. Önceki operasyonlarda temel görev çatışmaların durdurulması, kalıcı barışın sağlanması ve seçimlerin güven içinde yapılmasının sağlanmasıdır. Oysa bu yeni misyonun Yetki Belgesi'nde *“demokrasinin*

yeniden tesisi” gibi daha önce hiçbir misyon tarafından yerine getirilmemiş iddialı bir görev tanımlanmıştır.

MINUSTAH’ın Yetki Belgesi’ne göre BM polisinin öncelikli görevi, ülkede yaygın şekilde devam eden şiddet olaylarını durdurmak ve güvenli bir ortam sağlamak konusunda Geçici Hükümete destek olmaktır. Bunun yanı sıra demokratik kurallara ve insan haklarına saygılı bir yerel polis teşkilatının yeniden yapılanmasının sağlanması, bu yeni birimin personel seçimi ve işe alım süreçlerinin izlenip desteklenmesi verilen görevler arasındadır. Bu faaliyetler yerine getirilirken yerel polisin eğitilmesi ve iş başında denetlenip yol gösterilmesi amaçlanmıştır. MINUSTAH’a verilen bir diğer önemli görev de uluslararası polis ve asker gücüyle, çatışan grupların silahlardan arındırılması sürecinde ve sivillerin çatışmalardan korunması çabalarında hükümete yardımcı olunmasıdır.

Kosova’da görevlendirilen UNMIK incelendiğinde BM tarihinin o güne kadarki en kapsamlı Yetki Belgesi’ne sahip olduğu görülmektedir. Zira BM, Kosova’da gücün paylaşımı konusunda bir ayrım yapmayarak yasama, yürütme ve yargı erklerinin tamamını, yani klasik bir devletin tüm yetkilerini geçici yönetimin başındaki SRSG’ye vermiştir. Bu olağanüstü yetkilerle yola çıkan UNMIK, Kosova’dan çekilmek zorunda kalan Belgrad yönetiminin yerine geçerek tüm yönetim birimlerinin sorumluluğunu üzerine almıştır.

UNMIK Yetki Belgesi dikkatlice incelendiğinde daha önceki hiçbir BKO’da rastlanılmayan bir görev kapsamına sahip olduğu da görülmektedir. UNMIK’e verilen görev sadece güvenliğin sağlanması, hukukun tesis edilerek sivil yönetime geçiş gibi klasik yetkiler olmayıp aynı zamanda “*demokratik toplumun ihtiyaç duyduğu tüm kurumların inşa edilmesi*” gibi çok geniş sorumlulukları da kapsamaktadır. Demokratik kurumların kurulması ve geliştirilmesi, yerel yönetimlerin idaresi, altyapının yeniden inşa edilmesi, insan haklarının güvence altına alınması ve mültecilerin güvenli geri dönüşünün sağlanması sorumlulukların bazılarıdır. UNMIK için uluslararası toplumdan talep edilen polis sayısı diğer BKO’larda görevlendirilen polis sayısına göre oldukça fazladır. Hatta tüm misyonlar içinde görevlendirilen en fazla personel sayısıdır. Ancak Yetki Belgesi ile polise verilen kapsamlı görevler dikkate alındığında bunun bir gereklilik olduğu da anlaşılmaktadır.

Yetki Belgeleri açısından her iki misyon yukarıda sayılan veriler ışığında analiz edildiğinde çoğu BKO’da olduğu gibi MINUSTAH için de önceliklerden birinin yerel bir polis teşkilatı kurmak ve kapasitesini artırmak olduğu görülmektedir. Ancak BM polisinin kalıcı istikrar ve barışın sağlanması yönünde yürütülecek faaliyetleri, yerel polisin eğitilip izlenmesi ve kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi ile sınırlandırılmıştır. Kosova’da görevlendirilen UNMIK’e ise yukarıda verilen sorumluluklara ek olarak tüm polislik yetkilerini bağımsız kullanabilme yetkisi (*executive power*) verilmiştir. Bunun dışında Kosova için tahsis edilen kaynakların ve personel sayısının da oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Haiti’de geleneksel BKO’da rastlanan iç çatışmalar yaşanmamış, daha çok politik destek gören silahlı çeteler cinayet, insan kaçırma, tecavüz ve soygun gibi yaygın şiddet eylemlerinde bulunmuştur. MINUSTAH, Yetki Belgesi’nde açıkça yer verilmediği için bu adi suç türlerine müdahale etmemiştir. MINUSTAH’ta görev alan UNPOL’ün yetkisi yerel polisin co-location aracılığıyla takip edilerek gerekli olan alanlarda MMA faaliyetleri ile sınırlı tutulmuştur. Hâlbuki Kosova’da yetkilendirilen UNMIK misyonunun Yetki Belgesi, uluslararası polis gücüne KPS’in kurulup kapasitesinin artırılması görevinin yanı sıra tüm polisiye faaliyetleri yürütme yetkisini de vermiştir. Diğer bir deyişle yakalama, üst arama, ifade alma, devriye, ev arama, kontrol noktaları kurma vb. tüm polislik yetkilerini yerel polisten bağımsız olarak kullanma yetkisine sahip olmuştur.

Dolayısıyla çalışmamızın ilk başarı ölçütü olan **“misyonların Yetki Belgeleri”** karşılaştırıldığında UNMIK’in MINUSTAH’a göre daha kapsayıcı ve başarılı olduğu görülmektedir.

Çalışmamızın bir diğer başarı ölçütü görev alınan devletlerde işlenen **“suç sayıları”**dır. Bilindiği üzere çatışma sonrası toplumlarda mevcut kolluk kuvvetlerinin etkisiz hale gelmesi sonucu asayiş ve güvenlik ortamı bozulmakta, hırsızlık ve gasp gibi mala karşı işlenen suçlar ile tecavüz ve adam kaçırma gibi şahsa karşı işlenen suçlar başta olmak üzere tüm suç türlerinde artış olması olağan karşılanmaktadır. Ancak suç sayılarındaki artış trendi BKO görevlendirilmesinden sonraki yıllarda da devam ediyorsa misyonun arzu edilen seviyede etkisinin olmadığı ve başarısızlıkla sonuçlanabileceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla suç sayılarının artış veya azalış trendi, BKO polisince

yerel polisin kurulması ve kapasitesinin artırılması konusundaki başarısı ile ilgili fikir vermektedir.

Fakat çatışma sonrası toplumlarda gerçek suç sayılarına ulaşma konusunda genellikle ciddi problemler yaşanmaktadır. Zira gerek güvenlik güçlerinin kurumsal hafıza ve kapasitesini kaybetmiş olması gerekse mağdurların güvenlik güçlerine olan güvenlerinin kırılmış olması sebebiyle suçları rapor etmemesi, gerçek suç sayılarının kayda geçmesine engel olmaktadır. Buna karşın suç sayılarının güvenlik güçlerinin suçla mücadele konusunda aldığı yolu anlamak açısından eldeki tek veri olduğunu da dikkate almak gerekmektedir.

Ayrıca polis sayısının ve kapasitesinin artırılmasının vatandaşın polise olan güvenini artırdığı, vatandaşın kolaylıkla polise ulaştığı ve kayıt altına alınan suç sayısının bu sebeple de artmış olabileceği de göz önünde tutulmalıdır. Dolayısıyla artan suç sayısı her zaman başarısızlık olarak yorumlanmamalı, veri toplanan dönemde ülke içerisinde suç sayılarını etkileyecek diğer faktörlerin olup olmadığı da derinlemesine analiz edilmelidir.

Bu bağlamda Haiti’de MINUSTAH misyonunun son 6 yılı olan 2012-2017 döneminde ulaşılabilen 5 büyük suç türüne ait veriler analiz edildiğinde, **toplam suç** sayısında çok az bir oranda artış olduğu görülmüştür. Misyonun 2004-2017 yılları arasında görev yaptığı göz önünde tutulduğunda eldeki son 6 yılın verileri incelenerek misyonun başarısının ölçülmesinin doğru sonuca ulaştırmayacağı açıktır. Her ne kadar son 6 yılın toplam suç sayısında küçük bir artış kaydedilmiş olsa da suç türlerinin tek tek analiz edilmesinin gerçek durumun anlaşılmasında daha anlamlı sonuçlar vereceği değerlendirilmektedir.

Beş büyük suç türü ayrı ayrı incelendiğinde **“cinayet”** suçu için 2005-2017 döneminde elde edilen veriler, bu suç türünde çok önemli bir artış olduğunu göstermektedir. 2005 yılında 485 olan cinayet sayısı sonraki yıllarda bu sayının altına hiç düşmemiş, 2012 yılına gelindiğinde 1.077 ve 2014 yılında zirve yaparak 1.132’ye ulaşmıştır. Misyonun son iki yılında da cinayet sayısı binin altına düşmemiştir. Dolayısıyla MINUSTAH’ın 2005-2017 yılları arasında cinayet suçunun önlenmesinde **başarısız** olduğu anlaşılmaktadır.

Haiti genelinde 2005-2017 yılları arasında kayda geçen “*insan kaçırma*” suç verileri incelendiğinde bu suç türünde çok önemli bir düşüş olduğu görülmektedir. Ancak insan kaçırma suçunun özellikle ekonomik kriz ve güvenlik ortamının bozulduğu dönemlerde fırsat suçu olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Haiti’de özellikle deprem ve ekonomik kriz etkisiyle gıda fiyatlarının fahiş şekilde dalgalandığı zamanlarda zirve yapan insan kaçırma suçu kolay yoldan varlıklı insanların kaçırılıp karşılığında maddi kazanç sağlanması şeklinde devam etmiştir. Ülkede ekonomik durumun görece olarak düzelmesinin ve insani yardımlara ulaşılabilmesinin bu suçun işlenmesini doğrudan azalttığı bilinmektedir. Dolayısıyla MINUSTAH’ın insan kaçırma suçunun önlenmesinde başarılı olduğu görülse de bu suç türünün azalmasında polisin yaptığı katkıya şüpheyle yaklaşılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Haiti genelinde 2007-2017 yılları arasında kayıt altına alınabilen “*tecavüz*” suç verileri incelendiğinde cinayet suç verileri ile benzerlik gösterdiği ve çok önemli oranda artış trendi olduğu tespit edilmiştir. Çatışmalar sebebiyle evlerini terk etmek zorunda kalan ve çoğunlukla kalabalık kamplarda ikamete mecbur kalan savunmasız kadın ve çocuklara karşı işlenen tecavüz suçunun yaygın olduğu ve kayıtları tespit edilemeyen 2007 yılı öncesinde ise sayının çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Dolayısıyla MINUSTAH’ın tecavüz suçunun önlenmesinde de **başarısız** olduğu anlaşılmaktadır.

Haiti genelinde 2010-2017 yılları arasında kayıt altına alınabilen “*toplumsal olay*” suç verileri incelendiğinde önemli oranda artış trendi olduğu görülmektedir. Ancak toplumsal olayların ülkedeki politik belirsizlik, ekonomik kriz ve doğal afetler sonrasında artış gösterdiği de gözden kaçırılmamalıdır. Daha önce de belirttiğimiz üzere Haiti’de tarih boyunca yaşanan sosyal sınıf çatışmaları ve politik istikrarsızlık sebebiyle toplumsal olaylar normal hayatın bir parçası haline gelmiş, sıklıkla görülen doğal afetler de bu olayların sayısının artmasını tetiklemiştir. Bu bağlamda MINUSTAH’ın kalıcı demokratik ve istikrarlı bir politik ortam oluşturulmaması sebebiyle toplumsal olayların önlenmesinde de **başarısız** olduğu anlaşılmaktadır.

Haiti genelinde 2012-2017 yılları arasında kayıt altına alınabilen “*linç*” suç verileri incelendiğinde ise çok az oranda azalma olduğu görülmektedir. Ancak bu suç türünün toplumsal olaylar esnasında görüldüğü, politik çatışmaların engellendiği dönemlerde düşüşe geçmesinin normal olduğu ve artan polis sayısı ile doğrudan

ilişkisinin olmayabileceği de değerlendirilmelidir. Linç suçunun toplumsal olayların sayısı ile büyük benzerlik gösterdiği, toplumsal olayların arttığı yıllarda linç edilen insan sayısının da arttığı anlaşılmaktadır. MINUSTAH'ın kalıcı demokratik ve istikrarlı bir politik ortam oluşturmaması sebebiyle linç suçunun önlenmesinde anlamlı olmayan bir oranda azalma olduğu görülmektedir.

Kosova'da UNMIK misyonunun görev yaptığı 1999-2008 döneminde ulaşılabilen 6 büyük suç verileri analiz edildiğinde **toplam suç** sayısında önemli bir oranda artış olduğu görülmüştür. Ancak bu artış yakından analiz edildiğinde Kosova'da işlenen toplam suç sayısının 1999-2006 yılları arasında sabit kaldığı ve önemli bir artış olmadığı anlaşılmaktadır. Zira 2004 yılında ülke çapında yaşanan etnik çatışma sırasında yaşanan kargaşa ortamında suç sayılarında az bir oranda artış trendi yaşanmıştır. Ancak bağımsızlık sürecinde yaşanan olaylar sebebiyle suç sayıları 2007 yılında zirveye çıkmış ve bağımsızlığın ilan edildiği 2008 yılına kadar aynı oranda devam etmiştir. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında toplam suç sayısının önlenmesinde UNMIK misyonunun **başarılı** olduğu değerlendirilmektedir.

Altı büyük suç türü ayrı ayrı incelendiğinde ise **“cinayet”** suçu için 1999-2008 döneminde elde edilen veriler, bu suç türünde çok önemli bir azalma olduğunu göstermektedir. Her ne kadar 2004 Mart Olayları'nda ve bağımsızlık için gösterilerin yoğunlaştığı 2007 yılında az bir oranda artış trendi yaşandığı izlense de genel anlamda cinayet sayısının azaldığı ve UNMIK'in cinayet suçunun önlenmesinde **başarılı** olduğu anlaşılmaktadır.

Kosova genelinde 1999-2008 yılları arasında kayda geçen **“insan kaçırma”** suç verileri incelendiğinde ise bu suç türünde artış olduğu görülmektedir. Ancak insan kaçırma suçunun özellikle güvenlik ortamının bozulduğu dönemlerde fırsat suçu olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Veriler dikkatle analiz edildiğinde UNMIK'in ilk senesinde artan insan kaçırma suçu 2002-2006 yılları arasında minimum sayıya inerek yatay seyretmiş ve önemli bir başarı elde edilmiştir. Ancak 2007 yılında başlayan bağımsızlık yanlısı gösteriler sebebiyle tüm suç türlerinde olduğu gibi insan kaçırma suçunda da aynı oranda artış yaşanmıştır. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında insan kaçırma önlenmesinde UNMIK misyonunun **başarılı** olduğu değerlendirilmektedir.

Kosova genelinde 1999-2008 yılları arasında kayıt altına alınabilen **“tecavüz”** suç verileri incelendiğinde ise önemli oranda artış trendi olduğu görülmektedir. Ancak veriler derinlemesine incelendiğinde aslında diğer suç türlerinde olduğu gibi polisin tecavüz suçunun önlenmesinde de başarı sağladığı ve tecavüz suçunun 2006 yılına kadar yatay seyir izlediği ancak 2007 yılında gerçekleşen olaylar sırasında yaşanan güvenlik boşluğu sebebiyle tecavüz sayısının da önemli oranda arttığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında tecavüz suç sayısının önlenmesinde UNMIK misyonunun **başarılı** olduğu değerlendirilmektedir.

Kosova genelinde 1999-2008 yılları arasında kayıt altına alınan **“toplumsal olay”** suç verileri incelendiğinde ise önemli oranda artış trendi olduğu görülmektedir. Toplumsal olayların ülkedeki politik belirsizlik, ekonomik kriz ve doğal afetler sonrasında artış gösterdiği de gözden kaçırılmamalıdır. Bu kapsamda Kosova’da Sırp-Arnavut etnik çatışmalarının sonucu olarak yaşanan en küçük sorunun bile büyük çaplı gösterilere dönüştüğü unutulmamalıdır. Ancak veriler analiz edildiğinde toplumsal olay sayısının 2006 yılına kadar artış trendine sahip olmasına rağmen yatay seyrettiği, asıl sıçramanın yaklaşık 6 kat ile 2006 yılında yaşandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında toplumsal olayların diğer suç türlerini aksine artışta olduğu ve UNMIK’in bu suç türü ile mücadelede **başarısız** olduğu değerlendirilmektedir.

Kosova genelinde 1999-2008 yılları arasında kayıt altına alınan **“soygun”** suç verileri incelendiğinde ise polisin 2006 yılına kadar soygun ile mücadelede başarılı olduğu görülmektedir. Ancak diğer suç türlerinde olduğu gibi bağımsızlık mücadelesine girilen 2007 yılında etnik grupların birbirinden öç alma duygusu ile harekete geçtiği, toplumsal olaylar nedeniyle ortaya çıkan düzensizlik ortamını fırsat olarak kullandığı görülmektedir. Dolayısıyla 2006 yılına kadar olan dönemde soygun suçunun önlenmesine yönelik çalışmalarda UNMIK’in **başarılı** olduğu görülmektedir.

Kosova genelinde 1999-2008 yılları arasında kayıt altına alınan **“kundaklama”** suç verileri incelendiğinde ise bu suç türünde de 2004 ve 2007 yılında yaşanan gösteriler sırasında etnik grupların ev ve araçlarının kundaklandığı, diğer yıllardaysa sayının minimumda tutulabildiği görülmektedir. Dolayısıyla polisin olağan dönemlerde bu suçun önlenmesinde **başarılı** olduğu, iç çatışma seviyesine geline ve bağımsızlık taleplerinin tırmandırıldığı misyonun son yılında kapasitesinin **yetersiz** kaldığı anlaşılmaktadır.

BM BKO'larının başarısı için kullandığımız ölçütlerden birisi olan misyonlarda işlenen **suç sayıları** Haiti'de görevlendirilen MINUSTAH ve Kosova'da görevlendirilen UNMIK'in başarısının tespiti amacıyla için analiz edilmiştir. MINUSTAH'ın Haiti'de görevli bulunduğu 2004-2017 yılları arasındaki tüm suç verilerine ulaşamamıştır. Beş farklı büyük suç türünün her birinde ulaşılabilen 2012-2017 yıllarına ait veriler incelendiğinde suç sayısı toplamında artış olduğu, insan kaçırma ve linç suçlarında azalma görülmesine rağmen cinayet ve tecavüz suçlarında önemli oranda artış olduğu anlaşılmıştır. Diğer suç türleri seviyesinde olmasa da toplumsal olaylarda da artış gerçekleşmiştir.

UNMIK'in Kosova'da görevli olduğu 1999-2008 yılları arasında referans alınan 6 büyük suç türü incelendiğinde ise toplam suç sayılarında artış görülmektedir. Bunun yanı sıra insan kaçırma, tecavüz, toplumsal olay, soygun ve kundaklama suçlarında artış, sadece cinayet suçunda azalma kaydedilmiştir. Suç sayısındaki artış UNMIK misyonunun suçu önlemede başarısız olduğu görünümü vermekte ise de veriler dikkatlice analiz edildiğinde 1999-2006 yılları arasında toplumsal olaylar hariç tüm suç türlerinde azalma kaydedildiği, ancak 2007 yılında yaşanan ve bağımsızlığa giden süreçte toplumsal olayların arttığı ve ona bağlı olarak da diğer suç türlerinde artış olduğu anlaşılmıştır. Bu süreçte yaşanan suç artışının normal olmadığı ve uluslararası toplumu Kosova'nın bağımsızlığını tanımaya yönlendirmek için olayların özellikle tırmandırıldığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla Kosova özelinde suçla mücadelede 1999-2006 yılları arasındaki suç sayısı değişiminin dikkate alınmasının daha sağlıklı sonuç doğuracağı anlaşılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde başarı ölçütümüzün ikincisi olan suç sayılarının azaltılması konusunda Haiti'de görevlendirilen **MINUSTAH'ın başarısız**, Kosova'da görevlendirilen **UNMIK'in başarılı** olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmamız diğer bir başarı ölçütü "**yerel polis sayısının artırılması**"dır. MINUSTAH misyonunun HNP sayısının artırılması ile ilgili yaptığı çalışmaların sonucu olarak 2004 yılında 2.500 olan yerel polis sayısı, misyonun sonlandığı 2017 yılında 14.000 olarak gerçekleşmiştir. MINUSTAH misyonunun 13 yıl içerisinde HNP'nin sayısal kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmaları azımsanacak bir ilerleme değildir. Ancak misyonun ilk 3 senesinde yakalanan artış hızı ilerleyen yıllarda sağlanamamış, özellikle de 2009-2013 yılları arasında HNP sayısı 10.000 civarında kalmıştır. MINUSTAH tarafından ülkedeki temel polislik faaliyetlerinin yürütülmesi için planlanan

asgari polis sayısının 12.000 olduğu dikkate alındığında HNP sayısının misyonun sadece son 3 yılında bu minimum seviyenin üzerine çıkabildiği görülmüştür.

Kosova’da ise UNMIK’in kurulduğu 1999 yılında sadece 200 olan polis sayısının, sadece bir yıl içinde yaklaşık 12.5 kat hızında büyüyerek 2.516’ya çıktığı, sonraki iki senede tekrar 2 kat artarak 2002 yılında 5.240’a ulaştığı görülmektedir. Dolayısıyla misyonun ilk 3 senesinde polis kapasitesinin artırılması konusunda UNMIK’in çok önemli bir başarı sağladığı anlaşılmaktadır. Elbette polis sayısının hızla artırılması suçlarla etkin mücadele ve kalıcı barışın sağlanması konusunda UNMIK’e ciddi oranda katkı vermiştir. Kapasite artırımı 2006 yılında 7.000’den fazla polis sayısına ulaşılan kadar devam etmiş ve misyon kapanana kadar yatay seyirde devam etmiştir. Bu verilere göre Kosova’nın ihtiyacı olan KPS sayısına 6 yıl içerisinde hızlı şekilde ulaştığı görülmektedir.

Yerel polisin sayılarının artırılması incelenirken sadece sayılar üzerinden değerlendirme yapmak yanıltıcı olabilmektedir. Ancak başarıyı etkileyen temel faktörlerden birisi de hizmet ürettiği nüfusa yetecek oranda polis sayısına ulaşılmış olmasıdır. Zira karşılaştırmaya konu olan devletlerin nüfus yoğunluğu birbirinden farklı olabilmektedir. Önceki bölümlerde her 100.000 vatandaş için görevlendirilen uluslararası polis sayısı ortalamasının 220, AB ortalamasının ise 318 olduğuna yer verilmişti.

MINUSTAH’ın 2004-2007 yılları arasındaki görevi sırasında vatandaş/polis oranının 3 kattan fazla artarak 100.000’de 28’den 81’e yükseldiği görülmektedir. 2008-2013 yılları arasında ise vatandaş/polis oranı yatay bir seyir izleyerek 89-98 bandında kalmıştır. 2014 yılında ilk defa 100’ün üstüne çıkan vatandaş/polis oranı MINUSTAH’ın kapandığı 2017 yılında ancak 127 olarak gerçekleşebilmiştir. Uluslararası oranın 220 polis olduğu dikkate alındığından MINUSTAH’ın 13 yıllık görev süresi sonunda HNP’nin kapasite artırımı çabalarında **başarısız** olduğu anlaşılmaktadır.

UNMIK’in görevlendirildiği 1999 yılındaki vatandaş/polis oranının sadece 100.000’de 11 olduğu, ancak ilk senenin ardından 13 kattan fazla artarak oranın 148’e ulaştığı ve MINUSTAH’ın 13 sene içerisindeki kapasite artışını sadece bir yılda geçtiği görülmektedir. Misyonun kuruluşundan sonraki 3 yıl içinde ise vatandaş/polis oranı ciddi biçimde artarak uluslararası oranı aşmış ve 308’e ulaşmıştır. Sonraki yıllarda AB ortalaması olan 318 de geçilerek 2006 yılında 421 ile zirveye ulaşılmış ve misyonun

kapandığı 2008 yılında 403 olarak gerçekleşmiştir. Uluslararası ve AB standartları baz alındığında UNMIK'in yerel polis kapasitesinin artırılması açısından oldukça önemli bir **başarıya** imza attığı ve birçok gelişmiş devletten daha iyi bir orana ulaştığı görülmektedir.

Misyonların yerel polis sayısını artırma konusundaki başarısı incelenirken görev alınan devletlerin başlangıçtaki polis kapasitesinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Haiti'nin uzun siyasi tarihi boyunca polis teşkilatı olmayıp bu görev ordu içinde görev verilen küçük bir grup tarafından yürütülmüş, ordunun görev almadığı ya da askeri varlığın bulunmadığı hiçbir bölgede polisiye hizmetler sağlanamamıştır. Ayrıca bu görevi yürüten personelin polisiye hizmetleri sunmak bir yana temel eğitimden dahi yoksun olduğu bilinmektedir. Güvenlik hizmeti doğası gereği sivil karakterli bir hizmet olup askeri mantıkla üretilen bu hizmetin yeniden ele alınması ve kurumların yeniden yapılandırılması daha uzun bir zaman almaktadır.

Kosova'da ise YSFC zamanında merkezi hükümete bağlı yerel polis teşkilatı görev yürütmekteyken 1980 yılında Devlet Başkanı Josip Broz Tito'nun ölümü sonrası başlayan etnik çatışmalar sebebiyle yerel teşkilata olan güven azalmıştır. Ancak güçlü YSFC döneminin diğer kurumları gibi polis teşkilatının da ülke genelinde konuşlanmış eğitilmiş ve etkili bir teşkilat olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. UNMIK'in ilk yıllarında IDP Kampları'nda zorunlu olarak ikamet eden eski polisler hızla bulunmuş ve yeni polis teşkilatı KPS'de istihdam edilmiştir. Dolayısıyla BM BKO'ların göreve başladığı dönemde yerel polis teşkilatlarının kapasitesi karşılaştırıldığında Kosova'da Haiti'ye oranla daha hazır bir polis teşkilatı bulunduğu ve kapasitesinin artırılmasının nispeten daha kolay olduğu anlaşılmaktadır.

Yerel polisin suç sayıları üzerindeki etkisi incelendiğinde HNP'nin 2004 yılında 2.500 olan personel sayısının 2017 yılına gelindiğinde 14.000'e ulaştığı bilinmektedir. Ancak eldeki suç verileri incelendiğinde 2005-2017 yılları arasında cinayet ve tecavüz sayısında önemli bir artış, toplumsal olaylarda kısmi artış, linç sayısında sınırlı da olsa azalma ve insan kaçırma sayısında ise önemli oranda azalma olduğu tespit edilmiştir. Toplamda ise son 6 yılda verilerine ulaşılan 5 büyük suç türünde neredeyse hiç değişim olmamıştır. Bu açıdan bakıldığında HNP'nin kapasite artışının suçların azaltılmasıyla ilgili önemli katkı sağlamadığı görülmektedir.

KPS'in suç sayıları ile ilgili performansı incelendiğinde 1999'da yaklaşık 100 olan personel sayısının 2007 yılında yani misyon sonunda 7.000'in üzerine çıktığı bilinmektedir. 1999-2006 yılları arasında işlenen toplam suçlar açısından bakıldığında KPS'in suçları önlemede başarılı olduğu görülmektedir. 2007 yılında bağımsızlık talebi sebebiyle başlatılan şiddet tırmandırma sürecinde KPS'in suçları kontrol altına alma konusunda etkisiz kaldığı görülmektedir. Ancak bu dönemin olağanüstü özellikleri olan kırılgan bir dönem olması sebebiyle polisin başarısını değerlendirmek açısından uygun bir zaman dilimi olmadığını da dikkate almanın gerekliliği açıktır.

Yukarıda tartışılan konular ışığında başarı ölçütümüzün üçüncüsü olan yerel polis kapasitesinin artırılması ve suçların azaltılması konusundaki değerlendirmede Haiti'de görevlendirilen **MINUSTAH'ın başarısız**, Kosova'da görevlendirilen **UNMIK'in başarılı** olduğu sonucuna varılmıştır.

Misyonda görevlendirilen "**UNPOL Sayısı**" dördüncü başarı ölçütü olarak ele alınmıştır. BMGK'nin çatışma sonrası topluluklara müdahale ederken görevlendirdiği polis ve asker sayısı, o bölgede istikrarın ve barış ortamının sağlanmasında doğrudan etki eden faktörlerdir. Önceki bölümlerde tartışıldığı üzere BM'nin uluslararası krizlere müdahale etmek üzere hazırda bekleyen kendisine ait bir polis gücü bulunmamaktadır. BMGK tarafından BKO görevlendirilmesine karar verildikten sonra üye devletlere personel katkısı yapma çağrısı yapılmaktadır. BMGK tarafından Yetki Belgesi ile görevlendirilen UNPOL sayısı misyonun başarısı için büyük önem arz etmektedir.

Haiti'de Yetki Belgesi ile görevlendirilmesi planlanan maksimum IPO sayısı önceki misyonlara göre oldukça yüksek olup 1.671 olarak belirlenmiştir. Ancak 2004 yılında göreve başlayan MINUSTAH misyonunda IPO sayısı, 2007 yılına ulaşıldığında 760'ta kalmıştır. 2010 yılında ülkede yaşanan büyük deprem sonrası IPO sayısı hızla artırılarak 1.246'ya kadar çıkarılmış ve 2011 yılından sonra kademeli olarak azaltılarak misyonun son senesinde 654'e düşürülmüştür. Yine UNPOL'ün diğer bileşeni olan FPU sayıları incelendiğinde misyonun ilk 2 yılı sonunda yaklaşık 1.000'e ulaşan FPU sayısı 2009 yılına kadar değişmemiş ve 2010 yılından sonra hızla yükselerek 2.200'e ulaşmıştır. 2012 sonrası ise düşmeye başlayarak misyonun sonuna kadar 1.650-1.700 aralığında kalmıştır. Toplamda UNPOL sayısının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde 2004-2006 yılları arasında sayının hızla yükseldiği, 2007-2009 yılları arasında yatay seyrettiği, 2010-

2011 yılları arasında en üst seviyesine ulaştığı ve 2012-2017 yılları arasında kademeli olarak düştüğü görülmektedir.

Kosova’da ise UNMIK’in göreve başladığı 1999 yılında ilk görevlendirilen IPO sayısı 1.100 olmuştur. Hemen sonraki yılda IPO sayısı 3 kattan fazla artarak 3.454 olmuş, her yıl azalmakla birlikte 2002 yılına kadar 3.300’ün üzerinde kalmıştır. Sonraki 3 yılda kademeli olarak azalmaya devam ederek 2005 yılında 2.391’e, misyonun son üç senesinde de 1500’lere gerilemiştir. UNPOL’ün diğer bileşeni FPU sayıları incelendiğinde ise misyonun ilk 2 yılı sonunda yaklaşık 1.000’e ulaşan FPU sayısı, 2004 yılına kadar değişmemiş, misyonun son 3 yılında ise 345’te sabit tutulmuştur. Toplamda UNPOL sayısının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde 1999-2000 yılları arasında sayının hızla yükselerek 4.390 personele ulaştığı ve takip eden 3 yılda bu seviyelerde kaldığı, 2003 yılından sonra kademeli olarak azaltılarak misyon sonunda 1.850 seviyesine gerilediği görülmektedir.

MINUSTAH ve UNMIK misyonlarının IPO sayısı karşılaştırıldığında, BMGK’nin MINUSTAH için belirlediği IPO sayısı tavanının 1.671 olduğu ancak misyon süresince bu sayıya asla ulaşamadığı görülmektedir. IPO sayısı 2010 depremi sonrasında bile en fazla 1.246 olarak belirlenmiş ve sadece 3 yıl 1.000 üzerinde kalabilmiştir. UNMIK’in ise misyonun hemen başında ulaştığı 1.100 IPO sayısı neredeyse MINUSTAH’ın tüm görev süresi boyunca ulaştığı maksimum sayıya eşit olup sonraki yıllarda ulaştığı 3.454 sayısı ise MINUSTAH’ta görevli IPO sayısının yaklaşık 3 katına eşittir. Dolayısıyla misyonda yerel polisin eğitilmesi, kapasitesinin artırılması ve MMA faaliyetlerinin yürütülmesi ile ilgili asıl görevi üstlenen IPO sayısı açısından BMGK’nin Kosova’ya, Haiti’den çok daha fazla önem verdiği anlaşılmaktadır.

MINUSTAH ve UNMIK misyonlarının FPU sayıları karşılaştırıldığında, MINUSTAH’ın 2010 yılına kadar yaklaşık 1.000 civarında olan FPU sayısının 2010 depremi sonrası 2.201’e kadar arttığı ve 2012 sonrası azaldığı ancak misyon sonuna kadar 1.650 civarında kaldığı görülmektedir. Kosova’da ise FPU sayısı misyonun hemen başında 1.000 olarak belirlenmiş ve bu sayı 2004 olayları sonrası hızla düşürülmüş ve misyon sonuna kadar 345 olarak kalmıştır. Toplumsal olaylara müdahale için görevlendirilen FPU’lar açısından bakıldığında MINUSTAH’ın UNMIK’e oranla daha fazla FPU kapasitesine sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla BMGK’nin Haiti’de

öncelikli olarak kamu düzenini sağlamayı seçtiği, yerel polisin kapasitesinin artırılması amacını ikinci plana aldığı anlaşılmaktadır. Kosova’da ise tam aksine toplumsal olayları tehdit olarak algılamamış ve yerel polisin eğitilmesine önem vermiştir.

MINUSTAH’ın FPU ve IPO sayılarının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde her iki görevli türünün misyon içindeki sayılarının aynı dönemlerde artırıldığı ve azaltıldığı açıkça görülmektedir. Misyonun görev almasını takip eden ilk 2 senede önemli oranda artırılan personel sayısı 2009 yılına kadar yatay seyir göstermiş, 2010 yılındaki deprem sonrası ise büyük bir sıçrama gerçekleşmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken IPO sayısının deprem sonrası 1/3 oranında, FPU sayısının ise 1,5 katından fazla artmış olmasıdır.

Her iki misyonun IPO-FPU sayıları birlikte analiz edildiğinde MINUSTAH için görevlendirme yapılırken FPU sayısının yükselme trendinin IPO sayısına göre oldukça fazla olduğu UNMIK için ise FPU ve IPO sayısının aynı dönemlerde önce artış gösterip sonra düştüğü görülmektedir.

UNPOL sayıları ile ilgili veriler birlikte analiz edildiğinde coğrafi olarak Kosova’nın 2.5 katı olan Haiti’de yerel polisin eğitilmesi ve izlenmesi görevini yürüten IPO sayısının oldukça düşük kaldığı ve toplumsal olaylara müdahale için görevlendirilen FPU sayısının Kosova’dan fazla olduğu anlaşılmaktadır. Toplam UNPOL sayılarında BMGK’nin Kosova’ya çok daha fazla önem verdiği, bu sayede KPS’in kapasite artışının HNP’ye göre daha planlı yürütüldüğü görülmektedir.

Yine misyondaki UNPOL sayısının suç üzerindeki etkisi incelendiğinde MINUSTAH misyonunda görevlendirme sürecinin yavaş ve görevlendirilen UNPOL sayısının sınırlı olması sebebiyle suçların azaltılması konusunda katkısının fazla olmadığı anlaşılmaktadır. UNMIK’te ise tam tersine misyonun ilk yıllarında hızlıca maksimum sayıda UNPOL görevlendirilmesi sağlanmış olup tüm polislik faaliyetlerini üzerinde toplayan UNPOL’ün Kosova’da suçların azaltılması trendine önemli katkı yaptığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla çalışmamızın bir diğer başarı ölçütü olan misyonda görevlendirilen **“UNPOL Sayısı”** karşılaştırıldığında **UNMIK’in başarılı MINUSTAH’ın başarısız** olduğu değerlendirilmektedir.

Başarıyı etkileyen bir diğer faktör, çatışma sonrası bölgede görevlendirilecek **“BM BKO’nun müdahale hızı”**dır. Önceki bölümlerde değinildiği gibi çatışma sonrası

yapılan BKO görevlendirmelerinde müdahalenin henüz başında uluslararası toplum için kritik bir fırsat penceresi bulunmaktadır. Çatışma sonrası yerel halk sonu gelmeyen çatışmalardan yorgun düşmekte, uluslararası desteğin biran önce ulaşmasını beklemektedir. Yardımın gelmesi uzadığında çatışmanın taraflarının uluslararası topluma olan güveni ise kaybolmakta ve barış için gereken politik ortam ortadan kalkmaktadır. Bu sebeple Yetki Belgesi'nde belirlenen UNPOL sayısına hızla ulaşılması misyonun başarısını doğrudan etkileyen faktörlerdir.

Diğer bir ifade ile belirtirsek uluslararası müdahalenin ilk yılları misyonun başarısı için altın değerinde olup BKO'nun arzu edilen hedefe ulaşabilmesi için mümkün olan en kısa sürede personelini maksimize etmesi gerekmektedir. Bu açıdan veriler incelendiğinde MINUSTAH'ın Yetki Belgesi ile 1.671 olarak belirlenen IPO sayısına misyonun 13 yıllık görevi süresince hiçbir zaman ulaşamadığı görülmektedir. 2004 yılında göreve başlayan MINUSTAH misyonuna üye devletlerin yaptığı katkının hızı ve yetersizliği yüzünden 2007 yılına gelindiğinde misyondaki IPO sayısı sadece 760 ile sınırlı kalmıştır. Bir başka ifadeyle misyonun ilk 3 senesi tamamlandığında MINUSTAH, ihtiyacı olan IPO sayısının yarısına bile ulaşamamıştır. Dolayısıyla MINUSTAH yerel polisin kapasitesinin artırılması, eğitilmesi ve görev başında izlenmesi faaliyetlerini yürütecek yeterli personele ulaşamamıştır. Bu durum misyonun görev süresinin de 13 yıla uzamasına sebep olmuştur. IPO sayısının artırılması konusunda herhangi bir çalışma olmamasına rağmen 2010 yılında yaşanan büyük deprem planları değiştirmiş ve IPO sayısı hızla artırılarak misyon boyunca en yüksek seviyesi olan 1.246'ya kadar çıkarılmıştır. 2011 yılından sonra kademeli olarak azaltılan IPO sayısı misyonun son yılı olan 2017'de 654'e kadar düşürülmüştür.

Aynı kapsamda MINUSTAH'ın FPU sayıları incelendiğinde misyonun ilk 2 yılı sonunda 1.000'e ulaşan FPU sayısının 2009 yılına kadar değişmediği anlaşılmaktadır. 2010 depreminden sonra hızla yükselerek 2.200'e ulaşan FPU sayısı 2012 sonrası ise düşmeye başlayarak misyonun sonuna kadar 1.650-1.700 sayısı arasında kalmıştır. Toplamda UNPOL sayısının yıllar içindeki değişimi incelendiğinde 2004-2006 yılları arasında sayının hızla yükseldiği 2007-2009 yılları arasında yatay seyrettiği, 2010-2011 yılları arasında en üst seviyesine ulaştığı ve 2012-2017 yılları arasında kademeli olarak düştüğü görülmektedir. 2004-2017 yılları arasında görev yapan MINUSTAH'ın UNPOL

sayıları grafik üzerinde gösterildiğinde, tepesi 2011 yılı olan bir çan eğrisi şekli oluşturduğu dikkat çekmektedir.

Kosova’da ise UNMIK’in görevi başladığı 1999 yılında ilk görevlendirilen IPO sayısı MINUSTAH’ın aksine misyonun hemen başında 1.100 olmuştur. Bir sonraki yılda ise diğer hiçbir BKO misyonunda görülmeyen bir artış yapılarak IPO sayısı 3 kattan fazla artırılmıştır. Bu artış sonucu ulaşılan 3.454 IPO sayısı aynı zamanda misyon süresince görevlendirilen maksimum personel sayısıdır. Görüleceği üzere UNMIK henüz işin başında yerel polisin eğitim ve kapasite artışını destekleyecek en fazla IPO sayısına sahip olmuş ve bu avantajını misyon sonuna kadar sürdürmüştür. IPO sayısı yıllar içinde azalmakla birlikte 2002 yılına kadar 3.300’ün altına hiç düşmemiştir. Sonraki yıllarda azalmaya devam ederek 2005 yılında 2.391’e, misyonun son üç senesinde ise 1.500’lere gerilemiştir.

FPU sayıları incelendiğinde ise misyonun ilk 2 yılı sonunda yaklaşık 1.000’e ulaşan FPU sayısı 2004 yılına kadar değişmemiş, misyonun son 3 yılında ise 345’te sabit tutulmuştur. Diğer bir ifade ile belirtirsek UNMIK ihtiyaç duyulan FPU sayısına da ilk yılın sonunda ulaşabilmiştir. UNPOL sayısının toplamda yıllar içindeki değişimi incelendiğinde ise misyonun ilk iki yılında sayının hızla yükselerek maksimum sayı olan 4.390’a ulaştığı ve takip eden 3 yılda azalmakla birlikte aynı seviyelerde kaldığı, 2003 yılından sonra kademeli olarak azaltılarak misyon sonunda 1.850 seviyesine gerilediği görülmektedir. Dolayısıyla misyonun başlangıcında hızla yükselerek maksimum sayıya ulaşan toplam UNPOL sayısının doğrusal bir grafik çizerek azaldığı anlaşılmaktadır.

MINUSTAH ve UNMIK misyonlarının müdahale hızı karşılaştırıldığında UNMIK’in sadece MINUSTAH’tan çok fazla personele sahip olmadığı, aynı zamanda bu personelin misyon bölgesinde görevlendirilmesi konusunda da MINUSTAH’tan çok daha başarılı olduğu görülmektedir. UNMIK misyonun hemen başında maksimum personel sayısına ulaşmışken, MINUSTAH 13 yıl süren görev süresinin ancak ortalarında maksimum sayıya ulaşmıştır. Bu durum önceki senelerde yerel polisin kapasitesinin oluşturulması konusunda neden yeterince katkı veremediğini de açıkça göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında çatışma sonrası dönemde ortaya çıkan fırsatın değerlendirilmesi için gereken hızlı müdahale hususunda **UNMIK misyonun başarılı, MINUSTAH misyonunun ise başarısız** olduğu değerlendirilmiştir.

Misyonların başarısı için ortaya konan bir diğer ölçüt “**yerel polisin ülke genelinde yapılanması**”dır. Misyonların yürütüldüğü bölgelerin coğrafi yapısı da başarıyı etkileyen faktörler arasında sayılabilir. BKO’lara bakıldığında Yetki Belgeleri ile verilen görevlerin çok büyük oranda benzerlik gösterdiği görülmektedir. Coğrafi olarak daha küçük ve nüfusu az olan devletlerde barış ve istikrar ortamının temin edilmesinin ve Yetki Belgesi’nin uygulanmasının coğrafi olarak büyük ve nüfusu fazla olan devletlere oranla daha kolay olduğu değerlendirilmektedir. Coğrafi olarak büyük olan devletlerde yerel polisin eğitilip donatılması ve devletin tamamında güvenliği sağlayabilecek kapasiteye ulaştırılması uzun zaman almaktadır.

Karayıpler Bölgesi’nde Dominik Cumhuriyeti ile aynı adayı paylaşan Haiti’nin coğrafi olarak Kosova’dan yaklaşık 2.5 kat büyük olduğu ve nüfusunun ise Kosova’nın yaklaşık 5 katı olduğu görülmektedir. Haiti hem ana kara parçasından uzak olması sebebiyle hem de bağımsızlığını kazandığı 1804 yılından beri yaşadığı sosyo ekonomik çatışmalar sebebiyle altyapısı olmayan az gelişmiş bir devlet olmuştur. Günümüzde bile küçük kabilelerin yaşadığı karayoluyla ulaşılması oldukça güç olan kırsal köyler bulunmaktadır. Elektrik, su ve ulaşım hizmetlerinin sağlanamadığı bu küçük devlette sık sık tekrarlanan kasırga ve deprem gibi doğal afetler durumu daha da kötüleştirmektedir. Kosova ise eski YSFC’nin bir parçası olarak tüm altyapı çalışmaları tamamlanan ve her bölgesine kolaylıkla ulaşılabilen, Haiti’ye göre oldukça iyi eğitilmiş bir nüfus yapısına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca Balkanlar’ın kara Avrupası ile olan yakınlığı sebebiyle Avrupa devletleri kendi sınırlarına sıçrayacak bir çatışmanın büyümesine izin vermemiştir. Bu açıdan bakıldığında da devletlerin nüfus ve coğrafi yapısının MINUSTAH’ı başarısızlığa götürürken UNMIK açısından başarıya ulaştıran bir avantaj sağladığı görülmektedir.

Yerel polisin sayısının artırılması tek başına yeterli olmayıp coğrafi olarak ülke genelinde yapılanması da misyonun başarısını yakından ilgilendirmektedir. MINUSTAH’ın Haiti’de görev yaptığı 2014-2017 yılları arasında genel olarak odak noktası çatışmaların ve çete faaliyetlerinin merkezi durumunda bulunan başkent Port-au-Prince olmuş, ülkenin diğer bölgelerinde yapılanma sağlanamamıştır. 2017 yılında MINUSTAH Haiti’den çekilirken ülke genelindeki 570 idari birimden sadece 261’de HNP yapılanması sağlanabilmiş, ülkenin coğrafi olarak yarısından fazlasında polis varlığı sağlanamamıştır.

Kosova’da ise UNMIK’in göreve başladığı ilk günden itibaren tüm yerleşim birimlerinde KPS yapılanması çalışmalarına başlanılmıştır. Bir başka ifadeyle yerel polis teşkilatının kurulup kapasitesinin artırılması ve ülke genelinde görevlendirilmesi için planlamalar yapılarak ilk günden uygulanmaya başlanmıştır. Kosova’nın 5 şehri ve alt idari birimlerinde polis varlığı sağlanmış ve her etnik gruptan temsilcinin KPS için de yer almasına özen gösterilmiştir. Dolayısıyla **yerel polisin ülke genelinde yapılanması** konusunda **MINUSTAH’ın başarısız, UNMIK’in başarılı** olduğu tespit edilmiştir.

Bir diğer başarı ölçütümüz **“yerel polisin işbirliği konusunda istekli olması”**dır. BKO’ların başarılı olabilmesi için aynı zamanda yerel hükümetlerin ve kurumların da değişimi ve uluslararası yardımı kabul etmesi gerekmektedir. Ev sahibi devletin isteği ve desteği sağlanmadan uluslararası kuruluşların, yerel kurumların kapasitesini geliştirmesinin mümkün olmadığını gösteren çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Elbette ki çalışmanın başında belirtildiği gibi ev sahibi devletin onayı, BM’nin BKO’ların görevlendirilmesi için gereken temel prensiplerinden birisidir. BM bu ilkenin uygulanmasına özel önem vermekte ve onay alınmadan BKO görevlendirmemektedir. Burada bahsedilen ev sahibi devletin onay vermesi değil, yerel ortakların değişim ve kapasite artırımı konusunda niyetli ve istekli olmasıdır.

Polis özelinde bakıldığında ise yerel polis görevlilerinin uluslararası toplum tarafından kendilerine sunulan eğitim ve teknik yardım desteğine gösterdiği ilgi ve istek de BKO’nun başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. BKO görevlendirilen birçok devlette yerel polisin kendilerine destek vermeye gelen UNPOL’e mesafeli davrandığı, eğitim ve teknik desteğe gönüllü olarak katılmadığı ve genelde direnç gösterdiği izlenmektedir. Bu direnç BKO’nun kendilerine yüklenen sorumlulukları yerine getirememesi ya da beklenenden daha fazla zamanda sahada kalması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca BKO’ların genel itibariyle yerel polisin kurumsal yapılandırılmasına gösterdiği direnci kıracak herhangi bir yaptırım bulunmamaktadır. Dolayısıyla UNPOL görevlilerinin misyona vereceği katkı yerel polisin bu katkıyı gönüllü olarak kabul etmesi ile sınırlı kalmaktadır.

Geleneksel olarak BM polisi, görev aldığı misyonlarda SMART model olarak adlandırılan (*Supporting, Monitoring, Advising, Reporting and Training*) “Destekleme, İzleme, Danışmanlık Yapma, Raporlama ve Eğitim” faaliyetleri yürütmektedir.

Dolayısıyla BM polisinden kendisini yerel polis yerine koyarak kolluk faaliyetleri yürütmesi değil daha ziyade yerel kolluğu desteklemesi beklenmektedir. Bu sebeple BM polisinin yürüttüğü faaliyetler ancak yerel kolluğun benimsediği ölçüde başarıya ulaşmıştır.

MINUSTAH bu açıdan analiz edildiğinde misyonun uzun süre sahada kalması sonucu yerel poliste isteksizlik ve bıkkınlık oluşmuş, aynı konuda defalarca eğitim alan personelin kendilerini teknik olarak destekleme ve tavsiyede bulunmakla görevli olan UNPOL'e mesafeli davrandığı görülmüştür. Özellikle de HNP'ye yapılan silahlı saldırıların artması ve birçok HNP'nin hayatını kaybetmesi, personelin motivasyonunu düşürmüş ve uluslararası eğitim ve desteğe olan ilgileri azalmıştır. HNP'nin UNPOL'ün ülkedeki varlığına ve kendisine kurumsal kimlik kazandıracak reformları yapmasına gösterdiği direnç, MINUSTAH'ın HNP'ye verdiği katkıyı önemli ölçüde sınırlandırmıştır.

MINUSTAH personeli olarak görev yaptığım 2015-2017 yılları arasında Cite-Soleil Karakolu'nda yürüttüğümüz MMA faaliyetleri sırasında yerel polisin uluslararası polise saygı göstermediği, kendilerine tavsiye edilen konularda adım atmadıkları, işbirliğine ve bilgi paylaşımına gönüllü olmadıkları bizzat gözlemlenmiştir. IPO görevlilerinin de mevcut durumu raporlarına aktarmadıkları ve MMA faaliyetlerinin usulüne uygun şekilde sorunsuz yürütüldüğünü bildirdikleri görülmüştür. Aralarında benim de bulduğum IPO'ların MMA faaliyetlerinin olması gerektiği gibi ele alınmadığına yer verdikleri raporlar ise herhangi bir değişikliğe yol açmamıştır.

Kosova'da ise KPS'in seçim ve işe alım sürecinden itibaren yerel polisin eğitilmesi ve kapasitesinin artırılması faaliyetlerinin her alanında UNMIK'in aktif olarak yer alması, eğitim müfredatının AGİT profesyonellerince geliştirilmesi ve misyonun hemen başında çok sayıda IPO ile co-location faaliyetlerinin desteklenmesi yerel polisin istek ve ilgisini artırmıştır. Ayrıca her IPO'nun co-location yaptığı birimde gelişiminden sorumlu olduğu KPS'i izleyip gerekli gördüğü alanlarda bireysel olarak danışmanlık yapması nedeniyle KPS-IPO arasında güven ilişkisi gelişmiş ve bu sayede yerel polisin sürece desteği artmıştır. Bunun yanı sıra Akademi'deki eğitimden sonra saha eğitimine geçen ve halen aday memur statüsünde olan KPS personelinin, IPO'lar tarafından doldurulan performans raporu sonucunun olumsuz olması durumunda tekrar eğitime

gönderileceği ve performansının tamamen yetersiz bulunması halinde ise işini kaybedeceğini bilmesi, işbirliği konusunda daha istekli davranması sonucunu doğurmuştur.

Bu açıdan bakıldığında KPS personelinin, HNP personeline göre uluslararası desteği özümseme ve işbirliği konularında daha istekli olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu ilgiyi sağlama konusunda *MINUSTAH’ın başarısız, UNMIK’in ise daha başarılı* olduğu anlaşılmıştır.

Bir diğer başarı ölçütü olarak misyona katkı veren “*UNPOL’ün nitelik ve eğitim durumu*” alınmıştır. Kuşkusuz ki BKO’larda MMA faaliyetleri yürütecek uluslararası polisin niteliği ve eğitim durumu, misyonun başarısını ve yerel polisin kapasitesinin artırılmasını yakından ilgilendirmektedir. Dünyanın birçok farklı bölgesinden misyona katılan IPO’lar farklı polislik eğitimi, bilgi ve tecrübesine sahiptir. Misyonlarda görev alacak personele BM tarafından sorumlulukları ile ilgili standart eğitim verilemediği sürece IPO’ların kendi devletinin polislik anlayışı ve uygulamasını misyon bölgesine taşıması yadırganmamalıdır. Ayrıca tüm misyonlarda bulunan ortak sorunlardan birisi de devletlerin BM BKO’ya gönderdiği polislerin mesleki yeterliliğidir. Önceden iyi bir planlama yapılmaması, misyona gelmeden önce ya da misyondaki görev sırasında verilen eğitimlerin yetersizliği, misyon içinde sık sık yer değiştirme sebebiyle kurumsal hafızanın oluşturulamaması, personelin bilgi ve birikimine uygun birimlerde istihdam edilmemesi ve UNPOL seçimlerindeki beceri eksikliği bilinen akut problemlerdir.

Dolayısıyla dünyanın birçok devletinde farklı eğitim ve tecrübeye sahip olan personelin misyon içinde farklı uygulamalar geliştirmesi ve yerel ceza kanunlarını bilmemesi Yetki Belgesi’nin uygulanması konusunda ciddi problemlere yol açmaktadır. Yerel polisin kapasite artışı için davet edilen ve kendilerine danışmanlık yapacak, gerekli gördüğü alanlarda tavsiyede bulunacak uluslararası polisin yürürlükte olan yerel kanunlar ile ilgili en azından temel bilgiye sahip olmasının gerekliliği açıktır. Daha öncede yer verildiği gibi Yetki Belgesi’nde polise verilen sorumlulukları, senfoni orkestrasındaki çeşitli enstrümanlara benzetirsek, yeterliliğini bilmediğimiz bir grup insanın dünyanın dört bir yanından bir araya getirilip bazılarının ilk defa gördüğü ve eğitimini almadığı bu enstrümanları büyük bir ahenkle ve ustalık içinde çalması beklenmektedir.

Hâlbuki MMA faaliyetleri, normal polislik uygulamalarının tamamen dışında olup bu konuda yetiştirilmiş profesyonel eğiticilerin yürütebileceği çalışmalardır. BM Polis Birimi, bu eksikliğin farkında olduğundan 2018 yılında üye devletlerden eğitim uzmanlarını toplayarak çalışma grupları oluşturmuş ve BKO’da görev yapacak polislerin misyonda yaptıkları görevleri değişik başlıklar altında toplamış ve misyonda görev alacak personelin görev öncesi belirli merkezlerde bu ortak müfredata göre eğitimden geçirilmesi amaçlanmıştır.

Misyonlarda görev alacak personeli için müfredatı BM tarafından belirlenen ve oldukça kapsayıcı iki haftalık görev öncesi eğitim verilmesi gerekmektedir. Ancak bu eğitimin sorumluluğu ilgili üye devlete bırakılmakta, gerçekte bu eğitimin verilip verilmediği konusunda herhangi bir denetim yapılmamaktadır. Uygulamaya bakıldığında üye devletlerin büyük kısmının bu temel eğitimi personeline vermediği ve personelin misyonlara hazırlıksız gönderildiği gözlemlenmektedir. Kaldı ki bu iki haftalık eğitim misyonda yürütülen görevlerle ilgili olmayıp genelde misyon koşullarına hazırlık ve intibak ile ilgilidir.

MINUSTAH misyonu bu açıdan ele alındığında görev alan personelin çok büyük bölümünün yerel polisin eğitimi ve kapasitenin geliştirilmesi konusunda eğitimsiz olduğu anlaşılmaktadır. Bir haftalık uyum eğitimi sonrası misyon içinde görevlendirme yapılırken ilgili personelle yapılan mülakat sonrası atamalar yapılmıştır. Bu bir haftalık eğitimde co-location ve MMA faaliyetleri ile ilgili hiçbir içerik olmayıp, BM’nin yapısı, misyonun idari işleyişi, güvenlik tedbirleri ve Haiti’nin siyasi tarihi gibi genel konular ele alınmıştır. Ayrıca yerel halk ve HNP ile arzulanan düzeyde iletişim kuracak derecede Fransızca bilen yeterli sayıda UNPOL bulunamaması, Fransızca konuşan UNPOL’lerin ise çoğunlukla Afrika’daki eski Fransız sömürgelerinden gelen ancak misyonun ihtiyacı olan spesifik suçları soruşturacak özel niteliklere sahip olmayan personel olması BKO’nun başarısını sınırlamıştır.

Kosova’da ise UNMIK, ilk 1 yıl içerisinde KPS’i alanda izleyip eğitim verecek kendi bünyesinde çalışan yaklaşık 1.000 personele eğitim vermiştir. Müfredatı AGİT uzmanlarınca oluşturulan yerel polis teşkilatının kurumsal kapasitesinin artırılması ve MMA faaliyetleri konulu eğitimler, misyonda IPO’larca verilen destekle doğrudan ilgili tutulmuştur. Misyonun hemen başında UNMIK’te görevlendirilen IPO sayısının sadece

1.100 olduğu dikkate alındığında personelin % 91'inin yapacağı iş ile ilgili eğitimi görevin hemen başında aldığı anlaşılmaktadır. Böylece görev yapacağı alanda nelere dikkat edilmesi gerektiğini, hangi konularda eğitim ve danışmanlık vereceğini, misyon içinde oynayacağı rolü görevin hemen başında öğrenmiş olan personele sahip olunmuştur. Sonraki yıllarda UNMIK'e katılan diğer personelin de kademeli olarak aynı eğitimlerden geçirildiği ve bu şekilde misyonun Yetki Belgesi'nde yüklenen sorumlulukları yerine getirme konusunda önemli bir avantaja sahip olduğu görülmektedir. Bu misyonun başarısı için çok önemli bir aşamadır, zira BKO'ların çoğunda görev süresinin sonunda dahi UNPOL'ün sürdürdüğü görev ve yerel polisin kapasitesinin artırılması ile ilgili rolünü bilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla misyonda ***görev alan personelin eğitim durumu*** karşılaştırıldığında ***MINUSTAH'ın başarısız UNMIK'in ise daha başarılı*** olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızın bir diğer başarı ölçütü ***“personel katkısı veren devletlerin gelişmişlik oranı”***dır. BKO'ya personel katkısı yapan devletlerin gelişmişlik oranı BM misyonlarının etkinliğini ve başarısını doğrudan etkilemektedir. Üye devletin gelişmişlik oranı aynı zamanda BKO misyonunda görevlendirilen IPO'ların da eğitim ve gelişmişliğini göstermektedir. BM Kalkınma Programı tarafından hazırlanan İnsani Gelişim Endeksi sıralamasında üstlerde yer alan devletlerin polis teşkilatlarının alt sıralarda yer alan devletlerin polis teşkilatlarına göre kurumsal olarak çok daha iyi yapılanmış durumda olduğu açıktır. Ancak bu sıralama baz alındığında üst sıralarda yer alan gelişmiş devletlerin BKO misyonlarına personel katkılarının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Özellikle son dönemde Avrupa kıtasından yapılan personel katkısının önemli oranda azaldığı bilinmektedir. Avrupa devletleri BKO'lara personel göndermemekte önceliği AGİT ve AB'nin yürüttüğü barış misyonlarına vermektedir. Son dönemde misyonların genelinde Afrika kıtasından yapılan katkının arttığı anlaşılmaktadır. Avrupa kıtasından yeterli katkının alınamaması sebebiyle BM'nin Afrika kıtasında yer alan devletlerin polis teşkilatlarının eğitimi konusuna ağırlık verdiği bilinmektedir. Bu yolla hem Afrika'da görevlendirilen BKO'lara uluslararası polis katkısının sağlanması hem de Afrika kıtasından gelen yerel polisin Afrika'da görev yaparak kültürel farklılıklardan kaynaklanan problemlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Bu açıdan analiz edildiğinde MINUSTAH’a IPO katkısı veren devletlerin büyük oranda Afrika kıtasından geldiği anlaşılmaktadır. Haiti’de konuşulan dilin Fransızca olması sebebiyle BM, Fransızca bilen UNPOL gönderilmesi konusunda üye devletlere çağrıda bulunulmuştur. Ancak Fransızcanın eskisi gibi yaygın bir dil olmaması sebebiyle Avrupalı üye devletlerden misyona gönderilebilecek IPO sayısı sınırlı olmuştur. Aslında bu sorun günümüzde her misyonda yaşanmaya devam etmektedir. Devam eden ve sayıca kalabalık barışı koruma misyonlarının çoğunluğu Afrika kıtasında eski Fransız sömürgesi olan devletlerdir. Bir zamanlar diplomasi dili sayılan Fransızcanın yıllar içinde önemini kaybetmesi sebebiyle Fransızca konuşan sayısı hızla azalmış ve üye devletlerden gelen personel katkısı sınırlı kalmıştır. Fransızca konuşan personel ise yine eski Fransız sömürgesi olan, yakın tarihinde kendi devletinde barışı koruma misyonu görevlendirilen Afrika kıtasındaki devletlerden gelmektedir. Bu durum, henüz kendi devletinde polisin yeterince kurumsal olarak gelişmediği Afrika devletlerinden gelen personelin BKO’ya yapacağı katkıyı önemli oranda kısıtlamakta ve misyonların görev süresini uzatmaktadır.

MINUSTAH’a Afrika’dan sonra en fazla personel desteği veren kıta Haiti’deki çatışmaların doğrudan etki ettiği Amerika kıtasından, üçüncü sırada ise Avrupa kıtasından gelmiştir. Afrika kıtasının misyona gönderdiği personel sayısının % 25 - % 45, Amerika kıtasının personel sayısının % 20 - % 42 arasında değiştiği görülmektedir. Avrupa kıtasının ise % 5 - % 28 bandına katkı yaptığı izlenmektedir. Ancak Afrika ve Amerika kıtalarının Haiti’ye yıllar bazında katılım yüzdelerinin çok değişmediği, Avrupa kıtasının ise ilk 5 yıl % 25 üzerinde yaptığı katkının ardından 2009 sonrası Haiti’ye olan ilgisinin yıllar geçtikçe azaldığı görülmektedir.

UNMIK’e IPO katkısı veren devletlerin ise önemli oranda Kosova’daki çatışmalardan doğrudan etkilenen Avrupa kıtasında, ikinci olarak Asya kıtasında ve üçüncü sırada ise Amerika kıtasında yer aldıkları görülmektedir. Ancak Avrupa kıtasının sadece en fazla katkı yapan kıta olmadığı aynı zamanda katkı oranının yıllar bazında artarak devam ettiği anlaşılmaktadır. Avrupa kıtası UNMIK’in ilk yılında misyona katılan IPO’ların tek başına % 35’ini karşılarken 2006 yılına gelindiğinde bu oran % 60’a yaklaşmıştır. Avrupa haricinde diğer kıtaların katkısı ise hiçbir zaman % 30’a yaklaşmamıştır. Dolayısıyla Avrupa devletlerinden gelen bu önemli katkı, KPS’in Avrupa standartlarında bir polis teşkilatı olarak eğitilmesi ve yapılandırılması konusunda en önemli faktör olmuştur.

Misyonlara personel katkısı veren devletlerin gelişmişlik oranı karşılaştırıldığında MINUSTAH'a katkı veren devletler ile karşılaştırıldığında UNMIK'e katkı veren devletlerin daha gelişmiş oldukları ve bu sebeple **UNMIK'in daha başarılı** olduğu değerlendirilmektedir.

Bir diğer ölçüt "**uluslararası toplumun ilgi ve desteği**"dir. Uluslararası toplumun çatışma bölgesinde barış ve istikrar ortamının yeniden tesis edilmesi konusundaki kararlılığı ve birden çok uluslararası örgütün desteği misyonların başarılarına etki etmektedir. Bazı çatışma bölgelerine uluslararası toplum fazla ilgi göstermezken diğerlerine birden fazla uluslararası örgüt öncülük etmek için çaba sarf etmektedir. Genellikle bölgesel çatışma ve istikrarsızlığın başka bölgelere sıçrama ihtimali olan durumlarda birden çok örgüt sorumluluk almak istemektedir. Ancak bazen çatışma bölgesindeki zengin doğal kaynakların çıkarılması ve kullanımı konusunda söz sahibi olmak isteyen büyük devletlerin kendi ulusal ajandaları da birden çok uluslararası örgütün bölgeyle ilgilenmesine yol açmaktadır.

Uluslararası örgütlerin çatışma bölgesine gösterdiği ilgi, sorumlulukların paylaşılması ve Yetki Belgesi'nde yer alan görevlerin daha etkin şekilde yürütülmesi açısından avantaj sağlamaktadır. Değişik örgütlerin farklı özel alanlarda uzmanlıkları bulunmakta ve BKO'lara kapasite artırımı konusunda katkı vermektedirler. Ancak birden fazla uluslararası örgütün görev aldığı genişletilmiş BKO'larda bazen bu kurumların uyum ve koordinasyonu ile ilgili sıkıntı yaşanmakta, birbirinden bağımsız çalışan bu örgütler aynı konuda eğitim ve çalışmalar yaparak kaynakların boşa harcanmasına, enerji ve zaman israfına sebep olmaktadır. Koordinasyon sağlanması durumunda kaynakların aynı hedefe kanalize edilmesi ve tekrarlardan kaçınılması mümkündür.

MINUSTAH misyonuna bu açıdan bakıldığında uluslararası toplumun fazlaca ilgisini çekmediği görülmektedir. Aslında kriz Haiti'nin iç meselesi olarak ortaya çıkmış, evlerinden olan geniş halk kitleleri Haiti'yi terk ederek Amerika kıyılarına dayanınca düzensiz göç tehdidi ile karşı karşıya kalan ABD, uluslararası toplumu göreve davet etmiştir. Bu çağrı üzerine Haiti'de şiddetin sona erdirilmesi amacıyla CARICOM tarafından ortaya konan Aksiyon Planı'nın uygulanması, Grup of Six üyesi devletlere bırakılmıştır. Çatışmaların sona ermemesi üzerine ise BMGK tarafından kurularak

faaliyetlerine başlayan MINUSTAH, sadece polis için geliştirilen bazı projeler için ABD, Kanada ve Fransa gibi devletlerden sınırlı destek alabilmektedir.

UNMIK'in ise diğer BKO'larda çok fazla rastlanmayan şekilde farklı uluslararası kuruluşların desteğini aldığı görülmektedir. Yetki Belgesi'ne göre ülkenin tüm yönetim sorumluluğu SRSG'ye verilirken UNMIK faaliyetlerinin dört farklı sütuna ayrılarak yönetilmesi planlanmıştır. Birinci sütunda yer alan insani yardım faaliyetleri UNHCR sorumluluğuna verilmiştir. İkinci sütunda yer alan sivil yönetim BM tarafından UNMIK eliyle yürütülmüştür. Üçüncü sütunda yer alan kurumların inşası bölgesel bir örgüt olan AGİT sorumluluğuna bırakılırken, dördüncü sütunda yer alan yeniden yapılanma ve ekonomik gelişim faaliyetleri ise yine bölgesel bir örgüt olan AB'ye bırakılmıştır.

Ayrıca polis için hazırlanan eğitim müfredatı AGİT ve ABD Adalet Bakanlığı'na bağlı ICITAP uzmanları tarafından hazırlanmıştır. KPS bu anlamda, BM misyonları tarafından kurulan diğer yeni polis teşkilatlarına oranla önemli bir avantaja sahip olmuştur. Polis eğitimi alanında uluslararası alanda kabul görmüş, AGİT'in Polis Eğitimi ve Kalkınması Başkanı Steve Bennett, KPS için özel bir eğitim müfredatı tasarlamış ve eğitimin takibini bizzat üstlenmiştir. Elbette bazı BKO'larda uluslararası kurumlardan sınırlı şekilde destek alınması mümkün ancak hiçbir BM misyonunda Kosova örneğinde olduğu gibi üstlenilen sorumluluk uluslararası kuruluşlarca doğrudan paylaşılmamıştır.

Yukarıdaki veriler ışığında **“Uluslararası toplumun ilgi ve desteği”**nin kazanılması bakımından değerlendirildiğinde UNMIK'in MINUSTAH'a göre çok daha fazla başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Misyonların karşılaştırılması açısından son olarak **“BKO'nun devamlılığı”** başarı ölçütü olarak ele alınmıştır. BKO'ların başarıya ulaşmasında önemli etkenlerden birisi de kuşkusuz misyonların aynı Yetki Belgesi ile devamlılığının sağlanmasıdır. Çatışma bölgesinde kısa aralıklarla farklı isimlerle BKO görevlendirilmesi durumlarında çatışmanın sona erdirilmesi sağlanmış olsa da kalıcı istikrarın tesis edilmesi ve kurumların kapasitesinin artırılması mümkün olamamaktadır.

Önceki bölümlerde açıklandığı üzere bir BKO'nun kurulması ve Yetki Belgesi'ni uygulamaya geçirmesi kapsamlı ve karmaşık bir süreç gerektirmektedir. BM yetkililerinin müdahale edilecek çatışma bölgesinde yerel yetkililerle etkili iletişim kurması, karşılıklı güven tesis edilmesi ve misyonun görevlerini yerine getirmesi için

belli bir zaman dilimine ihtiyaç duyulmaktadır. Üst düzey görevlilerin sık sık değişmesi ya da BKO'larının kapanıp yerine yeni bir misyonun görevlendirilmesi bir önceki misyonun kurumsal hafızasının sıfırlanmasına ve tüm faaliyetlerin yeniden başlamasına yol açmaktadır. Dolayısıyla misyonun ve üst düzey sorumluların devamlılığı, BKO'nun başarısını ve arzulanan hedeflere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

MINUSTAH'ın Yetki Belgesi dikkatlice analiz edildiğinde, Haiti'yi kısa süreli BKO'lar ile destekleyen ve ülkenin kalıcı barış ve istikrar ortamına kavuşmasını sağlamadan erkenden çekilen uluslararası toplumun geçmiş deneyimlerden ders aldığını, kalıcı istikrarın sağlanabilmesi için daha uzun süreli ve kapsamlı planlar yaptığı görülmektedir. Daha önce yürütülen BKO'larda yerel polis teşkilatının kurumsal yapısının oluşturulamaması ve polis teşkilatına yeterli eğitimin verilememesi, ülkedeki çatışmaların durdurulamaması, suç sayılarının kontrol altına alınamaması ve dolayısıyla asayişin sağlanamaması sonucunu doğurmuştur.

Haiti'de değişik isim ve yönetim yapılarıyla 1993 yılından MINUSTAH'ın kurulduğu 2004 yılına kadar geçen sürede beş farklı BKO görevlendirilmiştir. Elbette önceki misyonların başarısız olmasının misyonların bütçe kısıtlamaları ve yeterli sayıda nitelikli personele sahip olamaması gibi birçok sebebi bulunmaktadır. Ancak hiç şüphesiz başarısızlığın en önemli sebebi misyonların kısa sürelerle görevlendirilmesidir. Her ne kadar MINUSTAH 2004-2017 arasında kesintisiz 13 yıl görev yapmış olsa da önceki misyonların kısa süreli görevlendirilmiş ve ülkede kurumsal yapılanmayı sağlayamamış olması sebebiyle belirlenen hedeflere ulaşamamıştır. MINUSTAH'ın görev süresinin hemen sonrasında Haiti'de bir diğer BM misyonu MINUJUSTH'un yetkilendirilmesi bile ülkede uluslararası toplumun desteğine olan ihtiyacın sona ermediğini göstermiştir. Mayıs 1965 yılından 2021 yılı sonuna tarihine kadar Amerika kıtasında tamamlanan 10 BKO'nun 6'sının Haiti'de görevlendirilmesi Haiti'nin çok uzun dönemdir istikrarsız olduğunu göstermektedir. Ayrıca 6 defa BKO görevlendirilen bir başka devlet bulunmamaktadır. Sadece bu sayı bile BM'nin Haiti'de istikrarı sağlamaktan çok uzak olduğunu simgelemektedir.

Her ne kadar kurulan barış misyonlarının her birisi BM çatısı altında ve biri diğerinin devamı niteliğinde görünüyorsa da her misyonun Yetki Belgesi, yönetim yapısı, üst düzey görevlileri ve bütçesi birbirinden farklıdır. Dolayısıyla misyonun görev

süresince elde edilen tecrübe, ev sahibi devlet yöneticileri ile kurulan ikili ilişkiler de kapanan misyonla beraber sona ermekte, yeni misyonla birlikte önceden elde edilen kazanımlar büyük oranda sıfırlanarak her şeye yeniden başlanmaktadır. Bu sebeple polisin eğitimi, profesyonelleşmesi ve kapasitesinin artırılması faaliyetleri de her kapanan misyonla birlikte kesintiye uğramakta, iyileştirme yapılacak alanlar yeni misyona katkı veren devletlerin kendi politik ajandalarına göre farklılaşmaktadır.

Kosova’da ise UNMIK’i kendisinden önceki barışı koruma operasyonlarından ayıran iki önemli temel özellik bulunmaktadır. Birincisi UNMIK’in ilk aşamadan itibaren güçlü bir bölgesel örgüt olan AGİT ile koordinasyonlu ve eş zamanlı olarak görev yapmış olmasıdır. Kosova’nın bağımsızlığını ilan ettiği 2008 yılı sonrası ise yine başka bir bölgesel güç olan EULEX ile birlikte önemli faaliyetler yürütmüştür. BMGK, 1999 yılında görevlendirdiği UNMIK’in 2008 yılına kadar görevine devam etmesine izin vermiş, değişik isimlerle başka bir barış operasyonuna yetki verilmemiştir. Dolayısıyla UNMIK, diğer bölgelerde görev alan operasyonların aksine uzun görev süresine rağmen başlangıçtan itibaren BM tarafından görevlendirilen Kosova’daki ilk ve tek barışı koruma misyonudur. Devamlılığın başarıda önemli olduğu göz önünde tutularak Haiti örneğinde olduğu gibi değişik isimlerle kısa süreli BKO’lar şeklinde yönetilmemiştir. UNMIK’in 1999 yılında NATO tarafından düzenlenen hava saldırı sonrası başlayan görevi 2008 yılında Kosova’nın bağımsızlığını kazanmasıyla EULEX misyonuna devredilmiştir. Ancak UNMIK’in görevi fiilen sona ermiş olsa da az sayıda uzman irtibat görevlisiyle halen görevine sürdürmektedir. Dolayısıyla resmi olarak BM’nin devam eden misyonları arasındadır.

İkinci önemli özelliği ise ismi “*Vesayet Rejimi*” olmasa da Kosova’nın tüm yönetim birimlerinin sorumluluğunu üstlenerek BM’nin üstü kapalı bir vesayet rejimi kurmuş olmasıdır. Bu yönetim tarzı BM Vesayet Konseyi’nin 1994 yılında faaliyetlerini askıya almasından sonra BM’nin ilk defa uyguladığı bir model olma özelliğini taşımaktadır. Böylece önceki BKO’lardan farklı olarak yakın tarihte ilk kez BM, bir bölgenin tamamını ve ortaya çıkan zorlukları toptan yönetme rolünü üstlenmiştir. UNMIK bu haliyle, yasama, yürütme ve yargı organlarının işleyişini, belediyelerin altyapı faaliyetlerini ve hatta merkezi vergi toplama rollerini de kapsayan geniş bir alanda çalışmaya başlamıştır. Aktardığımız bilgilerden de anlaşıldığı üzere şu an BM’nin devam eden misyonlarından olmasına rağmen bağımsızlığın ardından tüm yetkilerini EULEX’e

devreden UNMIK, 1999-2008 yılları arasında tek BKO ile yönetilmiştir. Dolayısıyla **“BKO’nun devamlılığı”** açısından **UNMIK’in daha başarılı** olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızın amacının birbirinden coğrafi, kültürel, etnik köken ve çatışmaların kaynağı açısından farklı iki devlette yürütülen BM BKO’ların başarısının karşılaştırılması olduğu daha öncede belirtilmiştir. Dolayısıyla birbirinden tamamen farklı iki çatışma türüne müdahale ve yerel kapasitelerin inşası konularında BM’nin verdiği desteğin polis özelinde başarısının tespiti, çalışmamızın ana hedefini oluşturmuştur. Bu çalışmada BM’nin bölgesel çatışmaları sona erdirmeye, görev aldığı devlette barış ve istikrar ortamını sağlama, hukukun üstünlüğünü tesis etme, yerel polis gücü kurma ve kapasitesini artırma konularında yaptığı çalışmalar incelenmiş ve tarafımızca oluşturulan başarı ölçütleri ışığında Haiti’de kurulan MINUSTAH misyonunun başarısız, Kosova’da kurulan UNMIK misyonunun ise başarılı olduğu hipotezi test edilmiştir.

Çalışmamızın bütünü içinde yer verildiği gibi birçok faktörün etkisiyle şekillenen bölgesel çatışmaların sadece BKO’lar aracılığıyla sona erdirilmesi beklentisi gerçekçi olmamaktadır. Aynı şekilde Yetki Belgesi’nde birbirinden çok farklı ve kapsamlı görevlerin BKO tarafından tamamen yerine getirilmesinin de mümkün olamayacağı açıktır. Ancak uluslararası polis güçlerinin demokratik kurumların işlemlerini sağlayacak politik atmosferi oluşturma görevinin misyonun başarısındaki ilk şart olduğu göz önüne alınarak yerel polis kapasitesinin gelişimi ve suç sayıları üzerindeki etkileri detaylı analiz edildiğinde toplamda 13 yıl süren **MINUSTAH’ın başarısız, 9 yıl süren UNMIK’in ise başarılı** olduğu hipotezimiz doğrulanmıştır.

Yine bu çalışmayla Haiti ve Kosova’da yürütülen BKO’ların detaylı incelenmesi yapılırken aynı zamanda gelecekte görev alacak yeni operasyonlara ışık tutabilecek bazı sonuç ve değerlendirmelerin yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca her iki misyonun Yetki Belgeleri kapsamında kendilerine verilen görevlerin daha farklı nasıl yapılabileceği, bu yolla belirlenen hedeflere daha önce ulaşılmasının mümkün olup olamayacağı, gelecekte benzer nitelikteki BM müdahalelerinin başarısı için ne tür operasyonel ve idari çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı araştırılmıştır.

Her iki misyonun başarı ölçütleri ile yapılan karşılaştırılmasından sonraki yıllarda görevlendirilecek benzer BKO’lar için ders niteliğinde sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi BKO’ların Yetki Belgesi’nde polise verdiği yetki ve sorumlulukların

sınırdır. MINUSTAH misyonunda uluslararası polisin temel görevi, yerel polis teşkilatının kurulması, kapasitesinin geliştirilmesi olarak belirlenmiş, yerel polisin seçimi, işe alımı, iş başında performansının değerlendirilmesi öncelikler arasında yer almamıştır. Ayrıca MINUSTAH'ta görev alan IPO'ların olaylara müdahale, suç şüphelilerini yakalama, arama yapma, devriye gibi temel polislik faaliyetlerini yerine getirme görevi olmamıştır. Bu durum, yerel polis teşkilatının kapasitesinin geliştirilmesine kadar geçen sürede boşluğa sebep olmuş ve suçların sayısının yıllar bazında artmasına sebep olmuştur.

UNMIK için oluşturulan Yetki Belgesi ise MINUSTAH'ın aksine yerel polis teşkilatının kurulması, personelin işe alınması, iş başında performansının değerlendirilmesi gibi süreçleri kapsarken aynı zamanda uluslararası polise yerel polisin tüm yetkilerini de kullanma ayrıcalığını tanımıştır. Bu sebeple UNMIK hem kendisini yerel polis yerine koyarak tüm suç olaylarına müdahale edebilmiş hem de suç şüphelilerinin yakalanmasını sağlayarak asayiş boşluğuna izin vermemiştir. Bu örnekten yola çıkarak bundan sonra görevlendirilecek misyonlarda uluslararası polisin, en azından misyonun ilk birkaç senesinde çatışma sonrası ortaya çıkabilecek asayiş boşluğunun doldurulması ve suçlara müdahale edilebilmesi amacıyla yetkilendirilmesi tavsiye edilmektedir.

Yine her iki misyonun karşılaştırılmasından MINUSTAH için belirlenen uluslararası polis sayısına misyonun hiçbir zaman ulaşamadığı ve görevlendirmenin yıllar bazında çan eğrisi şeklinde yapıldığı anlaşılmıştır. Diğer bir ifade ile belirtirsek MINUSTAH misyonu kurulduğunda yerel polisin kapasitesini inşa çalışmaları yapacak personel sayısı yeterli olmayıp, MINUSTAH'ın görev süresinin yarısı dolduğunda personel sayısı maksimuma ulaşmış ve sonraki yıllarda azalmaya başlamıştır. UNMIK'te ise UNPOL sayısı görevlendirme sonrası ilk yılda maksimum seviyeye ulaşmış ve ilerleyen yıllarda kademeli olarak azaltılmıştır. Yani UNMIK yerel polis ile ilgili süreci yürütecek ihtiyacı olan tüm personeli misyonun hemen başında görevlendirmiş ve yerel polis kapasitesi arttıkça UNPOL sayısı revize edilmiştir. Dolayısıyla önceki bölümlerde yer verilen ve altın fırsat olarak değerlendirilen çatışma sonrası ilk birkaç yıl UNMIK tarafından etkili şekilde kullanılmıştır. Bu örnekten yola çıkarak BMGK ve BM Polis Birimi'nin misyonun başarısı için teknik olarak ihtiyaç duyulacak tüm personeli mümkün olan en kısa sürede BKO'ya göndermesi tavsiye edilmektedir.

Yukarıda müdahalenin hızı ile ilgili yapılan tavsiyenin yanı sıra yerel polisin kapasitesinin geliştirilmesi ile ilgili olarak misyonda görevlendirilecek uluslararası polis sayısının da misyonun başında doğru hesaplanması gerekmektedir. MINUSTAH ve UNMIK misyonları karşılaştırıldığında Haiti’de toplamda 15.000 HNP yetiştirilmesi için IPO sayısının yaklaşık 1.600, Kosova’da ise toplamda 7.000 KPS yetiştirilmesi için IPO sayısının yaklaşık 3.500 olarak belirlendiği anlaşılmaktadır. BM Polis birimi tarafından aynı görev için yaptığı hesaplamaların ciddiyetten uzak ve gelişigüzel olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla bundan sonra aynı kapsamda görevlendirilecek BKO’ların polis sayısının hesaplanmasında devletlerin coğrafi büyüklüğünün, nüfusunun ve oluşturulması hedeflenen yerel polis teşkilatı sayısının da dikkate alınarak uzmanlarca tespit edilmesi ve uluslararası polis/yerel polis oranının sonraki tüm misyonlarda uygulanması tavsiye edilmektedir. Ayrıca yerel polis teşkilatı kapasitesi oluşturulurken vatandaş başına düşecek yerel polis sayısı konusunda uluslararası oranların baz alınması, bunun sağlanamaması durumunda asgari bir oran tespit edilmesi tavsiye edilmektedir.

Bilindiği üzere çalışmamızda başarı ölçütleri sıralanırken ev sahibi devletin isteği ve desteği sağlanmadan uluslararası kuruluşların, yerel kurumların kapasitesini geliştirmesinin mümkün olmadığı açıklanmıştır. Ancak BKO görevlendirilen birçok devlette yerel polisin kendilerine destek vermeye gelen uluslararası polise kuşkuyla baktığı, kendilerine sunulan eğitim ve teknik desteğe direnç gösterdiği izlenmektedir. BKO’ların genel itibarıyla yerel polisin kurumsal yapılandırılmasına gösterdiği direnci kırarak herhangi bir yaptırımı bulunmamaktadır. Dolayısıyla UNPOL görevlilerinin misyona vereceği katkı, yerel polisin bu katkıyı gönüllü olarak kabul etmesi ile sınırlı kalmaktadır.

Bu direnci kırmanın en hızlı ve sağlıklı yolu ise yerel polisin aldıkları eğitimi görevlerine yansıtıp yansıtmadıklarının uluslararası polis tarafından izlenip rapor edilmesidir. Aldıkları eğitim sonrası görev başında izlendiklerinin, performanslarının düzenli olarak ölçüldüğü ve objektif olarak değerlendirildiğinin farkında olan yerel polisin, değişim ve gelişime daha istekli olduğu Kosova örneğinden anlaşılmaktadır. Seçim, işe alım, eğitim ve iş başı performansının ölçülmesi UNMIK ve AGİT tarafından yakından takip edilen KPS polisinin işbirliğine daha açık olduğu tespit edilmiştir. MINUSTAH tarafından eğitilen HNP’nin ise üzerlerinde herhangi bir yaptırımı olmadığını bildiği uluslararası polisin tavsiyelerini dinlemediği, değişime yeterince ilgi

göstermediği görülmüştür. Dolayısıyla çatışma sonrası bölgelere BKO görevlendirilmesi yapılırken UNPOL, yerel polis ilişkisinin net olarak formüle edilmesi, yerel kolluk kuvvetlerinin performansının değerlendirilmesinin uluslararası polise bırakılması tavsiye edilmektedir. Bu sayede yerel polisin kendisine sunulan tüm eğitim faaliyetlerine ilgi ve desteğinin artacağı, işbirliğine daha yatkın olacağı değerlendirilmektedir.

Sonraki yıllarda görevlendirilecek misyonların başarılarının artırılması için BKO’larda MMA faaliyetleri yürütecek uluslararası polislerin niteliklerinin ve eğitim durumunun gözden geçirilmesinin mutlak bir gereklilik olduğu değerlendirilmektedir. Zira dünyanın birçok devletinde farklı eğitim ve tecrübeye sahip olan personelin misyon içinde farklı uygulamalar geliştirmesi ve yerel ceza kanunlarını bilmemesi Yetki Belgesi’nin uygulanması konusunda ciddi problemlere yol açmaktadır. Özellikle MMA faaliyetleri, profesyonel eğiticilerin yürütebileceği çalışmalardır. Dolayısıyla misyonlarda görev alacak tüm personel için müfredatı BM tarafından belirlenen ve oldukça kapsayıcı görev öncesi eğitim verilmesi gerekmektedir. Ancak bu eğitimin sorumluluğu ilgili üye devlete bırakılmamalı, BM eğitici sertifikası olan personel tarafından akredite olan Polis Akademileri’nde standart eğitimler düzenlenmelidir. BM Polis Birimi, bu eksikliğin farkında olduğundan 2018 yılında üye devletlerden eğitim uzmanlarını toplayarak çalışma grupları oluşturmuş ve BKO’da görev yapacak polislerin misyonda yaptıkları görevleri değişik başlıklar altında toplamış ve misyonda görev alacak personelin görev öncesi belirli merkezlerde bu ortak müfredata göre eğitimden geçmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın mutlak suretle devam ettirilmesi ve misyonda görev alacak tüm personelin görev alacağı alanda, standart eğitimden geçirilmesi misyonların başarısı için şiddetle tavsiye edilmektedir.

Yukarıda yer verildiği gibi BKO’ya personel katkısı yapan devletlerin gelişmişlik oranı da BM misyonlarının etkinliğini ve başarısını doğrudan etkilemektedir. Hiç şüphesiz üye devletin gelişmişlik oranı aynı zamanda BKO misyonunda görevlendirilen IPO’ların da eğitim ve gelişmişliğini göstermektedir. Ancak son dönemlerde gelişmiş devletlerin, özellikle de Avrupa devletlerinin misyonlara personel katkısının önemli oranda azaldığı bilinmektedir. Zira Avrupa devletleri BKO’lara personel göndermemekte önceliği AGİT ve AB’nin yürüttüğü barış misyonlarına vermektedir. Bu sebeple BKO’lara daha çok Afrika devletlerinin katkı verdiği, bunun sonucu olarak da misyonların başarısının bu devletlerin polis teşkilatlarının gelişmişliği ile sınırlı kaldığı

görülmektedir. BM Merkez Teşkilatı'nın üye devletlere personel çağrısı yaparken özellikle gelişmiş devletlerden yapılacak katkının artırılması için girişimlerde bulunması gerekmektedir. Bu devletlerin polis personelinin teşvik edilmesi amacıyla daha çok ücret ödenmesi de dâhil olmak üzere birtakım düzenlemelerin yapılması değerlendirilmelidir. Dolayısıyla bundan sonra görev alacak misyonlarda üye devletlerden alınan personel desteğinin belirli oranlara bağlanması ve coğrafi çeşitliliğin sağlanması tavsiye edilmektedir.

Uluslararası toplumun çatışma bölgesinde barış ve istikrar ortamının yeniden tesis edilmesi konusunda birden çok uluslararası örgütten destek alması misyonların başarılarına olumlu katkı vermektedir. Zira çalışmamız kapsamında analiz ettiğimiz örneklerden de anlaşıldığı üzere uluslararası örgütlerin çatışma bölgesine gösterdiği ilgi, sorumlulukların paylaşılması ve Yetki Belgesi'nde yer alan görevlerin daha etkin şekilde yürütülmesi açısından avantaj sağlamaktadır. Farklı örgütlerin farklı özel alanlarda uzmanlıklarının bulunması, BKO'lara kapasite artırımı konusunda katkı vermektedir. MINUSTAH ve UNMIK örnekleri karşılaştırıldığında MINUSTAH'ın az sayıda devletten sınırlı destek alabildiği, UNMIK'in ise diğer BKO'larda çok fazla rastlanmayan şekilde farklı uluslararası kurum ve kuruluşların desteğini aldığı görülmüştür. Özellikle kurumların inşası, bölgesel bir örgüt olan AGİT sorumluluğuna bırakılırken, yeniden yapılanma ve ekonomik gelişim faaliyetleri ise yine bölgesel bir örgüt olan AB'ye bırakılmıştır. Ayrıca polis için hazırlanan eğitim müfredatı AGİT ve ABD Adalet Bakanlığı'na bağlı ICITAP uzmanları tarafından hazırlanmış ve bu katkı misyonun başarısını doğrudan etkilemiştir. Bu örneklerden yola çıkarak BM karar vericilerinin BKO görevlendirmesi yaparken diğer uluslararası örgütlerin uzmanlıklarından yararlanma konusunda işbirliğine gitmesi tavsiye edilmektedir.

Çatışma bölgesinde kısa aralıklarla farklı isimlerle BKO görevlendirilmesi durumlarında kalıcı istikrarın tesis edilmesi ve kurumların kapasitesinin artırılmasının mümkün olmadığına çalışmamız kapsamında örneklerle yer verilmiştir. BM yetkililerinin müdahale edilecek çatışma bölgesinde yerel yetkililerle etkili iletişim kurması, karşılıklı güven tesis etmesi ve misyonun görevlerini yerine getirmesi için belli bir zaman dilimine ihtiyaç duyulmaktadır. Fakat üst düzey görevlilerin sık sık değişmesi ya da BKO'larının kapanıp yerine yeni bir misyonun görevlendirilmesi bir önceki misyonun kurumsal hafızasının sıfırlanmasına ve tüm faaliyetlerin yeniden başlamasına yol açmaktadır.

Dolayısıyla misyonun ve üst düzey sorumluların devamlılığı, BKO'nun başarısını ve arzulanan hedeflere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

Haiti ve Kosova örnekleri karşılaştırıldığında, Haiti'de değişik isim ve yönetim yapılarıyla 1993 yılından 2004 yılına kadar geçen sürede beş farklı BKO görevlendirildiği görülmektedir. Elbette önceki misyonların başarısız olmasının birçok sebebi bulunsa da başarısızlığın en önemli sebebi misyonların kısa sürelerle görevlendirilmesidir. MINUSTAH öncesi misyonlar kısa süreli görevlendirmeler sebebiyle kurumsal yapılanmayı sağlayamamış ve belirlenen hedeflere ulaşamamıştır. Kosova'da ise BMGK, 1999 yılında görevlendirdiği UNMIK'in 2008 yılına kadar görevine devam etmesine izin vermiş, değişik isimlerle başka bir barış operasyonuna yetki verilmemiştir. Dolayısıyla UNMIK, diğer bölgelerde görev alan operasyonların aksine uzun görev süresine rağmen başlangıçtan itibaren BM tarafından görevlendirilen Kosova'daki ilk ve tek barışı koruma misyonu olmuştur. Bu iki örneğin karşılaştırılmasından yola çıkarak BKO'ların başarılarının artırılması için planlama aşamasında titiz davranılarak, kısa süreli BKO ve Yetki Belgeleri'nden mümkün olduğunca kaçınılması tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

- AGOSTINHO Zacarias, Joaquim Alberto CHISSANO, *The United Nations and international peacekeeping*, IB Tauris, 1996.
- AKANDE Dapo, “The International Court of Justice and the Security Council: is there room for judicial control of decisions of the political organs of the United Nations?”, *International & Comparative Law Quarterly*, (1997), ss.309-343.
- AMNESTY INTERNATIONAL, Haiti: Armed groups still active Findings of Amnesty International Delegation, <https://www.amnesty.org/download/Documents/92000/amr360302004en.pdf>, 2004, (07.12.2018).
- ANDERSON Valerie, *Research methods in human resource management*, 2.b., London: Chartered Institute of Personnel and Development, 2009.
- ARSAVA A. Fusun, “BM Güvenlik Konseyinin İnsan Haklarını Koruma Rolü ve Güvenlik Konseyinin Yetkilerinin Dayanağı ve Sınırları”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 13, (2008), ss.1-15.
- BALIQI Bekim, “Security Sector Reform in Kosovo: From Institutional Transitions to the Democratic Consolidation”, *Iliria International Review*, 2, (2012), ss.24-31.
- BATAKOVIC D.T., Dragana VULICEVIC, *The Kosovo Chronicles*, Belgrade: Plato, 1992.
- BELLAMY Alex J., Paul WILLIAMS, *Peace Operations and Global Order*, London: Routledge, 2014.
- BENDIX Daniel, Ruth STANLEY, “Deconstructing local ownership of security sector reform: A review of the literature”, *African Security Review*, 17 (2), 2008, 93-104.
- BILDT Carl, *Peace Journey: The Struggle for Peace in Bosnia*, London: Weidenfeld & Nicholson, 1998.
- BİLGİN Çelik, *İttihatçılar ve Arnavutlar; II. Meşrutiyet Döneminde Arnavut Ulusçuluğu ve Arnavutluk Sorunu*, İstanbul: BÜKE Yayınları, 2004.
- BOUTROS-GALI, Boutros, “An agenda for peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping.” *International Relations*, 11(3), (1992), ss.201-218.
- BOUTROS-GALI, Boutros, *An Agenda for Peace. Second Edition with the New Supplement and Related UN Documents*, Newyork: UN Department of Public Information, 1995.
- BRADFORD Ben, “Police numbers and crime rates-a rapid evidence review”, *HM Isprectorate of Constabulary*, (2011), ss. 1-10.
- BUSS, Terry F., *Haiti in the Balance: Why foreign aid has failed and what we can do about it*, Washington DC: Brookings Institution Press, 2009.
- CHRISTOPHER Decker, D., “Enforcing Human Rights: the role of the UN civilian police in Kosovo”, *International Peacekeeping*, 13 (4), (2006), ss. 502-516.
- COUSENS Elizabeth M., Kumar CHETAN, Karin WERMESTER, *Peacebuilding as politics: cultivating peace in fragile societies*, London: Lynne Rienner Publishers, 2001.

- CRANE Keith, *Building a more resilient Haitian State*, Santa Monica: Rand Corporation, 2010.
- DANDEKER Christopher, James GOW, "Military culture and strategic peacekeeping", *Small Wars & Insurgencies*, 10 (2), (2007), ss.58-79.
- DIAZ Anthony, Ashley TRAPP, Annie FELDMAN, "Haiti Background Report", Lehigh University, (2008), lehigh.edu/~bm05/courses/Haiti_paper5.version2.pdf, (15.10.2021).
- DIEHL Paul F., *International peacekeeping (Perspectives on security)*, Baltimore: Johns Hopkins Univ. Press, 1993.
- DOBBIE Charles, "A concept for Post Cold War peacekeeping", *Survival*, 36 (3), (1994), ss.121-148.
- DORN A. Walter, "Intelligence-led Peacekeeping: The United Nations stabilization mission in Haiti (MINUSTAH), 2006-07", *Intelligence and National Security*, 24 (6), (2009), ss. 805-835.
- DOYLE Michael W., Nicholas SAMBANIS, *Making War and Building peace: United Nations peace operations*, Princeton University Press, 2006.
- DUBOIS Laurent, *Avengers of the new World: The story of the Haitian revolution*, Harvard University Press, 2005.
- ECKHARD Steffen, *International Assistance to Police Reform*, London: Macmillan Publishers, 2016.
- EUROPEAN COMMISSION, eurostat, Your key to European statistics, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190104-1>, (21.12.2018).
- FALK Richard A., "What future for the UN Charter System of War Prevention?", *American Journal of International Law*, 97(3), (2003), ss.590-598.
- FAURIOL Georges A., "Haitian Frustrations: Dilemmas for US Policy:", *Journal of Latin American Studies*, 28 (2), 1996, ss.531-533.
- FENTON Neil, *Understanding the UN Security Council, Coercion or Consent?*, London: Routledge, 2017.
- FRASER P.D., "Haitian Democracy Restored, 1991-1995", *International Affairs*, 1996 (2), s.428.
- GORMAN Laurie, "The Implications of Regional Peace Operations on United Nations Capacity for Peacekeeping", *Challenges of Effective Cooperation and Coordination in Peace Operations*, S (1), (2008), ss.1-21.
- GREEN Morgan, Jonathan FRIEDMAN, Richard BENNET, "Building the Police Force in a Security Vacuum: International Efforts in Kosovo, 1999-2001", *Innovations for Successful Societies*, Princeton University, 2012, <https://successfulsocieties.princeton.edu/sites/successfulsocieties/files/Kosovo%20Police%20ToU.pdf>, (13.12.2020).

- GREICEVCI Labinot, "EU Actorness in International Affairs: The Case of EULEX Mission in Kosovo", *Perspectives on European Politics and Society*, 12 (3), (2011), ss.283-303.
- GRIFFIN Michèle, Bruce JONES, "Building peace through transitional authority: new directions, major challenges", *International Peacekeeping*, 7 (4), (2000), ss.75-90.
- GRIFFIN Thomas M., *Haiti Human Rights Investigation: November 11–21, 2004*, Coral Gables, FL: Center for the Study of Human Rights, University of Miami School of Law. <http://www.lakounewyork.com/rap%F2%20Miami%20law%20school%20human%20rights%20stotzky-griffin.pdf>, (15.05.2020).
- HARTZ Halvor, "CIVPOL: The UN Instrument for Police Reform", *International Peacekeeping*, 6 (4), (1999), ss. 27-42.
- HEHIR Aidan, "Autonomous province building: identification theory and the failure of UNMIK", *International Peacekeeping*, 13(2), 2006, ss.200-213.
- HEINE Jorge ve Andrew S. THOMPSON, *Fixing Haiti: MINUSTAH and beyond*, New York: United Nations University Press, 2011.
- HILFT Bündnis Entwicklung, *World Risk Report*, 2016, https://collections.unu.edu/eserv/UNU:5763/WorldRiskReport2016_small_meta.pdf, (06.04.2020).
- IAIN King, Mason WHIT, *Peace at Any Price: How the World Failed Kosovo*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 2006.
- JOHNSTONE Ian, "The role of the UN Secretary-General: The Power Of Persuasion Based on Law", *Ege Global Governance*, 9 (4), 2003, s.441-458.
- JONES Clive, "Israeli counter-insurgency strategy and the war in South Lebanon 1985-97", *Small Wars & Insurgencies*, 8 (3), (2007), s. 82-108.
- JONES, S.G., J. WILSON, A. RATHMELL, J. RILEY, *Estalishing Law and Order After Conflict*, Santa Monica: Rand Coperation, 2005.
- JOVAN Ilić , "The Balkan Geopolitical Knot and the Serbian Question: Characteristics and Importance of the Geographical Position of the Balkan Peninsula", Belgrade: University of Belgrade, (1995), http://balkania.tripod.com/resources/history/ilic_balkan_knot.html, (01.11.2020).
- JUDAH Tim, *Kosovo: War and Revenge*, New Haven: Yale University Press, 2002.
- KARACA R. Kutay, Müge YÜCE, "Çin'in Afrika Kriz Bölgelerindeki Dış Politikasının Analizi: Darfur ve Güney Sudan Örnekleri." *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 29.1 (2020), ss.1-32.
- KARIM Sabrina, Gorman RYAN, "Building a more competent security sector: The case of UNMIL and the Liberian National Police." *International Peacekeeping*, 23(1), (2016), ss.158-191.
- KNUDSEN, T. B., C. B. LAUSTSEN, "The future of international trustesheep: comclusive reflections", ed. *Kosovo between war and peace: nationalism, peacebuilding and international trusteeship*, New York: Routledge, 2006.
- KNUDSEN, T. B., C. B. LAUSTSEN, *The politics of international trusteeship: Kosovo between War and Peace*, London: Routledge, (2006), ss.11-28.

- KOSOVA, *State Portal of the Republic of Kosova*, <https://www.rks-gov.net/EN/f39/republic-of-kosovo/kosovo>, (01.11.2020).
- KREPS Sarah, Sarah MAXEY, “Mechanisms of morality: sources of support for humanitarian intervention, *Journal of Conflict Resolution*, 62 (8), (2018) s.1822.
- KUHLE Lene, C. B. LAUSTSEN, “The Kosovo myth: Nationalism and revenge”, *Kosovo between War and Peace*, New York: Routledge, 2006.
- KUMAR Chetan, *Building Peace in Haiti*, London: Lynne Rienner Publishers, 1998.
- KUTLU Sacit, *Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.
- LEMAY-Hebert Nicolas, “State-building from the Outside-In: UNMIK and its Paradox”, *Journal of Public and International Affairs*, 20, (2009), ss.71-90.
- LEMAY-Hebert Nicolas, “United Nations Stabilisation Mission in Haiti (MINUSTAH)”, *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*, ed. J Koops, N MacQueen, T Tardy ve P Williams, Oxford University Press, (2015).
- LIPSON Michael, “A Garbage Can Model of UN Peacekeeping”, *Global Governance*, 13, (2007), ss.79-97.
- MAGUIRE Robert E., *Haiti Held Hostage: International responses to the quest for nationhood 1986-1996*, Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies, 1996, s.21.
- MALCOLM N., *The ‘Great Migration’ of the Serbs from Kosovo (1690): History, Myth and Ideology*, Oxford: Oxford University Press, 2009.
- MALONE David, *Decision-making in the UN Security Council: The Case of Haiti, 1990-1997*, Oxford University Press, 1998.
- MANAVOĞLU Zeynep, “NATO’nun Kosova’ya Müdahalesinin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği” *Review of International Law and Politics*, 4 (14), 2008, ss.27–51.
- MARC Alexandre, *Societal Dynamics and Fragility: Engaging Societies in Responding to Fragile Situations*, Washington DC: The World Bank, 2012.
- MARNIKA Maurice, “The rules of the game: The three guiding legal principles of peacekeeping”, *Peacekeeping & International Relations*, 25.1, (1996), ss. 3-21.
- MELVERN Linda, “United Nations Assistance Observe Mission Uganda-Rwanda (UNOMUR) and United Nations Assistance Mission for Rwanda I (UNAMIR I)”, *The Oxford Handbook of United Nations Peacekeeping Operations*, Oxford: 2015.
- MENDELSON Forman, Johanna, “Security sector reform in Haiti”, *International Peacekeeping*, 13 (1), (2008), ss.14-27.
- MILLER, Anthony J., "UNMIK: Lessons from the early institution-building phase." *New England Law Review*, 39 (9), (2004), ss.19-32.
- MOBEKK Eirin, “Enforcement of democracy in Haiti”, *Democratization*, 8 (3), 2001, ss.173-188.

- MOBEKK Eirin, *Identifying Lessons in United Nations International Policing Missions*, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/PP09_united-nations-international_policing.pdf, (15.08.2020).
- MOBEKK Eirin, “MINUSTAH and the Need for a Context-Specific Strategy: The Case of Haiti”, *Security Sector Reform and UN Integrated Missions: Experience from Burundi, the Democratic Republic of Congo, Haiti and Kosovo*, Geneva, Switzerland: Democratic Control of Armed Forces, (2008), ss. 113–168.
- MOBEKK Eirin, “The Missing Ingredient: Justice in the International Intervention in Haiti”, *International Relations*, 15 (1), (2000), ss.30-40.
- MOBEKK Eirin, *UN Peace Operations: Lessons from Haiti, 1994-2016*, London, Newyork: Routledge, 2017.
- MORRELL James, *The Governors Island Accord on Haiti, International Policy Report*, <http://www.haitipolicy.org/archives/Publications&Commentary/governors.htm>, 1993, (13.12.2018).
- MUGGAH Robert, “Securing Haiti's transition: reviewing human insecurity and the prospects for disarmament, demobilization, and reintegration”, *Small Arms Survey*, 2005, <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/B-Occasional-papers/SAS-OP14-Haiti-EN.pdf>, (10.12.2018).
- MYLONAS Christos, *Serbian Orthodox Fundamentals: The Quest for an Eternal Identity*, Budapest and New York: Central European University Press, 2003.
- NATO, *Background of the conflict*, <https://www.nato.int/kosovo/history.htm#B>, (03.04.2020).
- NATO, *Statement on Kosovo*, 1999, <https://www.nato.int/docu/speech/1998/s980611a.htm>, (01.12.2020).
- NELAN Bruce W., Sam ALLIS, “Road to Haiti”, *Time*, 144 (14), (1994), ss.32-38.
- NICHOLLS David, *From Dessalines to Duvalier: Race, Colour, and National Independence in Haiti*, New Jersey: Rutgers University Press, 1996.
- ÖZKANCA Dursun-Oya, CROSSLEY Katy-Frolick, “Security Sector Reform and Transitional Justice in Kosovo: Comparing the Kosovo Security Force and Police Reform Processes”, *Journal of Intervention and Statebuilding*, 6 (2), (2012), ss.121-143.
- ÖZKANCA Dursun-Oya, CROSSLEY Katy-Frolick, “Security sector reform in Kosovo: the complex division of labor between the EU and other multilateral institutions in building Kosovo’s police force”, *European Security*, 21 (2), (2012), ss. 236-256.
- ÖNCÜ Mehmet, “Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Hukukî Temelleri”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C.II, S.6, (2006), s. 31-57.
- ÖZDAL Barış, *Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı?*, 2.Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2020.
- ÖZDAL Barış, R. Kutay KARACA, 2. *Dünya Savaşı’nın Diplomasinin Gelişimine Etkileri, Diplomasi Tarihi II*, 2.b., Bursa: Dora Yayınları, 2020.

- ÖZDAL Barış, R. Kutay KARACA, *Diplomasi Tarihi I*, 4.b., Bursa: Dora Yayınları, 2020.
- ÖZLEM Kader, *Türkiye'nin Balkan Türkleri Politikası (1991-2014)*, Bursa: Dora Yayınları, 2016.
- ÖZLEM Kader, "1962-1979: Detente Dönemi'nde Diplomasi; Balkanlar'daki Gelişmeler", ed.Barış Özdal, R. Kutay Karaca, *Diplomasi Tarihi II*, 2.Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2020, s. 505.
- PACE Marie, Ketty LUZINCORT, *A Brief Background to Conflict in Haiti*, Cambridge MA: CDA Collaborative Learning Projects, 2010.
- PACE Marie, Ketty LUZINCOURT, *Haiti's Fragile Peace: A Case Study of the Cumulative Impacts of Peace Practice*, Cambridge MA: CDA Collaborative Learning Projects, (2009).
- PETERSON M. J., *The UN General Assembly*, London: Routledge, 2005.
- PETTIFER James, "British Policy towards the Kosova Liberation Army, 1996-2000", ed. Sabrina P. Ramet, Albert Simkus, *Civic and uncivic values in Kosovo: History, politics, and value transformation*, Budapest: Central European University Press, 2015, ss.75-92.
- POCOCK David, Jim WHITMAN, *After Rwanda: The Coordination of United Nations Humanitarian Assistance*, Springer, 2016.
- REÇBER Kamuran, *Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri*, 1.Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2012.
- REÇBER Kamuran, *Uluslararası Hukuk*, 3.Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2018.
- RIVARD Piché Gaëlle, "Security sector reform in Haiti since 2004: Limits and prospects for public order and stability, *Canadian Foreign Policy Journal*, 23(3), (2017), ss.292-306.
- ROCCA Roberto M.D., "A Short History of the Kosovar Albanians' Struggle for Independence, 1878–1998", *Civic and uncivic values in Kosovo : History, politics, and value transformation*, ed. Sabrina P. Ramet, Budapest and New York: Central European University Press, 2015.
- RUSU S, "Independent International Commission on Kosovo, The Kosovo Report. Conflict, International Response, Lessons Learned", *International Journal of Refugee Law*, 12 (4), (2000), ss.696-698.
- SANDER Oral, *Siyasi Tarih 1918-1994*, İstanbul: İmge Kitabevi, 21. Baskı, 2012.
- SCHMIDT Hans, *The United States Occupation of Haiti, 1915-1934*, New Jersey: Rutgers University Press, 1995.
- SCHUBERTH Moritz, "Disarmament, demobilization and reintegration in unconventional settings: the case of MINUSTAH's community violence reduction", *International Peacekeeping*, 24 (3), (2017), ss. 410-433.
- SHAW, Carolyn M., "Using Role-Play Scenarios in the IR classroom: An Examination of Exercises on Peacekeeping Operations and Foreign Policy Decision Making", *International Studies Perspectives*, 5 (1), (2004), ss. 1-22.

- SKENDAJ Elton, "International Insulation from Politics and the Challenge of State Building: Learning from Kosovo", *Global Governance*, 20 (3), (2014), s.460.
- STAHN Carsten, "Constitution without a state? Kosovo under the United Nations constitutional framework for self-government", *Leiden Journal of International Law*, 14, (3), (2001), ss. 531-561.
- STEPHEN Ryan, "United Nations Peacekeeping: A matter of principles." *International Peacekeeping*, 7(1), (2000), ss. 27-47.
- STODIEK Thorsten, "The OSCE and the creation of multi-ethnic police forces in the Balkans", Core Working Paper 14, Hamburg: Centre for OSCE Research, 2006.
- STROBEL Warren P., *Late-breaking foreign policy: The News Media's Influence on Peace Operations*, Washington: US Institute of Peace Press, 1997.
- TANIL Bora, *Bölgeler-Sorunlar Yugoslavya; Milliyetçiliğin Provokasyonu*, İstanbul: Birikim Yayınları, 1995.
- TROEBST Stefan, "Conflict in Kosovo: Failure of Prevention? An Analytical Documentation, 1992–1998", Flensburg: European Centre for Minority Issues, 1998, s.18, https://www.ecmi.de/fileadmin/redakteure/publications/pdf/working_paper_1.pdf, (15.11.2020).
- UNITED NATIONS, *Advance Mission in Cambodia*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unamic.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Angola Verification Mission I*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unavemi.htm>, (12.03.2018).
- UNITED NATIONS, *Angola Verification Mission II*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/Unavem2/Unavem2.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Angola Verification Mission III*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unavem3.htm>, (16.05.2108).
- UNITED NATIONS, *Aouzou Strip Observer Group*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unasog.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Assistance Mission for Rwanda*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unamir.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Civilian Police Mission in Haiti*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/miponuh.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Civilian Police Support Group*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/cropol.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Confidence Restoration Operation in Croatia*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/uncro.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Contributors to UN Peacekeeping Operations by Country*, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/01_summary_of_contributions_26.pdf, (11.03.2018).
- UNITED NATIONS, *Department of Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peacekeeping-operations>, (07.03.2018).

UNITED NATIONS, *Disengagement Observer Force*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/undof>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Economic and Social Council*, <https://www.un.org/ecosoc/en/home>, (05.03.2018).

UNITED NATIONS, *Emergency Force I*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unefi.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Emergency Force II*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unefii.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *General Assembly*, <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r007.htm>, (10.12.2018).

UNITED NATIONS, *General Assembly*, <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r020.htm>, (10.12.2018).

UNITED NATIONS, *Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/ungomap/index.html>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Haiti Background Report*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmihbackgr2.html>, (12.12.2018).

UNITED NATIONS, *Hybrid Operation in DARFUR*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unamid>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Integrated Mission in Timor-Leste*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmit/index.shtml>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Interim Administration Mission in Kosovo*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmik>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Interim Force in LEBANON*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unifil>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Interim Security Force for ABYEI*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unisfa>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Iran-Iraq Military Observer Group*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/uniimog.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Iraq-Kuwait Observation Mission*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unikom/index.html>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Kamboçya Geçici Otoritesi*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untac.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Main Organs*, 2018, <http://www.un.org/en/sections/about-un/main-organs/index.html>, (28.11.2018).

UNITED NATIONS, *Mandates and the Legal Basis for Peacekeeping*, **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**, (05.03.2018).

UNITED NATIONS, *Military Observer Gorup in India and Pakistan*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmogip>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission for Justice Support in Haiti*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minujsth>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in Bosnia and Herzegovina*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmibh/index.html>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in the Central African Republic*, **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in the Central African Republic and Chad*, **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in Côte d'Ivoire*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/minuci/index.html>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in Ethiopia and Eritrea*, **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in Haiti*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmih.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in Haiti*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmihbackgr2.html>, (06.04.2020).

UNITED NATIONS, *Mission in Liberia*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in Sierra Leone*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unamsil/index.html> (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission in the Republic of South Sudan*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmiss>, (16.05.2018).

UNITED MISSION, *Mission in the Sudan*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmis/index.shtml>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission of Observers in Prevlaka*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmop/index.html>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission of Observers in Tajikistan*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmot/Unmot.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission of Support in East Timor*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmiset/index.html>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission of the Representative of the Secretary-General in the Dominican Republic*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/domrep.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Mission for Justice Support in Haiti*, https://minujusth.unmissions.org/sites/default/files/sc_2350e.pdf, (10.12.2018).

UNITED NATIONS, *Mission for the Referendum In Western Sahara*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minurso>, (16.05.2016).

UNITED NATIONS, *Multidimensional Integrated Stabilization Mission In the Central African Republic*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minusca>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minusma>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Observation Group in Lebanon*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unogil.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Observer Group in Central America*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onusa.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Observer Mission in Angola*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/monua/monua.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Observer Mission in El Salvador*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onusal.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Observer Mission in Georgia*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomig/index.html>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Observer Mission in Liberia*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomil.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Observer Mission in Sierra Leone*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomsil/Unomsil.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Observer Mission Uganda-Rwanda*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomur.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Operation in Burundi*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onub/index.html>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Operation in the Congo*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onuc.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Operations in Côte d'Ivoire*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unoci.shtml>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Operation in Mozambique*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/numoz.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Operation in Somalia I*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unosomi.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Operation in Somalia II*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unosom2.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/monuc/index.shtml>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS,, *The United Nations and Somalia 1992-1996*, The United Nations Blue Book Series, Volume VIII, New York: United Nations, 1996, s.7.

UNITED NATIONS, *Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the CONGO*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/monusco>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Past Peacekeeping Operations*, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations>, (11.03.2018).

UNITED NATIONS, *Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en>, (15.08.2020).

UNITED NATIONS, *Peacekeeping Force in Cyprus*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unficyp>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Peacekeeping Operations*, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf, (05.03.2018).

UNITED NATIONS, *Preventive Deployment Force*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unpredep.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Principles of Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>, (05.03.2018).

UNITED NATIONS, *Protection Force*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unprofor.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Secretary General Reports*, <http://www.un.org/en/sc/documents/sgreports/2004.shtml>, (07.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Haiti*, <https://undocs.org/S/1995/46>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on UNMIH*, <https://undocs.org/S/1995/305>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on UNMIH*, <https://undocs.org/S/1995/614>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on UNMIH*, <https://undocs.org/S/1995/922>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on UNMIH*, <https://undocs.org/S/1996/416>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on UNSMIH*, <https://undocs.org/S/1996/813>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on UNSMIH*, <https://undocs.org/S/1997/244>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on UNTMIH*, <https://undocs.org/S/1997/832>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MIPONUH*, <https://undocs.org/S/1998/144>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MIPONUH*, <https://undocs.org/S/1998/796>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MIPONUH*, <https://undocs.org/S/1999/181>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MIPONUH*, <https://undocs.org/S/2000/150>, (13.10.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Haiti*, <https://undocs.org/S/2004/300>, (13.10.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2004/698>, (13.10.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2004/908>, (14.12.2018).

UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2005/124 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2005/313 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2006/60 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2006/592 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2006/726 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2006/1003 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2007/503 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2008/202 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2009/129 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2009/439 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2010/200 , (10.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2010/446 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2011/540 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2012/128 , (10.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2012/678 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2013/139 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2013/493 , (14.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2014/162 , (10.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2014/617 , (10.12.2018).	General	on	MINUSTAH,
UNITED NATIONS, <i>Report of the Secretary General on MINUSTAH</i> , https://undocs.org/S/2015/667 , (10.12.2018).	General	on	MINUSTAH,

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2016/225>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <https://undocs.org/S/2016/753>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2017/223>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on MINUSTAH*, <http://undocs.org/S/2017/604>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/1999/779>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/1999/987>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2000/177>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2000/538>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2000/878>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2000/1196>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2001/218>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2001/565>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2001/926>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2002/62>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2002/436>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2008/779>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2003/113>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2003/421>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2003/675>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2003/996>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2004/71>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2004/348>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2004/613>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2004/907>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2005/88>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2005/335>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2006/45>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2006/361>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2007/134>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of the Secretary General on Kosovo*, <http://undocs.org/S/2008/354>, (15.05.2019).

UNITED NATIONS, *Report of Secretary General 200*, <https://undocs.org/S/2010/200> (07.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of Secretary General 128*, <https://undocs.org/S/2012/128>, (10.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of Secretary General 162*, <http://undocs.org/S/2014/162>, (10.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of Secretary General 617*, <http://undocs.org/S/2014/617>, (10.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of Secretary General 223*, <http://undocs.org/S/2017/223>, (10.12.2018).

UNITED NATIONS, *Report of Secretary General 840*, <http://undocs.org/S/2017/840>, (10.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 50*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/50>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 80*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/80>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 119*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/119>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 128*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/128>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 143*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/143>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 179*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/179>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 186*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/186>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 203*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/203>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 211*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/211>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 340*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/340>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 350*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/350>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 425*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/425>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 611*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/611>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 619*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/619>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 622*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/622>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 626*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/626>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 632*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/632>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 644*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/644>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 689*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/689>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 693*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/693>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 696*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/696>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 717*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/717>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 743*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/743>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 745*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/745>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 751*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/751>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 797*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/797>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 814*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/814>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 841*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/841>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 846*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/846>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 858*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/858>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 861*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/861>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 866*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/866>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 867*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/867>, (13.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 872*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/872>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 915*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/915>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 940*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/940>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 968*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/968>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 981*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/981>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 983*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/983>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1035*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1035>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1037*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1037>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1038*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1038>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1063*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1063>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1094*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1094>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1118*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1118>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1123*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1123>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1141*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1141>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1145*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1145>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1159*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1159>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1160*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1160>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1181*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1181>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1203*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1203>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1207*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1207>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1244*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1244>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1246*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1246>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1270*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1270>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1272*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1272>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1291*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1291>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1312*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1312>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1410*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1410>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1479*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1479>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1509*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1509>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1528*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1528>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1542*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1542>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1545*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1545>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1590*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1590>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1704*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1704>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1769*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1769>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1778*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1778>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1908*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1908>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1925*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1925>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1990*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1990>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 1996*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1996>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 2043*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2043>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 2100*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2100>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 2149*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2149>, (15.12.2018).

UNITED NATIONS, *Security Council Resolution 2350*, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2350>, (20.05.2022).

UNITED NATIONS, *Security Force in West New Guinea*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unsf.htm>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Stabilization Mission in Haiti*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minustah>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Standart Operating Procedures, Assessment for Mission Service of Individual Police Officers*, https://police.un.org/sites/default/files/sop_2019.pdf, (12.08.2021).

UNITED NATIONS, *Supervision Mission in Syria*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unsmis/index.shtml>, (16.05.2018).

UNITED NATIONS, *Support Mission in Haiti*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unsmih.htm>, (16.05.2018).

- UNITED NATIONS, *The Structure and activities of UN Police Division, Course Notes*, UN Senior National Planners Course from 1 to 12 April, 2019, Hanoi: Viet Nam.
- UNITED NATIONS, *Transition Assistance Group*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untag.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Transition Mission in Haiti*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untmih.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Transitional Administration for Slavonia, Baranja and Western Sirmium*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untaes.htm>, (16.05.2018)
- UNITED NATIONS, *Transitional Administration in East Timor*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/etimor/etimor.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *Truce Supervision Organization*, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/untso>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *UN Charter*, 2018, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html>, (05.03.2018).
- UNITED NATIONS, *UN Charter, Chapter VII*, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-vii/>, (05.03.2018).
- UNITED NATIONS, *Verification Mission in Guatemala*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/minugua.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, *What Peacekeeping Does*, <https://peacekeeping.un.org/en>, (05.03.2018).
- UNITED NATIONS, *What is Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>, (06.03.2018).
- UNITED NATIONS, *Where we operate*, <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate>, (20.03.2018).
- UNITED NATIONS, *Yemen Observation Mission*, <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unyom.htm>, (16.05.2018).
- UNITED NATIONS, 1945: *The San Francisco Conference*, <http://www.un.org/en/sections/history-united-nations-charter/1945-san-francisco-conference/index.html>, (05.03.2018).
- UNDP, *Assessment of Administrative Capacity in Kosovo*, 2005, s.53, https://www.un.org/ruleoflaw/files/Assessment%20Admin%20Capacity_Kosovo.pdf
- UNDP, *Early Warning Report 25*, Pristina: UNDP Kosovo, 2009.
- UNDP, *İnsani Gelişme Endeksi*, <http://hdr.undp.org/en/contest/latest-human-development-index-ranking>, (22.10.2021).
- UNDP, *Public Pulse Report 4*, Prishtina: UNDP Kosovo, 2012.
- UNDP, *Public Pulse Report 5*, Pristina: UNDP Kosovo, 2013.
- VETLESEN Arne Johan, “The logic of genocide and the prospects of reconciliation”, ed. T. B. Knudsen, & C. B. Laustsen, *Kosovo between War and Peace: Nationalism, Peacebuilding and International Trusteeship*, Oxon: Routledge, 2006.

- VICKERS Miranda, *Between Serb and Albanian, A History of Kosovo*, New York: Columbia University Press, 1998.
- VON CARLOWITZ, Leopold. "Crossing the Boundary from the International to the Domestic Legal Realm: UNMIK Lawmaking and Property Rights in Kosovo", *Global Governance*, 10 (3), (2004), ss.307-332.
- WELLER Marc, "The Rambouillet Conference on Kosovo," *International Affairs*, 75 (2), 1999, ss. 211-251.
- WILDE Ralph, "Trusteeship Council", *The Oxford Handbook on the United Nations*, Oxford University Press, 2018.
- YANNIS Alexandros, "Kosovo Under International Administration," *Survival*, 43 (2), (2001), ss.31-48.
- YANNIS Alexandros, "The UN as Government in Kosovo", *Global Governance*, 10 (1), 2004, ss.67-87.
- ZACHARY T. Irwin, "The Uprising and NATO's Intervention, 1998-99", ed. Sabrina P. Ramet, *Civic and uncivic values in Kosovo: History, politics, and value transformation*, Budapest: Central European University Press, 2015.
- ZANOTTI Laura, "Imagining democracy, building unsustainable institutions: the UN peacekeeping operation in Haiti", *Security Dialogue*, 39 (5), (2008), ss.540-561.